

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Liber XXVIII. Decalogi Præceptum primum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

R.P. ANTONII
DE ESCOBAR
ET MENDOZA,
VALLISOLETANI,
Societatis I E S V ,
VNIVERSÆ THEOLOGIÆ
MORALIS RECEPTORES ABSQVÈ LITE
Sententia, necnon problematicæ Disceptationes.
LIBER XXVIII.
DECALOGI PRÆCEPTVM
PRIMVM

Decimum Decalogi præceptum non est, ut vulgo circumfertur de diligendo Deo. Quia præcepta dilectionis Dei, & proximi non sunt ex decem Decalogi præceptis, sed in omnibus clauduntur tanquam prima principia, ad qua omnia reducuntur, docente D.Thom. 2.2. quæst. 44.art.1. ad 3. Nec hoc primum Præceptum est de Fide habenda, gerenda Spe, ac fonsenda Charitate; præceptum enim trium Theologicarum Virtutum præceptis Decalogi presupponitur, ut adnotat Nauarr. sum. cap.ii.num.5. Quare præceptum hoc est de summo cultu Dei exhibendo, qui ad Religionis virtutem pertinet, ut tradunt Azor. lib.8.cap.1.q.1. & Sanch.sum.lib.2.in Procem. Et constat ex forma, qua hoc præceptum Exod. 20. traditur: Ego sum Deus tuus, non habebis alios Deos coram me. Cui cultui directè opponitur supersticio dans creatura honorem Deo debitum, vel Deo cultum modo quidem indebito, auctore D.Thom. 2.2. q. 92. a. 3^r. Remittens igitur ad Volumen septimum Theologicarum Virtutum, Fidei, Spei, & Charitatis tractatus, in presenti materia de Religione cuoluam, qua primo Decalogi Præcepto agnata exponitur. Expendam itaque

Escob & Mend.Theol.Moral. Tr. IV.

A

que

2 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

Religionis essentiam. Agam de Oratione in communi, de speciali Oratione, seu de Horarum Canonicarum priuata recitatione, de Oratione publica Chori. De Adoratione, ac denique de vitiis Religioni contrariis.

SECTIO PRIMA.

De Primo Decalogi Praecepto Receptiores absque lite Sententiae.

CAPUT I.

De virtutis Religionis essentia.

Vade nam di-
catur Religio.

QOYR de Virtute Religionis, qua mo-
ratur Deo cultum debitum (qui est pri-
mum Praecepti huius scopus) exhibere. Hac
virtus nomine Religionis appellatur a quies-
dam, quia ea, quae in Dei cultum cedunt re-
legata sunt a se separata ab usu communi. Alij as-
serunt, dici a relegendo, quia sepe relegenda, ac
resoluenda sunt, quae ad Dei cultum pertinent.
Alij existimant, a reeligendo, quia iterum Deum
eligit, quem peccando reieceramus. Laetan-
tium sequor, qui l. 4. de vera sapient. c. 28. docet,
Religionis nomen à religando derivari, quia Re-
ligione Deo ynnimur, ac religamur, lego D. Au-
gustinum l. 1. de vera relig. c. vlt.

2
Religionis
definatio.

Religio est Virtus moralis, que Deo tanquam
omnium Creatori, ac Domino debitum cultum, &
honorem exhibet. Est Virtus, quia eius objectum,
& materia circa quam verlatur, est cultus Deo
debitus, quae est valde Honestati, rationique
conformis. Est virtus moralis, & non Theologica,
quia non respicit Deum, vt immediatū obie-
ctū, sed eius cultum, & reverentia. Omnes Do-
ctores, cum D. Thom. 2. 2. q. 8. 1. art. 4.

3
Religionis ob-
iectum,

Deus nō est proximū Religionis obiectū, sed
remotū quodāmodo, & indirectū, diciturq; Ob-
iectū Cui. Obiectū verò materiale huius virtutis
sunt actiones humanæ, quibus referimus honorē,
ac reverentia Deo: & comprehenduntur nomine
diuini cultus, quia in virtutibus moralibus i-
dē actus externi, qui ab internis sunt, secundū
se stūpti, & vt priores in ordine intentionis sunt
taliū virtutū materia. Obiectū autem formale
Religionis est, reddere Deo cultū debitū: quia ho-
minis institūtū est reddere debitū: Religio autem
est pars potestiuia iustitia. Quoniam autem
duplex est debitū legale, & morale, debitū Re-
ligionis propriè est morale, fundatur enim ho-
nestate virtutis, quod prius est debito legali. Su-
to. 2. de Rel. l. 1. c. 3. 7. & 9. Caiet. 2. 2. q. 8. 1. a. 2. 3. 4. &
5. Filliac. tract. 23. cap. 1. q. 2. Lessi. l. 1. cap. 36. num.
10. Beccan. 2. 2. q. 8. 1. q. 8. 2.

4
Quomodo Re-
ligio ab aliis
virtutibus
distinguitur.

Religio distinguitur ab iis virtutibus, quae ho-
minē recte cōponunt in se ipso: seu nō ad alte-
ritū, vt à Téperāti, Fortitudine. Distinguuntur etiā
ab omnib; ijs, que hominē disponunt in officiis
ad proximū, vt à misericordia & Iustitia parti-
culari. Quia Religio disponit hominē ad Deū.
Distinguuntur præterea à virtutibus Theologicis
A. Fide quidē quia Fides est virtus intellectus,
Religio affectus: sapè tamen Fides vocatur Re-
ligio, quia est Religionis fundamētū, ac regula.
A spe, & Charitate, quia hæ virtutes immediate
attingunt ipsū Deū tanquā proprium obiectū

Religio verò nō versatur immediatè circa Deū
sed circa Dei cultum, id est circa signa interna,
ve extera, quibus Deus honoratur, & colitur.
Sylvi. 1. 2. q. 8. 1. a. 2. Suar. l. 3. c. 1. n. 2. Lessi. l. 1. c. 36.
du. 2. n. 7. Filliac. tr. 23. c. 1. q. 4. Beccan. 2. 2. q. 8. 1. q. 1.

Omnis actus omniū virtutū aliquo modo pos-
sunt ad Religionis virtutē spectare, quatenus ab
ea imperari possunt, seu in cultum, & gloriam
Dei referri. Quia cū homo est recte affectus per
Religionem erga gloriam, & cultum Dei potest
facile excitari ad exercendos actus aliarū virtutū
in eum finē, vt gloriam Deo afferant. Pro-
prijs autē illi sūt Religionis actus, seu ab ea pro-
xime dicuntur, qui peculiariter continent quā-
dam subiectiōne creaturā erga Deū supremum
omnium Dominū. Vnde iuxta diuersitatē eorū,
quæ Deo ab homine subiiciuntur, diversi sunt
Religionis actus. Triplex verò est bonū homi-
nis, quo per Religionē Deo subiicitur: primum
est bonū mētis spirituale, & hoc subiicitur Deo
per actū deuotionis, quā nihil est aliud quā fer-
uor, & promptitudo voluntatis ad diuinū cultū:
quaē nascitū ex cōsideratione diuinā excellētia,
seu affluentia honorū, quae perenniter ab ea in
nos dimantur: & ex cōsideratione nostrā mi-
sericordie, quā ex nobis ipsiis gerimus. Subiicitur etiā
bonum mentis nostrā Deo per Orationem, quæ
est applicatio nostri desiderij apud Deū, vt ali-
quid ab ipso impetrēmus. Præterea subiicitur
Deo per actū vōnedi, & iurandi, ac per Sacramē-
torum usum. Alterum bonum est externum cor-
poris nostri, & hoc Deo per extēnam adora-
tionem subiicitur. Omnes Doct.

CAPUT II.

De Oratione cōmune sim.

RATIO est actus rationis trādīcōe des-
ideriū animi corā Deo explicatis, ut ali-
quid ab ipso impetrētur. Dicitur actus finit.
rationis, quia oratio elicītū est ab intellectu
seu ratione, supposito actū voluntatis mouētis.
D. Baſil. orat. in Tūlit. orat. (art.) est boni cūsūdā
peritū, quæ à pīs ad Deū effēditur. Additur pra-
ētīca, quia desideriū animi nō pandimus coram
Deo, vt illud cognoscāt, sed vi mouētū ad
rem, quam cupimus, p̄fīstāndam. Laym. l. 4.
tract. 1. cap. 1. num. 1. & omnes.

Oratio ad Deū homini viatori necessaria est
neccesitate medij ad salutē. secundū ordinā-
rium à Deo prescriptū modū homines adul-
tos saluāndi. Quia & rerum naturis, & suauī mētis
promītūtia ac gubernationi Dei rationalium
creaturārum cooperationem exigentis con-
gruit, vt postea quam homines Deum authorē,
& infirmūtatis suā adiutorē agnouerunt, eius
neccesariū auxiliū querant, desiderent, &
humiliter petant. Suar. tom. 2. de Relig.
l. 1.

Sect. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 3

l. i. cap. 28. ex D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 2.

⁸ Oratio est necessaria ad salutem necessitate pra-
cepti diuini, ac naturalis. Quia Christus Domi-
nus profatur. Vigilate, & orate, ne intreris in tem-
pationem. Mat. 24. Deus enim iubet, ut ad salutem
nostram cooperemur, adhibentes medium hu-
mili subiectionis, & cultus per petitionem eorum,
qua nobis ab ipso sit necessaria. D. Tho. 2. 2. q.
83. art. 3. ad 2. Durand. in 4. dist. 15. quæst. 12.
Medi. de orat. quæst. 9.

Determinari nequeunt tempora, quibus præ-
cepsū orādi per se, & ex Religionis virtute obli-
gat. Necesse tamē est, ut nō nimis diū ab oratio-
ne desistamus. 1. Thosal. 5. fine intermissione orate.
Quia continuum cum hostiis nobis spiritualis
est bellum. Suar. l. i. c. 30. n. 15. & 16. Palud. in 4.
dist. 15. q. 5. a. 1. Lessi. l. 2. c. 37. n. 11. Valen. to. 3. d. 6.
quæst. 2. pun. 3. Laym. l. 1. tract. 1. cap. 1. n. 3. Per
accidens autem, siue ob occurrentem aliquem
enemicum plures orandi obligationes, saltem ex
Charitatis virtute prouenientes ab his, alisque
Doctoribus annumerantur, nemēsi gravis tē-
tatio sit supereranda, si eximium a Deo benefi-
cium ad salutem necessariorum sit homini conse-
quendum. Si mortis proprie immineat pericu-
lum. Si communitas in magno sit constituta
periculo. Si proximus in spirituali necessitate
sit constitutus, vt si quis videat duos ad duel-
lum properantes, nec aliter impeditre possit. Sed
huiusmodi obligatio rara est. Quia conari ad
proximum a peccato liberandum non tenemur,
nisi probabilis sit secutio liberationis. Syl-
vest. v. Oratio. q. 8. Nauar. sum. c. 13. n. 18. Suar. ci-
tar. c. 30. in fine. Lessi. n. 11.

¹⁰ Peccatores bene orare possunt, & orates ex-
audiuntur. D. August. tr. 44. in Ioa. si peccatores
Deus non exaudiret, frustra ille publicanus
oculos in terram demittere, & peccatum suum per-
cusiē diceret. Domine propius esto mihi pec-
catori. Apud Mat. 7. Dominus: Omnis qui petet
accipit. Adidit Aut. Impenf. Mat. sum. infusus
fir. sine peccator. Pergit D. Tho. in 4. dist. 14. q. 4.
a. 16. Modo adiungit hec quatuor conditiones, ut pro
se petat, necessaria ad salutem pie, & perseveran-
ter. Tunc Deus secundum misericordiam suam
etiam peccatores ad se accedere incipientes ex-
audit. Neque obstat illud Cœci: sumus, quia pec-
catores Deus non exaudit. Ioa. 9. Nam strictum id
est Cœci, qui nondum perfectè instrutus, &
S. Spiritus inunctus erat. Gabr. lect. 59. & 63. &
omnes communier.

Anima in Purgatorio constituta pro se orat.
Quia cū pœna afficiantur grani quidē ex igne,
& graviori admodū ex desiderio Deum aper-
tidi, Deo hunc affectum humili petitione expli-
cant saltem ut exite fidelium in eternis existē-
tum animos ad suffragia pro illis ferēda. Alens.
4. p. q. 91. membr. 4. Valen. to. 3. d. 6. q. 1. pun. 6. Lessi.
l. 2. c. 37. dub. 5.

¹¹ Sancti in superis pro nobis orant, etiam in
particulari. A fisco est de fide. Ioa. 1. Angelus
afflictionem populi miseratus, ita Dominum de-
precans est: Domine exercitum tuum que quo tuno
misereberis Ierusalem, & Virbiū Indā, quibus
iratus es? Vbi D. Hieron. Angelus, qui interpellat
pro Israhel occasionē accipit pro populo de-
precandi. Legimus Iuc. 15. gaudiū esse in celo,
si peccator ad penitentiam revertatur: cui;
nisi quia Angeli; aliquique beati desiderij sui ac
voti compotes sunt. Hinc colligitur Beatos in
celo recte à fidelibus inuocari, ut opere à Deo, cui
Escr. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

coniuncti sunt, impetrat. Cyril. in 1. Num. c. 31.
n. 26. Ench. de prepar. Euang. l. 13. c. 7. B. fil. hom.
in 40. Mart. & alij passim.

Christus, ut homo etiam nunc in celis orat
Patrē suum coelestē pro nobis. Ioan. 14. Ego in-
quit, rogabo Patrem, & aliam Paraclitū dabit uo-
mīus orat. b. & Hebr. 9. salvare in perpetuum potest, acce-
dens perfemētū ad Deum, semper viuens ad
interpellādū pro nobis. Sua. in 3. p. 10. a. d. 45. fēct. 2.
Valq. de ador. l. 1. d. 4. c. 1. n. 51. Lessi. l. 2. c. 37. du. 5.

Pro damnatis nefas orare. Quia in statu sunt,
que neque dilectionē Dei, aut hominum, ne-
que fructus ex oratione nostra possunt esse ca-
paces. D. Greg. l. 4. Dialog. cap. 44.

Pro Beatis, in celo fermē non oramus, sed po-
tiū vt iphi Deū pro nobis exorēt. Quia oratio-
nibus nostris ipsi non indigēt, sed nos eorū pre-
cibus indigēmus. Porro nihil obstat quominus
Sācto gloria accidētalis augmentum desiderem-
us, & à Deo pētamus. Ideo fermē dixi Suar. de
orat. l. 1. c. 14. Innocent. III. ad c. Cum Marijā. de
celab. Missar. ex Aug. ser. 17. de v. & post.

Pro animabus in Purgatorio existētibus, vt à
pœniis eripiantur, salubriter nos orare ex Fide
est certū. 1. Machab. 12. Sancta, & salubris est co-
biter pro de-
gitatio pro defūctis exorare, ut a peccatis soluā-
tur. Leg. D. August. l. de cura pro mortuis. c. 11.

Pro omnibus hominibus viatoribus seu in ge-
nere, seu signillatū recte orare possumus. Quia Et pro omni-
omnes indigēt auxilio, & gratia Dei: Ergo om-
nibus à Deo auxiliū desiderare, ac petere possum-
us, quandiu eius capaces sunt. Sed et si aliquis
oblitatissimus peccator appareat, nefas tamen
est, eum à communib[us] orationibus tanquam
reprobū excludere. Suar. l. 1. de orat. c. 15. lege D.
Tho. q. 83. a. 7. ad 3.

Verū bona illa spiritualia, quib[us] per se homo
male vī non potest, absoluēt à Deo sūt postu-
lāda ira, vt eis opposita nefas sit petere. Quia Et pro omni-
homo viator quā maximē desiderare, ac petere tuā sunt pe-
tē debet finē vita eterna, & media eō per se con-
ducientia, quae autem ipsi opposita sūt detestari,
ac aufigere. At ad vitā eternā per se conduēt
spiritualis gratiā auxilia, virtutes tum superna-
tuales, tum etiam morales acq[ui]litate, earumque
actus. Patet ex Dominica Oratione, in qua cō-
stituto fine, quē in primis desiderare, ac petere
debemus, videlicet Dei gloria, & nostra beatitu-
dine, deinceps oramus quā tanquam media ad
hūc sūt cōducere posūt, nobis impertiri: mala
autē impeditia auerti. Suar. l. 3. de orat. c. 8. Est
autē dominica Oratio omnium aliarū Oratio-
nū sanctarū Exemplar, aut compendium. D.
Angustino fante, Epist. 162. ad Trabam, c. 12.
Qualib[et] alia verba dicamus, que effectus orati-
onis formā, nibil aliud dicimus, quam quod in ista
Dominica oratione possum est, si recte, & con-
gruenter oramus.

Quia hominis bona absolute sunt, ita tamen
vt eis male vī possit, puta scientia, & artes, cor-
poris vita, sanitas, membrorum integritas, à Deo in différē-
absolutē, seu nulla expressa conditio tum no-
bis ipsis, tum aliis recte petimus. Quia eiusmodi
bona sunt naturales perfectiones hominis. Ergo
per se, & absolute appetibiliā sunt secundum re-
dat. Suar. l. 3. de Orat. c. 17. n. 2. ex Augustino.

Licitum est interdum ob bonum finem pe-
tere temporalia mala, scilicet corpori mor-
tem, agravitudinem, dolorem, &c. Quia licet hæc
alitia mala sunt

4 Theologiæ Moralis Lib XXVIII.

sunt mala hominis secundum naturam, id est que ea ratione non appetibilia: tamen in ordine ad finem altorem virtutis, ac beatitudinis consequendæ indifferentia, id est quibus propterorum constitutione ad animi perfectionem utiliora, consequenter à Deo interdum possunt falso sub conditione expressa, aut subintellecta si ita expedire judicetur. Laym. l. 3. tr. 1. c. 1. num. 5.

²⁰ *Diuinitas, honor, dignitas ob bonum nos, possumus finem sicuti desiderari, ita & à Deo peti posse conditio-*
ne ea adhibita, si petenti expediatur. Quae omnino indifferentia sunt, ut abundanter diuinitas, honor, dignitas ob bonum nos, possumus finem sicuti desiderari, ita & à Deo peti posse conditio-
ne ea adhibita, si petenti expediatur. Priorē propositionis partem probō. Quia hoc ipso quod haec bona secundum se indifference sunt per intentionem finis boni coherendantur, bona appetitibilia redduntur, id est orationis materia. Suar. l. 3. de orat. cap. 17. assert. 5. Posteriorē vero. Quia ea bona, supposita hominis imbecillitate, assolent comparata non tam ad salutem, quam ad animi pernitientem inferire: Vnde Dominus ob maiorem spiritu-
lis vita perfectionem illa contempnere, & ab-
ijecere nos edocuit. Valent. tom. 3. d. 6. quæst. 2.
puns. 5.

²¹ *Veniale, si à Deo petere lucum ex luto si honestus finis desit.* Qui à Deo petit rem peccato obnoxiam, lethaler delinquit etiā actio, ad quam auxilium à Deo postulatur, tantum sit venialiter mala. v. gr. si ores Deum, ut proximum leui mendacio decipias. Quia Dei irrogatur iniuria. Lim. l. 3. tr. 1. c. 1. n. 6.

²² *Veniale, si petere lucum ex luto si honestus finis desit.* Si quis rem indifferentem, v. gr. lucrum ex ludo ad alteriorem honestum finem non referenda, à Deo petat non exercet orationis Religiosæ actionem, sed delinquit, quamvis non semper mortaliiter. Quia non petitur à Deo concursus ad peccandum, quæ est grauis irreuerentia, sed auxilium ad rem indifferentem, cuiusmodi oratio bona, ac decens non est. Suar. l. 3. de orat. c. 23. n. 5.

²³ *Vtis orationis ad impetrandum,* Si debita conditions adsint, oratio habet vim indubitatam, & infallibilem. Mar. 14. Dominus: *Dico vobis, omnia quacunque, orare peccatis, credite, quia accipietis.* Quatuor autem conditions sunt: Ut petantur quæ necessaria, seu utilia sint ad salutem. Ut sit oratio pia, videlicet actus virtutis Religionis, per quem homo se Deo tanquam Domino, ac adiutori suo subiicit. Ut oratio fiat pro te ipso, non pro aliis. Quia ut Deum conferat gratiam seu dominum, quod petitur, debet homo esse Dispositus ad recipiendum; hec autem dispositio est in libera potestate orantis, si pro se petat; non item si pro alio postulet. Denique ut perseveranter oremus, id est, non statim ab oratione desistamus, si nos non exaudiri arbitremur: sed iteratō sapius, ac instantem petamus, iuxta Christi monitum: *Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere.* Maximè autem hæc perseverantia necessaria est in peccatoris oratione iustificationem, & salutem suam postulantis. Quia is plerumque obicem ponit, quo minus statim ad Dominum connvertatur.

Laym. l. 3. tract. 1. cap. 1.

num. 10.

*

*

CAPUT III.

De Horis Canoniciis nounulla premitto.

 RATO alia est interna, seu mentalis, quæ solo mentis fit affectu, alia exter-
na, seu vocalis, cū internus animi actus mentalis, ex-
voce explicatur. Psal. 141. *Voce mea ad dominum clamaui.* Deinde alia est omnino priuata, quam quisque proprio nomine ad Deum profundit seu pro se ipso, seu pro aliis. Alia publica, quæ nomine totius Ecclesiæ seu fidelis populi fit à Ministris Ecclesiæ ad id deputatis: id est que ext-
erna, & vocalis esse debet, ut populo innotescat. D. Tho. q. 83. a. 10. corp. Palud. in 4. diff. 15. q. 5. art. 2.

Eiusmodi publicæ orationes sunt Litanie, de quarum antiquitate lege Baroniū anno 8. n. Litania. Et Officiū B. Virginis, quod propriè Canonicum, seu horarū Canonicarum nō appellatur. Etsi vero hæc preces ab Ecclesiæ instituti recipiuntur, quatenus à personis Ecclesiasticis recitantur cum obligatione, ac deputatione ad huiusmodi Officiū orandi. Laym. l. 1. r. 1. c. 1. n. 1.

Hora Canonica dicuntur publicæ ac ita preces horis diuinis ac nocturnis ex Sacrorum Canonum decreto ab Ecclesiasticis personis nō ab Apparitione Ecclesiæ ad Deum perfoluendis: alia Of. diuinum, vel Ecclesiasticū, c. 1. c. 1. *Volentes de celeb. M. I. ar. Quidam, præcipuum ac maximè proprium Clericoru munus est diuinis precibus apud Deum nomine Ecclesia insistere. Porro confuerido illa Ecclesiastica ad Ecclesiam conueniendi ac diu noctuque plallendi antiquissima est, & Apostolorum institutione ad nos vel que derivata. Inde colligitur, quod omnium faculorum Patres, aliquique scriptores eius mentionem fecerint. Lucian. in philopat. Plin. l. 10. Epist. 101. Clem. Roman. l. 8. Ap. post. Confit. Tertul. in Apolog. c. 39. & alij.*

Ecclesiasticum Officium dividitur in Diurnum, & Nocturnum c. *Polemies.* ibi: *Præcipiens. Eclipsibus, ut Clerici Officium nocturnum pariter ac diuinum quantum Deus eis dederit studiose celebrare innotescat.* Pariter ac deute. Nocturno conuenit Maritimus cui ex Romane Ecclesia consuetudine Landes adiunguntur. Sex reliqua Hora diurno recitatur.

Septem sūt Canonica Hora. Hora enim nocturna, cū nocturni cum matutini Laudibus deputata sūt. Christus in mōte Oliveti comprehensus, atque illigatus est, id est post noctis medii viator resurrexit. Hora prima, sive orto iam sole sancti mulieribus apparuit, Petri alioisque Discipulos pīcantes innisi. Tertia hora ad Crucifixionem fuit, eademque spiritus sanctus super Apostolos descendit. Sexta fuit Crucis suffixus. Non a spiritu efflavit. Vespertino in ultima cana Eucharistiam instituit: eadēque hora, impetrata à Præside licet, Ioseph corpus facrissimum de cruce depositum. Hora completorij, sive ad noctis initium guttas sanguineas in oratione emisit, eadēque corpus fuit sepulchro mandatum. Hæc & alia Mysteria septem Ecclesiasticis Officiis lacrae recolunt Hora. Ex Patribus.

CAPUT IV.

Sect. I. De Præcepto Receptiores Senten. 5

CAPUT IV.

De iis, qui Horas Canonicas priuatim recitare tenentur.

CLERICI in maioribus Ordinibus constituti, Beneficiati, ac Religiosi profecti Choro ex professione deputati tenentur horas Canonicas diebus singulis recitare: non quidem ex iure naturali, ac diuino. Quia licet Clerici, Beneficiati, ac Religiosi speciale oblatione habeant orandi pro populo, non tamen ex iure diuino habent obligationem orandi hac speciali forma, quia Ecclesiastico iure induta est. Suar. 10. 2. de Relig. l. 4. de orat. c. 16. n. 2. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. fine.

Et quidem Clerici presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi ditiuum Officium tenentur recitare, licet autem ex iure scripto non satis convincitur huicmodi obligatio pro omnibus Clericis in sacris constitutis: illa est ex consuetudine firmata, quod sufficit. Moneo tamen debere Clericos ordines sponte suscepisse non coacte. Quia haec obligatio annexa est ordinis sponte suscepsto, si tamen liberè viatim ordine accepto, tunc ad omnia illi annexa obligatur. Quia per illum usum liberum ordinem ratificat. Nauar. de hor. canon. c. 7. n. 2. Azor. p. 1. l. 10. c. 5. q. 1. Suar. l. 4. de orat. c. 16. n. 9. Sa. v. Ordo. n. 24. Sanch. l. 7. de imped. d. 29. n. 7.

Clerici in minoribus constituti hac obligatione non tenentur, neque ad Psalmos, neque ad Canticum graduum, neque ad Officium B. Virg. ratione ordinis. Quia licet c. 5. quis Presbyt. 92. de qualibet Clerico Ecclesiæ deputato caetur obligatum esse ad horas Canonicas dicendas: manifeste loquitur textus de Clerico Ecclesiæ deputato per Beneficij nō per Ordinem, nā si de deputatione, qua ex precia ordinatione procedit, loqueretur, sufficeret dixisse: *Quilibet Clericus absq; ad latrone illorū verborū: Ecclesia deputata.* Vasq. de Bon. c. 4. §. 1. dub. 1. Less. l. 2. c. 37. dub. 9. n. 4. sufficiuntur hi in munere satisfaciant, si Ecclesiæ in gradu accipio deseruant.

Habentes Beneficia sive Curata, sive simplicia, tenentur horas Canonicas perfolnere. Concil. Later. sub Leone X. s. 9. Motus proprius Pij V. qui est 138. illius Pontificis editus anno 1572. duodecim Kalendas Octobris, quæ refert Nauar. sum. c. 25. n. 12. & Bonac. de hor. Canon. d. 1. g. 5. pun. 1. Debet tamen qui habet Beneficium, liberè recipisse, non coacte, vt de ordinato dixi.

Nomine Beneficii intelliguntur Episcopatus. Rectoria, Canonicatus, Dignitas, Praepositura. Quia hac nullus dubitat vere, & propriè Beneficia esse. De Prestimonio, Capellaniis, Vicariis, Pensionibus, ac Coadiutoris solum est dubitatio.

Ad hunc effectum *Prestimonium* comprehenditur. Quia est portio quædam ex Beneficij fructibus deducta, & adolescentibus affignata, vt in studiis sustentetur, vt eruditio valeat Ecclesiæ deteriuri. scio, probabile est inter Beneficia non annumerari: non tamen est probabile, ad Officium Canonici non obligari. Quia ad huc effectum sub Beneficio id Piu V. comprehendit, *Declaramus, Prestimonia, Pensiones, & qualicunque alia Beneficia etiam nullam omnino seruitum habentia oblinentes, cum predictis pa-*

Escob. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

rius comprehensi. Vasq. opusc. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Suar. de horis canon. l. 4. c. 22. n. 20.

Beneficium est Capellania collativa, id est,

qua Episcopi erecta est autoritate, & ab ipso

conferatur, etiam si laicorum patrimonio sit in

stituta, & ipsi nominatio, seu præfatio re

seruata. Quia habet omnes qualitates ad Be

neficium requisitas, felicit, conferri à Prælato

personæ Ecclesiasticae, & ad Ecclesiasticum of

ficium, Vasq. opusc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 4. n. 9.

Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 6. Azor. p. 1.

l. 10. c. 3. 4. 5. Garcia de Benef. p. 1. o. 2. m. 8. 1. Idem

dixerim, licet Capellania sit ad nutu amonibi

lis: & generaliter de quolibet Beneficio Manuali

ident dicendum: Quia pro illo tempore, quo

Capellaniam quis habet, habet ins percipiendi

fructus, & proinde habere beneficium ad huius

modi effectum recitandi dicitur.

Commenda est huic oneri addicta. Quia licet

Beneficium propriè non sit, subire tamen debet

commendatarius illius obligationes. Intelligo

*commenda in commendatarij facta utilita-
tem fuisse.*

Et Commenda

commendatarius illius obligationes. Intelligo

*commenda in commendatarij facta utilita-
tem fuisse.*

tem; nam huiusmodi commendatarius habet

ins percipiendi fructus quibus recitandi onus

addicetur. Suar. l. 4. de hor. can. c. 2. n. 15. Vasq.

de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Bonac. d. 1. de hor. can. q.

2. pun. 4. n. 2. Secus dixerim de commenda in

utilitatem Ecclesiæ per quam non datur dispo

nendi de fructibus potestas. Garcia p. 1. c. 1. num.

106. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 5.

Excluditur ab huiusmodi obligatione Pij, 37

qua Beneficio imponitur in subsidio resigna-

tionis Beneficii, vel ob aliquam causam. Quia pro-

priè Beneficium non est, cum non adsit ins percipiendi

fructus ob aliquod Ecclesiasticum of-

ficium, sed potius est ins percipiendi fructus ab

eo, qui titulum Beneficii possidet. Porro hu-

ismodi pensionarius tenetur Officium par-

rum Peipara recitare. Quia ita in Bulla Pij

V. prescribitur. Debet autem ille pensionem

habere tanquam Clericus, vt hanc libeat obli-

gationem. Tunc alter dicitur pensione frui tan-

quam Clericus, cum necessariò debet esse ton-

itura prima initatus, vt illam recipiat: Secus

verò, quando pensio hanc non requirit qualita-

tatem. Valen. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 2. Azor. p.

1. l. 10. c. 4. q. 1. Suar. de Relig. 10. 2. l. 4. c. 2. 2.

n. 6. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 3.

Coadiutoria concepta alicui, assignata aliqua

portione pro congrua, & cum futura succello-

coadiutoria non est Beneficium, idèoque ad horas ca-

cum futura nonicu-

na non obligatur. Quia coadiutori datur

potestas succedendi in beneficio post proprie-

tarij obitum. Ergo non conservatur illi Beneficium

proprietarij: alias idem Beneficium in duabus

existet. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. num. 9.

Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 3.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15. & 16.

Si Beneficium nullus habet fructus, Benefi-

cium non est. Quia nullus ad sit ius percipi-

endi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium:

si nullus habeat fruc-

tus. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac.

d. 1. q. 2. pun. 4. n. 3. 15

6 Theologiae Moralis Lib XXVIII.

40
Beneficium
habens alia
onera annua
sufficiens
ad congruam
et quae
alij ex
onera den
tum, Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 10.

41
Et Capella
nia, cuius adess
annexus
onus dicendi
Missas, qua
fruuntur ad
lessem, licet
per alium,
Missae cele
bentur.

42
Et qui habet
quibus omnibus
parte sustentari, etiam
ei sufficiens
ad iustum impensi
onera stipendium. Garcia p.
3. c. 1. n. 39. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac.
d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 8.

43
Beneficiari habens plura Beneficia tenuia
et qui habet
quibus omnibus competenter possit magna ex
plura Beneficia parte sustentari, etiam si quodlibet insufficientis
etiam tenuerit, tenetur recitare. Quia iam recipit ab Ecclesiastico
stipendium, et iustum impensi onera stipendium. Garcia p.
3. c. 1. n. 39. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac.
d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

44
Et qui pro
majo tempore
re fructus co
pios non acc
cipit.

45
Et qui pro
majo tempore
re fructus co
pios, et
accipit, sed
se sperat se ac
cepturnum.

46
Et qui B. ne

Si Beneficium habet alia onera annixa, ut Missas sufficiens in choro, &c. quae si quis per se ipsum praestet, possit obtinere saltem tertiam partem sustentationis obligatus est, ad horarum recitationem, licet alii exequentibus ea munera donet. Quia hoc est per accidens, & non debet Beneficij naturam imminutare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 10.

Si adolescenti concedatur Capellania, cui adest annexum onus dicendi aliquas Missas, pro quibus omnes fructus Beneficij sumuntur obligatus est ad recitationem. Quia fructus, quos consumit verè acquirit, & consequenter ei tribuuntur ob Missas dicendas, & Officium recitandum. Si enim habilis ille esset ad Missas dicendas, dubitari non potest, cum obligatum esse recitare ex vi Beneficij: Ergo etiam quando per alium hanc exequitur obligationem, Nam posse adhibere subtilitatem in aliqua obligationis parte non cum ab obligatione personali recitandi eximitur, quam in alium transferre non potest. Lessi. l. 2. c. 34. dnb. 3. 1. num. 172. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 8.

Beneficiari habens plura Beneficia tenuia et qui habet quibus omnibus competenter possit magna ex plura Beneficia parte sustentari, etiam si quodlibet insufficientis etiam tenuerit, tenetur recitare. Quia iam recipit ab Ecclesiastico stipendium. Garcia p. 3. c. 1. n. 39. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

Si quis sua culpa Beneficij fructus non percipiat, ut quia est excommunicatus, suspensus, et qui sua culpa vel absens ab Ecclesia, vel alia via non vult incurriri Beneficio, neque illius possessionem capere ad recitandum est obligatus. Quia ei non licet à Beneficio huiusmodi excutere obligationem: cum Beneficium ex parte sui stipendium pro illa suppeditet. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dnb. 6. n. 25. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 6. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 12.

Qui pro aliquo tempore non accipit fructus copiosos Beneficij, (quos grossam vocant) accipit tamen si affluit in horo aliisque munera Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recitare. Quia iam ratione Beneficij ei stipendium pro impenso officio suppeditatur. Nauar. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 20. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 1. Valq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

Recitare tenetur, qui de praesenti nullos percipit, et qui Beneficij fructus sperat tamen, se in posterum recepturum. Quia spes firma orta extinere ad fructus percipientes aequivalent fructibus perceptis: alias ferè nullus Beneficiarius in primo sua praesentationis anno obligatus est recitare, cum regulariter fructum perceptio soleat differri. Suar. l. 4. c. 20. n. 1. citans Toletum, Medinam, Cordubam, & Nauarum. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 26. Vnde si statum sit, ut nil Beneficato concedatur ob seruitum anno primo impensum, sed omnes fructus illius anni ei referuentur expendendo post mortem illius in fauorem recitare tenetur. Quia verè lucratur fructus, & spes illorum firma est sufficiens impensi Officij stipendium. Lessi. l. 2. c. 34. n. 170. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21. Azor. l. 10. c. 4. q. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 9. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 1.

Qui Beneficium recipit ex resignatione cum

obligatione eius muneri faciendi, & reddendi fructum accep
tare omnes fructus in pensionem resignanti, recita
re tenerit. Quia ex hac acceptatione non im
peditur accipere stipendum debitum pro Bene
ficij administratione. Nam voluntarie recipit eius mun
erit Beneficium, & obligationem administrandi abs
que vlo stipendi virtualiter cedit, & quasi su
nat stipendum administrationi debitum. Ergo
dici potest ex stipendio ministrare, ac recitare.

Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 34. & 35. Suar. c. 20. n. 3. 4. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 5. 4. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si fructus Beneficij ex praedecessoris resi
gnantis id in te consensu fuerint reservati, de
obligatus eris recitare. Quia tunc vere Benefi
cium non possides, sed tantum illius circulum, non
cum non possideas ius percipiendi fructus, nec
tu fuit potestate illud possidere. Garcia p. 3. c. 1. n. 5. 8. & alij apud Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si per vim, fraudem, vel aliam iniustiam vla
consecutione fructuum impediatur, nec spem
habeas, tibi esse aliquando restituendos monte
neris hoc titulo recitare. Quia obligari non po
tes ad Officium nisi ob stipendum acceptum, tene
re vel recipiendum. Garcia alios referens p. 3. c. 1. n.

45. Nauar. de orat. c. 7. n. 2. & in sum. c. 15. n. 10. 3. 2. Valen. d. 6. q. 2. pun. 10. 8. & Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 9. 6. Lessi. l. 2. c. 34. n. 16. 8.

49. Habens plura Beneficia quorum quodlibet inducit recitandi obligationem non tenetur in Ecclesiastico non multiplicare obligationem, sed eā novo titulo imponere. Suar. l. 4. de hor. can. 18. 4. n. 1. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 27. Henr. l. 5. §. 6. lit. Q. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 10. Certe obligatio esterē impossibilis si habes decem Beneficia simplicia, (vt contingere posset) quorum quodlibet huiusmodi obligationem induceret, teneretur decies quotidie recitare.

Habens Beneficium, & Pensionem obligatio
ni satisfacit, si Officium Canonicum semel fin
gulis diebus recitat, nec tenetur Officium De
paræ recitare. Quia obligatio ad hoc officium
quod pensionaria habet est sub conditione
quod officium canonici non recitet. Nauar. con
sil. 12. de celebr. Misericordia. Suar. l. 4. c. 22. n. 6. Gar
cia alios referens p. 3. c. 1. n. 116.

Omittens diuinum officium, quod ob plura
Beneficia recitare tenetur non perpetrat duplex
paciulum, sed unum gravius quidem. Quia habet du
eadem est res praecpta uno & alio titulo, delinqut
lo, & sub eadem ratione. Bonac. d. 1. de hor. can.
q. 2. pun. 4. n. 27. Garcia p. 3. c. 1. n. 124. Salas 1. 2.
tr. 13. d. 4. fed. 1. n. 27. Azor. p. 1. l. 4. c. 2. q. 6.

Religio profesi choro deputati, tenentur
recitare officium canonicum, non ex aliquo in
re positivo scipio, neque ex vi professioris ne
que ex eleemosynis fiduciis: sed ex praescripta
conceduntur. Idem dixerim de Monialibus cho
ro addictis. At Religio quæ ex suo instituto cho
ro non est addicta non obligat suos alumnos
officium diuinum recitare, nisi in sacris fine con
stituti, Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 11.

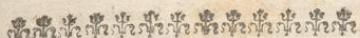
Bon. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1. Suar. to. 1. de Relig. l. 4. c. 17. n. 6. Valen. d. 6. q. 2. pun.

10. S. 2.

* *

CAPVT

SeCt. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 7

C A P V T V.

De Officio, quod Clerici, Beneficiati
ac Religiosi recitare tenentur.

MNES hi tenentur iuxta formulam Brevariij Romani Pij V. & Clementis VIII. recitare, exceptis iis, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus deinceps annis ante Pium V. aliud Brevarium fuerit institutum, vel confutidine approbatum. Quia sic caetur in Bulla Pij V. & Clementis VIII. initio Brevariij Romani præfixa. in qua onnes aliae formulae recitandi abrogantur, & irritantur. Porro hi excepti poterunt ex consensu Episcopi, & totius seu maioris partis Capituli Brevarium Romanum admittere, suo antiquiori excluso, eadem Bulla permittente. At si Monasterium fuerit exemptum sufficit sui Prælati, & Capituli consensus. Suar. l. 4. c. 23. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2.n. 4. Reginald. l. 18. n. 168. Azor. p. 1. 1. 10. c. 11. q. 1. si autem femei ex consensu Episcopi, aut Prælati, & Capituli Brevarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licet sit præfatum vñtrō redire. Quia iam per ilam Romani Brevariij receptionem cassatum fuit antiquum, & vtger Pij, ac Clementis decreta. Suar. n. 5. Bonac. n. 2.

Clericus habens Beneficium, ratione cuius debet Romanum officium recitare, si communi beneficii sunt. vi cuius taur. B. Quia ex habitatione Mediolanensi non desinat Romanus esse Beneficiatus. Potest etiam se Ambrosiano accommodare. Quia per habitationem diuturnam Clericus Mediolanensis est in Mediolani se censetur. Suar. l. 4. c. 23. n. 6. Palanus p. 2. d. 2. pun. 2.n. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 5. & 6.

Episcopus potest constitutere, ut totus Clericus sua Diocesis festinaretur sancti alicuius extra Kalendas Septembris celebrat, cum iuxta Brevariij Romani rubricas de alio sancto, aut de Feria recitandum erat. dummodo ille sanctus signetur in Patronum totius Diocesis: vel sit eiusdem naturalis, vel eius corpus, seu insignes reliquiae in ea requiecent. Quia haec constitutio aduersa non est Pontificis constitutionibus, imò conformatur constitutioni Gregorianae id concedentis.

Si sanctus Patronus non sit Diocesis, nec ilius naturalis, nec in ea corpus aut insignes reliquiae existant, non potest Episcopus constitutione perpetua id statuere. Quia effet aduersa Gregorianae constitutioni. *De aliis vero (ait)* sanctis etiam sint naturales, aut Patroni alterius Diocesis, etiam illorum corpora, vel notabilis reliquia in aliqua Ecclesia alterius Diocesis requiescant: non celebretur officium proprium sed serueretur deo Brevariij Romani. Decreto autem particulari, & ex causa urgenti, per modumque dispensationis, id fieri posse ab Episcopo, crediderim. Quia solum obstat potest lex generalis lata à Pontifice recitandi illa die de alio sancto, aut de Feria: sed Episcopus potestatem haber dispensandi in Pontificis legibus præcipue cum causa virget, & non patet ad

Pontificem aditus: ergo in hac generali lege dispensare. Palanus p. 2. d. 2. pun. 2.n. 12.

Qui Officium diuinum alia lingua quam Latina recitat, facit satis obligationi. Quia formulam Romanam quo ad substantiam retinet. Sed grauerit delinquit, aliquoties id facit obligat. Quia generalem Ecclesiarum & morem parui pendit, illum peculiari sua deuotioni postponens. Et si publicè faciat, quia populo scandali, ac erroris exhibet occasiō Bellarm.

l. 2. de ver. Dei, c. 15. q. 16. Suar. 10. 2. de Relig. c. 7. n. 8. Sua. Hora, n. 10. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. n. 15.

Venialiter saltem delinquit qui aliquid addit vel diminuit, in Officio canonico. Quia in Bulla Pij V. præcipitur, nullam esse gerendam additionem vel diminutionem. Certe mortale crimen erit, si vel minimum addatur, vel detrahatur animo, ut perpetuò sic duret. Quia licet respetu diuinis Officii illa sit leuis additio, vel dimissio, est tamen gravis ausus illam minimam gartem ritu Ecclesiæ quasi perpetuo addere, vel diminuere, vsūpando iurisdictionem & nouum ritum, cultumque introducendo. Sua. l. 4. de hor. can. c. 15. n. 15. Fillius. tr. 23. c. 6. q. 11. si autem addatur aliquid non tanquam pars diuinis Officii, sed concomitante, & peccatum ad maiorem diuinæ cultus solemnitatem, peccatum non erit. Quia hac ratione honestatur cantus qui inter unum & alium Psalmum solet ad organum, aut musicum instrumentum fieri. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 21.

Præcepto recitandi facit satis, qui notabiliter partem non dimittit. Et qui addit partem notabilem delinquit ob additionem irreverentiam sed præcepto satisfaciet. Quia totum, quod præcipitur, recitat, et si alii præcipiantur, bus admittuntur. Palanus p. 2. d. 2. pun. 2.n. 16.

C A P V T VI.

De modo, quo Officium canonicum est
recitandum, ut satis fiat præcepto.

N N O C E N T I V S III. c. Do-
lentes, de celebr. Missa, præcipit Recitandum
in virtute Sanctæ obedientiæ & studiorum, &
sub pena suspensionis omnibus deo ex la-
titudine, ad recitandum obligatis, ut diuinæ praefata
Officium diuinum pariter & nocturnum, criplos
quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent
pariter, & deuote. Ad studiosam celebrationem
requiritur, ne verba omittantur, ne truncentur, &
mutilentur, ne interrumpantur. Ad denotant
vero cerebrationem necessaria est debita inten-
tio, & attentio. Omnes Doct. cum Glos. ad
c. Dolentes.

Si omissione verborum in magna quantitate sit,
est mortale. Quia cum magna quantitas omit-
titur, aliqua qua dicuntur possunt non dicta re-
putari: Porro huiusmodi omissione verborum fit,
cum verba priora vesiculi ultimis coniungun-
tur, inter medii omissis. Hoc autem modo di-
stinctio vel nullam, vel impro priam significatio-
nem habent. Scio tamen, aliquando ob inad-
vertentiam, balbutiōem aut inositam consue-
tudinem, raro quidem posse excusari, si verbo in

A 4 leui

Sect. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 9

26. n. 14. Palau s. p. 2. d. 2. pun. 4. n. 3.

Non tenetur obligatio Clerici, beneficiati, aut Religiosi, in quo die insipit recitandi obligatio. Ordinem sacram, beneficium, aut profilio, nem hora vndecima ante meridiem non tenetur recitare Matutinum, nec Laudes, nec Primam, nec Tertiam: sed ad summum sextam, & reliquias horas. Quia ab illa hora vndecima incipit obligatio. Suar. l. 4. de hor. can. c. 27. n. 8. Bonac. alios referens d. 1. q. 2. pun. 5. n. 9. si vero antequam Ordinem, beneficium aut professionem quis accepit horas illius diei recitauit, non satisfaci obligatio superuenienti. Quia non potest esse satisfactio obligationis, ubi nulla est obligatio. Bonac. pun. 5. in fine. Palau s. 2. d. 8. 2. pun. 4. n. 1.

Quoad ordinem autem, si quis officium secundum ferianas, quintis diei incipiat, antequam officium praesentis finiat, (v. gr. Matutinum Fer. & secundum die priusquam vespertas Dominicae celebret), & rationabilis causa non adsit, venialiter delinquit. Quia regulariter id fieri nequit, nisi vel unum aut alterum officium notabiliter anteponatur vel post ponatur tempore consueto & ab Ecclesia præscripto. Suar. l. 4. de hor. can. c. 24. n. 3. h. autem quis horarum ordinem illius diei peruerterat, prius recitans Primam (v. gr.) quam Matutinum, Vesperam quam Primam &c. absque rationabili causa, venialiter delinquit. Quia invertit ordinem ab Ecclesia præscriptum, leui quidem materia. Suar. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 4. n. 1.

Quocunque in loco quis recitet, præcepto satisfacit. Quia nullus speciatim est ab Ecclesiastico & canonico assignatus. Qui autem in loco minus deinceps habenti distractioni exposito recitat, venialiter delinquit. Quia irreuerenter le gerit. Sedere verdi, cum standem est, vel stare, aut sedere cum est flectendum ex Rubrica præscripto, si ablique contemptu fiat, nullum peccatum est. Quia non videvit præceptum sed consilium maioris reverentia gratia. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 5. & 6. Palau s. p. 2. d. 2. pun. 4. n. 7.

CAPUT VIII.

De peccato non recitandi officium, aut partem omittendi.

*L E R I C I in sacris, Beneficiati, & Religiosi professi chorodeputati enten-
tientur diebus singulis horas canonicas reci-
tare: & partem notabilem omittere graui cul-
pa est. Porro qualibet hora parva, aut pars illi-
equivalens notabilis pars est, & non aliud. Quia
communis sententia est, vnum esse præceptum
de septem horis canonicas recitandis: sed pol-
ita vniitate præcepti leuem materiam iudico,
quaq; quātitatem hora parva non attingit, cum
non attingat duodecimam materiam præceptae
partem. Lessi. l. 2. cap. 17. dub. 9. num. 5.
Palau s. Bonac. dist. 1. quest. 5. part. 1. numer.
2. d. 2. pun. 5. n. 1. Porro vnicum præcepto to-
tum officium prescribi, & ad multiplicationem
horarum præcepta non multiplicari, constat
ex c. Dolentes, de celeb. Mis. vbi officium no-*

Et unum pariter & diuum præcipitur, & ex Bulla Pij V. & ex horarum institutione, que vnicum officium continet. Certe præcepta absque manifesta ratione non sunt multiplicanda.

*Vnde omittens una die omnes septem horas vnicum peccatum committit, grauius tamen, quam si vnicam horam omitteret. Quia omis-
sionis malitia crescit, aut minuitur ex maiori
aut minori obligacionis quantitate. Garcia de uis cam-
Benef. p. 3. c. 1. n. 132. Suar. l. 4. de hor. can. c. 25. n. 8. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 8. Nauar. de ora. c. 7. m. 6. o. Vasq. de Ben. c. 4. §. 1. a. 2. dub. 5. n. 7.*

CAPUT IX.

De causis excusantibus ab Officij Cano-
ni ci recitatione.

*M P O T E N T I A, repentina occu-
patio, & dispensatio ab horarum cano-
ninarum recitatione excusat. Et qui-
dem impotencia simpliciter excusat. Quia im-
possibilium non datur obligatio. l. Impossibi-
lum f. de reg. iur. Hac impotencia potest aut
ex obliuione, aut ex ignorantia, aut ex infirmi-
tate. Ex obliuione naturali, & inculpabilis non
est culpabilis omisso. Quia peccatum debet es-
se voluntarium. Si quis autem experieratur, se
oblivisci, quando hora confusa non recitat, de-
bet aliquod memoria excitamentum adhibere.
Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. n. 4. Bonac. d. 1. q.
6. pun. 3. n. 9.*

*Qui dubius est num recitaverit? obli-
gatus est ad recitandum. Quia possidet præ-
ceptum, à cuius obligatione folci non potest sa-
tisfacere dubia. Nauar. de ora. c. 10. n. 30. Bo-
nac. alios relatis, d. 1. q. 6. pun. 3. n. 11. Nisi dubium
aliqua ratione probabili deponat. Qui autem
certus sit se recitasse, dubiter tamen, an anti-
phonam, Psalmum, vel quid simile dixerit: de-
ponere potest dubium, credens, recitasse. Quia
non presumitur omisso, quod in ordinario
curfu & quasi naturali sequula recitat. Suar.
l. 4. de hor. can. c. 26. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c.
12. Nauar. de ora. c. 1. n. 29. Bonac. citat.
n. 12. Filliuc. tr. 23. c. 8. q. 2.*

*Deinde potest prouenire impotencia exigno-
rancia, primo si sit inuincibilis ignorantia legis,
ex ignorantia, ex ignorante, ut si ignoret quis inuincibiliter, te obligatum es,
se recitare. Quia transgredi voluntarie obliga-
tionem non potest, qui obligationem ignorat.
Secundo si sit ignorantia facti, quia nescit reci-
tare. Sed huiusmodi ignorantia vix potest in-
culpabiliter contingere: siquidem cum Benefici-
um, aut ordinem sacram quis recipit, debet
agnoscere se esse indispositum, ut obligationi
fuscepta satisfaciat. Hunc tamen obligationi
fiet fatis, si officium recitare quod substantiam
non habeat: haec enim continua recitatione ca-
piuntur.*

*Excusat impotencia qua proponit ex
infirmitate. Hac de causa cœns excusat:
surdus minimè. Quia necessarium non est ad
privatum recitationem se ipsum audire. Agri-
tudo autem quartana, tertiana &c. tunc excu-
sat, cum laborans non potest ablique gravi no-
cumento*

10 Theologiæ Moralis Lib. XXVII.

cumento recitare. Quia ingum Domini est suauis : seorsim si cum leui nocimento queat. Quia leuis molesta non praevaleat, ut graue præceptum omittatur. Denique excusat carensia Breuiarii. Quia est medium necessarium ad recitationem Breuiarium habere. conuenient omnes Doctores.

⁸² Secundum caput excusationis est repentina & necessaria occupatio, impediens recitationem, quam quis omittere, aut differre non potest abs diffiri nro. quia fine graui incommode.

Secundum caput excusationis est repentina & necessaria occupatio, impediens recitationem, quam quis omittere, aut differre non potest abs diffiri nro. quia fine graui incommode.

Excusatio dispensatio.

Terrium caput excusationis est dispensatio, quia si à Pontifice fiat, haud dubium esse validam. Quia in irre à se lato dispensat. Suar. l. 4. de hor. can. c. 2. n. 4. Bonac. d. 1. q. 1. pun. 2. n. 5. Ab Episcopo dari non potest Clerico, neque beneficiato. Quia inferior dispensare in superiori lege non potest, nisi iure aut consuetudine ei sit permisum quod in hoc casu non repertur. Si autem adest dubium, an in aliquo casu Clericus, vel beneficiatus recitare debet, poterit Episcopus sententiam ferre. Suar. & Bonac. citati, & alij apud ipsos. Praeterea autem Religiorum, quibus commissa dispensandi in legibus & consuetudinibus Religiosi est facultas, poterunt cum Religiosi dispensare, si causa sub sit. Regulariter autem solus Praelatus supremus humani modi dispensationem valer imperitare. Quia sic videatur in Religionibus receptum. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 2. n. 9.

⁸⁴ Impedimentum Censurem excastratum.

Spirituale impedimentum, scilicet excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, non impedit horarum recitationem. Quia ex Ecclesia illato supplicio haud debet quis commodum reportare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 8. Lefsi. l. 1. c. 37. dub. q. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 12.

CAPUT X,

De restitutione gerenda ab iis, qui culpabiliter Officium canonicum omittunt.

⁸⁵ Unica poena beneficiarii omittentis culpabiliter horas, restituuntur.

E quod ex lege, neque ex consuetudine alia poena est prescripta omittentibus horarum recitationem nisi fructuum perceptor restituto. Quae quidem indicitur à Concilio Lateranensi sub nomine *statutus*. Leone X. s. 9. §. statutus, & declaratur, in nonatur, & angeretur a Pio v. in sua constit. que incipit, Ex proximo Lateranensi, edita 12. Kalendas octobris anno. 1571.

Ex quibus primo infertur, beneficiatum Clemencium obligatum non esse primis sex mensibus obligatum non obtemperare pacifice Beneficio aliquid restituere, sed primis sex mensibus obtemperare, & nihil de restituzione dixerit. Palams. p. 1. d. 2. n. 2. Filluc. tr. 23. c. 10. n. 308. Lefsi. l. 2. c. 34. dub. 3. 1. n. 129.

Infero secundo, post primum illud semestre beneficiatum obligatum esse restituere fructus, post similius quod post illud semestre perceperit. Quia ita in illis constitutionibus imperatur. Quid intelligi possit, si culpabiliter officium omittat. Nam si ex clausis aliquo capite à culpa excusat, nullam habet restituendi obligationem. Quia huiusmodi obligatio imponitur, quando cessat legitimum impedimentum. Garcia. p. 3. c. 1. n. 27. Lefsi. l. 2. c. 34. n. 181. & 184. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 17. Azor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Reginal. l. 3. n. 44.

Infero tertio, omnitemte recitare post illud primum semestre obligatum esse, fructus correspondentes illis debitis, quibus recitare omitti, restituere v. gr. si uno die omisisti. Maturini recitationem cum Laudibus dimidiata partem fructuum illi diei correspondentem restituere debet: si vero reliquias horas, alteram dimidiata, pro singulis horis sextam partem. Quia sic expressè tradidit Pius v. Axor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 8. n. 4. Suar. l. 4. c. 30. n. 9. Garcia de Benef. p. 3. c. 1. n. 27. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 8.

Infero quartu, omnitemte partem leuem alterius horae, nullam habere restituendi obligationem. Quia non dicitur horam omisit, & solius pro omissione eiuslibet horae signata est à Pio V. restitutio. Naur. de orat. c. 9. & invenit. 10. n. 4. Naur. de refit. l. 1. c. 2. dub. 3. n. 102. naur. Filluc. tr. 23. c. 10. 9. 7. Reginal. 30. n. 44. Tolet. l. 2. c. 12. n. 6. Suar. l. 4. c. 10. n. 13.

Infero quinto, recitarem sine villa attentione obligatum esse restituere eo modo, quo obligatus est, qui recitare omittit. Quia parcia sunt sine villa attentione recitare, & non recitare. Fructus quidem Beneficij acquiruntur ob recitationem præceptam, & ob illius omissionem amittuntur sed recitatio sine attentione non est recitatio præcepta, quia non est oratio: ergo ex illa fructus non acquiruntur. Naur. de orat. c. 13. n. 17. Bonac. 6. l. de hor. can. 9. §. pun. 2. n. 17. Lefsi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 67. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 14.

Sextu, infero, beneficiatum hanc restituendi obligationem habere ante Iudicij sententiam. Hac ratione Quia in Concilio Lateranensi, & Bulla Pij ii. facienda V. expresse dicitur: *Fructus suos non faciat, & ante Iudicium tangquam iniuste percepitos erogare teneatur.* Qua verba indicant manifeste Beneficiatum non acquisuisse illorum dominium, sed tanquam rem non suam illos retinere non posse. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 2. Naur. sum c. 25. n. 22. Naur. de refit. l. 2. c. n. 195. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 7. Filluc. tr. 20. 311. Lefsi. l. 1. c. 34. dub. 3. 2. n. 183.

Octavo in fero gerendam huiusmodi restitucionem fabrica Beneficij, vel pauperibus. Gerenda haec Quia ita in his constitutionibus prescribitur. si restituuntur fructus, quis eligat fabrica expendere, poterit dominum vel pastorem Beneficii reparare, agros, & vineas augere, & nos quibus alia præstare, quæ in Beneficij cedant utilitate eamque tem.

Sect. I. De Præcepto. Receptores Senten. II

tem. Si autem eligit pauperibus restituere, poterit non solum pauperes loci, in quo est Beneficium, sed quoslibet alios subvenire. Quia hoc in constitutionibus illis non limitatur, si-
cuit caetur, non posse fieri restitutionem in alterius Ecclesiae commodum. Porro patrum nomine qualibet pia opera in utilitate inopū redundantia, & suffragia pro animabus Purga-
torij intelliguntur. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5.
pun. 4. n. 1. Suar. 1.4. de hor. can. c. 30. a. n. 18.
Palau. p. 1. d. 2. pun. 1. n. 11. Num autem sibi
vera pauperi beneficatus possit restitutionem
applicare se. 1. discutietur.

Infero nono, posse beneficatum præter re-
stituendi prefatam pecnam, post semestre ex-
communicari, suspensi, ac Beneficio priuati
si intra quindecim dies postquam monitus est,
bis saltem non recitauerit. Quia ita Lateranen-
sis constitutio præscribit. Valq. de Benef. c. 4.
1. dub. 8. n. 45. Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5.
pun. 2. & alii.

93 Decimo infero, afferendum de pensionariis
item de pen- officiis Deiparae non recitantibus mortaliter
fusserit, quod de be- delinquere, si post obtētam pensionem id omi-
nibus a f- serint: & transactō semestri, obligatos esse in-
regos fructus restituere. Quia nullum munus
præter recitationē ex sequitur cuius ab integra
restitutione valeant excusari. Colligit id ex cō-
stitutione Pij v. Suar. 1.4. de hor. can. c. 31. fine Po-
nac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 21. Nauarra
de refit. 1.2. c. 1. n. 199. Et alii apud ipsos.

94 Non solum grauius delinqit, qui sine legi-
tima causa choro non adest: sed restituere te-
netur, si distributiones affistentibus, seu legi-
timē impeditis usurpet. Quia accipit id, quod
suum non est. Item lethaliter delinqit, si ob
eius absentiam Officium diuinum in choro
omittitur, aut cum debita solemnitate non
celebratur. Quia quilibet ex communitate te-
netur onera, & obligationes communitatis su-
bire. Suar. 1.4. de hor. can. n. 13. n. 9. & om-
nes ferè. Decidit enim c. unico, de Clerico
non res. in 6. & Trident. ses. 2. 4. c. 12.

Certe uno vel altero die in anno abesse, non
constituit culpam granem v. gr. quatuor die-
rum absentiā culpabilis leuis erit. Quia sic vi-
detur apud timoratos esse receptum. Syluest.
v. Hora. q. 10. Valq. de Benef. c. 3. a. 7. dub. 1. n.
1. 81. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1.
Suar. 1.4. de hor. can. c. 13. n. 8.

95 Per se loquendo, omnes Canonici tenentur
Horas canonicas in choro recitare iuxta sua-
mm Ecclesiarum usum. Quia est personalis
obligatio, qua non potest in alios transferri.
Vnde exulta confuetudine, aut priuilegio non
potest in sui locum alium substituere, qui de-
ficiat. At fundatione Ecclesiae, statuto, con-
fuetudine, & priuilegio obtineri potest, ne te-
neantur Canonici perse in choro psallere, sed re-
bus ibi assistant, & sua praesentia officia pre-
sent, ut ferè in omnibus Hispaniae Ecclesias
Cathedralibus est confuetudo recepta. Quia
hic modus fundationis statuti, confuetudinis,
aut priuilegij turpidinem non habet, sed po-
tius decorum & splendorem specialem in Ec-
clesia ministris: nec contrarius est capiti fin.
92. neque Tridentino sol. 24. c. 12. Suar. 1.4. de
hor.

fari. Infero à fortiori moniales choro non esse
obligatas nisi iuxta obligationem Regulae;
qua quidem & Religiosis, & monialibus non
ad culpam, sed ad pecnam obligat subeundam.
Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 16. Et 18. Bonac. d. 2.
de hor. 9. 1. pun. 1. n. 9. Palau. p. 1. d. 3. pun. 1. n. 12.

96 Canonici seu Præbendati Ecclesiastū Cathe-
dralium, & Collegiatarum, quibus ob affisten-
tiam inchoro distributiones conceduntur, ob-
ligati sunt sub graui culpa officium diuinum
in choro recitare iuxta cuiuslibet Ecclesia præ-
scriptam consuetudinem. Quia haec distribu-
tiones ea lege conceduntur, ut officium diuinum
ibi celebretur. Fauet c. fin. 91. in quo pœ-
na gratis imponitur ab hac obligatione defi-
cientibus. Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 17. citans
Sylvestrum, Angelum, Arnillam, Turrecrema-
tam, & alios. Dixa iuxta consuetudinem cuiuslibet
Ecclesie prescriptam. Vatæ enim sunt Ec-
clesiarum consuetudines tunc in modo dicendi
officium tunc in diebus, quibus dicendum est.
& consequenter varia est Canonorum obliga-
tio. Nam in Ecclesiis Cathedralibus & Col-
legiatis pinguis singulis diebus totum officium
publice canitur: in aliis vero ubi redditus
sunt tenuis, singuli diebus totum officium re-
citatur: in aliis nec totum recitatur Officium:
in aliis solùm diebus Dominicis, & festiis.
Iuxta hanc ergo consuetudinem Præbendati
huiusmodi Ecclesiastū officium diuinum ca-
nere, vel recitare tenentur. Quia stipendium
eis hac obligatione impertitur. Suar. citat. n. 3.
Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. n. 2. Et 3.

97 Non solum grauius delinqit, qui sine legi-
tima causa choro non adest: sed restituere te-
netur, si distributiones affistentibus, seu legi-
timē impeditis usurpet. Quia accipit id, quod
suum non est. Item lethaliter delinqit, si ob
eius absentiam Officium diuinum in choro
omittitur, aut cum debita solemnitate non
celebratur. Quia quilibet ex communitate te-
netur onera, & obligationes communitatis su-
bire. Suar. 1.4. de hor. can. n. 13. n. 9. & om-
nes ferè. Decidit enim c. unico, de Clerico
non res. in 6. & Trident. ses. 2. 4. c. 12.

98 Certe uno vel altero die in anno abesse, non
constituit culpam granem v. gr. quatuor die-
rum absentiā culpabilis leuis erit. Quia sic vi-
detur apud timoratos esse receptum. Syluest.
v. Hora. q. 10. Valq. de Benef. c. 3. a. 7. dub. 1. n.
1. 81. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1.
Suar. 1.4. de hor. can. c. 13. n. 8.

99 Per se loquendo, omnes Canonici tenentur
Horas canonicas in choro recitare iuxta sua-
mm Ecclesiarum usum. Quia est personalis
obligatio, qua non potest in alios transferri.
Vnde exulta confuetudine, aut priuilegio non
potest in sui locum alium substituere, qui de-
ficiat. At fundatione Ecclesiae, statuto, con-
fuetudine, & priuilegio obtineri potest, ne te-
neantur Canonici perse in choro psallere, sed re-
bus ibi assistant, & sua praesentia officia pre-
sent, ut ferè in omnibus Hispaniae Ecclesias
Cathedralibus est confuetudo recepta. Quia
hic modus fundationis statuti, confuetudinis,
aut priuilegij turpidinem non habet, sed po-
tius decorum & splendorem specialem in Ec-
clesia ministris: nec contrarius est capiti fin.
92. neque Tridentino sol. 24. c. 12. Suar. 1.4. de
hor.

100 Confuetudina
ne introduci
sola affi-
tia satisfa-
ciant, & ut
obfens à choro
fusiliant.

12 Theologiæ Moralis Lib XXVIII.

*bor. can. c. 10. n. 1. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 5. & 6.
Leff. l. c. c. 34. dub. 33. n. 184 Navarra de ref. l. 2. c. 2. n. 14. Bonac. d. 1. de ho. can. g. 3. pun. 2. §. 1.
n. 18. Imò non solum confuteturne priuilegio,
ac statu indui potest Canonicum latissimare,
si choro assistat. priuatim recitans, sed etiam si
absens à choro alium substituar, ut nomine ip-
suis assistat. Quia id nullam continet turpidi-
nem. Bonac. citatur.*

101 Porro quoties cantu, quem dicunt figura-
tum, diuinum Officium persoluitur, non re-
netur Canonicus, suam vocem misere, sed
sufficit affi-
scensia, si ibi assistat, Constat ex praxi, quia
ille cantus necessarius non est. Bonac. d. i. de
hor. canq. i. punz. m. 4. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 3. n.
185. & 186.

102 Quoties vero officium diuinum omitten-
dum est, vel minuendum in solemnitate foli-
e minuenda da, nisi Canonici cantent: canere tenentur
est debita fo- ta, nisi Canonici cantent: canere tenentur
lemittas, de- nec sufficit, siibi tantum assistant. Quia ipsi
bet canere, incumbit primo, & per se Ecclesianora subi-
re, & officia diuina ibi celebrari solita suspen-
tare, Nauarra de refigit. l. 2. cap. 2. num. 1 14.
Moneta de distribut. q. 2. num. 25. Pesanti. 1. 2.
quasi. 6. 1. art. 2. quasi. 4. num. 4. & 7. Bonac-
diti. 1. de hor. canon. quasi. 3. pua. 2. §. 7. na-
mey. 19.

103 Obligati ad canendum Præbendati debent
Præbendati cahere , nec satisfaciunt , si submissa voce re-
obligati ad citent : & attendere ad ea , quæ alter chorus
canendum debet canere . Quia hæc necessaria fuit , vt Officium
& attendens publica alternatim persoluatur , & vnuus chorus
ad ea , que cum alio communicet . Bonaci . plures referens ,
alter chorus d . i . de hor . can . q . 3 . pun . i . § . 1 . num . 17 . Lefsi . l . c .
cant 3 . n . 18 . 34 . Suar . l . 4 . de hor . can . cap . 1 . 2 . num . 9 .
¶ 10 .

104 Qui partem suam canit, & aliorum, & si procurat, partem non percipit, satisfacit, potestque distributiones percipere modo postea priuatum supplet, que non percipit. Quia per eum non fieri, quo minus perciperet, & cum illis in recitatione communicaret. Nauar. de orat. c. 11. n. 41. Moneta de distrib. p. 2. q. 2. n. 47. Suan. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 5. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun.

2.8.2. M. 20.

Versus, qui organo, seu musico instrumen-
to dicuntur, debent ab aliquo voce exprimi:
alias nos satisficiet recitandi officium obligatio-
ni, etiamque obligatio assistendi choro impli-
catur. Suar. I. 4. c. 14. n. 15. Bonac. d.: q. 5. pma. 2.
21. 12.

106 Si dum alij recitant quis ex officio, vel superioris mandato interfit thus praebendo, transferre libro, satisfacit obligationi assistendi choro: debet autem priuatin postmodum recitare si propter ea munera at recitatione sita partis, & ab attentione alterius impediatur. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 7. n. 111. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. p. m. 2. n. 13.

107 Canonici Penitentiarii', qui dum officia Decanis, & diuina celebrantur, confessiones audiunt : & Canonicus Decanus aliique Canorici , qui ex proprio qui ex officio aliique officio alius ministeriis incumbunt, satisfaciunt, aliis ministeriis dantur. obligationi choro assistendi. Quiare reputantur, iam sufficiunt. pl. paudentes, & si priuatae recitationi non faciunt, assistere tifaciant. Bonac. relatis aliis.d. de hor. can. q. 3. tis obligatio p. 1. num. 14. colligitur ex Tridentino sess. 22. ni. cap. 3.

Seruandus 108 Seruandus ordo, & tempus ab Ecclesia præscriptum in publica horarum celebratione, ad

quam non solum substantiam, sed modum per-
tinere quis dubitet? Primo igitur Matutinum,
& laudes, deinde Primam, postea Tertiam, reli-
quaque horas suo tempore optere recitare.
Certe hunc ordinem in recitatione publica in-
seruere, notabiliter anteponere, aut postponere
absque graui, & publica causa crediderim ele-
morte. Quia sic gerentes tollunt uniformita-
tem, que Ecclesia decorum speciem tribuit, &
occasione graue offenditione, & scandalu[m] genera-
di exhibent. Sicut l. 4. de hor. a.c. 11.m.7. Filline.
iv. 23. c.6. 1. Palaus p.2.d.3. p.m.5.m.1. Quam-
vis rigorosum aliis videatur.

Locus non est alius ab Ecclesiæ ex c. fin. 9. 2. 109
c. 1. & clem. 1. de celebr. Mis. Porto in alio lo- L'œn. ejus
co nisi necessitas graui cogat, aut consuetudo clesia.
legitime praescripta suadeat, poterit huic obli-
gationi fieri satis. Bonac. d. 1. de hor. can. 9. 3.
pun. 1. n. 1. & alii.

Sedere in proprio stallo, & vestes Canonicales ferre non est necessarium ex vi iuris communis. At si ex consuetudine, vel statuto Ecclesiasticoe causum ne aliquis distributionibus increuerit nisi talibus induitus vestibus ingrediatur, & in proprio federat stallo: illas non luxurabitur sed tanquam absentes in choro eft reputandus, qui his caret conditionibus. Quia huiusmodi consuetudo vel statutum rationabile eft, & à Tridentino fef. 24. c. 2. approbat. Garcia plures referens p. 1. de Benef. c. 2. n. 327. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pud. 1. n. 1.

Obligati autem sunt choro assistere sub pres-
encia priuationis distributionum. ex Bonifacij
VIII. c. xvi. de Clericis non resid. constitutio-
ne. Quia distributiones donantur solum cho-
ro praesentibus lucta. Tridentinum. ses. 24. c. 1.
12. de reform. Profecto sic absens illegiti-
me ante Iudicis sententiam hisce distribu-
tionibus priuatur. Quia nullus retinere potest
rem cuius dominium non potest acquirere,
nec suam efficiere. Moneta p. 3. de distrib. q.
7. n. 8. . Bonac. d. 2. de hor. can. q. 7. pun. 2.
num. 2.

Insuper si beneficiati ultra tempus à Tridé-
tino *vbi*. permisum, abfuerit pro primo an-
no & prima vice priuandi sunt dimidia parte
fructuum, quos residendo ¹¹¹ & interfendo
fuerant lucratui. Quod si iterum ea fuerint
vsi negligentiæ, omnibus fructibus sunt pri-
uandi. Crescente vero contumacia, non solum
fructibus, sed & Beneficio sunt spoliandi
sic Concilium. At hac priuatio est propriè
peccata, & non ipso iure lata, sed per Iudicium
imponenda, vt constat ex verbis textus, &
annotatu Rota in *causam* *Cauientis* fructuum cor-
ram D. Orano 10. Aprilis, anno 1592. Garcia
p. 3. c. 1. n. 15.

Nomine autem distributionum quibus beneficiatus ob absentiam à choro priuatur, in Quid sibi telliguntur illi prouentus, quos acquirit ob nominis D. continuam chori interestemantia sub fructuosa tributio nomine comprehenduntur anni redditus beneficii, & beneficiato ob Beneficij titulum concessi. Garcia Fruchim p.3,c.2.n.44. Moneta. de distrib. p. 1. q.6. Boni intellig. nac. d.2. de hor. can. q.2 pun. i.m.a. Tusculus 10.2. iun. lit. D. conf. s. 1. n.8. Gonzalez ad Regul. Cancel. progra. §.7.m.3.4. Vnde fit distributions quotidianas à fructibus Beneficij distinguiri T. id. ses. 24. c. 12. Dord

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 13

¹¹⁴
Distributio-
nis amissio ob
non residen-
tiam competut Canonicis actu intercessentibus.
Rota in una Valentina emolumenorum coram
Manica x 4. May 1593. Garcia p. 3. c. 2. n. 446.
Moneta p. 3. q. 6. n. 20. Quia absentes amittunt
in interessu ipso iure distributiones ex canonico, de Cler. non
iure compre- resid. & ex Trident. ses. 2. 4. c. 12. Vbi distribu-
tiones solum prælentibus conceduntur. Ergo illæ
distributiones amissa competit non possunt
Canonicis præteritis, nec futuris: sed actu præ-
sentibus. Ergo illis sunt applicanda quando fuerit
facta diuisa. De fructibus vero, qui non
ipso iure amittuntur, sed per sententiam con-
demnatoriam dicendum est, illis Canonicis de-
beri, qui tempore quo soluuntur resident. Quia
tunc Capitulum illos fructus acquirit, & con-
sequenter Canonici tunc existentes: Ergo inter
eos est diuisa facienda. Gonzal. ad Regul. 8. Can-
cel. glof. 37. n. 26. Garcia citat. nu. 429. Si autem
patrimonium Ecclesie non sit inter fabrica, &
ministros diuisi, tunc distributiones quo-
dianæ, quas absentes amittunt, secula in con-
trarium consuetudine, intercessentibus accre-
cent. Quia sic incitatur Canonice ad assisten-
tiam diuinis officiis, ob quam causam fute distributiones affligatae. Bonac. dist. 2. quatt. 7.
panct. 1. principio, colligitur ex Trident. ses. 24.
cap. 12. Limitanda vero conclusio in primis,
vt non procedat in distributionibus extraordi-
nariis, & in propriis sive de redditibus aliquius
Dignitatis, & Personatus constituta sunt.
Haec enim non accrescunt intercessentibus, sed
Ecclesia fabrice, vel alteri pio loco arbitrio Ordinarii applicanda. Trident. ses. 22. cap. 3.
Deinde vt non procedat in distributionibus, ex
quibus cuiuslibet præbendat intercessent est si-
gnata determinata pars. Quia per hanc affi-
gationem tacite insinuat, illa debere esse
contentum, neque amplius lucrari posse: &
tunc si abest, cedit illa portio Ecclesie, non
aliis præbendatis. Terrio denique, vt non pro-
cedat in distributionibus amissis ob alias cau-
sam præter absentiam à choro. Haec enim distri-
butiones non intercessentibus, sed Ecclesia, si
indiget, vel altero pio loco arbitrio ordinarii
sunt applicanda. Quia ex nullo texto constat
intercessentibus deberi. Garcia part. 3. cap. 2.
num. 146. Palau part. 1. d. 3. pun. 8. pun. 3. 4. 5.
& 6.

CAPUT XII.

De causis excusantibus Beneficiatum à
choro ut non obstante illius absen-
tia distributiones lucretur.

¹¹⁵
BONIFACIUS VIII. canonico de cler. non
resid. in 6. fatur excusare infirmitatem in-
sistam rationabilem corporis necessita-
tatem. Sicut evidenter Ecclesia virilitatem. Et subiun-
git: Qui vero aliter de distributionibus ipsi quid-
quam recuperit, dominum non acquirat, nec faciat
eas suasim ad omnium restituionem, qua contrà
huiusmodi nostram constitutionem recuperit, senten-
tia. Ergo solum illi, quos infirmitas, rationabilis
Escol. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

corporis necessitas, aut evidens Ecclesia excusat
virilitas, poterunt in absentia distributiones lu-
crai.

Absens ergo à choro ob grauem infirmitatem
non solum fructus Beneficij, sed etiam distribu-
tiones quotidiana, que intercessentibus conce-
duntur, incitat. Quia autem sit grauem infirmita-
tis arbitrio prudenter viri seu Medicis periti re-
linquitur. Res agitur extra iudicialeiter: si vero in
iudicio agatur, arbitrio Praelati, seu iudicis relin-
quitur, qui ex Medicorum iudicio indicare de-
bet. Non autem huiusmodi privilegio priuatur
ille, qui sua culpa infirmitatem contraxit. Quia
textus exclusit infirmos, qui causam aegritudini
dedere, sed omnibus ob infirmitatem impeditis
privilegium lucrandi concepit. Sic ex Sacra
Congregatione decimum refert Garcia de Ren-
p. 3. c. 2. n. 363. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 1. n. 7. Barbo.
p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 168. Moneta p. 2.
de distrib. q. 6. n. 12. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 11. Gutier.
l. 1. q. 9. Canon. c. 1. n. 138.

Lucratur præterea fructus, & distributiones,
qui rationabili corporis necessitate afficiuntur.
Adest autem tunc huiusmodi necessitas, quan-
do ex assistentia chori tibi imminet grava vita-
damnum, honoris, vel fortuna. Quia Eccle-
sia, que pia mater est non vult suos obligare ali-
mos ad officia peragenda cum tam gravi co-
rum incommode: neque priuare emolumen-
to eos, qui ex tam insta causa officium omit-
tent. Plures ergo ex receptioni sententia casus
expono, in quibus datur executio. Debentur
distributiones eis, qui à choro abest eo quod
Medici iudicio putat grava damnum sibi ob-
tenturum, si domo egreditur, & choro affi-
stat: vt contingit in valetudinariis, & alias,
qui medicinam, qua corpus expurgatur, su-
munt. Bonac. dist. 3. q. 5. pun. 2. mon. 4. De-
bentur ei, qui ex confilio Medici alio se con-
fert recuperanda valetudinis gratia. Barbo. p.
3. de potest. Episc. alleg. 53. num. 169. De-
bentur ei, qui causa recuperandi vires in infir-
mitate amissis, & ob cantura nimium defatigatis se à choro retrahunt, ille vt convalescat,
hic vt aliquantum per rectetur. Bonac. pun.
2. num. 4. & 5. Debentur beneficiato, qui
commodè assister non potest ex senectute.
Quando autem hoc impedimentum praefat arbitrio Mediçi relinquendum. Rngulariter se-
piugentiaris ineft. Bonac. q. 5. pun. 2. n. 6. De-
bentur ei, qui abest à choro, & à loco Beneficij
ob timorem pestis graffantis in illo loco modo
Parochi non obces officium. Bonac. n. 7. Deben-
tur habent inimicum, cuius conciliationem
facile obtinetur, ne possit, & à quo timet grava
malum, si afficit. Id efficacius contingit, si in
Urbe graffium bellum. Moneta p. 2. de distrib.
q. 5. n. 72. Debentur ei, qui, ne alios peste infi-
ciat, eo quod à loco non lano veniat, vi com-
pellitur non assister: vel alia via detineatur,
quam vincere non valeat. Azor. part. 2. l. 5. c. 7.
quatt. 10.

Quid autem dicendum de eo, qui tritus in
carcerem, aut in exilium est immisus? si cau-
sam huic impedimento non dedit, etiam circeasie,
Index legitime eum condemnet, vt pote qui vel exilium,
fallis tellibus mouetur, distributiones ac-
quirit. Quia corporali necessitate, quam ex-
citere non valet, ab assistentia impeditur.

B. A.R.

Escoi Theor T Tom: III

14 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

Ast si dedit condemnationi cauam etiam si index absque sufficientibus indicis cum capi fecerit, vel condemnauerit, distributiones non laetrabuntur. Quia tunc ipsi causa est absentia. Corvar. 3. variar. cap. 13. num. 8. Bonac. dict. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 1. n. 1. Garcia part. 2. cap. 2. num. 364.

119 Quid vero de excommunicato suspenso interdicto sentiendum? si iniuste excommunicatus communicatis, neque fructus neque distributiones amittit. Quia corporali necessitate impeditur ne diuinis officiis assistat graviori timore documentum. Debet tamen, si commode possit, absolutionem procurare, & impedimentum iniusta censuram removere. Moneta de Distribut. part. 2. quast. 5. num. 43. Nauarra de re's. cap. 2. numer. 238. Bonac. dict. 2. quast. 5. punct. 2. num. 9. Si vero iuste excommunicatus sit, distributiones non lucratur. Quia non ob necessitatem, sed ob voluntatem malitiosam, qua in excommunicationem incidit, & persistit, absit a choro. Verum si paratus sit satisfacere, & absolutio nem petat, & denegetur, distributiones lucratur. Quia iam per ipsum non stat. Sylves. v. Clericus 4. quast. 25. Sa. v. Beneficium, num. 50. Armil. v. Clericus, num. 28. Henr. l. 7. cap. 36. §. 1. & l. 13. cap. 3. §. 3. Sayr. de Censur. l. cap. 5. num. 56. Profecto si iuste excommunicatus horis interficit, lucratur fructus, & distributiones officio correspondentes. Quia licet in huiusmodi assistentia, delinquit, & ob hoc peccatum mereatur fructibus, & distributionibus priuarii c. Paternalis §. verum, de appellacionib. ipso tamen in re priuatuus non est: nullibi enim constat hanc impositam esse priuationem. Vsq. de Benefic. cap. 4. §. 3. dub. 4. num. 229. Aula de Censur. part. 2. cap. 6. dict. 6. dub. 1. Bonac. dict. 2. de excom. quast. 1. pun. 4. c. 2. num. 1. Evidet in Hispania Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis viger consuetudo, ut quoties aliquis Canonicus excommunicatur, eo ipso statim notum sit priuatioibus, ut illum extra numerum constituant.

120 Idem dixerim fere de suspenso. Si enim iniuste suspensus fuit ab officio Ordinis, & iniusticerim de sus. dictiorum, à Beneficio, à diuinis officiis: distributione, & bunctione recuperat ab iis, quibus fuerant applicatae, vel à Iudice iniuste suspendente, etiam si diuinis non interficit. Quia non debet absque culpa affici pena. Si autem iuste suspensus sit, videndum est, cuius qualitas sit suspensus: nam si suspensus est à diuinis officiis, & illis assistat, lucratur fructus, & distributiones. Quia nullibi innenitur, priuatum esse ipso iure fructibus officio male exercito respondentibus. Porro si à Beneficio suspensus sit, priuatus manet fructibus, & emolumentis, qua ex Beneficio profluit, etiam si officiis diuinis assistat. Quia redditus incapax ille acquirendi. Garc. part. 7. cap. 13. num. 92. & cap. 4. num. 58. Bonac. dict. 2. de hor. canon. quast. 5. punct. 1. §. 3. Idem proportione seruata, serendum de interdicto. Si enim ob iniustum interdictum quis priuatur diuinis assistere, priuandus non est distributionibus. Quia iusta, & rationabilis causa omittit assistere, timore scilicet maioris documenti, si contempta ea censura iniusta diuinis se immiscat. Si vero iniuste interdictus est, ab Ecclesiæ ingressu, & consequenter diuinis

assistere: receptorius est, cum distributiones lucrari, si assistat. Quia esto peccet, praefat officium, ob quod distributiones conceduntur. At si Ecclesia sit specialiter interdicta, neque tamen Interdicto causam dedisti, distributiones lucraberis. Quia per te non stat, quominus ibi diuinis assistas. Idem erit cum Ecclesia polluta est, ob quam causam officia in ibi celebri noh possunt Verum signaleranter Ecclesia est neque interdicta, neque tu causam dedidis Interdicto, cum ibi possis celebrare diuinam sicut ante, & tenebas conditionibus in e. Alma mater, defens. excom. in 6. relatis, distributiones lucratis, si diuinis assistas. Palauus p. 2. d. 3. pun. q. §. 2. n. 10. & alij.

Denique tempore Cessationis beneficiatus lucratur fructus Beneficij titulo correspondentes, etiam si causam dederit Cessationi, nisi per sententiam illis priuetur. Quia non priuatur Beneficio. Distributiones autem minime lucratur. Quia haec correspondentie officio, quod illius culpa non exerceatur. Si autem causam cessationi non dedit. Licit distributiones obtinet. Quia legitima causa diuinis assistere impeditur. Si tamen qui causam cessationi exhibuit, solvendo non esset, crediderint, ex benignitate posse ei à Praelato distributiones, & alia emolumenta amissa applicari. Couar. ad. c. Alma mater §. 4. num. 7. Moneta de distribut. q. 16. num. 36. Bonac. d. 6. Censur. pun. 3. num. 11. & d. 2. bor. can. q. 5. pun. 1. §. 3. Suar. & alij, quos citat, & sequitur Palauus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.

Quid autem dicendum de eo, qui Beneficio priuatus est, vel depositionis, aut degradatio beneficij pœna afficitur? si ita priuatus est ab ablatum, de beneficio, vt nullatenus illud retineat, sed alteri si collatum, etiam si iniuste factum fuerit, distributiones non lucratur. Quia non habet ad illatum acquisitionem fundamētum. Tenetur tamen qui iniustiam comisit, omnia damna reparare. Tandem cum depositio, & verbalis degradatio sit quadam officij Ecclesiastici in perpetuum priuatio: à die depositionis, & degradatiois fructibus, & distributionibus omnino priuatur. Bonac. d. 2. de bor. can. q. 5. pun. 2. §. 9. Palauus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.

Ceterum tertiam causam excusantem ab assistance diuinorum Officiorum expendo. Absens ob Ecclesiæ propriæ vilitatem distributiones lucratur. Ut autem constet, alievius absentiam in propriæ Ecclesiæ vilitatem edere non debet ille proprio indicio nisi, sed sapienter timorare conscientia consilio harettere. Regula riter autem quoties quis à proprio Capitulo est electus ad aliquod negotium gerendum, quod ab ipso iudicatum est Ecclesiæ vtile: fructus, & distributiones lucratur. Vnde immisus ad visitandæ apostolorum limina: Ad Conciliū generale, seu ad Principem, & legatum gratulationis causa: Assignatus ad sumendas redditum rationes: Ad interdictio- nem aliquam illius Ecclesiæ exercendam, fructus, ac distributiones lucratur. Item qui præcedam habet, cui animarum cura incumbit, die Sacramenta ministrat, vel alia ad animarum curam attinentia exerceat. Præterea qui visitat Ecclesiam

Sect. I. De Precepto I. Recept. Sent. 15

Ecclesiast , verbi gratiā Archidiaconus ; quia visitando Ecclesia intra , & loca , ei infernit . Et qui ob iura Ecclesiae suæ defendenda abest . Et qui pro defendendis propriis Beneficij iuribus recedit : quia huiusmodi defensio in euentum Ecclesiae utilitatem cedit . Certe obes datus ab Ecclesia , aut etiam repræstari causa captus , & detenus , quotidianis distributionibus priuari nō debet . Quia ob causam Ecclesiae abest . Quod si perquiscas , quanto tempore quis possit Iterari fructus , & distributiones absēs ab Ecclesia pro negotiis eius expedie disrefpondeo , toto eo tempore , quod in eundo , ac redendo ad locū negotij , & in illius expeditione consūpuit , prouculdubio lucratur . Quia nō solum negotiū expeditio , sed & via ad illud gerendum , & redditus in propriam domum in Ecclesiae cedit utilitatem . Quanto autem tempore quis indigat ut ad viam , tūm ad negotiū expeditionem , prudenter arbitrio relinquendū . Hac carptim ex Bonac . d . 1 . de hor . can . q . 5 . pun . 3 . n . 14 . Garcia de Benef . p . 3 . c . 2 . a . 14 . Barbo . p . 3 . de potest . Episc . alleg . 5 . n . 15 . Palaop . p . 2 . d . 3 . punt . 9 . q . 3 . a . n . 1 . & aliis collegi .

¹¹⁴ Enimvero difficilior est casus signatim enūcio . Regulariter loquendo Capitularis Congregationis assistētia nō est causa sufficiētis , vt à choro absens distributiones lucratur . Quia non cedit in summa , ut in diuinorum officiorum immunitationē . Excipio casum extraordinarium , & Ecclesiae valde vīlē cui nec præveniri , neque postponi capitulo ad horas possit . Quia tunc ei assistens in euentum Ecclesiae utilitatem est occupatus . In ordinariis vero casibus non licet : cum decisione Clementis VIII . in suo Brevia . i . 8 . Ianuar . anno 1601 . Capitula celebrari non possint tempore , quo diuina officia , & speciatim Missa maior celebratur . Garcia i . p . c . 1 . a . n . 5 . 6 .

¹¹⁵ Canonicus Pœnitentiarius dum in Ecclesia assistit paratus cōfessiones audire , ibique premitri pro præfato habetur sionem pertinentibus loquitur , præfens choro & alijs que censetur , Trident . sef . 24 . c . 8 . Quia utilitati Ecclesiae ait , Ecclesiae prouideat . Idem dixerim , dum extra Ecclesiā ad Litanias ac Procesiones habetur . Quia hac publica recitatio sub nomine diuinorum officiorum , quae in choro celebrantur , comprehenditur . Sic decifum à Cardinalium Congregat . refert Garcia p . 5 . c . 4 . n . 1 . 3 . Bonac . d . 2 . de hor . can . q . 1 . pun . 3 . 5 . m . 4 . Barbo . p . 3 . de potest . Episc . alleg . 5 . n . 3 . Porro alij Canonici , qui tempore diuinorum officiorum confessiones audiunt , si ex devotione gerant , haud pro præsentibus choro sicut habēti . Quia etiā hoc munus cedit in populi utilitatē , cedit tamē in diuinorū officiorū immunitationē . At si ex assignatione Superioris huic incumbant officio vti Pœnitentiarius lucratur . Quod etiam afferro de illo , qui in locum Pœnitentiarij ob illius absentiam , vel mortem subrogatur . Quia subrogatus sapit naturam illius in cuius subrogatur locum . si cum § . iniuriarum ff . si quis cautionibus Bonac . citat .

¹¹⁶ Canonicus Magistralis cum in propria Ecclesia concionator , aut legit , lucratur , ex c . vni Magistralis , de Cler . non resit . in 6 . Quia exequitur officium , dam legit , & obligationem sue præbendæ , quod non potest valde vīle Ecclesia non esse . Imo ex concessione Gregorij XIII . & Sacrae Congregationis declaratione , non solum ea ho-

Escob . & Mend . Theol . Moral . To . IV .

ra , qua legit , aut concionatur , sed omnibus illius dei horis præfens choro reputatur . Quia actionem magis laboriosam excret , & que specialem preparationem requirit . Garcia p . 3 . c . 2 . n . 1 . q . Moneta . dedistrib . p . 1 . q . 10 . n . 17 . Bonac . d . 1 . de hor . can . q . 5 . pun . 2 . § . 6 . Barbo . p . 3 . de potest . Episc . alleg . 5 . n . 8 . In aliquibus Ecclesiis viget consuetudo , vt non solum eo die , quo Magistralis concionatur , pro præsenti habeatur ; sed etiam per oīto dies concionari antecedentes . Quia reputantur necessarij , vt absq ; gravi defatigatione , officii pro vt decet , exerceat . Crediderim tamen , hanc consuetudinem extendi posse ad lucrando fructus præbendæ non autem ad quotidianas distributiones , nisi forte in ipsis tota præbenda consisteret . Quia Gregorius XII . dixit , distributiones quotidianas deberi concionanti , & legenti non solum hora , qua legit , seu concionatur , sed pro tota die , ex gratia inquam , extenderere autem gratiam ad alias dies nūm videtur , lege Garciam citatum nu . m . 125 .

¹²⁷ Vicarius Episcopi , examinator Synodalis , Visitator Diocesis &c . fructus lucratur . ^{imo qui con-} ^{cionaturus} ^{est oīto di-} ^{legio Pontificis ; confundendine legitime præ-} ^{choro abesse.}

aut statuto a Pontifice confirmato , eis concedantur . Quia non sunt occupati in seruicio sua Ecclesiae propriæ , sed in seruicio Episcopi , aut Ecclesiae in communī . Garcia citans Monetam , p . 1 . c . n . 154 . vbi refert prīlegiū concessū ad instantiā D . Caroli Ecclesiae Mediolanensis præbendatis concessum . Bonac . de hor . can . d . 2 . q . 5 . pun . 1 . § . 8 . Barbo . p . 3 . de potest . Episc . alleg . 5 . n . 16 . i . de examinatorebus loquens . Item debentur fructus , sed non distributiones duobus Canonici ab Episcopo in sui obsequiis assignatis , ac si præsentes choro es- sent iuxta cap . De cetero cap . Ad audiētiam , de cler . resit . Constat , eis deberi fructus . Quia legitima causa , qualis est seruicium Episcopi absunt . Quod vero distributiones non sunt eis debita , patet . Quia non sunt in Ecclesia propria utilitatem occupati . Garcia citat num . 346 . Barbo . ibi num . 142 . Gonzal . ad Regul . 10 . Can . cap . 6 . num . 255 . Monuerim vero , Parochium nequaquam in familiarem Episcopi assimi- mi posse ultra duos menses à Concilio permis- so , neque in Vicariū , aut visitatorem assi- gnari . Quia eius assūtientia ita est vīlē Ecclesiae , vt ex assūtientia ad Episcopū nequeat ho- niestari . Pluribus Sacrae Congregationis decisio- nibus probat Garcia p . 3 . cap . 2 . num . 40 . Barbo . p . 3 . de potest . Episc . alleg . 5 . n . 3 . num . 86 . Nomine vero Episcopi quilibet iurisdictionem Episcopalem habens intelligitur , & qui caput est Ecclesiae Collegiata ; vt Abbas , vel Prior . Hic assūtum potest in sui seruiciū duos ex præbendatis . Garcia ibi . n . 381 .

¹²⁸ Familiares Pontificis absentes à choro fru- ^{Familiares} ^{Pontificis} ^{causatur fru-}
ctus lucratur . Quia est legitima absūtientia cau- ^{cautur fru-}
sa , & fortior , quam Episcopi seruicium , e . ^{cautur fru-}
Cun dicitur , de cler . non resit . Non vero pos- ^{cautur fru-}
sent distributiones lucrari , nisi aliquo prīilegio , aut consuetudine præscripta legitime mu- ^{cautur fru-}
niantur . Garcia p . 3 . cap . 2 . n . 383 . Moneta part . 2 . question . 9 . numer . 13 . Bonac . d . 2 . de hor . can . q . 5 . pun . 3 . § . 1 . illi autem dicuntur

B . 2 . tar

21. Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

tur Pontifici infernire, qui sunt eius Capellani, Camerarij, Secretarij, ac reliqui si miles officiales. Et qui mandato ipsius in Curia commorantur, vel quibus expedito aliquius negotij in urbe, aut extra urbem committitur. Bonac. *ibid.* Porro ex privilegio etiam distributiones quotidianæ conceduntur Auditoribus Rotæ ex Bulla Clementis VIII. Inquisitoribus, & Fiscalibus heretice prauitatis ex Paullo III. & Pio V. Collectoribus generalibus Camerae Apostolice, sub-collectoribus, Advocatis, Procuratoribus, Fiscalibus, & Notariis in causa spoliorum & iuriuum Cameræ, seorsim officio durante ex Bulla Sixti V. Barbo. *p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 155. 156. 165. 157. Palauis p. 1. d. 3. punct. 9. 8. 4. n. 1.*

Docentes Theologiam, seu ius Canonicum

129
Dacines, aut studetes Theo-
logiam, aut Cameram, aut
in celebri vniuersitate
fructus percipi-
piani non di-
tributiones.
in studio generali, seu celebri vniuersitate, & ibi
Debet autem docere ex vniuersitate, seu Clau-
stri licentias, & etiam absque stipendio, & Ca-
thedra legit, pro praesentibus habentur, quoad
fructus percepcionem. Quia in privilegiis ab
Eugenio IV concessis Salmanticensi Academe-
iae, que iam sunt Complutenses, & Vallitoletane
communicata, solum expostulatur publicè in
scholis docere. Quoad studentes autem monue-
runt, debere eos maiori anni parte in Vniuersi-
tate commorari, ibique diligenter studere ius
Canonicum, aut Theologiam. Probabile est
autem consequi fructus, etiam si ins ciuile
edificant. Quia e. *Lue fraternitatis, de cler. non*
resid. nulla est facta limitatio. Excipe, nisi sit
Sacerdos, Archidiaconus, Decanus, Prepositus,
Cantor, vel personatum habens: quia his stu-
dium iuris ciuilis, & medicinae sub pena ex-
communicationis est prohibitum. c. fin. necleri-
ci, vel Monach. Moneta p. 2. de distib. q. 10. n.
19. 21. Barbo. p. 3. de potest. Episc. allegat. 26. n.
24. 25. & 26. Profecto hi tam docentes, quam
studentes distributiones non lucrantur. Quia
ita habetur claret, de proben. & in constitut.
Eugeniana Salmantina Vniuersitati concessa,
Garcia p. 3. c. 2. n. 113. Bonac. d. 2. de hor. can.
q. 5. punct. 3. §. 2.

130
Pontificis priuilegio potest quis à
choro abesse. Quia cum chori assistent, iure
humano sit inducta poterit Pontifex in ea di-
quis à choro penitare ex causa iusta, vt tam fructus, quam
abesse ex fra-
distribuciones percipiat. Si autem ea causa legiti-
ma ab sit, dubito, an valeat quoad distribu-
tiones dispensatio. Quia hæc fidelibus relinquentur
diuina Officio intercessentibus. At fidelium
voluntates haud potest Pontifex absque iusta
causa mutare; non enim est illorum bonorum
dominus, sed dispensator. Nullus verò præter
Pontificem potest hoc priuilegium concedere.
Quia inferior nequit in superiori lege dispe-
nsare. Porro si concessum est priuilegium perci-
piendi fructus in absentia, non poterit quis ex
vi illius indiplt distributiones quotidianas per-
cipere. Quia sub nomine fructus comprehen-
duntur illa, quæ ratione Beneficij beneficiato
competunt: at distributiones non tam ratio-
ne Beneficij, quam personalis seruitij, & laboris
mercedis beneficiato competent. Gonzalez
Reg. 8. Cancell. §. 7. præmiu. n. 175. Bonac. d. 2. q. 5.
pun. 4. n. 4. Carol. Macig, de hor. can. c. 81. n. 130.
Indulsum verò de percipiēdis distributionibus
extendendum non est ad illas, quæ inter presen-
tes diuiduntur, quasque neque infirmi, neque

alia legitima causa impediti lucrantur, quæ ob
mortuoria, vel anniversaria conceduntur. Quia
hæc non sunt quotidiana distributiones, cum
non quotidie, sed aliquibus determinatis diebus
conferantur non ex Beneficio, sed ex testatorum voluntate. Gonzal. *ibid. num. 177. &*
206. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 4. n. 6. Ricci. decisi. 494.

Priviliegii à iure concessum Canonicis, ac
præbendaris, vt possint tribus mensibus in anno
131
recreationis gratia abesse non requirit aliam
causam, præter leuamen à residentiæ obligatio-
nem. Vnde huius priuilegij vi potest Canonicus *de priuilegiis*
canonicis, ut re-
creatio-
nem. *gratia possit,*
trium mensu-
sue discretos. Declarant autem facta Congre-
gatio non posse confici ex horis, quibus Cano-
nici residentes absunt à choro dies, ex diebus,
& horis si collectis menses, absentiæ, de que-
bis in hoc decreto, vt autem possit hoc priuilegio
fri, solum requiritur, quod teneatur per
integrum annum dominis interesse, & possit distri-
*butiones lucrat. Quia Concilium *sef. 24. c. 12.**
hoc priuilegium concedit Ecclesiæ, que in-
gro anno residentiam expostulant. Garcia
p. 4. c. 2. n. 312. Vnde si Canonicus concessionem
Canonicatus accipiat in medio anni, non poterit
tribus mensibus illo anno abesse, sed solum
vno mense cū dimidio. Bona. d. 2. q. 5. pun. 4. n. 9.
Quod si anno integro, vel maior illius parte
Canonicus absuerit absque causa legitima, non
ideo ipso iure amittit priuilegium pro illis tribus
mensibus concessum. Quia non datur hoc priuile-
gium illis, qui acti resident, sed obligati ad re-
*sidendum. Bonac. *ibid. n. 22.* Denique moneo, hoc*
priuilegium sollemmodo extendi ad lucrandos
fructus, non distributiones. Quia ex uno de cler.
non resid. in 6. quotidiana distributiones solum
conceduntur, si infirmitas, necessitas corporalis,
aut euidens Ecclesiæ utilitas intercesserit. Bar-
bo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 114. Garcia p.
3. c. 2. n. 249.

Profecto si tibi donentur distributiones amul-
si ab iis Canonicis, qui illas possident, poteris
illas licite, & validè retinere. Quia Concilium à Canonici
non prohibuit donationem propriam, sed remis-
sionem, vel collusionem. Naut. de orat. misce. *misi. reci-*
nu. 59. n. 4. Bona. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 7. §. 2. Suar.
202. de Relig. l. 4. c. 30. n. 17.

CAPUT XIII.

De Adoratione.

NOMEN adorationis commune est cul-
tu exhibito Deo, Angelis & homini-
bus licet enim Mat. 4. pro cultu tan-
tum Deo exhibito usurpat, at Gen. 19. applica-
tur ad Angelorum cultum, vidit namque Lot duos
Angelos, iuit eis obuiam, & adoravit. & 3. pag. 1.
accipitur adoratio pro reverentia hominibus fa-
cta. Definitur adoratio in genere, vt sit submissio,
& recognitio excellentia persona adorata ex affe-
ctu illam sic recognoscendi. Potest ergo Deo, &
creatulis fieri. Quia in Deo, & creaturis ex-
cellentia digna adoratione reperitur. Si adora-
tio fiat Deo, erit submissio Deo tāquam Supre-
mo Principi ex infinitè perfecto ex affetu il-
lum sic recognoscendi. At si Angelo vel homi-
ni fiat, erit submissio proueniens ex recogni-
tione

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 17

tione creatæ excellentiæ. Conuenient omnes.

Ex his constat, adorationem ex intentione adorantis, & ex persona adorata dignitate distinguuntur: & licet persona adorata Deus scilicet, & creatura in dignitate, & excellentia analogique persona est tantum conuenient: non inde infertur, adorationes analogice tantum conuenire. Quia utraque adoratio creatæ est, & supernaturalis, ac proinde non habent in se, vnde analogiam diversitatem habeant, sicuti amor Dei & proximi uniuocè conuenient, etiæ vnius respiciat in creatam bonitatem, aliud creatam. Suar. to. i. in d. 5. s. 2.

Deinde constat, adorationem esse cultum, honorem, venerationem, & reverentiam, quam adorans persona exhibet adorata: at non omnis cultus, honor, veneratio, & reverentia est adoratio. Quia venerare, colere, & honorare æqualem, & inferiorum potes, non tamen adoratio; est enim adoratio actus, quo te alteri submititis, & illius superioritatem recognoscis. Suar. ibid. s. 1. principio. Valsq. de adorat. d. 1. cap. 1.

Denique constat, adorationem à tribus virtutibus Theologicis distinguuntur. Quia est actus virtutis moralis, & quia non respicit Deum ut propriū obiectū, sed cultura submisus, & veneratio nō diuinæ excellētia. Porro Sancti, quia adoratio increatæ excellētia, & creatæ omnino differunt, ad earū distinctionē variis nominibus vñctūr, & adorationem Dei vocant *Latriam*, adorationem sanctorum *Uliam* appellant, & Virginis Deiparæ adorationem, *Hyperduliam* nominant, quia intra latitudinem creatæ excellentiæ omnium est eminentissima.

Adoratio est duplex. Una est interior, quæ per interiores mentis actus videlicet intellectus, & voluntatis exhibetur, quæ maximè ad Deum refertur. Alia est externa, quæ in exterioribus humilitatis, ac submissionis signis consistit, nempe in genuflexione, humiliatione, prostratione, manuum elevacione. Certe vera Dei adoratio, omnisque latriæ actus principaliter est in mente, secundario autem in actione externa tanquam signo expressu internæ submissionis. Vnde si actus internus desit, quamvis adsit externus, non est vera adoratio, sed fictio adorationis, & irrisio; interna autem adoratio potest sine externa confitere. Clavis Regia l. 4. c. 3. n. 4. Azor. p. 1. l. 9. c. 4. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2. n. 2. Filluc. tr. 2. 3. 12.

Diuidi potest denio adoratio in *absolutam*, & *respectivam*. Absoluta est illa, qua quis filius regis vult rem adorare propter intrinsecam excellētiā, quam habet. Respectiva vero ea dicitur, qua quis adorare vult rem propter alium, id est, propter excellentiam quæ alicuius persona inest, ad quam talis res habitudinem, vel coniunctionem habet. Absoluta adoratio conuenit rei intellectuali, quæ per se honorabilis est. Respectiva conuenit rebus ratione carentibus, vt imaginibus, quæ non propter se cultum, ac reverentiam merentur: sed tamen respectiū quatenus ordinem alicuius representationis habent ad ipsum exemplar, seu prototypon, ita vt totus effectus internæ submissionis ad prototypon referatur, id est, ad eum, cuius est imago. Præterea Deus potest honorari dupliciter, primo in se ipso, secundo in sua imagine. Primo

Eacob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

modo adoratur per se, & ipse est terminus adorations sine illo alio. Secundo modo adoratur in alio, seu imago adoratur per alium, & relative, & tunc ipsa imago est terminus adorations, non quidem per se sed ratione rei representata. Ideo in Tridentino se. 25. dicitur, adorare imaginem, idem esse ac Christum adorare. Filluc. tr. 23. c. 1. q. 8. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. pun. 1. m. 4. Laym. l. 4. tr. 7. c. n. q. 10. & 11. Valsq. l. 2. de adorat. d. 8. c. 3. Valent. 10. 4. d. 1. q. 14. pun. 2. Vigner. institut. c. 5. §. 5. vers. 12.

Cultu latriæ adoranda est beatissimæ Trinitatis Persona. Quia qualibet diuina Persona Deus est, cui debetur supremus cultus. Christus autem quatenus Deus, sic hic homo Christus in diuinæ, & humana natura substsens eadem adorazione latriæ adorandus est, qua tota Trinitas, & singularis Trinitatis Personæ adorantur. Humanitas vero Christi D. in quantu est Diuinitati unita latriæ est adoranda ratione hypostasis Verbi Dei, à qua & in qua sustentatur. Si vero humanitas Christi per se, ac præcise consideretur, præcisa divini verbi persona qualis nec est, nec vñquæ erit: non adoranda esset latriæ adoratio, sed Hyperdulia, tū propter donorum, quibus adornatur, excellentiā tū quia per se nō habet excellentiā increata, sed creatam. In praxi tamen Christus D. adorandum est adoratio latriæ, quia ipsius humanitas semper est verbo diuino unita: nam quod Deus assumpsit, nunquam dimisit. Idem dicendum de sanguine Dominicano, & de fæcrammo cadavere in mortis triduo. Quia nec corpus nec sanguis fuere à verbo diuino separata. D. Tho. 3. p. q. 25. a. 1. & 2. Sylvi. ibid. Valsq. in 3. p. d. 6. 9. o. 3. & 4. Filluc. tr. 23. m. 26. Azor. p. 1. l. 9. c. 5. q. 7. & 8. Suar. 3. p. de incar. d. 5. 3.

Eucharistie Sacramentū cum vere ac realiter continet Christi corpus Latriæ adorazione est venerandum. Nec sub conditione adorandum est, si facta est consecratio sed absolute: sufficit enim, adorantem ita affectum esse, vt non adoraret, si panis non esset consecratus. Quia credendum non est, aut ministro defuisse voluntatem consecrandi, aut necessariam Sacramenti formam vel materiam abfuisse, cum oppositum nobis certò non constet. Caiet. 2. 1. q. 1. a. 3. Valsq. 3. p. d. 10. S. 12. Rodríg. o. 1. sum. c. 8. n. 1. Filluc. tr. 2. 3. n. 27. Valent. 10. 3. d. 6. q. 11. pun. 4. Porro non semper huius adorations virget præceptum, sed pro tempore opportunitate, cum sit præceptum affirmatum. Tq̄ies itaque obligat, quoties illius omisso poslet irreverentia vel contemptus censeri: quod maximè locum habet in sacrificante, & communicante, & Missam audiente, dum post consecrationem Hostia elevatur, in occurrente in itinere dum honorificè ad infirmos defertur, secluso autem formaliter contemptu, & scandalo, ensimodi omisso ob negligētiā, inaduerteriā, necessitatē, occupationē, vel nulūlum est peccatum, vel ad summum veniale. c. Sa- ne, de celebr. Miss. & omnes Doctores.

Latriæ cultu adorari debent illa, quæ Christum D. re ipse tetigerē, vt Crux, clavi, lancea, *Quæ Christi* præsepe, spongia, flagella, corona spinea, & *Dre ipsa te-* tigurunt, & *alii huiusmodi: non autem secundum se, sed per* *Crux et cul-* *tu Latriæ da-* *coniuncta. Illa vero, quæ Christū D. ignoratio-* *bent efferrit,*

B 3 me

18 Theologiæ Moralis Lib. X XVIII.

merentur, sed potius sunt execranda, qualis est lacryma manus, quæ Dominū a apa percussit, & impī Discipuli labia. Quia vt ex contactū Christi res aliqua possit honorari debet sanctitatē ipsius aliquo modo participalē. D.Tho.3. p.9.25.a.4.Suar.ibid.5.7.7.1.Vafq.d.100.c.2. Azor.10.1.l.9.c.8.q.8. Bonac.to.1.d.3.q.1.pun.3. n.6. Verum Deipara, A postoli, Magdalena, aliique, qui Christum D. religiose, ac pie tetigerūt, non sunt propter eam adoratione latræ colendi. Quia per se possunt adorari, & honor latræ, qui ip̄s tribueretur ob Christi contactū, ipsi propter ipsos tribui videretur: cum tamen ipsi non sint huiusmodi adoratione colendi. D.Tho. citat.a.4.Filluc.17.2.3.n.34.

143
Crux ex qua
Ihesus maria
confans cul-
tulavit ad-
oradua est.
Quid discen-
dum & b̄dū
Dominica
Passionis in-
strumentū.

Crux ex qualibet constans materia latræ co- li debet. Quia ea cultu non solum Crux, quæ Christus D. peperdit digna est, eo quod evin- tetigerit, sed etiam quatenus Crux est, nempe signum & imago Christi crucis suffixi. At vero reliqua Dominiæ Passionis instrumenta solum merentur latræ cultum, quia Christi corpus tetigerunt: quare si in alia materia consistant, cultu latræ coli non debent. Quia non sunt signa, & imagines, quæ Christum repre- sentant. Vnde hac est differentia inter Crucem, quæ nunc ex auro, argento, ærc, aut ligno con- ficitur, & alia Passionis instrumenta: quod ha- finit tantum eorum instrumentorum similitudines. Crux autem ipsius Domini patientis imago. D.Thom.3.p.9.25.a.4.Valent.10.4.d.9.24. pun.3. Filluc.17.2.3.n.30.Bonac.10.2.d.3.q.1. pun.3. num.8.

144
Angeli, &
homines bra-
ti & viuen-
tes cultu Du-
lie venerādi.

Dulcia cultu adorandi sunt S. Angeli, & Beati in ecclias regnantes: imò etiam multi homines in terris degentes digni sunt adoratione propter ipsorum sanctitatem & excellentiam Con- cil.Nicen.2.a.6.Trident.7.2.5. & in sacris legi- mis sapè honorem fuisse exhibitū sanctis An- gelis, & hominibus viventibus, & vita functis propter sanctitatis excellentiam. Attamen quo ad huiusmodi cultum differentia exponit, nam Sancti in Diuorum numerum ab Ecclesia rela- dum, ad cuius cultu publico & solemnū nomine Ecclesiae sunt adorandi: illi vero, qui nondum Sanctorum numero sunt coaptati, non possunt publice adorari, illis autem cultus primatus potest exhiberi non nomine Ecclesiae, sed ex peculiari denotatiōne coelenti. c.1. & 2. de reliquiis, & vener. Sanct. Cultus autem publicus dicitur, non qui coram aliis exhibetur, sed qui nomine totius Ecclesiae, & tanquam ab Ecclesia institutus exponitur. Clavis Reg.1.4.c.3.n.10.Filluc.17.2.3.n.31.San- chez sum.1.2.c.43.n.3. & 4. Vafq.3.p.97.c.2. Bellarm. l.1. de Sanctis c.10. Suar. d.55.7.7. Azor.10.1.l.9.c.8.q.8.

145
Cultus San-
ctorum nondū
canonicatio
priuatum per
Altari inter aliorum Sanctorum imagines re-
ponere cum hoc ad cultum publicum pertineat.
Insuper licitum est pedes & manus ipsius sancti exoculari, capillos, aut vestes accipere, siue alij videant, siue non, modo scandalum absit. Præterea licet cuicunque priuato homini in honore eius nondum canonizati ipso natalis die ab operibus fernilibus abstineret, ac pridie ieunare, aut ei votum offerre. Quia haec omnia ad cultum priuatū pertinent. Sanch.1.2.sum.c.43.m.6.7.

Bellar.1.1.de Sanc. c.10.Sylvest. Reliquia q.1. Azor.10.1.l.9.c.8.q.8. Laym.l.4. tr.7. c.5. n.14. Bonac.10.2.d.3.q.1. pun.2. n.2.

Non tamen licet Sanctum nondum canoni- zatum publicè in Litanis, aut diuino Officio Calixt. sub. innocare: nec de eo publicum festum institue- ^{cus eum}, nec publicum ieunium vel votum: nec publice eius reliquias adorandas proponere, aut templis, altariis eis dicare, neque de eo Missam dicere. Quia publicus hic cultus sancti nondum sanctorum Catalogo adscripti Ponitici reservarūt c.1. de reliquiis, & venerat. sancti. Cer- tè Urbanus VIII. in congregazione generali S. Inquisitionis die 4. April. anno 1623. sub pena Suspensionis comminatore alisque penis prohibuit, ne quis imagines eorum qui cum fama sanctitatis, vel Martirij ex hac vita mi- grarunt proponat cum laureolis, radiis vel splendoribus, aut libros continentis gesta, miracula, revelationes, vel beneficia tanquam ipsorum intercessionibus obtenta publiceret; aut tabellas seu imagines fictas, pīctas vel sculptas appendat, aut lampades, seu lumina ad ipsorum sepulchra sine debita facultate accendat.

De fide est, Sacram Imaginum vñm lic-
tum esse, si prudenter fiat. Trid. ses.25. Prudenter ^{Imaginā vñm} fiat supposui. Nam in adoratione imaginis ^{fædus vñm} licet Dei, non tantum illud cuius est imago adoratur, sed & ^{Angela} etiam ipsam imago: cum illud propriè ado- ^{representant}retur, quod est terminus adorations, seu ma- teria circa quam adoratio versatur: tamen haec adoratio non est absoluta, sed respectiva. Quia imago non colitur proper excellētiam propria, quia caret; sed proper excellētiam illius, cuius est imago. D.Tho.3.p.9.15.a.3.4. & 5. Laym.l.1.tr.7.c.5.n.10.Suar.3.p.10.1.d.54.7.7. 4. Valent.10.3.d.6.q.11. Clavis Reg.1.4.c.1. n.1. & alij. Dei, & Angelorum, qui sunt puri Spiritus imagines licet omnino sunt, Fide afferente. Quia licet imagines adhiberi non possunt ad representandum Deum, vt in e est, secundum propriam similitudinem, nec Ange- los: possunt tamē Deus, & Angeli per quandam metaphoram, vel vt alij apparet, manifestari. Vnde non damnatur imago, qua Pater celestis senex depingitur, & Spiritus Sanctus in columba specie. Depingitur ergo Deus in forma sensibili, non quod constet coloribus, sed quod in ea figura visus sit. Pinguntur etiam Angeli humana specie. Quia in hac forma se videndos exhibuere. Fingitur autem inuenies, aut puerili, vt eorum virtus perpetua exprimatur que se per- virefens obicitur. Alia autem eis apponuntur, quod sint Dei, à quo immittuntur, perniciissimi nunci. Vafq. 3.p. quæst. 25. art. 3. d. 10.3. Sylvi. ibi que s. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 7. q. 2. & 3. Bonac. dist. 3. quæst. 1. pun. 3. Sande- cultu imag. l. 1. cap. 4. Bellarm. l. 2. de imag. capite 8. Caiet. part. 3. quæstion. 25. art. 1.

Porr̄d vna & eadem adoratione possunt ima- go, & exemplar aderari. Quia imago cum ¹⁴⁸ & vñm exemplari, & exemplar in imagine adoratur, & cultus imagini datus transit ad exemplar, & ^{ad orationem} quod refert imago, Septima Synod. que est Nisi p. in alio cœna 1. Sic cum Christum D. aliuvne Sanctorum apprehendimus tanquam in imagine nobis pre- ^{ad orationem} temum illi cultū deferimus ita, vt terminus adorations sit solū prototis ponimago autē concōmitāter se habeat tāquā acides quoddā, & quasi persona

ESCOL
Theof. P
Tom: III

H. I.

Sect. I. De Præcepto I. Recept Sentent. 19

personæ adoratæ vestimentum. Quemadmodum si Regem in speculo efulgentem videas, eique ibi reverentiam exhibeas, vno moto & Regem colis & speciem, aut imaginem Regis, ipsum quidem Regem principaliter, imaginem vero concomitanter & per accidens. Halen. p. 3. q. 30. memb. 3. art. 3. §. 1. Suar. 3. p. tom. 1. d. 54. sect. 4. assert. 1. Sylvi. 3. p. quæst. 2. 5. d. 3. quæst. 5. ex D. Th. ibi a. 3. & 4.

¹⁴⁹ De Fide est, reliquias absolutè esse adorandas, & deuotè custodiendas, vt decernitur in Conciliis Carthag. Brachar. & Trident. quando publicè exponuntur colenda, & sūmūs l'ontifex, aut Episcopus debitam diligentiam adhibuit, ad inquirendum, num vere sint reliquiae Divi Canonizati, illasque approbavit: vel per traditionem, seu diuinum Ecclesie vsum pro approbatibz habentur. Vnde reliquias eadem adoratio tribui potest, que personæ, cuius reliquia sunt, tribuitur, & quamvis propter se adorari, ac coli nequeant, cum sint irrationales: possunt tamen coli adoracione respectu propter excellentiam, & sanctitatem personæ, cuius sunt reliquia. Nomine vero reliquiarum intelligo quidquid ex sanctorum ex hac vita decadentium reliquum matit, sive sint ipsa corpora, sive carnes, olla, dentes, capilli, vngues, cineres, & pulvres, in qua conserua fuisse cadavera. Item vestes, & varia vtesilia quibus superflites usi fuerer, vel linteamina, quies corpora fuisse innoluta. Verum ad reliquias priuatum venerandas sufficit priuatum testimonium vnius persona fide dignæ aut alia probabilis ratio, seu coniectura, qua sufficienter moueamur ad prudenter indicandum veras reliquias esse. Quia in adoratione, seu cultu priuato minus subest periculum, est interdum materialis contingat error, dummodo bona fide agatur. Posita enim probabilitate huiusmodi, licet hasce reliquias absolute adorare, nam adeo moralis certitudine quod sufficit ad prudenter operandum absque formalis erroris periculo: & quamvis fieri posset vt materialiter error, si contingat, veras non esse sancti reliquias: nullum tamen peccatum incurritur. Quia adorans bona fide procedit. Bellarm. l. 2. de relig. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 43. n. 1. Laym. l. 4. tr. 7. c. 5. n. 15. & 16. Azor. 10. 1. l. 9. c. 8. q. 2. Suar. in 3. p. to 1. d. 55. Valent. 2. 2. d. 6. q. 11. pun. 5. & 6. Manu. 10. 3. q. Regul. q. 55. art. 1. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 1. pun. 4.

¹⁵⁰ Licitum est Crucem variis reliquiis non appigia non ap- Probatæ ornatam in altari collocare, & populo probatæ ornata in altari & quia cum Crux in altari collocatur, non re- adorandam proponere. Quia sic usus obtinuit, sed Crux adoranda exponitur: quod vero vnu vel alias reliquias adorare, id est per accidens, & ad priuatum, non ad publicum pertinet cultum. Palau. tom. 2. tract. 8. dict. 1. pun. 6. num. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. numer. 17. ¹⁵¹ Com. reliquia. Demum quando reliquia sunt legitime approbatæ vel Bulla Apostolica vel Episcopi Diœcesis transmisæ à qua in aliæ transferuntur testimonio: non esse Episcopi Diœcesis eas recipientis eadibz Episc. imm. veritatem examinare, que iam legitime est comprobata, ad eam autem pertinet, periculum facere, num sint haec reliquiae, que in literis Apostolicis aut testimonio Episcopi con-

tinenter, vt licentiam insperiat, ea in sua Diœcesi publicè collocandi. Bonac. tom. 2. d. 3. de adorat. q. 1. pun. 4. n. 6.

CAP V T XIV.

De Sacrificio.

¹⁵² **S**acrificium propriè est actio quæ ^{Dyia sacrificia} res aliqua sensibilis, per fusi ^{cum, & quo} mutationem ^{eius condicione} a legitimo ministro offeratur: eo in nostra subiecione. Primo, dicitur **A&lio**, quia omne Sacrificium est oblatio, qua supremum dominium, & nostram subiecione testamus. Sed non quilibet oblatio est Sacrificium, sed illa, quæ in re oblate sensibili mutationem patitur. Tum quia **Sacrificare**, est verbum Graecum idem significans quod mactare, ac perimere. Tum quia hac ratione perfectius suprema potest significatur, & exactius testamus Deum vitæ, & mortis esse dominum. Tum quia apud Etheicos omnia sacrificia aliquam recipiebant mutationem. Tum & præcipue, quia in lege nature & scripta nulla ab illo mutatione aderant sacrificia. Nam si viventia sacrificabantur, vt animalia, id siebat per occisionem. Si inanima, vt carnes occisorum, thus, sal, & farina mundi per combustionem: alia, vt sanguis, vinum, per effusionem. Secundo, debet esse oblatio à legitimo ministro facta: id est à sacerdote: non enim quilibet potest dignitatem sacerdotalem usurpare. Quia non est cuilibet commissa potest sacrificandi: nam cum sacrificium sit cultus externus, & publicus quo præcipue Deus colitur, & honoratur debet à ministro publico fieri: alias sacrificij ratione non habebit. Tempore legis naturæ ministri publici, & sacerdotes erant omnes primogeniti, vt multis probat. Peregr. 10. 1. in Gen. c. viii. Item quilibet pater familiæ autoritatem quasi Regiam habebat, & ideo sacerdotalem. Lessi. l. 2. c. 18. dub. 2. n. 12. Deum speciali Dei instituto multi compulsi sunt ad sacrificandum, & consequenter sacerdotes fuere constituti, vt Abel, Noë, Job, Melchisedech, Isaias, Jacob, & alij. Tertio debet fieri Deo talis oblatio. Quia soli vero Deo hic cultus debetur: testamur, inquit, illo Deum esse omnium Dominum, a quo omnia producuntur, pendunt, & conseruantur: quod alteri, quam Deo haud potest conuenire. Quartò debet fieri in supremi dominij, & nostra ad ipsum subiecione recognitionem. Quia hic est præcipuus finis, ob quem sacrificia sunt. Et quia **Sacrificium**, quod vocabatur **Holocaustum** in quo res oblatæ igne absumentur, hanc specialiter testabatur finem id holocaustum in lege veteri præcipuum erat sacrificium. Alia præterea erat **Sacrificia pro expiatione peccatorum instituta**, pro gratiis beneficij accepti gerendis, pro aliis de novo imperandis, quibus Sacrificantes implicitè saltem testabantur supremum Dei dominium si quidem eo ipso indicabant, solum Deum renuntiare peccata posse, ac beneficia conferre. D. Th. 2. 2. q. 93. a. 1. Azor. p. 1. l. 9. c. 10. q. 15. & l. 10. c. 17. q. 8. Valer. 2. 1. d. 6. q. 4. pun. 2.

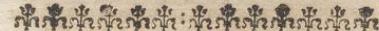
20 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

153
Iure naturæ
Sacrificium
Deo debetur.

Ex his infero, Sacrificium iure naturæ debitum esse Dœ. Quia ei est debitum, ut creatura rationalis, corporalis, visibilis testetur dependentiam, quam à suo Creatore habet; & consequenter eius supremam maiestatem, ac dominium. Quo autem Sacrificio hoc fieri debeat, non est à natura inditum, sed Deus suo speciali instinctu, vel mandato designat. In lege naturæ Sacrificia instituit speciali impulsu, & instinctu: in lege veteri, & noua speciali mandato. D. Tho. communiter receptus 22. q. 86. a. 4.

154
In lege naturæ & veteri multiplex Sacrificium: in lege noua unius est, Eucharistia.

Sacrificium tam in lege naturæ quam veteri multiplex erat. Gen. 4. & 14. levit. 1. &c. At aduentante lege Gratia, & in instituto diuissimo Eucharistie Sacrificio, omnia illa antiqua cesserunt. Quia illius umbra erant, & figura. Hebr. 7. Trident. sef. 2. c. 2. & docent cimnes Catholici. Præter hoc ineffabile Sacrificium nullum aliud in lege noua innenitur. Continet enim virtutem infinitam ad placandum Deum pro peccatis, ad impetrandum beneficia, ad gratias pro beneficiis acceptis gerendas, ad Deum summè laudandum: ergo superuacaneum erat, alia Sacrificia instituire. Neque obstat, thus offerri, & adoleri in altari in significationem supremi dominij, & excellentiæ, nostræque ad Deum seruitutis, vt affirmemus, veram habere Sacrificij rationem. Non enim illam habere potest, dum à Deo pro re Sacrificanda non instituitur, & à Sacerdote electo & designato ad id munus, non offertur. Certe thuris oblation in altari non pro Sacrificio, sed pro Sacrificij ornatum, & ad excitandam fidelium devotionem, est ab Ecclesia instituta neque Sacerdotes Evangelici sunt constituti Sacerdotes per ordinem ad thuris oblationem, sed solum per respectum ad Missa Sacrificium. Doctores communiter.

CAPVT XV.

De vitiis virtutis Religionis oppositis,
ac primum de Superstitione.

155
superstitionis
nomen &
quid sit.

NO MEN superstitionis duorum est vel à virtute illorū, qui olim apud Ethnicos nimis erant in precādiis diis vt sui fili libi essent superstites: vel quod abiectis diis antiquioribus, suorum maiorum memoriam coerent: vel quod homines nimis timerent Deos supernè impendentes, & quasi superstantes. Generatim atq; hinc sumpta, est falsa religio, seu virtuosus cultus veri, vel falsi Numinis: & iuxta D. Thomam 2. 2. q. 9. 2. est virtus Religioni oppositum secundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum divinum, quam vera Religio, sed quia exhibet cultum diuinum cuiuslibet debet, vel eo modo quo nō debet, Lessi. l. 2. c. 43. n. 1. Sylvestr. v. superstitione. Bonac. 10. 2. d. 3. p. 5. pun. 1.

156
Due super-
stitutionis spe-
cies.

Dividitur superstitione duas species, quæ sunt, superstitione cultus indebiti seu incongrui & superstitione ratione rei cultæ: illa est cultus peruersus veri Numinis, hac est cultus falsi. Tam superstitione ex parte cultus indebiti, quam ex parte rei cultæ subdividitur in alias species. Superstitione cultus indebiti dividitur in superstitionem cultus falsi vel permitiosi, & in su-

perstitutionem cultus superflui. Cultus falsus est, & dicitur ratione falsæ significationis, vt si quis Deum colere vellet ceremoniis Iudaicis. Cultus superfluu est, cum præter Ecclesiæ morem ponitur religio in aliquibus circumstantis, aut rebus, in quibus non est ponenda, vt in numero, colore, situ &c. Idem dicendum est, quando ceremonie ab Ecclesiæ prescripta variantur. Tollet. l. 4. c. 14. Suar. 10. 2. de Relig. l. 2. c. 2. Sym. l. 4. tr. 10. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 37. Nauar. sum. c. 11. n. 24. Lessi. l. 2. c. 43. n. 5.

Superstitione ratione rei cultæ dividitur in tres alias species, Idolatriam Divisionem, & Va- 157
nam Obseruantiæ. Ve lenim colitur Diabolus ratione rei cultæ, in alias est Idolatriæ species: vel vt occultum alii ut specie, quod reueler, & sic est Divinatio: vel vt dirigat in operando, & sic est vana Obseruantiæ, & superstitione. His verbis species possunt adiici alia duæ: vna Magia, quæ licet referti possit ad vanam obseruantiæ, tamen tanquam aliquid deterius potens quartam spe- ciem constitutæ. Altera Maleficij, quod est vis ac potest nocendi alijs id est quæ est etiam species quedam Magia deterior. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Lessi. l. 2. c. 43. n. 6. Filline. tr. 8. 4. c. 1. n. 4.

Superstitione illa, qua dicitur cultus falsus, quando quis diuino officio admisceretur turpia, tanquam diuini officij partæ, aut quando Fide falsi miraculis confirmare contendit, quod falsa que dicitur sacramentorum mutat sic est mortale pec- catum ex suo genere. Quia graueni infest in Deum irreuerentiam. Illa vero superstitione, quæ dicitur cultus superflui, non est mortale, sed veniale piaculum, nisi ex contemptu fiat. Valent. 2. d. 6. q. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 4. Nauar. c. 11. n. 14. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 2. n. 23.

CAPVT XVI.

De Idololatria.

IDOLOLATRIÆ nomine significatur omnis falorum deorum cultus, vt dicitur, dæmonium, solis, lunæ, siderum, hominum, & similium. Vnde omnis cultus quo cetera instar Dei colitur, idololatria dicitur, & accipitur. ab idolo nuncupatur, quod est alius falso numinis effigies ad differentiam imaginis Dei, Angelorum, & Sanctorum, quæ nunquam idolum appellatur. Idololatria dupliciter accipitur. Primo speciatim & propriè pro cultu, quo crea- tura colitur loco Dei, hoc autem non solum Sa- crificio, quod per se soli Deo debetur, sed etiam quouslibet signo honoris, quo alij excellenter aliquam Deo propriam tribuum. Secundo ge- ratim & metaphorice pro omni peccato, quo quis mortiferè creature inharet. Quia id propter quod homo à Deo recedit ut ei adhæreat, censetur pluris quam Deum facere, ac subinde illud Dei loco habere, & ita est illi instar idoli. D. Tho. 2. 2. q. 94. a. 1. Azor. 10. 1. 1. 9. c. 11. Lessi. l. 2. c. 43. d. b. 2. Bonac. 10. 2. d. d. 5. q. 5. pun. 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2.

Ad Idololatriæ actum tres actus debent con- 160
curre.

Sect. I. De Præcepto I. Recept Sentent. 21

currere. Primus est opinio diuinitatis, vel per-
fectionis Dei propriæ: nec refert habere hanc
opinione expreße, sive tacite, qualem habet
is, qui sciens idololatriæ falsitatem, nihilominus
vult facere, quod ceteri idololatæ faciunt.

Secundus est affectus reverentia quo quis vult

se illi tanquam Numini submittere. Tertius est

externum signum, quo interior existimat &

submissio significatur. Reginald. l. 17. n. 147.

Sanch. l. 2. sum. c. 57. n. 21. Valent. 2. 2. d. 6.

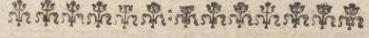
g. 11. pun. 3.

Certe Idolatria propriè sumpta ex genere
suo grauissimum est peccatum. Quia honorem
diuum, & Diuinitatem ipsam, quantum
in se est, ad creaturam transfert: vnde potest
dicilex Maiestatis diuinæ piaculum. Hoc pec-
catum est maximum inter ea, quae cultui diu-
ni, ac Religioni opponuntur. Quia si fiat ex
perfecta notitia, & libertate, includit odium
& blasphemiam quodam modo. Porro in idololatria
tripliciter delinquitur. Primo grauissime
ex infidelitate errore. Secundo, ex diuino ho-
nore alteri attributo, quam vero Deo, etiæ men-
tis infidelitas absit. Tertio externè tantum ab-
que intellectus errore, & affectu creaturam ut
Deum colendi. Ab hoc quidem crimen non
excusat meritus mortis. Quia tribunare creature
Dei cultum, est perse, & intrinsecè malum in mo-
neque ignorantia excusat. Quia recta ratio eu-
denter dictat, creaturam loco Dei non
esse colandam. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2. num. 5.

Suar. de Relig. l. 2. c. 6. n. 10. 21. & 22. Fil-
luc. tr. 24. c. 2. q. 8. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 2. n. 10.

Sylvi. 2. 2. q. 9. 4. a. 3. ex D. Tho. ibi.

Propter internam Idolatriam tantum, nulla
Ecclesiastica Censura incurrit: neque ob
externam tantum in foro conscientie: licet in
foro exteriori ob presumptionem contrarium
sit dicendum. At ob Idolatriam integrum si-
mulet externam excommunicationis Bullæ. Cæz.
in hereticos lata idololatra vulneratur. Nauar.
sum. c. 11. n. 25. Syneft. v. Hæresi. 1. q. 6.

CAP V T XVII.

De Diuinatione.

DIUVINATIO dicta est, quasi Diuinitatis æmulatio, seu ostentatio. Quia per
eam homo futura, contingentia &
alia occulta, ab humana cognitione remota, ac
diuinæ scientiae propria cogitare affectat. Qua-
rè Isa. 41. dicitur, Annunciate, que futura sunt
in fuurum & sciemus, quia diu esis vos. Cogni-
tio verò ad solum Deum pertinens est cognitio
certa futurorum contingentium, quæ videlicet
est à causa libera, & indeterminata dependent:
item cognitio certa præsentium occultorum,
ut cogitationum, & affectionum cordis. Porro
qui huiusmodi rerum cognitionem variis me-
diis aliunde querit quam à Deo, cominci-
tur superstitionis esse. Quia omnis vanæ oc-
cultorum inquisitio auxilio dæmonis nitatur,
à quo quis vult eruditiri aut expreße, aut
tacite latem illum invocando. Quamvis
enim dæmones certò non possint futura di-
gnoscere, dicuntur tamè illa aliquomodo sci-

re, vel per experientiam: Nam scit dæmon quando passim hoc aut illud assolit enuenire: vel Dei permisso aliquid aliquando ab Angelo bono ediscit, quæ prædicere gestit. Prædicere ejam potest dæmon, quæ ipse est facturus. Nouit præterea multos naturales effectus, necessarios, qui tamen nobis contingentes apparent. Scripturas denique melius quæ homines intelligent. Laym. l. 4. tr. 1. c. 3. n. 1. &
2. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 5. Reginald. l. 17. n. 16;
Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 7. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun.
3. Filluc. tr. 24. c. 2. n. 54. & 6. Delrius. l. 4. magis-
c. 2. q. 2. qui ita definit: Diuinatione est significatio
occultorum ex pacto cum dæmonie. Dicitur signifi-
cationis, quia in struptione, seu prænotio occultorum
per varia signa accidit.

Diuinatione dupliciter fieri solet. Primo
per expressam dæmonis invocationem, quæ
scilicet dominator intendit invocare da-
monem, & cum eo pactum inire: &
hæc multis modis contingere potest, pro ut
dæmon variis modis consulitur, aut consultus
variis modis respondet. Contingit enim vel per
apparitionem factam in figuris, seu asumptis
corporibus: vel per signa apparentia in corpori-
bus terrestribus, ut in ligno, ferro, lapide, vel per
negromantiam, quæ sit ecitando aliquem
mortuum, qui respondeat, vel multis aliis mo-
dis per varias admirationes, vñstiones, signa-
ria, specula, aliisque signa, quæ ipse instituit,
invocati assolet dæmon à diuinis, ut occulta pa-
tescant: & ipse variis modis respondet, v.
gr. per aeris, per ignem, per aquam, per somnia.
Alterum genus Diuinationis est, in quo
dæmon expreße non invocatur, sed tacitè,
scilicet cum quis virtutem mediis ad cognoscendū
cum res occultas, quæ nullam habent virtutem
cas res indicandi: ut contingit, quando
quis diuinare vult per taxillos, aut chartas,
vel per id, quod primo loco occurrit apetiensi
librum: vel quando quis vult diuinare ex ins-
peccione dispositionis, quarumdam rerum, aut
numerorum, aut ex obseruatione vocis, vel can-
tus, aut ex manus lineis, ex fronte, coloribus,
figuris, aut garritu, voce animalium, ex ster-
nutatione, ex funeris occurstu ex corrigæ calcei-
fractione, &c. D. Tho. 2. 2. q. 9. 5. a. 3. Tolet. l. 4. c.
5. Filluc. tr. 24. cap. 4. 4. & 8. Nauar. sum. cap.
11. num. 25. Sitar. tract. 3. de surfa. cap. 8. Valent. 2.
2. d. 6. q. 12. pun. 2. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 3. num. 5.
Azor. 10. 1. l. 9. c. 2.

Diuinatione peccatum est mortale ex suo gene-
re, sine fiat cum expressa, sive cum tacita dæ-
monis invocatione. Quia per diuinationem ini-
tur cum diabolo consortium, & homo subiicit se
perpetuo Dei hosti, ut ab ipso occulta edoceatur.
Vndè si diuinatione seriò fiat, non datur parvitas
materię à mortali excusans, ob invincibilem au-
tem ignorantiam, vel ob aliam causam posset à
lethali excusari. Reginald. l. 17. num. 180. Sanch. l.
2. sum. cap. 38. num. 18. Suar. tract. 3. de superbi. c.
10. num. 6. Nauar. sum. cap. 11. n. 8. Lessi. l. 2. c.
43. num. 53.

Enim verò ut de diuinatione per sortes non
nihil attexam sors propriæ est, cum aliquid sit,
vt eius eventu considerato aliquid fiat, aut in-
norescat. Tres sunt sortis species, Consultoria
Diuisoria, Diuinatoria. Consultoria est, quando
inquiritur, quid nam in aliquo arduo nego-
tio sit agendum. Diuisoria, quando queritur
quid.

164

165

166

22 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

quid cui sit exhibendum Diuinatoria, quando inquiritur, quid sit futurum. Certè fors diuisoria multis in rebus licita est, modo enetus non exceptetur à dæmone, vel à Fortuna, tanquam aliquo Numine, sed simpliciter à Dō, & caueatur, ne aliqui iniustitia fiat. Nevè quidam contra bonum publicum geratur: nec adhibeatur in electionibus Ecclesiasticis, imò neque in secularibus absque necessitate: & modo diuina oracula non convertantur ad terrena negotia, veletudo tendo ad sortiendum Evangeliorum libro. D. Tho. 2.2. q. 95. a. 8. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 56. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 12. Reginald. d. l. 17. n. 174. fortis consultoria raro sunt licite. Quia Deus non vult suam voluntatem sortibus indagari, sed Ecclesia, ac Sanctorum doctrina, ac perito à viris prudentibus consilio. Et sub anathemate in iure interdicuntur c. fortis 26. q. 5. At posunt esse licite in magna causa necessitatis, quando super re necessario agenda humanum iudicium non sufficit, concurrentibus his conditionibus: Prima, ut debita reverentia ad Deum fortis mittantur. Secunda, ut seruetur modus proportionatus, nè scilicet Sanctorum reliquia, aut Evangelia ad temporaria lucra convertantur. Tertia, ut non fiat sortitus pro Beneficiis, aut officiis Ecclesiasticis que per electionem debent imperi. Azor. p. 1. l. 9. c. 2.1. Filliuc. tr. 24. c. 4. q. 11. n. 104. Bonac. to. 2. d. 3. d. 3. q. 5. pun. 3. n. 5. Sigismund. à Bononia tr. de election. dub. 2.6. Demum fortis Diuinatoria sunt omnino illicita, ac superflua. Quia nec ex natura rei, nec ex Ecclesia instituto rei cognoscenda seruiunt: Ergo sunt medium improportionatum, & admiscentur tacita dæmonis innovatio. c. si quis Episcopus, 26. q. 5. D. Tho. 2.2. q. 65. a. 8. Sylvi. imb. concl. 4. Portel. de dub. Regal. v. Beneficia. n. 11.

167
Quandonam
diuinatio à
mortali ex-
gesatur.

Qui iocula ostendit, se velle futura diuinare exculari potest à lethali cum non adsit animus superstitionis indagandi latencia, sed est potius vanitas, quam superstitionis. Nec mortalis est Diuinatio per somnia, quando quis ex simplicitate fidem facile illis praefat, putans illa esse à Deo, vel tenuiter credit: aut quando quis credens somnum forte esse à Deo, propter metum a spem aliquid facit, vel omittit, seu carnis se gerit, dummodo aliud peccatum non intercedat. Quia haec non est perfecta superstitionis. Suar. de superst. c. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 53. Valent. 2.2. d. 6. q. 12. pun. 4. Nauar. sum. c. 11. n. 37. Laym. 4. tr. 10. c. 3. n. 6.

168
Diuinatio ta-
cita, vel ex-
pressa dæmo-
niæ invoca-
tio, sunt eius-
dem specie.

Cum taciti, & expressi eadem sit ratio, & different tantum inter se sicut completem & incompletum, perfectum & imperfectum in eandem speciem: hinc diuinatio cum tacita dæmoniæ invocatione malitiam habet eiusdem speciei, quam habet Diuinatio cum expressa invocatione gesta. In confessione tamen explicandum est, num fuerit cum tacita, an cum expressa. Quia haec al quando coniunctam habet hærem, aut dæmonis adorationem, aut alia peccata explicanda necessariò: Reginald. l. 17. n. 174. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 14. & 62. Suar. de superst. c. 10. n. 2. Filliuc. tr. 23. n. 72. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 43. n. 28.

169
Diuinatio si-
ue per aërem,
sive per ignem,
sive per astra, sive per somnia: est
eiusdem speciei in genere moris, quamvis in ge-
nere naturæ sit diversæ. Quia quis modo fiat,

continet priuationem eiusdem perfectionis, can dem spaci in genere ma. Vnde non est opus exprimere in in confessio- riu. ne rem, per quam facta est diuinatio: diversitas enim rei non mutat confessarij iudicium, nec diversam constituit speciem. Azor. p. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Mann. sum. c. 5. n. 4. Sanch. l. 2. sum. c. 8. Sylvi. 2.2. q. 95. a. 3.

170
Profecto qui diuinationes exercent, vel di-
uinios consulunt, non sunt hinc ex capite ex Qui diuin-
communicati, nisi eorum diuinationes mani-
festè contineant, aut sapient hærem. Quia in-
tere Canonico nulla talis excommunicatio ipso nos, non sunt
faeto incurrit: quoniam eodem iure tales am- ex capite
themate percutiendos præscribatur. c. Non oper-
et 6. q. 5. Lessi. l. c. 43. n. 10. Sanch. l. 2. c.
38. n. 91. Nauar. sum. c. 27. n. 1.

171
Diuinus quidem pecunias, quas à consulentibus
pro responsis petitis & acceptis à dæmone non
tenetur restituere. Quia iuxta communem resti-
tutionis regulam, quis non tenetur restituere
premium, quod ob rem turpem gerendam acc-
epit: At diuinus operam suam turpem exhibuit.
& ideo premium non tenetur reddere. Mann.
sum. de diuinis. c. 7. n. 4. Fernand. p. 4. c. 6. §.
3. n. 4. Nauarra de restit. l. 2. c. 1. n. 117.

CAPVT XVIII.

De Magia.

172
A G I A est duplex, natura-
lis scilicet & superlitoriosa. Na-
teralis est ratio quedam ope-
randi mira per causas natura-
les absque dæmonis opera. Hec perstans.

magia per se mala non est,
licet sit periculosa. Quia sub specie occultæ
operationis natura diabolus facile se admiserit,
& ita occultæ virtutis causa naturalis tribuitur,
quod ipsius præstigijs agitur. Magia autem
superstitionis (que à quibusdam diabolica
nomina) est ratio quedam operandi
mira per signa ope derorum. sicut enim magia
naturalis causis naturalibus vitetur: ita hac vi-
tetur signis, que sunt naturales quidem causæ,
sed hæc signa, & tota disciplina primum sunt à
demonibus instituta. Filliuc. tr. 24. c. 7. Lessi.
l. 2. c. 44. dub. 1. Bonac. 10. 2. d. 3. q. pun. 5.
n. 4. Laym. l. 4. tr. 10. c. 1. n. 1.

173
Magia ex genere suo peccatum est lethale. Magia regi-
Quia continet tacitam, vel expressam dæmonis neri (ut per
invocationem, ac proinde societatem, ac be- catum si la
nevolentiam erga illū. Fieri tamē potest, vt ali- ihale, aliqui
qui actus magici à peccato mortali excusen- autem sicut
tur ratione ignorantiae vt si quis ignoret, vel possint iste
non aduerterat racitam illam invocationem,
cum hæc sape sit valde occulta. Ratione au- venientia
tem levitaris materia p' actis non crediderim
vnquam esse veniale. Quia quod in re parva,
vel ludrica dæmoni invocatur, per se non mi-
nus crimen est, quam si id in magna fieret.
Toler. l. 4. c. 14. n. 12. Filliuc. tr. 24. n. 179. Lessi.
l. 2. c. 44. dub. 4. n. 16. Diana. p. 5. tr. 5. refol. 29.
Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 18.

Num aliqua opera ad magiam pertineant, Quia in
tribus modis potest agnosciri. Primo ex cogni-
tione

ESCOL
Theof P
Tom: III

H. L.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 23

*magia agnoscit, tione causarum, nempè si expresse diabolus
in alegria ad
operatione ad
magiam per-
tinat.*

innocetur: si preces adhibeantur, quibus falsa sunt permixta: si characteres, imagines, sigilla, ligature, specula, intumctiones, & similia, præter Ecclesiæ morem. Quia cum effectus, ad quem diriguntur, non possit expectari ex virtute talium causarum, ut quæ nullam in se habent, nec etiam à Deo, cum nec ab ipso, nec ab Ecclesiæ quo Spiritu Dei regitur, sint instituta, immo ab ipsa Ecclesiæ probantur: sequitur eum à malignis spiritibus expectari. Secundo, ex conditione operationis, ut cum repente curatur equus, vel homo absque diuino miraculo.

Tertio, ex conditione effectus, si hic industria supereret humanam. Quia magi circa elementa multa possunt, Domino permittente, videlicet tempestates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos excitare, iisque laddere, & euertere arbores, segetes, animalia, ædificia. Præterea circa corpora hominum & animalium multa valent efficiere, ut illa celerime de loco ad locum transferre, illa transformare, non quidem intrinsecè figuram mutando, sed extrinsecè ex vaporibus illam circumponendo. Possunt etiam morbos inferre occultos, qui nulla arte medica valeant curari. Possunt curare morbos cunctos, qui naturalibus valent pharmaci ablegari, & omnes, qui ab actuali dæmoni nouento pendent. Possunt thesauros occultos referare, opes pelago abditas extrahere, licet id Deus rarissime permittat. Possunt Magi aliquo modo se invisibilis efficiere, vel translati alio, adstantibus non aduenturibus, vel aliquo corpore infastari inter postu, quod simile sit corporibus adiacentibus. Possunt dæmones in hominem immittere, efficerique ut ab his obsideatur. Circa animam autem rationalem corpori coniunctam, omnia ea possunt Magi, (Dei permissione) dæmonum opera, quæ ex corporis dispositione, & imaginatione pendent, ut inferre amentiam, ad amorem illicitum excitare, ad odium circa hunc, vel illum accendere. Leff. lib. 2. cap. 44. dub. 3. Valent. 2. d. 6. q. 12. p. 11. 2. Deltrius lib. 1. Magic. q. 9. 8. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. Sanch. 1. 2. sum. cap. 40. Suar. de superfl. 1. c. 15. Tolter. lib. 4. cap. 14.

Magia frequenter alia crimina sunt adjuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Indicibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum penitus excrucianum esse, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adhærent, esse damnandum. Ut Apostolus: abnegant enim, Christum D. & lepè Baptismo renunciāt. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, eique sacrificia litant, alioque honores deferunt. Ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatissimam Virginem, in Divos omnes. Ut sacrilegium: sapè enim in suis incantationibus rebus lacris videntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefaria cum dæmons commixtione. Ut damna proximorum, v. gr. homicidia, præsertim infantium, mortes animalium, segetum, vaftationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino è Republica eliminandos. De penitentia Magos iure Civili, & Canonico impositis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. 1. 17. m. 19. 1. Axor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

CAPUT XIX.

De Maleficio.

Maleficium est ars, ac potestas nocendi alii. ¹⁷⁵ *Quid malefici
Ex puto espresso, vel tacito cum dænone.
Duplices sunt, amatorum scilicet, ad turpem amo-
rem excitandum, & veneficum, ad nocendum
alii. Amatorum quidem nullius voluntatem
potest ad amandum cogere: obiecto tantum
excitat, comouendo phantasmatu, quibus vo-
luntas afficiatur. Quia licet sint quædam rerum
naturalium, nempe herbarum, & lapidum vires &
facultates, quæ concupiscentia flamman pos-
sunt succendere, nulla tamen est in rebus natu-
ralibus facultas ingenita, quæ suapte natura, ex-
citet, allicit, seu accendat hominem ad aman-
dum hoc, aut illud obiectum: vnde quod quis
ad amandum hunc, vel illum hominem excite-
tur, ex dæmonis prouenit facultate, qui homi-
nem altitudine ad amandum in uinerum exci-
tatum, allicit ad amorem circa hunc, vel illum.
Porro veneficum nocet alteri, vel in persona
propria, cum laddendo, occidendo, aut sterilem
reddendo, &c. vel in sua substantia, pecoribus,
vineis, arboribus, &c. idque per tonitrua, aut
pluias, &c. Et in hoc etiam maleficio dæmon
solus ad vocem malefici operatur: cum enim is
vult aliquid malum inferre, dæmon, qui exaet
rerum omnium naturalium vim & naturam
callet, clam applicat venena, inficit aërem, &c.
Imo etiam ipse ingreditur corpora, & torquet
homines. Si etiam maleficus intendat re-
bus nocere, dæmon excitat tempestates, co-
git nubes, agros inundat, & grandine con-
currit, destruit vineas, sata popularunt, tecta ducit.
Claus. Regia lib. 4. cap. 6. n. 24. Toler. lib. 4. c. 16.
Fillius. tr. 14. c. 8. q. 1. & 2. Reginald. lib. 17. m. 11.*

¹⁷⁵ *Azor. p. 2. lib. 9. cap. 26. q. 1.* ¹⁷⁷ *Omnia maleficia ad quinque genera reu-
cantur. Primo ad dignoscendum occulta, & pro-
cul d'istray consilia, & actiones perfornarum, leficia ad
quæ longe absunt. Secundo, ad morbos mirabi-
liter inferendos, canfanda homicidia, excitando
dolores, vineas destruendo, sata, animantia: sub-
uerrendo domos, arbores, &c. Tertio, ad indu-
cendum sanitatem. Quartu ad fallas, & præsti-
giofas apparitiones, & actiones. Quintu, ad mo-
tus, vel mutationes rerum, & effectus mirabili-
les, ac communis hominum iudicio impossibilis.
Vix enim aliquod maleficium potest reperiri,
quod sub uno horum non contineatur. Sylvest.
v. Maleficium. q. 5. Claus. Reg. 1. 4. c. 6. n. 1. 3. Bo-
nac. 10. 1. d. 3. q. 5. p. 11. 5. n. 3.*

Enim vero remedia maleficij possunt esse, vel ¹⁷⁸ *Maleficij reme-
dialia, quæ plerumque parvam vim habent.
Quia diabolus facile omnem illorum actionem, media natura
excludit, si velit: tamen sunt adhibenda. Vel sunt
supernaturalia, nempe Fidei ferentes actus, Pa-
pistrii suscepitio. Confessio peccatorum. Eucha-
ristæ sumptio. Exorcismi Ecclesiæ, aqua iustra-
lis. Diuorum reliquiæ, signum Crucis, Nominis
Iesu, ac Deipara inuocatio cum ieiunio & oratione. Talia sunt moralia, id est, quæ pertinent ad
pauci cum dæmonie dissoluendum, quando
nocet ex pacto: quod fit amouendo signa ma-
gica.*

24 Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

gica, ad quorum presentiam nocumentum diabolus irrogat. Certè per suum modum Ecclesiastica remedia non semper homines liberantur, vel quia obstat peccatum illius, qui curat, vel illius, qui curandus est: vel ob maius spirituale bonum illius, qui patitur. Sanch. lib. 2. Sum cap. 41. n. 25. Reginal. lib. 17. n. 183. Leffl. lib. 2. cap. 44. dub. 5. Suar. de Relig. lib. 2. cap. 17. Filliac. tract. 24. cap. 8. q. 3. Delcius lib. 6. Magie cap. 2. q. 3. scilicet 3.

179
Hand. 5. lib. 2.
et. maleficio-
rum, alias
paratorum
opera vti.

Nullatenus est licitum, etiam pro re gravi, & bone publico urgente, maleficorum, alias paratorum, opera vti. Quia actio, quæ petitur, est intrinsecè mala, & consequenter pro nullo bono consequendo, aut malo vitando, licitum est ita operari, & proinde nec petere: effet enim peccato alterius cooperari. Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. lib. 2. c. 18. n. 3. Nauar. sum. cap. 11. num. 19. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. num. 5. Vnde maleficos consulere, vel eorum spectaculis interesse, quæ arte diaboli sunt, vel ad hoc exhibere pecunias, est peccatum lethale. Deut. 18. Et in utroque iure graves constituta sunt penæ tam contra maleficos, quam contra eos, qui ipsos consulunt. Qui enim obseruant Ariosos, Haruspices, Incantatores, vel eorum Philanderis videntur, sunt ipso facto excommunicati, cap. si quis 16. q. 5. Et libri huius artis sunt comburendi ex indice Concilij Trident. Multi tamen à mortali in hoc casu excusantur ob ignorantiam. Quia nesciunt, ita à dæmoni fieri. Nauar. num. 3. 1.

Non licet petere, vt maleficus, vel alius uno maleficio, aliud dissoluat. Quia hoc est maleficio, & cum diabolo pactum inire, seu consentire saltem in illius pactum, quod minimè licet. Rogari ramen potest maleficius, vt maleficium modo licto soluat, ea gerendo, quæ sine ope dæmoni possunt præstari imo quisque ins habet tollendi, ac defrundiligatur, nodos, capillorum volumina, & alia signa maleficia à maleficiis hoc fine apposita: vt diabolus nocere desinat: etiam ex ablatione malefici signi, aliquod damnum malefico, aut alteri equatur, eo quod dæmon ita cum ipso malefico pactum inierit. Quia ex parte tollentis hæc signa nulla intercedit dæmonis intuatio, vel cooperatio ad maleficii damnum. Quando a tem dubitatur, an maleficus sciat modum licitum dissoluendi præsumitur solum callere modum superstitionis: & consequenter ab eo peti non potest maleficii dissolutio: sed prius interrogādus est, num agnoscat modum licitum. Quia petere cum illo dubio, esset se expondere manifestem illicitam postulandi pericula: & esset illum ad nonum piaculum inducere. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. Sylvi. 22. v. Maleficium. q. 8. Tolet. lib. 4. cap. 16. Nauar. sum. cap. 11. num. 29. Suar. de Relig. tom. 1. l. 2. cap. 18. Filliac. tr. 14. cap. 8. q. 4. & 5. Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4. num. 9.

181
Si petens certus sit, maleficium scire licet, ac illicite maleficium solvere: tunc licet, ac scire, ut maleficium soluerit, petere ab eo absolute, vt maleficium soluat, posse maleficium soluerit, quamvis præsumatur de eius malitia, fore, vt medio utrum illicito. Quia quod petitur à maleficio, potest ab eo bene & male geri: scandalum autem passum maleficus sua recipit ex malitia: illa enim petitio nec est mala, nec mali habet speciem: sed potius est bona, cum petens virgini necessitate præmoneatur, & non tene-

tur ab huicmodi petitione abstinere, cum gratia suo, aut alieno incommodo. Quia ex omnium sententia licitum est petere ab usurario mutuum, & ab infideli iuramentum, quando petens eis indiget, quamvis exploratum ei sit fore, vt ille sub usurpi mutuet, & hic per falsos Deos iuret. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. cap. 18. Leffl. l. 2. c. 44. dub. 6. Sanch. de mar. lib. 7. d. 95. n. 11. Diana p. 5. ar. 7. resol. 14.

Confessarius in audiendis maleficorum, aut maleficarum confessionibus hæc principiū inquirere debet: An intercesserit paclum aliquod ^{Quamlibet. f. 182} sicutum dæmonem, in quo promiserit, le abnegans Christum D. & Fidem Christianam abituratos? An Diabolum adorauerint? An actions nefarias circa ineffabile Eucharistia Sacramentum exercerent? An in tali peccato aliquam iniuriant heresim, credendo Sacramenta Ecclesiarum esse inania &c. Quoniam modo perficerent maleficium, num scilicet ex rebus facris, aqua benedicta, Oleo sancto, cera benedicta, immo etiam ex faceret Eucharistia Sacramento & an cedererint illis rebus ad huicmodi effectus inesse virtutem: tunc enim sacrilegij, & heresis rei proculdubio essent. An personis, vel rebus dannum intulerint: quia tenentur ad restituendum omnium dannorum, cum fuerint causa effectus damni. An exprefse sacrificauerint dæmonium, vel cum eo rem carnalem interierint, vt solent Lamia, & Striges: Tolet. lib. 4. cap. 16. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 17. Sanch. lib. 2. sum. 46. Clavis Reg. lib. 4. cap. 6. nem. 3. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 5. punct. 5. num. 11.

CAPUT XX.

De vana Observatione.

 Obseruatio vana dicitur, cum aliqua ¹⁸¹ hunc, vel adhibentur ad aliquem effectum, ad quem nec à Deo, nec à natura, & eis à diis villam vim habent: v.g. cum ex consideratione aliquicui fortuitus eventus conicitur, quis aliquid profperi, vel aduersi, & inde suas moderatur actiones. Certè supersticio vanæ Observationis hoc à superstitione divinatione differt, quod divinatione referatur tota ad singularium rerum occultarum cognitionem indebito modo consequandam. Obseruatio vero superstitionis referatur ulterius ad obtinendas alias commoditates sine animi, sive corporis: nempe ad potentiam nuptiis alicuius puellæ, ad sanitarum, & vitez prorogationem, cognitionem linguarum, artem aliquam difficilē ex tempore addiscendam, ad consequandam miram in disputando subtilitatem sine exercitio: non tamen diabolus verè ipsis scientiam confert insulam, sed ipse in illis loquitur, & mouendo eorum imaginacionem, illis persuadet, quid loquuntur: cuius signum est, quod quando conuertuntur, & diabolo renunciant, ad pristinam rediret ruditatem. Unde hæc Obseruatio vana mediis inutilibus minimè à divina prouidencia constitutis procurat præfatae commoditates, & varias corporum immutaciones, & vt à dæmoni opera nostra dirigantur: vt quando adhibentur preces vel voce, vel scripto, vel appensu collo, concurrentibus aliis variis

cir. crm.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 25

circumstantiis, ex quibus appareat, preces illas
minime ad Deum referri, quasi ab illo expe-
ctetur effectus; sed ad demonem saltem tacite
& implicitè inuocatum. D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 1.
Sanch. l. 1. sum. c. 40. n. 1. Lessi. l. 2. c. 43. dub. o.
n. 6. Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 13.
pun. 1. Azot. p. 1. l. 9. cap. 22. Bonac. to. 1. dist. 3. q. 5.
pun. 4. Nauar. sum. c. 1. n. 31. Layman. l. 4. tr. o.
cap. 4. num. 6.

¹⁸⁴ Vanæ obseruationis tres sunt species ad quas
omnes reduci possunt. Ars notoria, Obseruan-
tia sanitatum, & Obseruantia eventuum, sive
Ars uaria obseruatio sanitatum, sive cum expressa, sive cum tacita demonis
inuocatione. Ars notoria est superstitione, qua
quis credit, se consequeturum scientiam abs-
que labore per quædam iejunia, orationes, in-
specções figurarum, ignoratorum verborum
protectiones, & alia similia vana, & inefficacia:
& h. e. superstitione est peccatum le. hale ex
suo genere. Quia saltem tacite diabolus inno-
catur, eique potestas infundendi subito animæ scientiarum habitus attribuitur, quod solius
est Dei. Licitum tamen est, ut scientia
ope dæmonis acquisita, modo conseruatio, ac
vitus illius scientie non pendeat à dæmone.
Quia cognitione seu scientia ex se bona est, &
peccatum, quo acquisita fuit, petravit.
Suar. de superst. l. 2. cap. 17. m. 1. Sanch. l.
2. sum. cap. 41. & 42. Layman. l. 4. tract. 10.
cap. 4. num. 6.

Obseruatio sanitatum est, quando adhiben-
tia aliquia verba, vel alia signa, aut ceremonia
inanis ad hominum, vel animantium mor-
bos curandos, fistendum sanguinem, miti-
gandum dolores, ad conseruandam vitam, seu
valetudinem: ad se præstandum contra leſio-
nes hostium, vel causis fortuitis immunem;
&c. Huc etiam pertinent superstitiones illi effec-
tus, qui actiuitatem cauæ naturalis applicate
exuperant, & qui huius fine motu locali,
& quando statim evanescunt. Bonac. tom. 2.
dist. 3. quest. 5. pun. 4. num. 7. Lessi. l. 2.
cap. 43. dub. 10. num. 6. Filliuc. tract. 24. nu-
mer. 157. In dubio autem, an effectus sint à
cauæ naturali, an verò vires eius excedant?
præsumendum est à causa naturali prouenire.
Quia dubium est in partem mihiorem expli-
candum. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. Layman.
l. 4. tract. o. cap. 4. num. 6. Clausi Reg. l. 4. cap.
6. num. 2. Sanch. sum. l. 2. cap. 40. num. 44.
Eodem etiam pertinent omnia periammata,
amuleta, brevia, inuolucre, reliquiae, verba
sacra, preces scriptæ, qua gestantur à queſi-
dam, ne possint laeti, aut ne fanguis profluat;
aut ob alios fines huiusmodi, si contineant ali-
quas circumstantias parergas tanquam necessa-
rias. Sylvi. 2. 1. quest. 96. art. 4. Nauar. sum.
cap. 11. num. 34.

¹⁸⁶ Equidem tres regulas assignarim ad affe-
ctum superstitionis dignoscendum. Prima
est quando media inutilia adhibentur tanquam
necessaria ad illum effectum, verbi gratiā si
tot Crucis signa tanquam necessaria adhibeantur.
Secunda, ex modo operandi, præterim
ex distantia loci. Tertia, quando effectus
superas canarum naturalium actiuitatem; seu
quando constat, effectum non posse aliquo
de prouenire quam à solo bono, vel malo
spiritu. Delius Magiar. l. 2. cap. 5. & 6.
Suar. de superst. l. 2. cap. 15. num. 14. To-
Escob. & Mend. Theol. Moral. 70. IV.

let. l. 4. cap. 14. Sanch. l. 2. sum. c. 40. num. 43.

In his, & similibus obseruantis est superstitione
mortalis ex genere suo, si animus sit hu-
iūmodi circumstantias adhibendi, tanquam
ex se efficaces ad effectum à Deo impetrandum,
nemp̄ sanitatem, seu rerum suarum incolumi-
tatem. Dupliciter autem potest accidere, vt
hæc vanæ Obseruatio sit veniale piaculum. Pri-
mo, propter ignorantiam vincibilē, non
crasim, secundo, si hisce vanitibus quis des
operam non quasi efficacibus, sed tantum vā-
nis ex levitate quadam. Nauar. sum. cap. 11.
num. 37. Lessi. l. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 64.
Sanch. l. 2. sum. cap. 40. numer. 43. D. Anto-
nin. p. 2. tit. 12. c. 1. l. § 13. Filliuc. tr. 24. n.
mer. 161.

Ex paritate autem materiæ non est in Ob-
seruationibus huiuscmodi veniale piaculum. Ex paritate
Quia huius delicti deformitas consistit in hoc
quod, quis sibi, vel demoni tribuit effectum
Dei proprium, quando causa adhibita non est
ad eum sufficiens. Deinde quia expreſſe aut peccatum.
tacitè commercium cum dæmone initit: quælibet vero harum deformitatium sectum se
abstrahendo à quantitate materiæ, est admō-
dum gratis. Puto tamen dari paritatem materiæ
excusantem à mortali posse, quoties non
interuenit paclum expressum cum dæmone; v.
gr. si quis feme lioco, & ad experiendum effec-
tum curiositatis causa, faciat annulum super
filum circumagi, Valen. 2. 2. dist. 6. q. 13. pun.
3. Sanch. 2. 2. sum. cap. 40. numer. 44. & 47.
Azot. p. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Suar. de superst. l.
2. cap. 15. numer. 25. Nauar. sum. cap. 11.
numer. 36.

Hand sunt simpliciter de superstitione dam-
nandi homines, seu familiæ aliquæ, qua dant
operam quibusdam morbis mederis, vt af-
fecto canis rabidi morbu. Quia nulla sufficien-
ti ratione probari potest, horum officium
esse superstitionem, quoniam tales perso-
næ ab Ordinariis diligenter sunt examinatae,
priusquam hoc munus exercere per-
mittantur. Inspiciendu[m] enim est, an hoc
remedij naturalibus exerant, vel ex grati-
tia gratis data, vel ex pacto cum demone:
nam in his facile enim potest dæmonis de-
ceptione. Confessarij autem magnam adhibe-
ant circumspetionem in iis absolwendis,
qui ad sanandos morbos remedii externis
utuntur, virtuae naturali parentibus ad effec-
tus huiusmodi, quoniam publicè permittan-
tur. Delius l. 4. q. 41. Sanch. l. 2. sum. c. 40. n. 44.

Denique Obseruatio eventuum est, quan-
do fortuitò aliquid occurrit, ex quo sibi vel al-
teri aliquid aduersi, vel latè coniectat, &
inde suas moderatur actiones, obseruans loca,
verba auditæ, tempora, vel occusus hominum
aut animalium v. gr. si domo egredienti vul-
pes, aut canis occurrat, aut cadaver, &c. in-
deque occasione sumat credendi, negotium,
aut diem sibi futurum infaustum, aut exitiale.
Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 8. Bonac. to. 2. d.
3. q. 5. pun. 4. numer. 21. 22. & 23.

Lessi. l. 2. c. 43. n. 66. &

66. Clausi Reg. l. 4.

cap. 6. n. 5.

* *

*

C CAP V T

26 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

CAPVT XXI.

De Blasphemia.

191
Blasphemias
quid.

BLASPHEMIA est locutio falsa contra Deum, sanctos, autres sacras per modum contumeliae. Dicitur locutio, vt comprehendat blasphemiam, & vocalem. Quia sicut in Fide duo sunt, assentiri articulis Fidei, & eos corde vel ore pronunciare: ita in infidelitate duo sunt, dissentienti veritati reuelata, & dicere intrus, vel foris contra Fidei: prima duo pertinent ad Fidem, ac Fidei professionem: alia duo ad infidelitatem, & Blasphemiam. Dicitur falsa, quia omnis Blasphemia aliquid falsitatem habet, siue ex intentione enunciationis, siue ex modo elocutionis. Verbi gratia Deus nostra non considerat. Deo poeniteat. Utinam hoc Deus ignoraret, &c. Quamvis enim in oratione imperativa, & optativa non possit esse falsitas, vt docent Philosophi: intentio tamen loquentis, & modus loquendi in actu exercito quandam inuolunt falsitatem. v.g. Deum posse tangi poenitentia, Deum posse aliquid ignorare. Dicitur. Contra sanctos, aut res sacras. Quatenus scilicet ad Deum pertinet: tunc enim talis Blasphemia ultimo tendit in Deum, atque adeo est eiusdem specie cum Blasphemia immediata. D.Thom.2.2. quaest.1.3.art.1. Valent. ibi, dicit. quaest.13.punct.1. Bannez quaest.2.4.art.1. motat.1. Sanch.1.2.sum.cap.32.num.6. Tolet.1.4.ca.1.3. Filliucius tract.2.5.num.6. & 9. Nauar. cap.1.1.sum.80. Reginald.1.18.num.195. & 196.

Blasphemia propriè & formaliter est contra Religionem, & laudem Dei. Quia est quedam contumelia verbalis in Deum, vel in sanctos. Preius tamen usurpando Blasphemie nomen pro verbo contumelioso continente, vel sapiente heresim, Blasphemia Fidei opponitur iuxta D. Thomam citatum. Ut quando Calvinista dicit, Christum in Eucharistia non esse adorandum, quia ita sentit: Hic actus est directè imperatus ab infidelitate, seu heresi; ac confessioni Fidei contrarius. Similiter si quis dicat Deiparam, non esse Virginem animo abnegandi. Fidem saltem exterius, licet interius non ita sentiat. Quia significatio contraria Fidei, quae est in ipsa materia, seu verbis, est directè volta: ideo enim profert blasphemus huiusmodi verba, vt per ea significet, res ita se habere, & se ita credere. Lefsi.1.2.c.45.dub.5.m.2.5. Nauar. sum.c.12.n.82. Filliuc. tr.2.5.n.1.1.

193
Blasphemias
peccatum in
intellectu co-
fisit.

Blasphemia peccatum, sicut & heresim in intellectu consilit: quamvis requirat prauam voluntatis dispositionem, sed affectionem formalem, vel virtualem: exterioribus autem verbis, seu signis manifestatur, magisque consummatur. Unde si quis nutu, vel alio facto externo g. in cœlum expundo, Deo inferat contumeliam hoc peccatum non erit à Blasphemia distinctum, sed ad eam reducendum. Suan. to. de Relig. sr.3.l.1.c.4.n.3. Lefsi.1.2.c.45.dub.5. Filliuc. tract.5.num.16.

194
Duplex est, alia simplex. Hæreticalis est illa, quæ Fidei articulis directè opponitur, seu qua simplex aliquid assertur, Fidei contrarium, nempe

quando quis intellectu his, que corde vel ore dicit, assentitur, tribuendo Deo aliquid, quod ipsi non conuenit. v.g. improvidū, iniustū esse: tunc autem blasphemus huiusmodi hæreticus est, pœnisque hæreticorum subiacet. Simplex autem Blasphemia seu non hæreticalis dicitur illa, quæ nec formaliter, nec virtualiter continet falsitatem contra Fidei veritatem: quales sunt Blasphemiae illæ, que per modos optandi, imperati, aut impredandi proferuntur: seu illæ, que sunt nominando aliquid, quod reperitur in Deo vere, sed per modum contumelie, & irrisio: vt si quis nominet membra Christi (calamus ipse horret) pudenda. Sanch.1.2.sum.c.32.n.11. & 13. Azor p.1.9. c.28.q.1. & 2. Laym.1.4.17.10.c.6.n.7. Suan. to.1. d.2 Relig. c.5.n.8. Filliuc. tr.2.5.m.16. Tolet.1.4.c.13.m.8.

Haud est propriè Blasphemia in ira vel rixa cum aliquo quidquam explicite vel implicite de Deo enunciare, quod sit verum, v.g. Corpus i-a enua Lei, Vulnera Dei, Dei Sacramenta, &c. etenim in cœlum contra hominem, vel animantia, quies alii contra Deum, sed tan. Dei quid sunt, ut quis irascitur. Vnde tale peccatum potius est irreligiositas, quæ Blasphemia: & subinde veniat. ale est: quamvis ob scandalum, vel periculum blasphemandi formaliter fieri posuit mortale Nauar. sum. cap.12. numer. 85. Caiet. v. Blasphemia.

Frequentius Blasphemia est peccatum mortiferum. Quia ex natura sua graue Deo invenit ordinari inimicium grauius quidem idolatria, periuio, voti violatione, ac sacrilegio. Potest tamen esse veniale ex indeliberatione, & inaduentitia: vt cum aliquis ira percitus, non aduerterit verba Blasphemie quæ profert. Suan. to. 2. de Relig. tr.3.l.1.c.6. Nauar. c.1. n.84. Filliuc. tr.2.5.n.10. At si homo ita Blasphemare esset assuetus, vt nec curaret correctionem, in statu mortali peccati esset ob culpam præcedentem, id est, quia non abstulit occasionem peccati vnde ipsi indirecte, & in causa Blasphemie voluntaria conferetur. Laym. l.4. 10. c.6. n.3. Sanch.1.3. sum. c.5. Tolet.1.4. c.11. Ratione autem parvitas materiae non videtur, fieri posse veniale peccatum. Quia non datur partus materiae in Blasphemia: cum Deo gratum inferat inimicium; nisi ita ioco proferatur, vt repudiar minimè Deo irrueantiam afferre. Bonac. to. 2.d. 3. q. 8. pun. 3.n.2. Reginald.1.18.n.198 Diana p.5. v. 5. refol. 3.

Aliquid falso de Deo dicere ioco aut alio fine, non ex indignatione, Blasphemia non est. cōtra vera dictatione de Deo irrisio, aut cum indignatione, est plane Blasphemia. Quia tunc in actu exercito & implicitè significans, Deum indignationem, aut irrisione mereri. Valent. to. 3. Id. 1. q. 3. pun. 1.

Omnis Blasphemie, que heresim non continent, sunt eiusdem speciei tam contra Deum, quam contra sanctos. Quia quacumque Blasphemie sit, repugnat Religioni, qua tribulatur Deo cultus: At Religio, qua tribulatur cultus omnium. Deo & sanctis propter Deum, est eiusdem speciei. Ergo. Attamen si Blasphemia procedat ex odio, vel desperatione, vel infidelitate: id est in Confessione explicandum. Quia est ipsa Blasphemie malitia per se est eiudem rationis tamen accedit noua, ac distincta malitia, ex motu, a quo procedit. Item est explicandum

ESCOL
Theof P
Tom III
H

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 27

an procedat ex odio in Deum volita: an indirec-
tè, vt fit in damnatis: & an fuerit directe. Hæ-
reticales verò Blasphemias inter se differunt; vñ-
de in Confessione eis descendunt: Tot Blasphemias
hæreticales protuli: & tot non hæreticales.

Caiet. v. Blasphemia. Azor. lib. 9. cap. 28. quæsi. o.

Qualitas autem Blasphemias explicanda necessa-
ria non est, in sententia nostra probabiliori, cir-
cumstans non mutantes speciem non esse ne-
cessaria in Confessione aperiendas. Scio ex alio-

rum mente adhuc aperiendam esse Blasphemias
qualitatem. Quia haec non est solum aggrauans
circumstantia, sed in hac duplex intercedit mali-
tia, vna contra personam, quæ consumela affi-
ciunt, cum sit per se honore digna, & adoratio-
ne Dulia altera quatenus redundat in Deum, &
ipsi censetur principaliter fieri. Clavis Reg. lib. 2.
cap. 13. Reginald. l. 8. n. 10. Suar. de Relig. tom. 2.
tratt. 1. lib. 1. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 32. n. 29.
Layman. lib. 4. tratt. 10. cap. 6. num. 12. Quid sen-
tiam p' proprio Problemate exponam.

Plures poenæ blasphemis prescriptæ, Iure ciuili
morte plectuntur, aliquando tritembus, exilio, lin-
guæ plectuntur abiectione. Iure canonico olim
blasphemantibus erat constituta poenitentia so-
lemnis. Clericos deponi iubebatur, laicos autem
anathemata percuti. Verum haec poena modo non
videtur ysu recepta. Non nullis tamen in Prouin-
ciis solet Blasphemia notoria quoad absolutionem
affloret referari. Reginald. lib. 8. n. 102. & 103.
Azor. p. 1. l. 9. c. 8 q. 9. Toler. cap. 13. Suar. de Relig.
tom. 2. tratt. 3. lib. 1. o. p. 7. num. 2.

Mixti fori est Blasphemia crimen, ideo tam per
Ecclesiasticum Iudicem, quam per sacerularem pu-
niri potest, & datur locus praeventioni. Inquisito-
res autem hæreticae prauritis possint de eo co-
gnosci, quando continet, aut lapit hæretum. Clavis
Reg. l. 6. c. 13. n. 10. Fillius. tr. 2. 5. n. 35. Azor. lib. 9.
c. 1. 8. q. 10. Diana. p. 4. tr. 8. y. 10. 9.

Monuerit, eos, qui assueti sunt, maleficia in
Deum vel in Dinos iactitare, non esse simpliciter
à Confessione sacramentali arcedos: sed ab ea ad
tempus deberi se iungi, vt interim præstat consue-
tur. tundim exstant, & aliqua ex parte deponant. Si
verò absolutio commode differri non possit, & si
gina manifesta detestacionis huius sacrilegæ dede-
rint impunitatis, absoluuntur, imposita salutari pœ-
nitentia agnata quidem criminis granitate. Azor.
lib. 9. c. 28. q. 18. Sancius in select. d. 20. n. 7.

CAPUT XXII.

De Tentatione Dei.

Tentatio Dei est alius contra Religionem,
quo quis absque iusta causa aliquid dicit,
vel facit, ad capendum experimentum de
divina p'fectione, vt de potentia, de sa-
piencia, de iustitia, de misericordia, de voluntate,
de aliisque Dei attributis. Dixi hoc peccatum con-
tra Religionem esse, quia est quadam contra Deum
irreuerentia velle de ipsis perfectione experi-
mentum sumere absque iusta causa, relictis mediis
ab eo institutis. Quia nullus præsumeret, Deum
tentare, si de eius excellentia certus esset; At quip-
pam agere ex incertitudine de Dei excellentia,
ad diuinam irreuerentiam proculdubio pertinet.

Eacob. & Mend. Theol. Moral. To. I V.

Quamvis ergo quod quis Deum tentet, possit ex
alio virtio prouenire, nempe ex insertitudine Fi-
dei, ex defectu Speci, ex præsumptione, ac simili-
bus: ipsa tamen Dei tentatio directe ad irreli-
giositatem pertinet. D. Thom. 2. q. 97. a. 1. Sylvi. ibi
Nauar. cap. II. sum. num. 40. Sanch. lib. 2. sum. c. 34.
num. 1.

Dupliciter potest quis Deum tentare, vel ex Testatio Dei
prescripsi, vel tacite, seu interpretatiuè. Tentat ex prescripsi expressa, vel
se, qui dicit, aut facit aliquid ea intentione, vt ex tacita:
perimentum capiat de Dei bonitate, vel potentia,
sive pro se, sive pro aliis, verbi gratia, qui à Deo
petit miraculum, vel qui se præcipitem agit in pu-
teum, vt experietur, an se Deus lædi permittat. Ten-
tat tacite, qui aliquid gerit absque intentione ex-
pressa, capiendi experimentum de diuina perfe-
ctione: illud tamen quod agit, ex se, & sicut natura
ad nihil aliud referri potest, quam ad fumen-
dum documentum de aliqua Dei perfectione, verbi
gratia, cum quis, relictis mediis naturalibus à
Deo ordinatis, et rititudine presus vult sanitati re-
stituimini qui reliqua scala, veller è turri, per aera
descenderet. Certe ad tacitam hanc, seu interpre-
tatiuè Dei Tentationem requiritur, vt effectus
experitur, vel peccatur à Deo. Suar. tom. 1. de Relig.
tratt. 3. lib. 1. cap. 3. Lessi. lib. 1. cap. 45. num. 3.
Layman. lib. 4. tratt. 10. cap. 5. Reginald. l. 17. n. 26.
Fillius. tratt. 2. num. 261.

Verum Tentatio Dei expressa & formalis, regu-
lariter loquendo, si fiat absque iusta causa, pecca-
tum est lethale. Quia est quidam Dei contem-
nitus, v. gr. si proneniat ex crassa ignorantia, vel
ex dubitatione earum rerum, quas homo scire de-
bet. Et quando coniungitur cum aperto vita perci-
culo, aut gravis læsionis. Et quando adest perci-
lum scandali. Et si ex curiositate quis petat mira-
cula, quia notabilis irreuerentia est, cum Deo
agere quasi cum curiositatem fauore. Suar. oom. 1.
tratt. 3. l. 1. c. 2. n. 16. Sessi. l. 1. c. 45. dub. 1. Tolet. lib. 4.
c. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 34. num. 5.

Ex his deduco, Dei Tentationem esse morta-
le, te Martyrio temere, & absque iusta causa
offerri. (Tunc autem iusta adest causa, quando
Martyrio est sub præcepto, vel sub consilio.)
Qui est in grani, & pronocantur infideles ab-
que causa ad mortaliter delinquendum. Quod si
aliquando sese Martyres suppicio offerebant, id
erat obtinenda Fidei ex gravi necessitate, & diu-
ni iniunctus excitator. D. Thom. 2. 2. q. 12. 4. a. 1.
ad 1. Caiet. libid. Nauar. sum. cap. II. n. 41. & 51. Syl-
vest. v. Martyrium. Mortalis etiam est Dei Tentatio.
Et prædicta ratione inconsiderationis, aut
ignorantiae non crasse. Ratione paruitatis mate-
rioria, seu periculi, cui se quis exponit. Ut in leu-
nus, & igna-
morbo nolle medicinis vti, sperando vanè fa-
runtis, ve-
l intem à Deo, non perito miraculo. Nauar. citat.
Lopez p. 1. Instrut. cap. 41. Sanch. l. 2. sum. cap. 34.
num. 16.

Iusta causa, Deum tentandi pro aliis est vel ne-
cessitas, vel vilitas. Necesitas quidem, cum iusta causa
non appetat facultas viam Dei aliter mani-
festandi: quomodo Elias Deum tentauit,
vt populus incredulus eum recipret, & Pro-
phetas Baal cominueret. Vilitas verò, cum

C 2 . speratur

28 Theologiæ Moralis Lib. XXVII.

speratur probabilius fructus in his, in quibus Deum manifestari volumus: vt quando quis petit miraculum ad infidelium conuersiōnem. Hoc autem non nisi admodum est gerendum: quia miracula petenda non sunt, nisi velox diuina revelatione, vel ex instinctu Spiritus sancti interno, vel nisi necessitas & utilitas omnino evidens fuerit: alioqui temere attentat facere miracula se, fidemque suam ludibrio exponit. D.Thom. 2.2. quest. 124. art. 1. ad 3. Layman. lib. 4. tr. 10. c. 5. num. 2. Tolet. lib. 4. c. 19. n. 8. Azor. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 5.

207

*Explica in
Confessione,
an Tentatio
Dei fuerit
expressa, an
tacita.*

In confessione explicandum, num Tentatio Dei fuerit expressa, num tacita. Quia Tentatio Dei expressa differt specie à tacita, seu interpretativa: procedere enim solet ex principiis, & causis moralibus longè dieris, & diueris modè diuina reverentia aduersatur. Tum etiam, quia exigitur manifestatio intentionis, qua factum est opus, quo tentari Deus dicitur: quando enim tentatio expressa procedit ex dubio de aliquo Dei attributo, tunc esset coniuncta malitia lethalis contra fidem. Suar. tom. 1. tract. 3. l. 1. cap. 3. num. 6. Sanch. lib. 2. sim. c. 34. n. 11. Reginald. lib. 17. num. 227.

CAPVT XXIII.

De Sacilegio.

208
Quid Sacilegium

Sacilegium dicitur à sacris legendis, id est suffurandis. Vnde primò videtur impostrum ad significandum furtum rei sacrae: postea tamen extentum est ad signandam omnem iniuriam, aut violationem rei sacrae. Rectè ergo sacilegium definitur, *Violatio rei sacrae*. Res sacra vocatur, quae ad Dei cultum peculiari modo est dedicata. Hæc autem dicitur violati, quando indignè, seu contra reuenantem Deo in rebus ipsi dicatis debitam tractatur. Suar. lib. 2. de sacrileg. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 6. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. ex D.Thom. 2.2. q. 99. a. 1.

209
Tras sunt Sacilegia tria personas sacras, secundam contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras.

tra personas sacras, secundam contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras. Et nullum existit omni sacilegium esse, quod ad tria hæc reduci posse possit. Nomine personarum sacrarum videntur Clerici, & Religiosi, sive sint professi, sive non. Nomine locorum sacrorum intelliguntur Templum authoritate Episcopi consecratum, Monasteria, Hospitalia, & alia loca, consecratio Episcopali Deo dicata. Nomine rerum sacrarum signantur Sacramenta, vasa sacra, vestes sacrae, & alia huismodi. Ideo committitur sacilegium violando ea, quæ vel significant sacra: vt sunt sacra verba; vel representant sacra: vt sunt imagines Christi Domini, & Sanctorum; vel adhibentur tanquam instrumenta in sacris administrandis: vt sunt calices; vel efficiunt sanctitatem, vt sunt Sacraenta. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 27. Fillius. tract. 24. num. 222. Bonac. tom. 2. d. 3. quest. 6. punct. vni. Nauar. sum. cap. 27. num. 98. Reginald. lib. 19. num. 57.

210
Quatuor modis contingere potest Sacilegium contra personam.

Primò inferendo manus violent-

tas in Clericū, vel Religiōsum aduersus priuatum Canonis, cap. si quis fraudente, 17. q. 4. ^{ringens faciūt legum canonicas} personas. ^{personas} Ma- litia autem huius sacrilegij primario oritur ex Ecclesiæ, Religionis motu, prohibitiōne: vnde sublata etiam excommunicatione, esset, remanente prohibitiōne, Sacilegium. Secundo patratur, personas Ecclesiasticas subiiciendo secularis fori iudicio, aduersus priuilegium exemptionis illarum. Et hoc Sacilegium diuersum est à percussione: vnde si Index tanquam priuata persona feriat Clericum, vel tanquam ludex illum violenter detineat, non satisfaceret confusione dicendo generatim, se manus violentas in Clericū inieciſe: sed debet exprimere, se id gessisse iurisdictionem exercendo, que iniuria longè est dieris, idēque censuræ multiplicantur. Tertiò perpetratur Sacilegium per impositionem tributi exigendo iniustè à Clericis temporaria bona; quia sit contra immunitatem Clericis concessum: fieri ergo peculiaris iniuria, & consequenter distincta Sacrilegij erit species. Quartò commititur luxuriose violando Corpus sacramentum continentiae perpetua voto. Quid intelligendum est tam de persona, quæ aduersus proprium votum forniciat, quam de altera, quæ turpitudinis est complex. D.Thom. 2. 2. quest. 99. art. 1. Fillius. tract. 24. num. 227. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. num. 10. Lessius lib. 2. cap. 45. num. 12.

Ad secundum speciem sacrilegij attinet quid quid contra sanctitatem loci sacri geritur. Profectè locus sacer censeretur ille, qui publica est sacerdotia, ad sacrificium Missæ, vel alia Ecclesiæ Sacramenta, aut diuina Officia celebranda, auctoritate dedicatus: tameſi needum consecratus, aut benedictus sit. Priuata vero Oratoria non consecrata, nec benedicta, aut eremitoria inter loca sacra numerari non debent, etiam Episcopus dederit Missam in eis celebrandi facultatem: quapropter neque Ecclesiastica immunitate huiusmodi priuata Oratoria gaudent. Porro locus sacer latius patet, quam Ecclesia. Nam locus sacer censeretur quicunque ad vsum plumbi & religiosum publicè destinatus, ac veluti Deo dicatus est, idēque profani vſibus deputari amplius non potest. Vnde inter loca sacra annumerantur Monasteria & Xenodochia Episcopi auctoritate erecta. Ecclesia vero appellatur locus, qui ab Episcopo consecratur, aut alia ratione, verbi gratiā, Crucis erectione deputatus est ad publica Officia diuina, & Sacramentorum vsum. At iuxta priuilegorum extensionem nomine Ecclesia in favorabilibus veniunt etiam Monasteria, Xenodochia, & alia pia loca. Syl. patratus le- uest. v. Hospital. num. 4. Sà v. Ecclesia, num. 1. eriguntur quod ius pl. Couarrun. 2. resolution. cap. 20. num. 4. Layman. 4. ttaſt. 10. cap. 7. num. 6.

Patratur Sacilegium quoties id fit, quod iure prohibetur sacer in loco, seu in Ecclesia gerendum. Prohibita autem ad tria capita possunt renocari. Primum est gerere in ea actum, quo ipsa poluitur. Secundum, vii Ecclesia tanquam communis loco ad actum profanum exercendum. Tertiū loci sacri immunitatem violare. Suar. lib. 3. de sacrilegiis. cap. 4. Fillius. tract. 29. num. 235.

Ad primum caput revocantur quinque actus prohibiti in Ecclesia, quibus polluitur. Primus est hominis occiso, quæ sit culpabilis. Secundus est

humanus

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 29

humani sanguinis effusio, potest enim adesse effusio absque homicidio & hoc sine illa, vt si homo suffocetur. Tertius est, effusio humanae feminis. Quartus excommunicati vitandi sepultura. Quintus sepultura non baptisati.

Dicitur de homicidio. Præcepto quodum primum ut homicidium Ecclesiam violet, debet esse voluntarium, & iniuriosum, & intra ipsam Ecclesiam patratum, & consummatum. Hinc excluditur homicidium casuale, inuoluntarium, supra Ecclesia teatrum, vel circa ipsius parietes factum.

Violaretur autem Ecclesia per mortem rei in ea à Iudice executioni datam. Quia talis mors non solum est iniuriosa Ecclesiae,

sed etiam reo, qui ius habet, tali in loco non interfici. cap. Propositi, de consecr.

cap. vni. de consecr. in 6. cap. Consulisti,

de consecr. cap. Ecclesiam de consecr. d. 1. Regi-

nal. l. 9. n. 1. 7. Suar. 3. p. d. 8. sect. 4. de Euchar.

Graf. l. 2. c. 48. n. 24. & 25. Coninch. q. 9. 3. a. 1.

Dicitur de sanguinis diffusione. Quod ad secundum, debet sanguinis effusio esse iniuriosa: unde si fiat ad sui defensionem

cum inculpatu tutela moderamine, vel ab amete,

vel à furioso, vel à pueru nondum virutatis-

prædicto, vel casu à tegula aut lapide exci-

dente, non polluitur Ecclesia. Quia effusio illa

non est iniuriosa. Præterea requiritur aliqua

sanguinis abundantia, & non sufficiunt duo,

vel tres guttae. Polluitur etiam Ecclesia, si vul-

nus exeratur in ipsa, & sanguis extra profluat:

& contra autem non polluitur, cum aliquis ex-

Ecclesia vulnerum accipit, & in illa post-

modum sanguinem emittit. Nec violatur, quan-

do in illa existens aliquis telo, vel scelopeto,

seu armis missilibus vulnerat, percudit, aut

confudit eum qui extra veratur: nec circum-

stantiam Sacrelegij tunc confiteri tenetur. Quia

non consummatur peccatum percussionis,

aut occisionis in loco Sacro. Diana citans

Marchinum, Fagundes, Sa. & alios, p. 6. tr.

6. ref. 24. Nec Sacrelegium erit, si unum

occidas, aut vulneres in loco Sacro, quem

nec formaliter, nec virtualiter intendebas

occidere, vel vulnerare, intendendo tamen

alium. Quia occiso respede illius fuit inno-

luntaria, & casualis. Vnde talis nec irregu-

laritatem incurrit cap. si quis de homici- vol-

um. Sicut de censur. dict. 21. sect. 1. Fa-

gund. de præcep. 2. l. 4. cap. 4. numer. 15.

De effusione sanguinis. Quoad tertium actum, scilicet feminis effusionem humani, polloitur Ecclesia si ve-

nereus actus in loco Sacro illicite fiat, vel

licitè vt in coniugatis, absque necessitate. D.

Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. 3. p. 3. cap.

27. q. 8. Leff. l. 4. cap. 3. dub. 12. numer.

84. Per desiderium libidinosum, vel contactum

turpem absque pollutione, non patratu Sacrelegium, nisi quando desiderium tenderet

ad gerendam copulam in loco Sacro: vel con-

tactus turpis esset cum periculo pollutionis.

Quando vero absolue desideratur feminam in

Templo, nec distinguitur, an copula desidera-

tur habenda in Templo, vel extra, non est Sa-

crelegium. Quia desiderium illud iudicandum

est secundum communem modum concupis-

centia, qui quidem est, vt extra templum

fiat: secus si habuit desiderium, seu intentio-

nem gerendi in Ecclesia copulam. Quia haec in-

tentio est eiusdem rationis cum actu extero, quo

habet speciale sacrelegij malitiam incon-

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tho. IV.

fessione exprimendam: cum actus ille si executio-

nem daretur, Ecclesiam pollueret. Ratio au-

tem cur per contactum turpem absque pollu-

tione non committitur sacrilegium, est, quia Ec-

clesia violatio non est de iure naturae: si enim el-

set, quocumque peccato mortali violaretur sed

de iure positivo: Ergo solum violabitur in casu-

bus à iure expressis: atqui in iure solum expri-

mitur sanguinis, ac feminis effusio Nauar. sum. c.

16. n. 3. Sanch. 1. 9. de matr. d. 15. n. 10. & n. 11. Nanu-

10. 1. sum. c. 206. Fillinc. tr. 3. o. n. 133. 2. 2. d. 6. q.

15 pun. 1. Quoad quartum, quando sepelitur ex- De sepultuō

communicatus vitandus, illitus ossa proicienda ra excommis-

sunt à loc. Sacro, modo ab ossibus fideliū pos- niciati vi-

sint distingui. Si post cadavera dissoluta ossa tanai.

proicienda, quomodo, sepeliri sine Ecclesiæ

pollutione possunt? Bonac. de mar. d. 4. pun. ult.

n. 2. 1. Denique circa quintum seu non baptiza- De sepel. ora

ti sepulturam moneo, Ecclesiam non pollui, quā- non baptizati

do in ea Cathecumenus ante suscepit Baptif-

mum sepelitur. Quia decessisse cum flaminis la-

cro. præsumitur. Porro filius potest sepeliri

cum matre quæ parturiens, haud orto filio, mori-

ritur. Quia tunc filius pars matris censetur: se-

cus si sit natus, & non dilutus. Sylv. 3. p. q. 8. 5.

a. 3. q. 1. & alij. Polluta Ecclesia censetur etiam

pollutum coemeterium illi cōriguum. Quia cē-

metrium cōsacratur privilegio eodē, quo Ec-

clesia gaudeat, accessoriū enim sequitur princi-

pale. At coemeterio polluto, non censetur pollu-

ta Ecclesia. Quia minus nobile nobilium non tra-

hit. Adnoto, adesse discriben inter Ecclesiæ Differe-

ntionem. Nam polluta Ecclesia, etiā omnia sibi in Ecclesiæ pollu-

tuū altaria, quæ in ea eriguntur: quemadmo-

dum vice vera altare pollini non potest, quin exeratia

etiam corpus Ecclesiæ violatum censetur. At nem.

vero si Ecclesia excretur combustis, aut cor-

ruentibus parietibus, vt denou debeat conse-

crari: non idē etiam alteria consecratione,

vel reconciliatione aliqua indigent: sicut vi-

ce verū altare per fractionem enormem ex-

eratur, seu consecrationem amittit, sine

ipsius Ecclesiæ execratione. Sylvest. V AL-

TARe. q. 11. Polluta autem Ecclesia, non cen-

setur altare portatile pollutum. Quia non vi-

detur habere tantam cum Ecclesiæ connexio-

nem, sicut altare fixum. Lezana 10. 3. vers.

Altare numer. 22. & alij. Ecclesia polluta

reconciliatio fieri debet vel per Episcopum,

si Ecclesia erat consecrata: vel etiam per

simplicem Sacerdotem, si tantum benedicta,

Sylvest. Nauar. & Tolet. apud Sylviū 3.

p. q. 83. a. 3. q. 1. Monucrum, tum Ecclesiæ pollu-

tuū censeri pollutam, vt indigeat reconcilia-

tione, quando causæ memoratae sunt publi-

ca vel per eidemdiem rei vel per confessionem

aut probationem inridicam. Quandiu autem

sunt occultæ, nulla opus est reconciliatione.

Plura 10. 3. iradidi.

Profecto ad secundum caput reducuntur

tres actus forenses prohibiti fieri in Ecclesia

ob eius reverentiam geri. Primo Placitum,

vbi de sanguinis effusione, & corporali pena

agitatur. Secundo Mercatus. Tertio Furtum

sive sit rei Sacra, sive non. Præfatis actibus pos-

sunt adjungi alijs. v. g. Seditio cum qua coīnīctæ

esse solent cōclamationes, & impetus: Concilia

secularia, & Parlamenta. Vana feeda, profana

colloquia, indecētia que cōiūnia. Omnes communi-

ter. Ad caput hoc reuocatur primo, Ecclesiæ

C 3 infra

30 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

infringere aut suis bonis spoliare. Certe effrингentibus & spoliantibus Ecclesiæ in p̄œcripta est pena excommunicationis ipso facta. Non tamē hæc ex communicatio incurrit per alteram solum actionem, sed per vitramque nempe per fractionem, & spoliationem. *si quisquis 17. q. 4. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 6. pun. vni. n. 12.* secundo, in dominibus Ecclesiæ placita non agere sacerdotes ministros, neque hospitium sibi vendicare. Tertio, diruta Ecclesiæ, non posse ad yſus profanos converti eius materiam. Quartto, delinquentes, qui ad illam configunt per vim extrahere, exceptis casibus in irre permisssis. *cap. 1. de immunit. Ecol. cap. ligna de confir. diff. 1. cap. Difffiniuit. cap. Miror. 27. q. 4.*

215
Do. sacrilegio contra res sacras.
pecata, quibus alii res sacræ temerantur. Pri-
mo contigit abutendo sacramentis, vel ea
indigne administrando, in mortali, vel con-
ferendo indignis, vel indigne recipiendo,
vel alia ratione conculcando, proiiciendo &c.

secundò profanando vasâ sacra, vel Calices, vel Sacras Veiles. Tertio violando imagines, quatenus usurpantr ad diuinum cultum, vt agunt hæretici. Quarto abutendo Sacra Scriptura sententiis ad superflitiones, ad facies, ad amatoria, ad stibiliendas herætes: eodem pertinet musica lasciva vel profana rebus diuinis adhibita. Quinto, si reliquias sanctorum indecorè habeantur si dissipentur eo animo, ne debito cultu honorentur. Sexto, si dies facri operibus servilibus, vel aliis prohibiti violentur. Septimo denique, si decima quæ ab Ecclesiæ consecratæ sunt diuinio cultui, non soluantur. D. Tho. 2. 1. q. 99. a. 3. Valent. 3. p. diff. 6. q. 15. Lessi. 1. 2. cap. 45. dub. 3. numer. 25. Filliuc. tr. 2. 4. num. 24.

Scio p̄æcepto 1. Decalogi attribui materias de Fide, Spe, & Charitate, de Decimis, de Beneficiis, de Religionis statu, de Immunitate Ecclesiæ de Simonia, &c. Has autem fauente Numine propriis in locis euoluam.

SECTIO SECUNDA.

De P̄æcepto primo Decalogi Problemata.

CAPVT XXIV.

Circa Oratione in communi.

PROBL. I.

Religio, qua Deus colitur distinguitur, &
non distinguitur à Religione, qua
Sancti coluntur.

116
Non distin-
guitur.

NON distinguitur. Quia charitas, qua amatur Deus, & qua proximus propter Deum amatur, eadem est: Ergo etiam erit eadem Religio, qua Deus, & Sancti propter ipsum vel oratione vel reverentia coluntur. Sic Maril. 3. q. 8. a. 1. in fine. Probabile reputat Lessi. l. 1. cap. 36. dub. num. 16.

217
Distinguitur
plane.

EIGO hanc communio-
rem plane
sentiam.

Distinguitur quidem. Quia vbi est diversa ratio formalis cultus, ibi est cultus diversus interlaque virtus: sed in cultu exhibito Deo est diversa ratio formalis à cultu sanctorum exhibito, qua sancti sunt: nam Deus ob excellentiam increatam colitur, sancti vero ob excellentiam creatam, & participatam: Ergo Ita D. Tho. 2. 2. q. 81. a. 4. & q. 10; a. 3. Bonac. Richard. Gabri. Durand. & alij in 3. diff. 9. Suar. 1. 2. de habitu Relig. c. 5. mm. 4. Lessi. bitat. Palauz to. 2. d. 1. n. 6.

Eligo communem opinionem hanc, assero que cultum sanctorum exhibitorum ob sanctitatem ipsius inherenterem pertinere ad diuersum.

sam Religionis virtutem ab ea, ad quam pertinet cultus Deo exhibitus, vel exhibitus sanctis, quā Deum representant. Quia non obstat hanc sanctorum excellentiam dicere ordinem intrinsecum ad diuinam non enim attingit, vt dicitur, ordinem sed quatenus in se est, quoddam bonum excellens reddens hominem dignum honore. Licet enim quilibet creatura intellectus dicat ordinem ad Deum: nihilominus tamen potest per se esse digna aliquo honore distinctio ab eo, quo Deus est dignus, quia habet excellentiam ab illo distinctam. Hinc colligo differentiam, quæ est inter reverentiam exhibitan imaginis Christi, & reverentiam exhibitan sanctis, quatenus tales sunt. Nam quando imago Christi adoratur, & colitur, non adoratur, & colitur ob aliquam excellentiam ipsi inherenterem: sed ob excellentiam, quæ in prototipo, & exemplari reperitur, & quatenus illud respicit, ita vt exemplar sit, quod formaliter adoratur, & cui nos formaliter submittimus; imaginis autem materialiter tantum. At sanctus, quā sanctus est, habet propriam excellentiam distinctam ab excellentia diuinæ quæ illum dignum honore efficit: ac proinde petit distinctam virtutem, vt honoretur ab ea, quam ipse Deus regnatur.

PROBL.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 31

PROBL. II.

Possimus, & non possimus animabus Purgatorij nos commendare, & ad illas orationem fundere.

Purgatorio commorantes sunt in factis patienti, & nostro indigent auxilio, & orationibus: hoc tamen non tollit, quominus etiam ipsæ valeant nobis correspondere. Quod si dicamus, nostras necessitates non agnoscere, nec orationes percipere: (quod suprà abnegari) inde solum infertur, non posse pro nobis specialiter orare, hoc est, pro speciali necessitate: at non infertur, orare non posse in genere pro nobis, pretendendo a Deo ut nobis impetrat, quod sua voluntati, & divina gloria magis est consonum, nostraque petitiones exaudiat, si id videat expedire. Vnde laudabilem admodum reor deuotionem illosum, qui vt aliquid a Deo impetrant animæ saluti, aut licite corporis commoditatì congruens ad animas in Purgatorio existentes Deo charissimas, profusis orationibus: & suffragiis curvantur: docet enim experimentum (teltis loquor) efficacissimam apud Deum esse earum intercessionem.

PROBL. IV.
Et infallibiliter a Deo impetreremus, quod postulamus, necessarium est, & necessarium non est, ut pro nobis ipsis ea oratio fiat.

Vidimus scđio. i. quarum conditiones apponit à D. Tho. 2. 2. q. 8; a. 15. vt apud Deum sufficax oratio, nempe necessariam esse vel utile ad salutem, piäm perseverantem, & pro nobis ipsis profusam. Circa hanc quartam conditionem, do quæstiōnē, an necessarium sit ad hoc vt infallibiliter impetrēs, ut pro te ipso exores?

Necessarium est. Quia Christus Dominus Ioa. 1. 6. dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, debit vobis.* Vbi D. August. rr. 102. in Ioa. inuit, vt nobis detur, pro nobis esse postulandum. Vnde illa promissio infallibilis: *Dabit intelligentia est, cum pro nobis oramus: Dabit vobis.* Sic D. Tho. vbi (upr.) & probabile existimat Palanus to. 2. d. 1. pun. 7. n. 9.

Necessarium non est. Quia aliis in locis est facta absolute promissio absque ea limitatione. Mat. 7. Omnis, qui petit, accipit: & qui querit inuenit. Ioa. 14. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo hoc faciam.* Et quia hac via commendatur divina misericordia, & liberalitas, cum non solum andicat orantes pro se, sed etiam pro aliis. Ita Palanus citat. Toleatus in Ioan. c. 16. annot. 30. Valent. d. 6. q. 2. pun. 4.

Hoc non solum existimo satis probabile, vt ait meus Palanus, sed & probabilius. Quia quae aliis donantur, ob meam petitionem, mihi donantur iuxta illud Pauli. Act. 27. *Ego donauit tribus Deos omnes, qui nauigant tecum.* Vnde sic expono illum locum Iannis: *Si quid petieritis Patrem, seu pro vobis, seu pro aliis, debit vobis;* quia vobis datum quodcumque pro oratione vestra alijs accipiunt. Porro sic excitamus ad charitatem mutuam exercendam, cum sciamus, possemus postulata efficaciter consequi æque pro aliis, ac pro nobis, si ex parte aliorum non fit resistentia: hoc enim semper requiritur, sicut etiam requiritur, cum pro nobis oramus.

C 4 PROBL.

219
Non possu-
mus quia
nihil sumus r. p.

220
Non possu-
mus quia non
sumus, r. p.
Inutiliter
videtur, ab illis
aliquid postulare,
vt potè qua non intelligunt petitionem. Sic
Sylvest. v. Oratio, Nauar. de orat. cap. 1. num.
22. Relato D. Tho. Paludan. & Alenf. Inclina-
nat. Suar. l. 1. de orat. cap. 10. num. 25. iuncto
num. 27. & 28. Azor. part. 1. l. 6. cap. 30.
quest. 4. Valent. 2. 2. dijct. 6. quest. 2. punct. 7.

221
Hoc proba-
biliter
est, quia
probabiliter
existimans
animas in
Purgatorio
existentes
nobis ora-
re, nostrarque
orationes
cognoscere. Ergo
inutiliter
non erit, nec
ociosum, preces ad ipsas di-
rigere. Ita Palanus tom. 2. d. 1. punct. 4. n. 7. Bonac.
alios referens, d. 1. de hor. canon. quest. 1. punct. 1.
& alii.

PROBL. V.

Statibus quatuor conditionibus, quas D. Thomas requirit ad orationis effectuam, Deus petita ex iustitia concedit, & non concedit ex iustitia.

219
Ex iustitia
concedit.

Stantibus conditionibus illis, quas D. Tho. 2. q. 8. 3. a. 15. scilicet ut sit oratio necessaria, seu utilis ad salutem, piana, perseverantem, & pro nobis, (aut pro aliis probabiliter) effusa, Deus ex iustitia petita concedit. Quia Deus promisit recte petenti se concessum postulatum: ergo de iustitia. Nam iustitia petita, ut unicuique ius suum seruerit: sed quilibet petens recte ius haber fundatum in diuina obtinendi quod postulari promissione. Ergo sic Medina tr. de orat. q. 8. fine.

230
Non concedit
ex iustitia.

Concurrentibus his quatuor conditionibus non concedit Deus, ex iustitia petita, sed ex fidelitate. Quia petito est solum conditio, ut promissio habeat effectum, & ut talis expostulatur, non autem expostulatur ut opus recompensandum postulati concessionem ad obligacionem autem iustitia necessarium erat, ut Deus postulata concederet in recompensationem petitionis, sicuti concedit gloriam in meritorum recompensationem. Ita Valent. 2. 2. d. 6. q. 2. pun. 4. Suar. 1. 1. de orat. c. 27. n. 4. Palauz p. 2. d. 2. pun. 7.

231
Ex iustitia
menitus.

Existimo dicendum minimè ex iustitia Deum implere postulata. Quia non concedit in compensationem petitionis, sed postulari petitionem ut conditionem suae promissionis: Unde effictur non obligari ex iustitia, sed ex fidelitate. Exemplo humano est manifestum. Nam si promittendo elemosynam cuilibet inopè à me postulanti, non ideo obligatus essem de iustitia implere, sed solum ex fidelitate, seu Religione in Deum.

PROBL. VI.

Oratio oblata pro pluribus quo ad impetracionem, prodest, non prodest aequo singulis, ac si pro singulis offerretur.

232
Prodest aequo
singulis.

Certe quoad satisfactionem cum limitata sit, manifestum est, non aequo prodest. Quoad impetracionem autem prodest aequo singulis. Quia hec in benignitate Dei infinita, eiusque promissione fundatur. Sic nonnulli Recentiores, quorum sententiam Castro Palauz probabilem esse putat tom. 2. dist. 2. punct. 7. num. 11.

233
Non prodest
aequo singulis.

Non prodest aequo singulis. Quia ab eo impetratio in benignitate, & misericordia divina principaliter fundetur, fundatur etiam in ipsiusmet petitionis congruitate. Quod abunde concinuit ex eo, quod feruens oratio aptior est ad impetrandum, quam tepidased peritio pro pluribus applicata non aequo congruit singulis, ac si pro singulis funderetur. Ita Nauar. de orat. o. 10. n. 48. Cœur. cap. Alma mater 1. part. §. 4. num. 9. Azot. tom. 1. l. 9. quest. 7. Suar. 1. 1. de orat.

cap. 27. num. 6. Medi. C. de orat. quest. 21. Pala. citat.

O Hoc probabilius reor. Quia petitio pro pluribus applicata non aequo congruit singulis ac 234 si pro singulis esset; nam singuli in petitione illa communis confusè, & indistinctè intelliguntur. Secus in petitione speciali. Certè Ecclesia sàpè orat pro aliquo peccatore speciali, quod consultum non esset, si orando pro omnibus peccatoribus aequo illi proderet.

PROBL. VII.

Præceptum orationis obligat, & non obligat, cum per contritionem, aut sacramentum ad gratiam nos volumus disponere.

Praemitto tempus huius obligationis non est 235 se quolibet instans, vita sine physicum, sine Nonnulla morale, ut aliqui heretici relati à D. August. her. 5. 3. afferuerunt. Quia hoc est regulatim impossibile. Vnde huius obligationis tempus prudentis arbitrio est determinandum. Aliqui autem eventus à Doctoribus enumerantur, in quibus videtur obligati exortare. Primum, cum agnoscimus, nos aliqua grauissima tentatione vrgeri, qua in pericula consentiendi constituit, ad cuiusque victorianam extraordinario Dei auxilio indigemus omnino ex charitate tenemur orare, vt à Deo tali auxilio donemur. Quia debemus apponere medium ad illius conueniens imprectionem. Idemque & eadem ratione dicemus de opere admodum ardito, ut de Martirio. Secundus, quando proximus in maxima spirituali necessitate veratur, & moraliter existimamus alia via præter orationem non posse fieri, & orationem effectum habitarum. Qui ex charitate proximo debita tenemur, eius bonum spirituale procurare, cum facile possimus: alias non tenemur. Sic Lessij. 2. c. 37. dub. 3. n. 11. Nauar. 1. de orat. c. 3. n. 14. Non tamen requiritur, ut certè agnoscamus, orationem profuturam, sufficit, si cum magna probabilitate id opinemur. Suar. 1. 1. de orat. c. vlt. n. vlt. Alia vero à Doctoribus afferuntur, qua problematice defendunt. Quæherim ergo, num præceptum orationis obligat, cum per contritionem, aut Sacramentum ad gratiam nos volumus disponere?

Obligat quidem. Quia speciali Dei indigamus auxilio ad effectum gratiae recipiendum, quod precibus impetrandum. Sic Lessij. citatus. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. pun. 3. & probable reputat Palauz 10. 2. d. 2. pun. 8. n. 4.

Non obligat. Quia auxilio ordinario adiuti, possumus nos ad recipiendam gratiam disponere, quin oratione aliqua præveniamur. Ita Suar. 1. 1. de orat. c. vlt. n. 17. Palauz vbi sup.

Existimo P. Lessij, & Valentia venia, primam sententiam regulariter veram non esse. Quia ex cogitatione divina offensio possumus ordinario auxilio adiuti, nos ad gratiam disponere.

PROBL.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 33

PROBL. VIII.

Cum primum rationis incipit usus tenemur, & non tenemur oratione uti.

Tenemur profecto. Quia tunc ad Deum tenemur conuersi, ac proinde ipsum orare, vt nos ad conuersiōnē disponat. Sic Sylvestr. v. ratio. q. 8.

Minime tenemur. Quia illa obligatio de conversione ad Deum in primo rationis usus instant, non est adaequata firma. At esto, firma est, ea potest absque oratione geri. Ita Valent. 2.2. dist. 6. quæst. 1. un. 3. Lessi. l. cap. 37. dub. 3.

Suar. l. de orat. cap. 30. n. 18.

Cum his opinor. Nam qua repugnantia inueniti potest in eo, quod excitari per fidem, moueamur immediate ad volitionem Deo seruendi, eiusque implendi præcepta. Excitari autem per fidem priusquam conueienter oremus, necessarium reor. Quia orationem fides antecedit, iuxta illud Pauli Rom. 10. *Quomodo innocabunt, in quem non crediderunt?* Ut autem excitemur ad fidem vt illam Deo seruandi voluntatem foueamus, oratio necessaria non est.

PROBL. IX.

Præceptum orationis instat, & non instat, cum ex obligatione Sacrum audiimus.

Instat præceptum. Quia tunc saltem tenemur orantibus assistere, & mediis illis orare. Sic Sylvestr. v. oratio. q. 8.

Minime instat. Quia sufficienter satisfacimus publicæ obligationi orandi pro populo, si Sacro cum debita deuotione, ac reverentia assistimus. Ita Palaus tom. 2. dist. 2. pun. 8. num. 4. & alij.

Profecto Sylvestris sententiam ad rem non esse reor. Quia in præsenti non inquirimus de obligatione orationis publicæ, sed priuatæ, ac personalis. Concedo namque, nos satisfacere obligationi publicæ orandi pro populo, dum debita detensione assistimus: at nullo modo satisfacimus obligationi priuatæ orandi, cum virget tentatio, & in peccandi periculo sumus constituti, & in aliis euentibus. Hac enim priuata oratio pro cuiuslibet necessitate imponitur: quæ cum diuerfa in singulis reperiatur, diuersum tempus expostulat: ac proinde conueniens non erat, vt solum tempus sacrificij, quod omnibus commune est, omnes obligaret. Monuerim, sapè nos ab obligatione orandi in præfatis casibus excusari, quia obligationis invincibiliter obliniscimur, cum nec agnoscimus tentationis gravitatem, nec ad periculum huiusmodi repellendum, orationis necessitatem, vt Sua. l. 1.

de orat. cap. 40. num. 18.
annotatione.

PROBL. X.

Qui orationem omittit, quando orare tenetur, peccat, & non peccat contra Religionem.

Væsierim, nūm orationem omittens, quo tempore tenetur orare, non solum peccat ^{satum que} contra illam virtutem, ad cuius conferuationem ^{nus expos} oratio necessaria reputabatur, sed etiam contrā Religionem? v. gr. tentatione quis periculosa vrget aduersus castitatem, orationem omittit, quæ debebat à Deo auxilium, ad tentationem vincendam, obtinere, succumbit: peccare hic solum contra castitatem, an etiam contra Religionem?

Solum contra castitatem delinquit. Quia solum ex periculo violandi castitatem culpabilem ^{solum delin} emittit orationis omissione. Sic Lessi. l. 2. c. 37. ^{quis contra} castitatem. dub. 3. fine.

Non solum contra castitatem, sed etiam contra Religionem peccat. Quia cum qualibet ^{Etiam delin} virtus sui tempora determinata habeat in quæ ^{quis contra} bus obligat, & Religio obligat, ad exhibendum Deo cultum media oratione tempore propriæ necessitatis & alienæ efficitur planè eum peccatarum aduersus Religionem, si eod tempore orationem omittat. Ita Suar. l. 1. de orat. c. 29. à n. 8. cum d. Tho. q. 88. a. 3. ad 2.

Palaus 10. 2. d. 1. pun. 8. n. 6.

Hanc sententiam probabiliori reor si spēculationi sit hærendū: at si praxi geram morem ^{Autoris istius} probabiliorē reputarim primam. Raro enim ^{solitudo} cuianī acto tentatione venim in mentem ille ad Religionem respectus: sed solum contra castitatem se reum esse ducit, cū orationis debitis missio eum efficit, à tentamine superari.

CAPVT XXV

Circa priuatam Horarum Canonicarum recitationem.

PROBL. XI.

Episcopus potest, & non potest obligatiōnem recitandi Horas Canonicas, Clericos solum in minoribus constitutos

Vidimus sc̄l. 1. Clericos in minoribus constitutos ab obligatione recitandi Horas Nonnulla Canonicas omnino eximi: non obstante textu ^{suppono}, c. si quis Presbyter. Quia loquitur de Clerico Ecclesiæ deputato per Beneficiū, non per ordinem. Si enim de deputatione, quæ ex præcōdinatione procedet, loqueretur, sufficeret, du cere: *Quilibet Clericus absque additione illorum verborum, Ecclesia deputatus.* Quæsiерim verò an Episcopus possit Clericis in minoribus constitutis hanc obligationem imponere?

Minime potest. Quia non videtur licere Episcopo onus perpetuum ordinatis imponere, Non potest quod à Pontifice non est præscriptum enim ei id Episcopat. licet

34 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

licet Clericis suz Diocesis grauare specialius sine speciali causa, qua in præteri non apparet. Sic Sotus l.10.de ius. quæst.5. art.3. Valent. 2.2. difl.6.q.2.punct.10. §.2. Azor.l.10.cap.5.q.4. Leffl.1.2.cap.37.dub.9.m.46.Suar.l.4. de orat.cap.16.sine.

250
Poteſt id
plane.

Poteſt profeſtò. Quia hoc præceptum non derogat legem vniuersalem, & ex alio capite eft de re honesta, & qua potest ab ordinatis impleri. Ergo nulla eft cauſa, ob quam Episcopo potefas hoc præceptum imponendi ſuis subditis denegetur. Consequentia eft legitima. Antecedens probo. Nulla enim eft lex vniuersalis, qua poſitio, hoc Clericos eximat ab obligatio- ne, ſed ſolum lex, qua de his horis recitandis ferrut, qua quidem illos non comprehendit. Ergo impositio eius obligationis, alicui legi vniuerſali non contradicit. Deinde eft obligatio de re honesta, & qua facili potest ab ordinatis impleri, ſi ſint in aetate ad Beneficiū requiſita conſtituti. Si cui poſſit, & deberent, ſi beneficiati eſſent: ergo. Adde conſuetudine intro- ducri poſte hanc obligationem, vt Suarins Leſſius, & Azorius fatentur: Ergo & ex authoritate Episcopi, qua inferior non eft authoritate Clericorum conſuetudinem introducentium. Ita Nauar.de hor.canon.cap.7.Bonac.de hor.can. d.1.q.2.punct.3.num.2.Palaus tom.2.d.3.pun.1. §.1.num.4.

251
Huic hore
ſententia.

Ego quidem huic hore ſententia, conce- do Epifcopum Clericos ſuā Diocesis grauare abīque ſpeciali cauſa ſpecialiter non poſſe; at hac contingenter, & raro potest exiſtere, verbi gratiā ſi videtur, expediens eſſe ad frenandam Clericorum diſtraktionem, hoc illis onus impo- nere. Concedo, non poſſe Epifcopum limitare, neque extendere tempus, & aetatem ordinando- rum, quia deinceps legem vniuersalem tempus & aetatem determinantem; at aperte potest, impo- nere Clericis id onus, quia in huiusmodi im- poſitione nulla legis fit derogatio, ſicut nullam Epifcopus legem derogat, cum præceptum de nouo feſto ſeruando ſua in Diocesi preſcrit. Ceterum eti hoc ita fit, nullib[us] credo tale præ- ceptum vel conſuetudinem eſſe. Ind probabilius exiſtimō, cum Epifcopus ordinandis in- un- git, aliquos Psalmos, ac Litanias recitare, nolle ſub grani culpa obligare, ſed ex quadam hone- ſtate, & decentia, vt in materia de Ordine tra- didimus.

PROBL. XI.

*Beneficiū, cuius fructus exigui ſunt, obli-
gat, & non obligat ad Horarum recita-
tionem.*

252
Non obligat.

Q uando fructus ſunt adeo tenues, vt non ſufficiant ad bonam partem moderate Clerici ſuſtentationis, recitare non tenetur ex vi Beneficij. Quia Beneficiū tenuerū reputatur in iure pro non Beneficio: nam fructus exigui nulli reputantur, iuxta illud. Parum pro nibilo reputantur. Fauerit qua tex- tū in cap. 1s, cui de prabend. in 6. vii pote- ſtatem habens conferendi Beneficia alicui, non potest illud eidem confeſſare, ſi Beneficiū ha- beat ſufficiens: tacitè autem indicatur illud ſo-

lum non eſſe Beneficiū, cum habent inſuffi- ciens benē poſſit confeſſari. Et quia Beneficiū, quod nullus habet fructus non obligat ad ho- farum recitationem, non enim eſſe Beneficiū verum, ſed fictum nec poſteſt ad onus obligare, cum non det commodum. Non enim poſteſt obligare ad ſeruendum altari, quem non valet ex altari cōgrām ſuſtentationem impetrare ſed Beneficiū tenuerū non valet beneficiatum ſuſtentare. Ergo nec valet obligare ad ſeruendū altari in horarum recitatione. Sic Sotus l.10.de ius. q.5.a.3. Manu.t.1, ſum.cap.140.m.3. Vega p.1.c.128.caſu 14. Petri de Ledes.t.20.r. 9.a.4. concluſ.6.difl.c.4. Leffl. l.2.35. dub.31. 160. Vafq.de Benef. 41.dub.5. Malder.de virtu- tub. tr.10.c.2.dub.3.

Tenetur recitare. Quia Beneficiū habens 253
tenues fructus verē eſſe Beneficiū, nam eſſe ius Oligarqui
percipli fructus ex ſpeciali titulo: Sed Bene- d.m.
ficiū abſque illa diſtinzione pinguis, vel te- nus annexum eſſe onus recitandi ex Concil. Lateran. & ex Bulla Pij v. Ergo Beneficiū te- nus habens fructus ad horarum recitationem. Ita Suar.l.4.c.21.num.3. Garcia p.1.c.1.n.19. Bo- nac.d.1.de hor. can.q.2.pun.4.17. Azor p.1.l.10.e. 3. Valent. 2.2.d.6.q.2.pun.10. §.7: Conat.l.3.vir.c. 1.13.n.8. §.1.2. Nauar.de orat.cap.7. mm.1.7. Pa- laus t.1. n.3. pun.1. §.2. n.9. & alijs innumeris apud 1. num.4.

Cui quidem adhaerens illius Sylogiſmi mi- 254
norem, & conſequentiā exiſtimō patrema- Hanc praefat
torem autem probo. Nam Beneficiū teme- ſententiam.
redit beneficiatum eodem modo exemplum, ac priuilegiatum, ſicut Beneficiū pingue. Item ſuſpensus a Beneficio, tā eft ſuſpensus a Bene- ficio tenuerū, quam à pingui: Ergo Beneficiū habens tenues fructus verē eſſe Beneficiū, ergo ſubeft one ri recitandi.

PROBL. XIII.

*Si beneficiatus impediatur per vim, vel
fraudem a conſecutione fructuum Bene-
ficij: eft, & non eſſe obligatus, hoc titulo
horas recitare.*

C ertum eſt, ſi per vim, fraudem, vel aliam in- 255
ciuia ſi beneficiatus impediatur a conſec- Quid certum
tione fructuū, no eſſe obligatū hoc titulo re- ſupponit.
citat. Quia obligari no poſteſt ad officium, niſi ob ſtipendium acceptum, aut recipiendum. Azo- rius afferente p.1...10.c.4.q.6. Leffl. l.2.c.15.m. 168. & aliis. Quæſierim autem, nun hoc ve- rum ſolummodo ſit, ſi impediatur a conſecu- tione fructuum, quaſi in perpetuum, ita ut ipem non habeat acquirendi viſos ex Beneficio ali- quo tempore prouenient;

Hoc ſolummodo verum eſt in eo caſu Vnde ſi gerat ſpem, poſſe aliquando fructus recupe- 256 ſi ſummoſe
rate, tenetur ad horarū recitationem. Quia ac- ſi ſe obliga-
cepit, ut ſue minimantur fructus, ſue creſcant rande in per-
ſue pereant, dummodo habeat ſpem recipere. Inter
randi tenetur oneribus illius ſatisfacere. Nam
contingere poſteſt prioribus annis ut fructus
acepiti, posterioribus eſſe accepit, ut ſu-
ficientes ſint tam fructus accepti quam in po-
ſterum recipiendi inducere pro illo tempore
Inter

Sect. I. De Præcepto I. Problemata.

35

intermedio recitandi obligationem. Sic Suar.
lib. 4. de Relig. c. 20 n. 15. & 16.

²⁵⁷ Dubitatus
sufficiat,
ut in per-
petuum re-
cuprandi non
potest. Hoc verum est etiam extra illum casum. Vn-
de beneficiarius pro eo tempore, quo in eius
potestate non est situm, fructus villos habere ex
Beneficio, nec certo sperat sibi resiliendos:
recuperandi non tenetur recitare. Quia cum eo tempore
nullum detur ei stipendium, nec certo speret se
acceptatum, imponi ei non poterit recitandi
obligatio: Ergo necessarium non est, ut doblig-
atur ad omnes horarū, spe carere in perpetuum
recuperandi fructus. Ita Valq. opus c. de Benef.
c. 4. §. 1. dub. 6. n. 3. & 32. Bonac. d. 1. de hor. can.
9. 2. pua. l. 4. num. 25.

²⁵⁸ Hic probabili-
tatis. Probabiliter satis censeo esse Suarij senten-
tiam. Probabilius autem reor, admittendam non
esse; quia opponitur communi sententiae ex-
presse afferenti, beneficiatum deobligatum esse
ab horarum recitatione pro eo tempore, quo in
eius potestate non est, fructus villos habere ex
Beneficio, nec certo sperat habiturum. Profecto
beneficiatus dupliciter potest priuari fructibus
per rapinam: nempe postquam illos obtinuit,
vel ante illorum affectionem; si priuatur post-
quam illos obtinuit, certum est, esse obligatum
recitare. Quia iam Beneficium ei concessit pro
munere exhibendo stipendium; at si ante illo-
rum affectionem, priuatur a fructibus reci-
piendis, pro toto illo tempore, quo impeditur
sine certa spe recuperationis, censeo deobligari
tam a recitatione horarum, quam ab alio quo-
uis ministerio, nisi fideles, vel Episcopus præfa-
tos fructus alia via suppleant, pro illo tempore
necessaria suppeditando. Verum si ob sterilitatem
anorum nullos fructus Beneficium redi-
deret, & Episcopius vel fideles non supplerent
defectum: beneficiatus, obligatus non est reci-
tare. Quia pro illo tempore dici non potest Be-
neficium habere, sed solum titulum, qui insuffi-
cens est, ad obligationem inducendum. Ne que
obstat, successu temporis abundantes fructus
esse colligendos, aut annis superioribus esse
collectos. Quia illi fructus suo tempori corre-
spondent, danturque pro officio exercendo illo
tempore, non pro alio.

PROBL. XIV.

Si vigeat in aliqua Ecclesia consuetudo,
ut primo, vel secundo anno possessionis
Beneficij, nullos fructus beneficiatus ac-
quirat, neque post mortem illi reseruen-
tur: debet, & non debet eo tempore ho-
ras recitare.

²⁵⁹ Nam nihil
sufficit. Suppono, si vigeat in aliqua Ecclesia huius-
modi consuetudo, ut primo, vel secundo an-
no non acquirat beneficiatus fructus, nec ei
post mortem referuentur; sed vel fabricæ, vel
beneficiatis antiquis distribuantur: eam omnini-
do esse contraria Extraag. Ioan. X XII.
suscepit. de elect. & sub tit. Ne Sede vacante inter
communes. Quibus cauetur, ne beneficiatus pri-
uetur omnibus fructibus, sed potius dimidia-
pars ei applicetur. Et Tridentino sess. 14. cap. 14.
& Constitutioni Pii V. quae est in Bullario 106.
& incipit Durum. In quibus reprobantur con-
suetudines applicandi fructus antiquis benefi-

ciatis à novo beneficiato acquisitos, tanquam
speciem Simoniae, aut ananias redolentes. Ig-
nitus dubitarim, an si vigeat consuetudo prefata
in aliqua Ecclesia, non obstantibus hisce de-
cretis, debet beneficiatus recitare?

Debet quidem. Quia sic recipiens Benefi-
cium voluntarii illius suscipit obligationem:
debet enim choro assistere, (v.g.) & Sacra-
menta ministrare, si Beneficium curatum est. Ergo
etiam debet recitare: nam recitario est vna ex
principiis obligationibus, & quæ aliarum est
fundamentum. Sic Lessi. lib. 2. cap. 34. n. 177.
Suar. lib. 4. cap. 20. num. 6. & 14. Garcia cap. 1.
num. 76. Azor. lib. 10. cap. 4. 9. 4. Nauar. de orat.
cap. 9. num. 30. Bonac. d. 1. de hor. can. quæst. 2.
punct. 4. num. 23. Palauis tom. 2. d. 3. punct. 1.
§ 2. num. 19.

Minime debet recitare, nec assistere choro,
nec alia munera exercere, si distributionibus
quotidianis priuatur. Quia tunc videtur irra-
tionabilis illa consuetudo, & per quandam qua-
si moralem violentiam beneficiatum obligari
ad illa munera exercenda, vt in sequentibus an-
nis possit fructibus Beneficij potiri. Ita Palauis;
afferens hanc sententiam esse probabilem, eius
que probabilitatem præfatos Doctores profite-
ri, ubi supra:

Ego equidem primæ sententiae, vt probabi-
liori hos fecurus adhæreo. Quia si illi fructus,
^{Primum eli-} & distributiones antiquis beneficiatis distri-
buuntur, caque de causa novo beneficiato non
applicantur, at tunc obtinet ius, & spem, vt
fructus beneficiatorum post se ingredientium
sibi applicentur: Ergo ius illud, & spes pretio
est astabilis, & reputari potest, vt stipen-
dium ei concessum, vt hac via obligetur ad re-
citationem. Præterea si fabricæ, vel piis operi-
bus applicentur, hac applicatione ille excusa-
tur ab obligatione tantundem exhibendi in fa-
bricæ reparationem, vel in opera pia eius Be-
neficij: Ergo exemptio huius obligationis loco
stipendij esse potest, ac proinde recitandi obli-
gationem inducere:

PROBL. XV.

Solus titulus Beneficij cum spe possessionis,
& fructus, sufficit, & non sufficit ad
inducendum recitandi obligationem.

²⁶² Sufficit playæ. Quia is, cui Beneficium est
collatum, & ab ipso acceptatum, verè bene-
ficiatus est, & verè dicitur Beneficium habere, n*e*.
ex cap. si tibi absenti, de proband. in 6. & tradit
Mand. reg. 4. Cancell. q. 1. n. 5. & reg. 16. q. 19.
nn. 2. Rebuff. in concord. rit. de collat. §. 1. volumus.
Tuschi. concl. 18. lit. B. At Cœcil. Later. & Pius V.
obligant ad recitandum eum, qui Beneficium ha-
bet. Ergo à di, quæ accepit titulum Beneficij,
recitare tenetur. Sic Nauar. de orat. cap. 7. n. 28.
& 19. Lessi. lib. 2. cap. 34. num. 167. Garcia plu-
res referens p. 5. de benef. c. 1. a. n. 92. & 102.

Non sufficit solus titulus cum spe habendi
possessionem: sed eit infuper necessaria posse-
sio, nisi per illum stet quominus illam habeat.
Quia obligatio recitandi est gravis, & onerosa:
Ergo non debet extendi, sed limitari. Ergo de-
bet limitari ad habentem beneficium perfecte,
propriæ.

36 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

proprie, & cum omni rigore. Hic autem solum est, qui possidet: Ergo Ita Suar. lib. 4. cap. 18. à num. 7. Flaminio. de resignat. lib. 1. quast. 9. num. 15.

265
Eos iugur.

Exstimo, beneficiatum recitare debere, si per eum stat, quominus possessionem habeat. Quia non est æquum eius culpa priuare Beneficium debito obsequio. Deinde fructus ante possessionem Beneficij non semper debentur beneficiato, sed varius est usus pro Regionum varietate. Ergo obligatio, quæ generalis est, comprehendere solum debet eos, quibus per se, & necessariè fructus debentur, qui sunt Beneficij possessores.

PROBL. XVII.

Habens Beneficium iniuste, vel impediens iniuste alium ab illius possessione: tenetur, & non tenetur horas recitare.

R Ecitare tenetur. Quia per iniuriam priuat Ecclesiam obsequio: Debet ergo recitare. Recitare tenetur. Sic Suar. lib. 4. cap. 19. num. 10. Bonac. d. 1. q. 2. punct. 4. num. 18.

Non tenetur recitare. Quia beneficiati non sunt obligati ex iniustitia ad horarum recitationem, sed ex precepto Ecclesiæ: neque impedientes hanc recitationem censentur iniustiam patrare contra Ecclesiam, sed ad summum contraria beneficiatum. Ergo non sunt obligati recitare. Ita Palauis tom. 2. d. 2. punct. 2. §. 2. n. 10. Garcia p. 3. c. 1. n. 120. quamvis n. 90. contrarium docuisse videatur.

Hoc probabilius puto asserens, obligari solummod ad dimittendum Beneficium, & à licet iniusta celandum. Alias quoies quis alium impedit Missam audire, ceuare, vel quodvis aliud opus præceptum, deberet eadem ipse ex iustitia præstare; quod nullus asserit.

PROBL. XVIII.

Religionum consuetudo recitand: horas canonicas, obligat, & non obligat sub gravi piaculo Religiosos, & Moniales, ne illas emittant.

D Ixi sed. 1. Religiosos choro deputatos obligatos esse ex consuetudine horas recitare, idemque de Monialibus choro addicte. Sic Caiet. sum. v. Hora Canonica Et quia ex praefcripto Regula ad id tenentur, quæ non videtur tam graue obligationem inducere. Sic Medina in Infruct. cap. 19. Sæc. v. Hora canonica, id esse piobabile reputat. Aragon. 2. 1. q. 8. a. 11. dnb. 4. & Angel. v. Hora, num. 10. existimat, Religiosum emittentem bis, vel ter primatum diuinum Officium emittant?

Non obligat. Quia non videtur ita recepta haec consuetudo, vt ex vi præcepti obliget. Sic Caiet. sum. v. Hora Canonica Et quia ex praefcripto Regula ad id tenentur, quæ non videtur tam graue obligationem inducere. Sic Medina in Infruct. cap. 19. Sæc. v. Hora canonica, id esse piobabile reputat. Aragon. 2. 1. q. 8. a. 11. dnb. 4. & Angel. v. Hora, num. 10. existimat, Religiosum emittentem bis, vel ter primatum diuinum Officium mortaliter non delinquere.

Obligat omnino. Quia consuetudo recitandi Officium est instar Clericorum in sacris cunctis ordinibus choro addicte recepta. Ergo sic: non est probabile, Clericos emittentes, vel femel diuinum Officium, non peccare mortaliter: ita nec est probabile Religiosos, & Moniales non delinquere mortaliter si omitrant. Ita omnes Doctores præter eos, quos pro prima sententia retuli. Lege Palauis tom. 1. d. 2. punct. 1. §. 3. num. 4.

Hoc mihi ferè indubitatum scienti, aliquos recentiores minoris notæ contraria opinione adhæsisse,

ESCOE
Theof P
Tom. III

266
Requiritur
pacifica pos-
sessione.

Non solum est necessarium habere Beneficij possessionem, sed requiritur, esse pacifica. Quia æquum nou est, beneficiatum obligare ad certum onus, sine certo stipendio. At cum Beneficium litigiosum est, non est certum, stipendum applicandum esse possessori, si quidem sèpè contingit, possessorem vincit, & à possessione deturbari. Ergo non sufficit possessio nisi sit pacifica. Sic Cenallus præf. 9. n. 643. num. 10. Vegap. 1. sum. c. 128. cafu 18. fin. Manu. tom. 1. sum. cap. 145. n. 1. Henrig. lib. 13. cap. 13. §. 2.

267
Non requiri-
tur posses-
sionis
pacifica.

Non est necessarium, possessionem esse pacificam, sed sufficit, habere possessionem, si lite non obstante, beneficiatus ministrat Beneficium, & sperat morali certitudine, sibi esse fructus applicando saltem servitio debitos. Quia tunc iustissimum est, vt subeat onus, cum spectet, se commodum esse receptum. Secus vero dicendum si haec certitudo moralis desiceret. Ita Lessi. lib. 1. cap. 34. num. 17. 4. Petri de Ledesm. tr. 9. c. 4. concil. 6. diffic. 10. Zerola v. Beneficium, §. 4. n. 8. Bonac. plures citans, d. 1. de hor. c. m. q. 2. punct. 4. num. 26. Palauis tom. 2. d. 3. punct. 1. §. 1.

268
Auctor sen-
tencia.

Cum his opinor, adiiciens habentem Beneficij titulum, & impedimentum ab illius possessione capienda, vel lite, vel alia de causa sibi involuntaria, non esse obligatum recitare. Quia fructus non sunt omnino certi, sed contingentes ob contingentiam possessionis: & non est iustum subire onus certum pro incerto stipendio. Ex quo à fortiori infero, si dno super aliquo Beneficio litigarent, & nenter esset in possessione, neutrum ad recitandum teneri. Quia nenter habet propriè, & in rigore Beneficium. Aliòs omnes litigantes tenerentur recitare ratione unius Beneficij, quod minim dicendum. Mecum Suarius lib. 4. cap. 19. num. 9. & 10. & Garcia part. 1. cap. 1. num. 101. relatis Paludano, Soto, & Beia.

*

Sect. II. De Praecepto I Problemata. 37

ad hæsisse, quos lubens reprehendere auctus fuerim, cum consuerudinem vim habentem praecipi non attendant, ansamque præbeant, lauandi habendas in hac parte, vnde non leue Religionis prouenit documentum. Et forte ob hanc causam in summa Manuels Sa nostri edita Roma expuncta fuere illa verba, quibus prima sententia probabilis esse iudicabatur.

PROBL. XVIII.

Religiosus ex dispensatione Pontificis extra Claustrum degens tenetur, & non tenetur Horas recitare, si dispensatio in perpetuum sit.

276 *Non tenetur.* **C**onueniunt Doctores obligatum esse recitare, si pro aliquo determinato tempore Pontifex dispensarit. Quæsiерim vero, an tenetur, si dispensatio in perpetuum sit? Non tenetur. Quia dispensatus, vt perpetuum extra claustrum vivat, a choro est liberatus. Ergo etiam liberatur ab obligatione priuatim recitandi, quæ loco obligationis ad chorum succedit. sic Sotus de inf. l. 10. q. 5. a. 3. Bonac. d. 1. de hor. can. q. pun. 2. n. 4. p. Azor. l. 1. l. 1. o. c. 6. q. 8.

277 *Cubili epo.* **T**enetur quidem. Quia obligatio recitandi in Religioso non oritur ex eo, quod ipse personaliter obligatus sit choro interesse, sed ex eo quod statum habeat choro deputatum. Alias quæ ex dispensatione Pontificis, vel Prælati Regularis à choro in perpetuum esset exemptus, obligatus non esset, horas priuatim recitare: quod videtur absurdum. At dispensatus in perpetuum, vt extra claustrum degat, non mutat Religiosi professi chore deputati statum: vt de se constat: Ergo recitare tenetur. Ita Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 17. numer. 8. Palau. 10. 1. d. 2. pun. 1. §. 3. n. 4. &c. alij communiter.

Cum his opinor. Nam si exemptio perpetua ab assistente in choro eximit Religiosum ab onere perpetuo recitandi, quia hæc obligatio priuatæ recitationis loco publica succedit: cur exemplo pro determinato tempore ab onere recitandi pro illo tempore non liberabit? Addo, Religiosum non esse regulariter obligatum sub gravi culpa choro assistere: Ergo obligatio recitandi non committatur ex hac obligatione, sed ex statu choro assistentie deputato.

PROBL. XIX.

Tenentur, & non tenentur recitare Religiosi electi, fugitiui, & ad triremes damnati.

278 *Non tenetur.* **N**on tenentur. Quia hi videntur esse extra statu qui choro deputatus sit. Sic Bonac. dict. 1. de hor. canon. q. 1. pun. 2. num. 6. Lessi. citatus à Palau ubi infra adharet loquens de electo, vel ad triremes damnato, & Sanch. l. 8. de maritim. d. 8. n. 1. Sicut de fugitiuo, & differentiæ signant rationem. Quia electus non potest ad Monasterium redire, etiæ velut fugitiuius potest. Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

Tenentur omnino. Quia ex eo quod Religiosus sit extra Monasterium, non est extra statum choro deputatum: non enim est extra statum Religiosum, in quo ante aderat. Nam ob fugam, aut electionem. Religiosum statum amittunt. Alias cum iter ageret, aut peregrinaretur, vel quies extra Monasterium degerer, dici posset extra statum esse Regularē. Ergo apostasia, vel electione à Monasterio Religiosum a recitandi obligatione non soluit, sicut nec ab aliis oneribus, quæ professioni ex consuetudine sunt annexa, possuntque in illo statu impleri. Ita Nauar. c. 5. de orat. n. 10. Azor. l. c. 10. 6. q. 5. 6. & 8. Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 17. n. 9. Palau. 10. 2. d. 2. pun. 2. n. 5.

Hoc probabilius reor. Quia si dicentes eos Religiosos fugitivos, electos, vel ad triremes damnatos, licet non amittant Religiosum statum, quæ antea habebant amittere tamen chori deputationem, que Regulari amittitur statu non ut cumque, sed ex consuetudine: quæ consuetudo non videtur extendi ad electos, fugitiuos, aut damnatos triremibus: sed solum ad illos qui in Monasterio commorantur, vel ex licentia Prælati extra Claustrum existunt. Contraria. Quia non viderit cum fundamento dici, hanc consuetudinem annecti Regulari statui illorum solummodo qui in Monasteriis, vel extra de Prælati licentia commorantur: & ad fugitiuos, electos, & damnatos non extendi. Quia æquum non est, vt commodum ex crimine reportent. Dixi per se hosce Religiosos sub obligatione recitandi comprehendit, vt indicarem, per accidens excusat possit ut sepe electi, & damnati ad triremes excitantur ob impotentiam moralem recitandi, & nè Religioni, & sibi dedecus afferant, si se esse Religiosos manifestent.

PROBL. XX.

Ordinatus ad titulum patrimonij potest, & non potest officium recitare secundum formam, quæ illi magis libuerit.

Suppono ex sect. 1. omnes esse obligatos recitare iuxta Breuiarij Romani Pij V. & clement. VIII. formam: exceptis solum iis, in quorum Ecclesiis, vel Conventibus ducentis annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit institutum, probatum. Quæsiерim autem, num quis ad titulum patrimonij ordinatus possit officium recitare iuxta formam, quæ ei magis libuerit.

Potest profecto. Quia nulli Ecclesiæ additius est ut debeat eius consuetudinis morem gerere, Sic Angel. l. Hora. n. 12.

Minime potest. Quia ex eo quod non sit Ecclesiæ vlli additus quæ consuetudinem habeat ducentis annis antiquiorem præcepto, & constitutioni Pij V. efficitur, tunc obligatum esse recitare iuxta formam præceptam à Pio V. quæ omnes Clericos, beneficiarios, & Religiosos comprehendit, exceptis solum qui sit illius Ecclesiæ, in qua viget præfata cōsuetudo. Ita Suar. de hor. canon. l. 4. c. 2. 3. n. 4. Lessi.

D l. 2. cap.

279
*Tenentur omnia
bind.*

34. R
10.
L
V
V.

38 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

l. 2. cap. 37. num. 75. Bonac. dict. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. n. 4. Azor. p. 1. i. 10. c. 1. 1. q. 1. Reginal. l. 8. n. 768.

287 Hoc mihi certum credenti Angeli sententiam haud posse defensari. Addicetim hos exceptos posse ex consenso Episcopi & totius capituli, admittere, excluso suo antiquiori Breuiarium Romanum; vt ex Bulla Pij constat, si tamen Monasterium fuerit exemptum, non requiritur Episcopi consensus, sed sibi Prelati & totius Capituli sufficit. Lefsi. citat. n. 74. Cum autem exigatur totius capituli consensus, non debet intelligi consensus omnium singulorum, ita vt nullus dissentiat: quia hoc ferè impossibile: sed sufficit consensus maioris partis capituli: quia in rigore & propriè vniuersi capituli consensus est. l. 4. cap. 11. numer. 4. At si semel ex consenso Prelati & Capituli Breuiarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licebit, ad pristinum redire, sed necessario Romanum est retainendum. Quia iam per illam abrogatum fuit antiquum: & virget Pij, ac Clementis praecipuum: Suar. numer. 4. Bonac. numer. 2.

PROBL. XXII.

Potens recitare alia formula prater eam qua Breuiarium Romano prescribitur, potest, illa omessa, per Breuiarium Romanum recitare,

288 Potest quidem. Quia consensus Episcopi & Capituli ad omitendum Breuiarium antequum, & afflendum Romanum requiritur. Pro vsu chori, vt colligitur ex istis verbis: *Dummodo Episcopus & uniuersum Capitulum in eo consenserit, ut id in choro dicere, & psallere possint, permittimus.* Ergo pro vsu priuato cuiilibet videtur permisum, absque consensu Episcopi, & Capituli sic *Sa. v. Hora, in utroque edit. numer. 6. Catec. V. Hora §. 2. Reparat probabile. Suar. l. 4. cap. 23. numer. 2. Lefsi. cap. 37. numer. 74. Bonac. dict. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. numer. 5.*

Non potest. Quia de his exceptis nil Bulla Pij V. determinat, sed illos dispositiones, & ²⁹⁰ Non propt. ordinationi iuris communis relinquit. Sed ius commune quilibet arctat ad recitandum officium suum Ecclesiae, vt constat ex cap. De his cap. Placuit. 12. Ergo Ita Suar. Bonac. & Lefsi. citati. Valent. 2. 2. dict. 6. q. 2. pun. 1. §. 3. Gracia. p. 3. cap. 1. numer. 155. Palauus to. 2. dict. 1. pun. 1. n. 3.

Probabilem satis reor primam sententiam, secundam vero probabilem. Quia Episcopus seu Prelatus iis Clericis sibi subditis ²⁹¹ *Hanc sententiam probabilem paut.* prescripit, ne alio officio vtantur: quod proculdubio gerere potest. An non D. Carolus Mediolanensis Archiepiscopus omnibus sue diocesis Clericis praecepit imposuit, vt officio Ambrosiano vtentur? Certe hoc praecepitum conforme est Bulla Pij V. qua coniuetudines recitandi antiquiores ducentis annis suo in robe, ac fortitudine linquit. Obligat ergo tale praeceptum, vt potest de re licet, & honesta.

PROBL. XXIII.

Si Clericus beneficiatus Mediolonensis, ubi Breuiarium Ambrosianum viget, Romanum pergit, tenetur, & non tenetur: inibi non Romano, sed Ambrosiano Breuiario vti.

289 **292** Non tenerur Ambrosiano Breuiario vti. ^{Non tenerur Ambrosiano Breuiario vti.} vel statutum, seu lex Mediolanensis extra dictum existentes non obligat. Et quia quis se moribus illorum, quibuscum vivit etiam transiunter potest conformare, si alias impeditus non sit. Sic Palauus ex Suario & aliis to. 2. dict. 2. pun. 2. n. 3.

Teneretur Ambrosiano Breuiario vti, nec potest se Romani, formulae conformare. ^{Teneretur Ambrosiano Breuiario vti.} Quia in tantum ab hac obligatione eximi ²⁹³ *Breuiario vti.* potest, quatenus Mediolanensis beneficiatus Roma adest, ubi Romanum Breuiarium vigeret: sed Religiosus v. gr. Dominicanus, aut ci- sticien-

ESCOE
Theof R
Tom III

286 Peccatum mortale non est vno vel altero die *Non obligat* ²⁹⁰ *peccatum* formam omittere recitando iuxta formam Breuiarij Dominicanorum, Cisterciensium, aut aliarum Ecclesiastarum. Quia substantia praecepti est, septem horas Canonicas dicere: modus autem, vel forma huius, vel illius tare. Breuiarij ad titum, & cultum speciale pertinet, cuis omisso vno vel altero die facta gravitas non videtur. Sic Natu. sum. cap. 19. n. 217. Reginal. l. 19. n. 171. Raphae de la Torre de Relig. comm. 8. in princ. de hor. can. Valq. de Benefic. c. 5. §. 1. a. 2. dub. l. n. 57.

287 Est peccatum mortale, obligatum recitare iuxta Breuiarij Romani formam vel vna die iuxta formam alterius Breuiarij recitare. Quia omnes conueniunt, quemlibet obligatum esse singulis diebus Pij V. officium recitare, nisi ex coniuetudine dicentorum annorum excusat: sed haec materia gravis est: Ergo gravior obligat. Ita omnes alii Doctores relati, & referendi circa hanc materiam, quia post Pij V. & Clementis VIII. constitutionem inscripere, teste Palao to. 2. d. 2. pun. 1. n. 2.

288 Hanc eligo sententiam. Quia aliae formulæ recitandi omnino causantur, & abrogantur ad effectum satisfaciendi præcepto: Ergo recitare per ipsas, id est, ac non recitare. Certe præceptum est non solum de recitandis septem horis, sed de recitandis more, & formula à Pio V. prescripta, vt ex Bulla veribus constat. Attamen non ideo certam alicet hanc sententiam existimo, vt contraria a negare probabilitatem. Etsi enim mens Ferdinandus de Castro Palao hanc quasi certa staruat, quia materiam esse grauem, existimat, sine scilicet quin sese poterit tot doctissimis primæ sententiæ assertoribus accommodare

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 39

sterciensis Romæ degens debet sui Ordinis
Breuiario vti, nec potest Romano: Ergo Medio-
lanensis Clericus debet Ambrosiani Breuiarij
formam festari. Ita aliqui moderni. Et probabi-
le existimat Palauus ubi supra.

¹⁹⁴
^{probabiliter}
^{non, debere}
^{vni Romano}

Ego quidem non probabilius esse Mediolan-
ensem Clericam non solum posse Romano
vni Breuiario, sed & debere. Quia statutum,
præceptum Diocesanum extra Diocesim non
extenditur, ut tractatu de Legibus tom. 1. ex-
pressi. Ergo statutum, seu præceptum, quo li-
gantur Mediolanenses Clerici ad recitandum
iuxta Breuiarij Ambrosiani extrâ Mediolanum
non extenditur: Ergo vti debent Romano. Ne-
que obstat Dominicanos, aut Cistercienses Reli-
gioios Romanæ existentes debere vti sui Ordini
Breuiario. Quia haec obligatio prouenit ex
vi professionis, & voti, cuius iurisdictio vbiique
extenditur. At Mediolanensis iurisdictio sive sit
ex consuetudine, sive ex lege, non potest extra
Mediolanum extendi. Alias Mediolanus Anti-
stes haberet Romæ iurisdictionem, quod est
impossibile.

PROBL. XXIV.

²⁹⁵
^{Secundum}
^{marin non}
^{possunt.}

Religiosi exempti videntes Romani Breuiar-
ij formulâ, possunt, & non possunt se se-
Diocesanis festiuitatibus conformare,
omissu officio Feria, vel Sancti, quod à
Romana Ecclesia die illa prescribitur.

²⁹⁶
^{se possunt}
^{conformare}

Sæpe conformare non possunt. Quia omnes
Religiosi seruare tenentur morem in Bre-
uiario præscriptum: At Si Religiosi consti-
tutionibus diocesanis non eximuntur ab
huiusmodi obligatione, cum illis non subdan-
tur ergo. Id confirmo: Nullus sacularis clericus
teneret alterare officium à Romana Ecclesia
præscriptum, & recitare de sancto illius dioces-
cis: sed potest, omisso illius officio, recitare
de sancto, vel de Feria, de qua vniuersalis
recitat Ecclesia: nisi fuerit Patronus Ecclesie
propria, vel diocesis, vt constat ex Bulla Gre-
gorii XIII. apposita officio SS. Hispan. sed hac
concessione non videntur Religiosi compre-
hendi. Quia non exprimuntur: & priuile-
gium derogans iuri communi non debet ex-
tendi ad alias personas præter expressas, cum
strictè sit interpretandum. Neque valet dicere.
Religiosos esse satis expressos cum dixit Gre-
gorius: Vnamquamque Ecclesiam, eo quod
illud Vnamquamque vniuersale est, quod om-
nes Ecclesias comprehendit. Non, inquit,
valet. Tum quia paulo inferius intendens Reli-
gioios obligare, vt inde, quo Festiuitas Pat-
roni totius diocesis, se conforment, illos ex-
primit. Ergo cum in aliis festiuitatibus nullam
de Religiosis faciat mentionem, Religiosi
non poterunt conformari. Tum, quia loquens
Gregorius de specialibus festiuitatibus, quas
in tota Hispania volebat generaliter celebrari,
subiunxit: Volumus, quid festiuitates sequentes
sint in tota Hispania generales, ita quid omnes
Ecclesie, & Religiones existentes in illa Pro-
vincia recident de illis. Expende illud: omnes
Escob. & Mend. Theol. M oral. To. IV'

Ecclesia, & Religiones, si enim sub verbo
Ecclesia Religiones comprehendentur, fru-
stra Pontifex illas exciperet. Sic docti Neo-
therici, quorum sententiam fatis probabilem
esse reor.

Possunt se se conformare. Quia priuilegium
Principiis, & maximè concessum Regno, vel
Provincia late est interpretandum ut in ma-
teria de legib. 10. 1. exposui. Ergo priuile-
gium concessum à sede Apostolica, vt Eccle-
siae illius diocesis de talis sancto recitent, om-
nes Ecclesias, etiam Regulares sub formâ
Breuiarij Romani recitantes comprehendit.
Et quidem lata interpretatio, quam priuile-
gium habere debet, hanc petit extensi-
onem. Ita plures Moderni Palao harentes 10.
2. d. 2. pun. 2. n. 9.

Probabiliorum hanc puto sententiam, quam
ex ipsa Gregorij Bulla confirmarim. Ibi ²⁹⁷
enim conceditur omnibus Ecclesiis, vt pos-
sint recitare officium illius sancti, qui vel ^{Hoc probabit}
^{lius ex isti mo-}
^{idque uberiori;}
^{expono.}

illius diocesis est naturalis, vel eius Ec-
clesia, aut diocesis est Patronus, vel eius
corpus, seu notables reliquia in ea Ec-
clesia, aut diocesis requiescent. Sed in hac
concessione Religiosorum Ecclesiæ sub for-
ma Breuiarij Romani recitantes comprehen-
duntur: quia nulla est ratio, quæ eos à tali
eximat concessione: cum eis onerosa non sit,
sed potius onus alleuet, & voluntate eorum
vulnus priuilegij huic remittat. Profecto ex-
ceptio, quam Gregorius facit de festiuitate
Patroni, & alius generalibus, potius firmat
prefatam concessionem. Aliud enim est, Re-
ligiosos obligari ad recitandum de aliquo san-
cto, aliud posse, si velint, de illo recitare.
Vt autem Religiosi censerentur obligati in
constitutione obligante sæculares Clericos de-
berent exprimi: verum ut censerentur com-
prehensi in constitutione priuilegium, &
facultati concedente, non erat opus ex-
pressione, quia in concessione huius fa-
cilitatis est favor, at in expressione obliga-
tionis est rigor. Concedo igitur, de sola
festiuitate Patroni, aliique generalibus
obligatos esse Religiosos se cum Clero sæcu-
lari conformare; quia solum pro iis festis
est expressa obligatio: poterunt tamen si ve-
lent, in reliquis festiuitatibus se conformare.
Et hoc indicarim esse decentius, Dœo gratius
populo vtilius.

PROBL. XXV.

Episcopus potest, & non potest constitue-
re, ut omnis Clerus sua Diœcesis fe-
stiuitatem alicuius sancti celebret, cum
iuxta Breuiarij Romani rubricas de
alio sancto, vel de Feria erat reci-
tandum

²⁹⁸
^{Quidce}
^{diocesis est naturalis, aut eius corpus, vel ium supponit}

Certum mihi, si Dominus ille signetur in
diocesis totius Patronum, vel illius ²⁹⁸
diocesis est naturalis, aut eius corpus, vel ium supponit
notables reliquia inibi requiescent: posse
Episcopum obligare Clericos sua diocesis,

D 2 v

40 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

vt de illo officium persolant. Quia hæc constitutio aduersaria non est Pontificis constitutio-nibus , sed potius conformis : conformatur enim constitutioni Gregorianæ corespondenti, vt de huiusmodi Divis possit officium recitari. Itaque quæstio procedit de sancto , qui nec est Patronus diœcesis , neque in ea natus neque illius corpus aut notabiles reliquiae in ea diœcesi venerantur. An , inquam , de hoc possit Episcopus statuere , vt Clerici suæ diœcesis officium recitent ?

299
Minimè posse.

Minimè potest. Quia eiusmodi statutum est aduersus Gregorianæ constitutioni. De aliis vero sanctis (ait Pontifex) etiam sacerdoti naturales , vel Patroni alterius diœcesis , etiam sacerdoti illorum corpora , vel notabiles reliquiae in aliqua Ecclesia alterius diœcesis requiescant non celebretur officium proprium , sed seruetur ordo Breuiarij Romanij . At Episcopos derogare non potest sua constitutione constitutionem Pontificiam ex c. Maiores , de Baptismo . & c. inferior , de maiorib. & obedient. Ergo. Sic Doctores communiter.

300
Potest quidem.

Potest quidem. Quia solum obstat lex illa generalis lata à Pontifice recitandi illo die de alio sancto , vel de Feria , sed Episcopi potestatem habent dispensandi in legibus Pontificiis , præcipue cum virga causa , & non patet aditus ad Pontificem : Ergo poterit hac in generali lege dispensare. Sic bonæ notæ Neoterici , antiquorum autoritate , & experimen-to fulti.

301
Autorisplacitum.

Ego quidem sic quæstioni satisfacio. Sic de decreto generali loquamur , de quo planè prima sententia loquitur , ceterum mihi , hand posse Episcopum id expedire , propter Gregorij constitutionem. At si de decreto aliquo particuliari sentimus procedat , existimo posse Episcopum , vna vel alia vice statuere , vt de aliquo sancto à sede Apostolica canonizato recitur , si virgins aliqua causa occurrit , quæ Pontificem consuli non permittat. Et quidem priuilegia , & facultates , quæ à sede Apostolica expostulari assolent , sunt pro recitatione perpetua. Ergo signum est pro temporali ab Episcopo fieri posse.

PROBL. XXVI.

Satisfacit , & non satisfacit præcepto recitandi , qui die , quo recitandum est de Feria , recitat de Dino : & è contraria.

302
Satisfacit omnino.

Satisfacit omnino. Quia præceptum impletum quoad substantiam , etiam si in modo deficiatur , substantia enim præcepti est , vt quis recite in iusta formam Breuiarij Romanij , & non alterius. Modus autem accidentalis est , vt hoc die de sancto recite , & altero de Feria. Sic Caiet. v. Hore , §. 3. Syllester edem verbo , q. 12. Sa ibid. numer. 6. Probabile reputant Valent. 1. 1. dicit. 6. q. 2. pun. 10. §. 3. Leffii. 1. 2. c. 37. n. 77. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 2. Vaga p. 1. c. 118. c. 17.

303
Minimè satisfacit.

Non satisfacit præcepto , qui omittens feriale officium de sancto recitat , vel loco officij de sancto , recitat de Feria. Quia præceptum non solù de std recitando in genere secundum for-

matum præscriptum à Pio v. sed de recitando tali die de sancto , & tali die de Feria : hoc namque in forma præscripta continetur. Alias non solum non esset peccatum mortale illius omissionis , sed nec veniale : quia non potest esse peccatum veniale , vbi non est materia præcepta violatio. Quod si fateare (vt fatendum est) materiam præcepta esse hanc particularem recitationem , & illam omittens , recites aliam , qua præcepta non est , non videbis præcepto satisfacere. Ita Suar. to. 2. de Relig. l. 4. cap. 11. num. 6. & cap. 23. numer. 12. & 14. Filliuc. tr. 23. c. 8. numer. 186. Aeginat. l. 18. num. 177. Bonac. dict. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. num. 17. Palauis to. 1. d. 2. pun. 2. n. 18. Garcia p. 4 cap. o. n. 150. Bellarm. pto. oontra. 3. cap. 18. & calij apud ipsos.

His hærendum dixi. Quia si verum esset , nos tantum esse obligatos recitare secundum quilibet Breuiarij Romanij formulam , & non secundum formulam quilibet die occurrentem , satisfacremus præcepto recitandi si officium de Resurrectione quilibet die Quadragesimæ & Dominicæ per annum diceremus. Consequens autem durum videtur , cum totum illud officium maritinis precibus diei non æquivalat. Abngeo itaque præceptum secundum substantiam esse tantum recitationem iuxta hanc , vel illam formam. Quia quilibet die est distinctum præceptum iuxta ritus recitandi distinctionem. Attamen licet hanc sententiam veriorem existimem , concedo lubens contrariam satis probabiliter posse sustineri , à virisque doctis , ac timoratis executioni mandari.

PROBL. XXVII.

Interrumpere officium absque causa extra chorum , est & non est mortale.

Mortale est , nisi fiat animo repetendi: 305
Quia recitationes illæ non sunt conti-nuitas sed discessas , & in unum cohærente non videntur. sic Nauar. sum. cap. 16. numer. 75. Medina de ora. q. 6. Angl. de ora. q. 5. dif-ficil. 5. Azor. p. 1. l. to. cap. 8. q. 5.

Non est mortale. Quia interruptio non impedit , quominus quis recite omnia euilibet Moralia non horæ pertinentia : Ergo neque impedit , quominus præcepto recitandi illam horam satisfaciat. Ita Leffii. lib. 1. cap. 37. dub. 10. numer. 57. Bonac. dict. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. num. 27. Palauis to. 2. d. 2. pun. 3. n. 3. & alij com-muniter.

Hoc longè verius esse reor. Neque obstarere crediderim , recitationes illas non esse conti-nuitas , sed discessas ; nam ex discessis recita-tionibus una integra hora potest componi. Imò existimo si aliqua causa iusta sub sit intercidendi Psalmos à lectionibus , vel unum ab alio Psalmo , à peccato intercedentem excusari omnino. Quia quilibet Psalmus , imo quilibet versus suam perfectam significationem ab alio distinctam gerit.

PROBL.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 41

PROBL. XXVIII.

Mortale est, & non est mortale, Missam dicere, priusquam Matutinum recitetur.

309 Mortale est. Quia est præceptum à Pio V. est mortale. M ^{at}atum in principio Missalis, ubi in virtute sancte obedientie præcipit Missam dicere iuxta ritum Missalis absque additione, vel diminutione, aliave mutatione alicuius ceremoniae ibi præscriptæ: sed vna ex ceremoniis inibi præscriptis est, Missam dicere, Matutino cum Laudibus absolute: Ergo est obligatio gravis id gerendi. Addo, inter defectus in Missa contingentes computari Matutinarum precum computati omissionem c. 10. de defecto in Missa tom. 3. expressi.

310 Mortale non est. Quia nullum de hac re extat præceptum. Nam Pius V. præceptum tulit teruandi ritum circa Missa celebrationem, nec nouum inducendi. At sub hoc generali præcepto non comprehendit Matutini recitationem: quia Matutini recitatio non est ritus aliquis Missæ, sed ad Missam præsupponitur. Neque illa præsuppositio est sub præcepto. Alias vacare orationi aliquantulum, sub præcepto est, cum in illis rubricis caueatur. Ita Suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 24. num. 6. Lefsi. lib. 2. cap. 37. dub. 2. num. 81. Valent. 10. 3. d. 6. q. 2. punct. 10. §. 4. Valsq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 1. n. 6. Bonac. pluribus relatis, d. 1. de hor. can. q. 3. punct. 3. num. 11. & alij.

311 Hoc mihi longe verius. Quia aliqua in rubricis non ut præcepta, sed ut consilia (quale hoc esse existimo) præscribuntur. Neque obstat, inter defectus in Missa contingentes computati omissionem Matutinarum precum. Quia solum est defectus levius, vel procedit ex antiquorum Canonistarum placito. Neque item obstat, dari aliquando priuilegium dicendi Missam non recitato Matutino. Quia hoc dari potest, tum ad tollendos scrupulos, tum ut peccatum veniale vitetur. Quod sine dubio sèpè contingit, quando ablique rationabilis causa Missa dicitur, non præmissa Matutini recitatione; quia ita est consuetudo recepta, & quia Matutinum hora consueta, & ab Ecclesia præscripta haud sicut recitatum.

PROBL. XXIX.

Obligatus horas Canonicas recitare tum ratione Ordinis, tum ratione Beneficij, tum Religiosi Ordinis causa: perpetrat omittens, & non perpetrat tria peccata.

312 Tria peccata perpetrat. Quia beneficatus omittens horas peccat contra debitum sui officii, ratione cuius tenetur horas canonicas recitare: sed quoties quis debitum sui munera omittit peccat contra iustitiam: Ergo beneficatus Clericus, qui ex sacro Ordine ad idem obligatus omittens horas, dupliciter delinquit contra Religionem saltem, & contra Escob. & Mend. Theol. Moral. To. I.

iustitiam. De Religiolo autem choro deputato idem potest geri argumentum. Sig. Sanch. lib. 9. de matr. d. 1. num. 6. Bonac. d. 1. de hor. can. 9. 5. punct. 1. num. 4. alii relatis.

Non perpetrat triplex peccatum, sed vnu. 313 Quia Clericus, beneficiatus, Religiosus ad horas recitandas solum tenetur ex vi præceptu Ecclesiastici: Ergo cum unicum præceptum sit, unicum peccatum committitur. Ita Henricus referens lib. 5. de parv. cap. 5. n. 6. Garcia p. 1. cap. 1. n. 14. & 124. Palau rom. 2. d. 2. punct. 5. mun. 1.

Hoc teneo, & confirmo. Quia ordo Clericalis, Bengficium, & Religio non obligant ex se ad harum horarum recitationem, sed ad summum obligant Clericos, beneficiatos, & Religiosos speciales pro populo preces fundere. Ergo in omissione horarum non perpetrant iniustitiam. Neque obstat, Beneficium propter officium dari, id est, sub onere, & obligatione officij, quia non datur sub obligatione iustitia, sed Religiosis; que obligatio non ex Beneficio; sed ex præcepto ratione Beneficij imposito ortum habuit.

PROBL. XXX.

Subdiaconi, & Diaconi tenentur, & non tenentur horas recitare, sola ex antiqua consuetudine, quæ vim præcepti habet

314 Non tenentur recitare ex sola antiqua 315 consuetudine. Quia Clerici in sacris ex sola antica constituti iure diuino tenentur ad aliquid quæ consuetudine quotidie Deo precandum. Sic Panorm. ac tunc. cap. 1. de celebrat. Missar. Angl. & Hora. q. 6. Turrec. ad cap. Eleutherius. dist. 92. Et quia ad diuinum Officium recitandum tenentur iure Canonico, & Ecclesiastico habito. cap. 1. de celebrat. Missar. Sic communiter Canonistæ, & alij apud Bonacinam, quos sequi ipse videtur dist. 1. de hor. can. q. 2. punct. 3. num. 1. Machad. lib. 4. part. 1. tr. 7. docum. 14. num. 1.

Ex sola antiqua consuetudine recitare tenentur, præcepti vim obtinente. Quia est textus expeditus duobus in locis repetitus, cap. 1. consuetudine 316 tenentur. de celebrat. Missar. & cap. Presbyter 91. Qui quidem textus de solis Sacerdotibus loquitur, quos obligat ad recitandum, nulla de Diaconis, aut Subdiaconis facta mentione. Ergo hi sola consuetudine tenentur recitare. Ita Na- uar. de hor. can. cap. 7. num. 2. Caiet. v. Hora. Hugo. de offic. Epist. part. 1. cap. 1. §. 3. Azot. part. 1. lib. 1. cap. 5. Marchin. truct. 1. part. 6. c. 1. 2. diff. 1. Trullench. lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 12. §. 2. num. 1. & alij apud ipsos.

Profectò quia textus de solis Sacerdotibus loquitur, ideo probabilius existimo Subdia- 317 conos, & Diaconos non tam iure humano scripto, quam lege naturali diuina determinata per viuiesalem consuetudinem,

qua vim habet præcepti ad horas recitandas obligari

cepisse.

*

*

D ; PROBL.

PROBL. XXXI.

*Subdiaconus sue ordinationis die tenetur,
& non tenetur totum diuinum
Officium recitare.*

Totum diuinum Officium recitare tenetur:
Tenetur qui dem. Quia obligatio recitandi totum officium Clericis in sacris constitutus præscribitur: sed prima illa die verè Subdiaconus est constitutus in sacris: Ergo tenetur totum officium recitare. Sic aliqui antiqui, quos Machado *tom. 1. l. 4. p. 1. tr. 7. docum. 14. n. 2.* afferit citari ab Azorio *p. 1. l. 10. c. 13. q. 17.* Ast ego Azorium citatum perlegens, nullum imibi Auctorem afferre comperi. Attamen credo, doctum Machado alibi apud Azorium, vel apud alium, bona no[n]te Doctorem id invenisse, & solum in nomine, aut in cita aberrasse,

Non tenetur totum officium recitare. Quia ab illa hora, qua initiatur sacris, quæ vndecima assulet esse, incipit obligatio. Ita Homobon. *in consil. casu confil. vol. 2. part. 5. respon. 240.* Dia-*n. part. 4. tract. 4. resol. 238.* Palatus *tom. 2. d. 1. punct. 4. num. 3.* citans Stuarium, & Bonacinam. Machad. *vibis.* Azor. Manchin. & alij penes ipsum Narbo. *tom. 2. hora. 11. n. 10.* Leand. *tr. 6. de ordi. 1. 15. q. 9.*

Si quis Subdiaconatum accepit, vel profes-*Nec mihi sionem emitis hora vndecima an è meridiem, cerium.* non tenetur Matutinum, Laudésque illius diei recitare, nec Primam, ac Tertiā: sed Sextam, & reliquias horas. Quia licet illa die incipit in sacris constituti, seu Religiosus professus esse: sed non die tota Clericus in sacris, vel professus extitit, unde ex illo diei onere Clerico in sacris constituti, vel Regulari professo præscripto, humeris solum addicenda est pars oneris diarij, quæ reliquis diei horis respondere videbitur. Et hæc est omnium plane Doctorum certa resolutio. Attamen Problem. proximo quid circa hoc caput opiner, vberius exponam.

PROBL. XXXII.

Subdiaconus die, qua in sacris constituitur tenetur, & non tenetur ullam illius diei horas recitare.

Tenetur ab ea hora, quæ in choro ea temporis instantia assulet cani, officium recitare, nempe à Sexta, vel à Nona, vel à Vesperinis precibus, si circa Vesperam ordinatus fuit. Quia ab hora sacri Ordinis accepti, incipit recitandi obligatio. Sic Marchin. *tr. 2. p. 6. cap. 2. diffic. 1. num. 11.* Azor. *part. 1. lib. 10. c. 13. q. 17.* Stuar. *tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 1. 7. num. 8.* Trull. *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 13.* Fillicius apud ipsum Bonac. *d. 1. de hor. can. Sanch. in consil. part. 2. lib. 2. cap. 2. dub. 7.* Porro Oliverius *de hor. can. lib. 2. cap. 39. num. 21.* docet, in tali causa Subdiaconum satisfacere incipiendo à Vesperis illius diei, licet hora vndecima ordinatus fuerit. Quia Ecclesiæ mens non censetur, velle

tyronem ad parvas alias horas diei curren-
tis adstringere.

Non tenetur ab ea hora, quæ in choro ea temporis instantia, qua ordinatur, canitur, ne-
Nullas illius diei tenetur que à Vesperis recitare: & vt disertius dicam, recitare bus nullam ordinationis die tenetur diuini Officij, horam explore. Quia probabile est, eum, qui quavis ex causa non potest maiorem officij partem, in qua salvatur officij Ecclesiastici forma, recitare, non teneri recitare minorem: v.g. qui non potest recitare horas ante meridianas, non tenetur recitare Vespertas, nec Completorium. Quia omnes horæ vnicum diuinum Officium reputantur, in quo Ecclesia recolit, quæ Christo Domino sua in Passione acciderunt. At cum huiusmodi representatio saltē in minori parte non saluerit, ad eam non tenetur. Sic Torre *contr. 7. de hor. can.* Sed sic est, quod iuxta communem opinionem qui sacris initiatur, non tenetur ea die Matutinum, nec Primam, nec tertiam, nec Sextam, in (secundum aliquos) Nonam tecitare, quæ quidem est major pars officij. Ergo probabile erit, nec ad recitandam minorē partem, Vespertas scilicet, & Completorium ea diē teneri. Ita Trull. *lib. 1. Decal. cap. 2. dub. 6. num. 1.* Leand. *tr. 6. n. 1.* *queol. 16.* Nec reprobat Diana *part. 10. tract. 11.*

Ego quidem existimo, primam sententiam *325* omnino esse amplectendam. Quia Subdiaconus *Primum ha-* *tenetiam am-* *tus ad Officium diuinum ratione Ordinis ad re-* *pleritatem* *habet ea* *ceritandum diuinum Officium obligatur: Ergo ad hanc ea* *sacer Ordine suscepit, statim tenetur recitare.* *tertiam am-* *Nec crediderim Oliuerio. Quia Ecclesiæ pietas* *littere confusa* *non minus prona videtur esse debere ad Vespere* *manu obliterata* *ras & Completorium, quam ad Nonam, vel ad* *Sextam cuius instantia fuit ille ordinatus: Ergo* *si cogit Vespertas & Completorium eius diei* *recitare, cur non Sextam, & Nonam? Nihilominus tamen, quia video quamplures Subdiaconos ordinationis die iniuncte esse ab onere recitandi excutere. Operæ pretium duco secundæ* *sententia probabilitatem tueri, ut plurima valorem eorum piacula excusare. Certè qui annum vigescimus primum implet manè hora nona aliudius vigilie, non tenetur, etiam si possit, illius diei ieunium implere solum ratione, quia præceptum ieunij totam respicit diem, ut inditiduum obiectum? vnde qui exemplus est à ieunij obligatione per aliquam diem partem, totaliter à totius diei obligatione liberatur. Ergo similiter in nostro casu. Quia omnes horæ canonicae sunt vñica oratio, & habent vñicam rationem obiecti totalis: Ergo qui liber est à maiori parte horarum, liber erit ab omnibus. Consequens pater. Antecedens probo. Quia præceptum ieunij respicit totum diem integrum, ut inditiduum obiectum: non enim præcipitur dimidio diei, aut quarta parte diei ieunare, sed die toto: Ergo qui exemplus à ieunio fuerit per aliquam diem partem, totaliter illo die liberabitur: cum præceptum huiusmodi, vel totum diem, vel nullam partem illius debeat comprehendere.* *

PROBL.

44 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

saltem quoad forum interius , licet quoad exterius non possit probare , se illa dixisse. Certè sic orantes , vocaliter orare existimo , vt comprobat ferè communis fideliū usus:nullo enim præcepto aut iure probatur contra assertio. Nā præceptū non ad audiendum, sed ad dicendum obligat : & alio ex capite oratio ore , ac voce fieri potest , etiam si ab ipso recitante non audiatur. Alias enim surdastrī tenerentur altissima à se audienda voce recitare , aut dici orationem vocalem non gesuisse,

PROBL. XXXVI.

Officium sola mente recitans , satisfacit. & non satisfacit obligationi!

335
Satisfacit
quidem.

S Atisfacit quidem. Quia perfector est oratio mentalis , que maiorem connata animi attentionem , sic quidam Doctores , quos prelato nomine refert Sa v. Hora Canonica , n. 11. fatus : *Qui solus mentaliter officium dicit ob maiorem devotionem , quidam excusat.* Nauar. ad c. quando , & in sum. c. 19. n. 87. afferens esse probabile , satisfacere præcepto recitandi , qui sola mente recitare ea , quæ secretō in Breuiarij regulis recitari iubentur.

336
Non satisfa-
cio Ecclesia præcepto horas dicere teneantur , & Ecclesia non imperet nudos actus internos , de quibus iudicare non potest , utrum fiant , nec ne sed actus externos , quos potest in iudicium vocare:fit , ut exerno actu officium persoluere teneantur. Ita Medina C. de arat. q. 7. Arag. 2. 1. q. 83. a. 12. Sanch. 10. 2. Conf. l. 7. c. 2. dub. 8. Lublin. v. Hora Canonica n. 4. Bonac. de bor. can. d. 1. q. 4. pun. 1. n. 1. Sa citat. Nauar. de orat. c. 17. n. 37. n. 37. Reginal. l. 18. n. 174. & alij communiter.

337
Primam sen-
tentiam tur-
tam non esse.
Mihī equidem tutum non videtur , sola mente horas Canonicas recitare ob rationem præfamat. Cui addiderim , in Concilio Basiliensi se. 21. præscriptum fuisse ut hora Canonica non inter dentes , nec in gutture , nec syncopate dicantur ; sed integra voce pronuntiantur : quod quidem decretum mentali recitationi omnino aduersatur. Licet autem mentalis oratio ob agnatum animi attentionem perfectior sit vocali : non ea ab Ecclesia Clericis injungitur , sed vocalis imperatur.

PROBL. XXXVII.

Regulares ex speciali priuilegio possunt , & non possunt priuatum totum diuinum officium mentaliter exprimere.

338
Minime pos-
sunt.

M Inimicē possunt. Quia priuilegium de mentali recitatione Regularibus à Leone X. concessum anno 1516. indi. 4. die 19. Aprilis , anno 4. Pontificatus eius. fuit oraculum factum eminentissimo Cardinali Laurentio tit. Quatuor coronatorum. A hoc priuilegium non valet post oraculorum revocationem factam tam à Gregorio XV. quā ab Vibā VIII. anno 1631. die 20. Decembr. quā quidem renocan-

tur omnia , ac singula priuilegia facultates , li- centiae , & gratia quæcumque vias vocis ora- culi concesse. Sic Cyprian. Capucinus 1. i. in cap. 3. Regula. Lezana tom. 1. cap. 12. n. 13. Diana part. 10. tract. 11. resol. 1. & quidam alias doctus Penitentiarius S. Ioan. Lateranen. quem re- fert Tho. Hurtado citandus.

Possunt plānē. Quia hoc priuilegium licet 339 vias vocis oracula de facto fuit concessum ^{Possunt plānē} Fratribus Minoribus à Leone X. ut afferunt Manu. tom. 1. q. Regul. quast. 3. 2. Miranda sum. quast. 39. art. 17. Villalob. sum. tom. 1. tract. 24. diffic. 10. num. 11. Sed hoc priuilegium non est revocatum à Gregorio , aut ab Urbano. Ergo possunt Regulares eo vii. & mentaliter recitando diuini officij oneri satisfacere. Mi- norem probo : Quia ut Lezana ipse concedit tom. 1. cap. 3. num. 2. huiusmodi vias vocis ora- culum est declaratio iuris communis c. Dolentes de celebr. Missar. At vias vocis oracula de- claratio iuris communis , aut aliquiis Bullæ , non sunt derogata : ergo. Ita Manu. Miranda , & Villalob. citati. Sanctorus à Melhi. in com- ment. Minor. statut. 2. dub. 3. Tho. Hurtado tom. 1. tract. 3. cap. 1. resol. 9. Leand. tract. dict. 1. q. 19. 1. Ioan. de la Cruz l. 2. de statu Relig. cap. 8. num. 2.

Scio , meum amicissimum Antonium Dia- 340 na non audere , huius sententia adstruere pro- ^{Probabile} babilitatem. At ego eruditissimi viri venia , <sup>hac est iudi-
candi illud</sup> crediderim sine aulus periculo posse sustine- ^{mitte ipsi} opinione tot vitiorum gravium fultam au- thoritatem. Mihi tamen primam veram , com- munem nulli obnoxiam trepidationem lobens eligo iudicans , nunquam timorati Religiosi in mente subiisse hoc priuilegio vii. penit. & hodierni obligationi satisfaceret.

PROBL. XXXVIII.

*Longissima diuinū officij interruptio abs-
que causa gesta , est , & non est le-
thalis.*

L Ethalis est. Quia adeò diuinum disconti- 341 ^{Lethalis est} nuar officium , ut vnicum dici nequeat , cum diuersum actum faciat interpositio , ar- gum. 1. Continua in principiis de verborum oblig. Sic Angl. de orat. quast. 5. diffic. 5. Marchin. tract. 2. part. 6. cap. 1. diffic. 4. Ioan. de la Cruz sum. p. 1. præc. 3. art. 3. dub. 4. concl. . Comitol. 1. 1. respons. quast. 66. num. 1. Raguci. de offic. canon. in choro , quast. 14. num. 4. Molfet. tom. 1. tract. 5. cap. 2. met- mer. , 8. Reginal. l. 18. num. 162. Suar. tom. 2. de Relig. l. 4. cap. 24. num. 10. Valsq. opus. de Benefic. cap. 4. §. 1. dub. 6. num. 109. Azor. part. 1. l. 10. cap. 8 quast. 5.

N Non est lethalis. Quia continuatio non est de essentia seu substantia singularum precum. ^{Lethalis est} Nam de illo qui cum maxima etiam interrup- ptione persoluit officium verificatur , intra eandem diem id recitasse , opusque ab Ecclesia præscriptum gesuisse. Ergo plenè satisfecit. Ita Aragon. 2. 1. quæst. 83. art. 12. Lessi. l. 2. cap. 17. dub. 10. num. 57. Filiuc. tract. 2. 3. cap. 9. quæst. 7. num. 20. 2. Bonaci. Naldum citans dict. 1. de hor. canon. quæst. 3. punct. 2. §. 1. num. 2. 8. Fernand. par. 3. cap. 13. §. 7. num. 5. Vega tom. 1. cap. 12. 8. casu. 1. V illalob

ESCOE
Theof. I
Tom. III
E. L.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 45

Villalob. tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4. concil. 3;
Diana part. 2. tract. 1. 2. resol. 4. Trull. 1. 1. Decal.
cap. 7. dub. 15. num. 11.

Alexandri III. Sequitur tertio; vegum esse di-
ctum Caietani, diem quoad horas recitandas durare usque ad medianam noctem; & incipi-
pere à vespere: que insignis est præfatorum
textuum declaratio. Sic ille Molfel. in sum-
tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 9. Faber diff. 24.
quest. 1. dict. 1. num. 148. Et Trullench citan-
dus, ait esse probabile.

Hanc sententiam communiorum planè pro-
babiliorem esse iudico. Quia totum debitum
proculdubio soluitur, licet traditio crebris in-
terfecetur. Voluntariam autem huiusmodi, hoc
est sine causa interrupcionem à veniali piaculo
incurrente non libero, propter irreuerentiam.

³⁴³ ^{Huius horas} ^{sunt in-} ³⁴⁸ ^{Non incipit à}
^{dictum} ^{vespere, sed} ^{à media nocte.}

PROBL. XXXIX.

*Veniale est, & non est veniale dicere Ma-
tutinum vespere, & laudes sequen-
tis dicti aurora. & si honesta cau-
sa non adsit*

³⁴⁴ <sup>Venialis cul-
pa</sup> **S**i non adest honesta causa, venialis culpa
Sest. Quia Matutinum, & laudes tanquam
vnius hora officium habentur. Sic Azor. tom. 1.
l. 10. cap. 8. quæst. 4.

³⁴⁵ <sup>Huius cul-
pa</sup> Licit honesta causa non adsit, nullum pec-
catum est laudes sic à Matutinis nocturnis se-
quuntur patere. Quia ita vñus cultus antiquus, vt collig-
itur ex cap. 1. de celebr. Missar. Ita Stuar. tom. 2.
de Relig. l. 4. cap. 9. num. 9. & cap. 24. num. 9. Bo-
nac. dict. 1. de hor. canon. quæst. 3. punct. 3. num. 11.
citans Bellarium, Toletum, Graffium, Regi-
naldum, & alios inter quos est. Azorius. Qui
quidem licet primæ sententia sit assertor vide-
tur tamen non parum in secundam inclinare.

³⁴⁶ <sup>Hic longe
probabiliter.</sup> Quam probabilem longè iudico. Quia
non solum olim diuidi solebant Matutina laudes
à nocturnis, vt Francoli. testatur tract. de
hor. canon. cap. 1. num. 13. & cap. 5. num. 9. ex Du-
rando, & Vuldensi, quos citat. Sed nunc Ec-
clesia diuidit in nocte Natalis Dominicæ, quia
Missa Sacrificium interponit. & in quibusdam
Religiosorum domiciliis media nocte Psalmi
nocturni concinuntur: & deinde sub auroram
Matutine laudes celebrantur. In hoc enim con-
suetudo iuri potest derogari. Qui igitur huic
publice recitatione morem gesserit dum priua-
tim officium dicit, nullius piaculi iudico forte-
num.

PROBL. XL.

*Recitandi Officium Canonicum obligatio
incipit, & non incipit à media nocte
antecedentis diei, & usque ad me-
diā noctem dici subsequentis produ-
citur.*

³⁴⁷ <sup>Non incipit
à media no-
cte, sed à ves-
pera</sup> **N**on incipit à media nocte diei anteceden-
tis media diei subsequentis nocte termina-
banda: sed à vespere diei huius (verbi gratiâ)
usque ad medianam diei crastini noctem. Quia
sic decrevit Alexander III. cap. 2. de feriis. Pro
quo est etiam Concilium in cap. 1. de feriis. vbi
Glossa à Felino commendata in cap. consilium de
officio delegat. Sic Nauar. de orat. cap. 3. num. 60. his
erbis. Redet dictum à S. Thoma quodlib. 5. art.
viii. quod quantum ad horarum recitationem
vñusquisque dies incipiat à sua vespere pro quo
est Concilium in cap. 1. de feriis, & decretum

Alexandri III. Sequitur tertio; vegum esse di-
ctum Caietani, diem quoad horas recitandas durare usque ad medianam noctem; & incipi-
pere à vespere: que insignis est præfatorum
textuum declaratio. Sic ille Molfel. in sum-
tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 9. Faber diff. 24.
quest. 1. dict. 1. num. 148. Et Trullench citan-
dus, ait esse probabile.

Obligatio recitandi officiū diuinū nō incipit
à vespere huius diei media nocte alterius ter-
minanda: sed à media incipit huius diei nocte
usque ad medianam diei alterius noctem duratu-
ra. Quia in communi omnium sententia Ec-
clesiarum officiū in media nocte termina-
tur. Ergo media etiam nocte debet incipere
subsequens officiū. Deinde quia numerus ho-
rarum Canonicearum incipit à nocturnis vigi-
liis: sed tempus huiusmodi vigilii à iure de-
putatum est media nox. Ergo à media nocte,
& non à vespere incipit obligatio, media item
nocte diei sequentis terminanda. Ita Azor. l.
10. cap. 9. quæst. 5. 6. 7. & 8. Sylvest. v. Hora. quæst.
9. dict. 6. Bonac. dict. 1. de hor. canon. quæst. 3. pun.
3. num. 2. Trullench l. 1. Decal. cap. 7. dub. 10. mu-
ner. 3. Gauant. tom. 2. Thesau. sect. 1. cap. 5.
m. 6. num. 2. Villalob. tract. 24. diff. 12.
num. 4.

Probabilis hoc mihi. Quia diuinum offi-
ciū singulis diebus est recitandum ex cap. 1.
de celebr. Missar. sed dies, iuxta communem
Ecclæsæ usum, incipit à media nocte antece-
dantis diei usque ad medium subsequentis.

PROBL. XLI.

*Hora secunda post meridiem terminata;
dictisque vespere, & Comptorio: pa-
test quis, & non potest statim recita-
re Matutinum, & Laudes diei se-
quentis.*

Non potest. Quia nondum dici sequentis
incipit obligatio, quæ quidem (vt vi-
dimus) vel à media nocte, vel à vespertina
circa noctem inchoatur instantia. Ergo qui ei-
recitat Matutinum hora, recitat ante obliga-
tionis tempus, nempe pridie, quam debet reci-
tare. Sic Nauar. de orat. rot. ab. 3. num. 77. affe-
rens, solum posse recitari Matutinum diei fe-
quentis dimidia hora ante solis occasum, Fil-
liuc. tract. 2. 3. num. 27. 5. Sa. v. Hora. num. 17. Ga-
uant. sect. 1. cap. 5. tñrl. 6. num. 6. Stuar. l. 4. cap. 27.
num. 14. docent, posse dñntaxat hora tertia, vel
quarta post meridiem, legendus D. Tho. quod-
lib. 5. a. 8. & Henríg. l. 9. cap. 24. n. 7. lit. P. idem
afferentes.

Potest profectò. Quia multis in locis hæ-
viger confutudo, vt post horam secundam statim reci-
tationem pomeridianam, terminatis vespereis, & Com-
ptorio, statim hora tertia nondum auditæ,
Matutinum, & laudes recitentur. Ratio est, quia
tempus illud cum sit iam vespertinum, per-
nit, ad diem sequentem. Ita Trull. l. 1. in Decal.
cap. 7. dub. 18. num. 8. Diana part. 4. tract. 4. resol.
4. Sanch. tom. 2. consil. l. 7. cap. 2. dub. 37. numer. 4.
citans D. Thom. Vigueri. & Turrecrem. Didac.
Narbo. tom. 2. Hora 4. à n. 5. usque ad 12. Leand.
tract. 6. dict. 13. quæst. 23.

Ego

46 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

352

Auditoria re-
solatio.

Ego autem existimo posse recitari Matutinum, & Laudes diei craftini hora secunda post meridiem, (etiam si nondum recitata Vesperæ, ac Completorium fuerit, si ad sita causa sufficiens, que si desit præceptum impletur, sed veniale incurrit piaculum.) Quia cum hora illa secunda sit vespelerum tempus (vt dixi) pertinet ad sequentem diem, & qui tunc recitat, censetur, sequenti die recitare. At si quis ante horam secundam Matutinum diceret, non sati faceret præcepto; quia tempus illud ante Vesperarum instantiam ad diem præcedentem plane pertinet. Scio quendam Magistrum, quem prelio nomine, memorat Trullench, addidisse, nec mortaliter delinquere, nec obligandum esse ad recitandum iterum qui statim post horam duodecimam hodiernam Matutinum diei craftinae faltem in Quadragesima recitaret. Quia cum eo tempore Vesperæ ante priandum dicantur, videtur iam dies sequens incepisse. Quod minime admiserim, nisi legitima consuetudine id roboretur. Quia horam illam nullatenus ad sequentem diem reor pertinere. Secundam autem horam ad diem sequentem speclare, ex Thoma Sanchez, Trullench, & aliis didici. Quia iam est Vesperatum instantia.

PROBL. XLIII.

Incipit quis hodiernum officium paulò an-
tè medianam noctem sequentis dies reci-
tare, & post perfectam medianam illam
noctem prosequitur, & absolutus. Hic
implet, & non implet recitandi præce-
ptum.

Non implet. Quia onus horas Canonicas 356 recitandi est diei, vt omnes fatentur. Ergo non implet die transacto, præter onus ei affixum. Nequit igitur illi fieri satis in die altera sequenti, in qua iam inflat noua recitandi obligatio. Sic communiter Doctores. Azor. l. 10. cap. 9. quest. 6. Nauar. sum. cap. 25. num. 97. & de ora. cap. 3. num. 59. D. Antonin. part. 2. tit. 13. cap. 4. §. 4. Sylvestr. v. Horæ. quest. 9. Caiet. sum. v. Flora. Villalob. tract. 24. diffic. cap. 1. num. 4. Bonac. dict. 1. de hor. canon. q. 3. par. 1. ; num. 3.

Implet quidem. Quia admodum est probabile, omnes septem horas Canonicas vnicam esse Præceptum.

orationem, vnico præcepto prescribi, & omnes impli-

vnius obiecti talis præcepti rationem habere.

Ergo probabile etiam erit, enim, qui eas ante me-

dianam noctem incepit, etiam si post illam perficiat.

Patet consequentia. Quia qua res indi-

dia incepta tempore apto, optime finiri potest,

imo & debet si res est præcepta, tempore confe-

quenti proximo. A simili confirmo. Etiam datur

præceptum, ne quis post meridiem Misam cele-

bret: & tamen licet potest quis circa medianam

instantiam incipere, etiam si prævidat, le-

eam non posse nisi post meridiem terminare: vt

praxis, & communis Doctorum apud Henr. I. 9. cap. 24. fert sententia. Ergo quamvis detur

præceptum recitandi diuinum officium à media

in medianam noctem, poterit quis saltum absque

gravi culpa, vtque ad medianam noctem paulo

minus distare, & absque interruptione post

medianam noctem illud perficere. Ita Leand. tract.

6. dict. 13. quest. 25. sequitur Basilium Legion.

tract. de hor. canon. Fr. Francisc. à Sancto Juliano.

F. Francisc. à Conceptione Theologie apud

Salmantinam, & Complutensem Academiam

Magistros.

Existimo hanc sententiam satis esse probabi-

lem. Quia licet quis potest, Matutinum diei Hanc senten-

craftinae recitare post vesperas non solum ratio-

ne consuetudinis (vt fert communis sententia:

sed etiam quia Matutinum tempus pro tempo-

re diei sequentis reputatur, vt probabiliter superius tradidi. Vnde licet in rei veritate, diuerso

in die recitem Matutinum censeor in eodem

recitare. Ergo similiter potest asseri probabiliter,

eum qui incipit officium hodiernum paulo

ante medianam noctem dicere, & post medianam

terminat noctem, hodie recitare censebitur.

Consequentia patet. Quia sic vespertinum

tempus trahit ad se diem sequentem: ita etiam

tempus illud nocturnum undecima ac dimidia

horæ (verbi gratiâ) in quis incipit recitare officium

hodiernum, trahit ad se potiori iure par-

tem aliquam diei sequentis, in quo possit adim-

plendo præceptum officium perficere. An non

datur præceptum annua confessionis, & adeo

annexum anno, vt si completo, quis confessio-

nem

ESCOE
Theol. P.
Tom III

353

Causa re-
quiritur.

Causa requiritur. Quia agnata ad Matutini, ac Laudam recitationem hora est media noctis instantia: Ergo, vt ea ipsa hora non recitentur, aliqua debet causa rationabilis subfalsa. Sic Bonac. dict. 1. de hor. canon. quest. 3. pun. 3. num. 10. Cauant. to. 2. Thefcau. sect. 1. c. 5. tit. 6. numer. 6. Suar. Filluc. & Marchin. à Bonacina citati: Causa autem à Doctoribus assignatur, vt deuotius quis oret, vel studiis maneat operam, vel quia non poterit mane aliis negotiis impeditus, comode recitare.

Nulla specialis causa requiritur. Quia consuetudo recepta pro causa sufficit. Ita Henr. & Trull. quos refert, ac sequitur Leand. tract. 6. dict. 13. quest. 24. Diana part. 10. tract. 11. resol. 17. & tract. 26. resol. 46. Caram. in Theol. Moral. dict. 114. num. 1419.

Profecto confutundine ab Ecclesia approbata inductum est, posse vespere præcedentis diei Matutinum ac laudes recitari ob difficultate noctis recitationem, quod erat proprium illius tempus. Nullam itaque præter consuetudinem huiusmodi causam desideri reor, vt quis licet, possit Matutini ac laudum recitationem sic ante-

uertere.

*

*

Sect. II. De Præcepto I. Problemata: 47

nem non gerit; illud violerit. Ita plane. Nihilominus tamen potest quis saltem sine lethali expectare ultimam horam, in qua annus finitur, & in illa incipere confessionem, eamque post exactam illam horam perficere, & per hoc annua confessionis præceptum adimplere. Ergo similiter quamvis detur præceptum recitandi officium hac in die, poterit quis absque gravi piaculo ultimam horam eius expectare ad illud inchoandum, & prosequendo sine interruptione, ipsius in sequenti hora alterius diei perficeret: & sic præceptum recitandi officium implere. Attamen mihi primam sententiam retineo, quam tenendam, & edocendam vnicè indicarim.

PROBL. XLV.

Mortale est, & mortale non est, longius officium in brevius commutare, (verbis gratia) officium de Feria, aut de Sancto in breve de Resurrectione officium.

Mortale non est. Quia probabile est, non incurre lethalem culpam, qui unum officio pro alio prius sine causa recitat, verbi gratia de Conceptione immaculata, quando recitandum erat de Sabbatho: vel de SS. Trinitate, dum recitandum erat de Dominica: vel de quovis alio Sancto in Breuiario Romano à fide Apostolica approbatu apposito: Ergo mortale non est, officium Resurrectionis dicere eo die, quo ritè erat de Feria recitandum. Et quia qui officium Resurrectionis dicit præcepto satisfacit diutinum officium recitandi quod substantiam, licet quod modum minimè: Ergo cum violatio præcepti quod modum mortalis non sit, nullatenus erit mortale officium Resurrectionis loco officij Ferialis, seu aliquorum famili dicere. Antecedens probo. Quia probabile est, substantiam præcepti recitandi officium confidere, ut recitetur septem horae Canonice iuxta Breuiarium Romanum: modum autem, ut tali in die de tali, aut tali, Diuo, vel Feria recitetur. Ergo qui recitat Resurrectionis officium, recitat officium iuxta Breuiarij præscriptionem, qua ad substantiam præcepti, & consequenter lethali piaculari reus non erit. Addit grauis nota. Doctores ab solle & sine exceptione officij dicitur mutationem officij in aliud, etiam dedita opera non esse lethalem. Lefsi. l. 2. cap. 37. dub. 12. numer. 77. Itaque (ait) subitania præcepti seruatur, quodcumque officium Breuiary concessi dicatur. Azor. part. 1. l. 10. cap. 19. quest. 2. Anis est Canonicus, et septem preces horaria recitentur: quod vero hoc officium, aut illud perficiatur, non attinet ad substantiam legis sui præcepti. Caiet. vers. Hora. §. Quod secundum. Non est. (inquit) præterea reus peccatis mortaliis communans qualitatem horarum. Puto soluens de sancto quas debet solvere de Feria. Sylvest. vers. Hora. quest. 10. Si vera mutatione officij fiat in frandem ut dicatur officium breuius, secundum Archidiacolum, non est absque gravi peccato. Non tamen intelligas mortale; quia determinatum officium non est in præcepto. Sic Catamuel. qui dist. 109. numer. 1387. de more auctus dicere: Si quis fecerit officium Resurrectionis, adimplabit præceptum quod substantiam, & solum quod modum venialiter peccabit. A cuius sententia omnes, quos legi Doctores timorat conscientia recedunt. Vnde Leander tract. 6. dist. 1; quest. 28. probabile est hanc sententiam affirmat profatus. In facti autem contingentia, non auderem certè sic officium absque contempnu formali, vel virtuali permutationem, lethali culpa damnare. Nec consilium præbere alicui (addidit timoratus, & doctus Pater) de tali officij permutatione, nisi forte illis, qui insiles vel iniuste sunt valde occupati: ideoque pro

359
Vniuersitate.

Circa locum, ubi liceat, aut non liceat horas canicas recitare, video ferè ab omnibus hanc agitari quasi inculcam, à qua ob vocabulorum indecentiam volunt abstiner: atram ne singularitatis scrupulosæ incurser, quererim, num veniale incurrat piaculum, qui dum ventri purgando dat operam recitat officium? Incurrit quidem. Quia loco decenti recitandum esse officium iure præscribitur. Sic Sotus l. 10. de iust. q. 5. art. 4. Lublin. vers. Hora. num. 30. dubius tamen: *Ozare,* (inquit,) dum natura ceditur finis culpa forsan esse non potest. Inclinat Bonac. dist. 1. de hor. canon. quest. 4. punct. 5. num. 6. quos sequuntur Martin. à Sancto Joseph, Hieronymus Garcias, Vulpe, & Palau à Diana citando relati.

360
Non est via.

Minime incurrit. Quia potest quis inibi laudabiliter quidem, mente orare: Ergo & vocare. Nec enim maior indecentia in una quam in altera oratione reperitur. Ita Sanch. tom. 2. consil. l. 7. cap. 1. dub. 44. Narar. cap. Quando cap. 3. art. 8. Angl. de orat. fol. 329. Trull. l. 1. in Decal. cap. 7. dub. 10. Diana part. 10. tract. 11. resol. 11. Melchior. Fausto, Caramelle, & alii citatis.

Quis dubitet, te posse illa succurrendi natura instantia, alias vocales preces exprimere ad elevandam mentem in Deum, & ad distrahen-
dam ab immundis cogitationibus? Cur ergo non poteris officium Canonicum recitare. Cer-
te, teste Lublino, dum D. Bernardus illo in comuni loco exoraret, diabolo cauchinante respondit: *Quod inferius exercitur, tibi cedit, quod ve-
rò superius tibi presentatur.* Attamen licet id sine piaculo posse geri censem, inibi mentaliter orantes laudo, voce proferentes alias orationes commando, at eos, qui recitandi præcepto implendo dant operam monco, nonnullam subolete indecentiam, eo in loco, ea

in actione, hand cogente necesse

fitate, tantum opus

exercere.

*

*

48 Théologie Morale. Lib. XXVIII.

magnitudine officij diuini exterriti nullum recitant. Melius enim est securiusque aliquod officium , & si breue , recitare , quam nullum.

cludo, Leandri *venia*, primam sententiam omnino esse improbatum.

363

Est quidem mortale. Quia non tantum praſ-
cibitur in Breuiario offici quo ad substantiam
recitatioſis, sed etiam quo ad modum , vt constat
ex Bulla Pij V. inibi apposta. Et quidem gra-
uis res est non feruare formam recitandi à Pon-
tifice indicatam: sicut effet res grauis lethali pia-
culo obnoxia non feruare Ceremonias circa
Missam à Pontifice traditas. Ita Vafq. opus de
Benefic. cap. 5. §. 1. dub. num. 50. Reginal. l. 8.
cap. 6. num. 17. Suar. de Relig. tom. 2. l. 4. cap. 23.
num. 11. Nauarr. de orat. cap. 9. num. 212. Tolet.
l. 2. cap. 1. Bonac. dist. 1. de hor. can. quaſt. 3. punct.
1. numer. 7. Garcia. t. 1. pars. 3. cap. 1. numer. 150.
Sanch. tom. 1. Consil. 7. cap. 2. dub. 5. num. 1. fa-
tetur. *Quia si quis velit omni tempore dicere Pas-
chale officium, quia brevius eſt, sine dubio grauerit
peccare.* Filliac. tom. 2. tract. 2. 3. cap. 7. num. 216.
*Si quis vellet (ait) omni tempore dicere officium
Paschale, quia brevius, ex omnium sententia pec-
care mortaliter.* Diana, qui pro mira eruditio-
ne nullum non perlegit Auctorem , & mitius
(vbi inconueniens non appetat: opinari curat,
ſic part. 5. tract. 5. re ol. 2. 6.) loquitur : *Notandum
secundò in mutatione officio pro officio dari paru-
ta tem materia , ut si semel aut iterum quis dicoret
officium de sancto , quando dicendum eſt de Feria.*
*Ista Baldellus, tom. 1. l. 5. dist. 2. 4. numer. 5. sed ego
ſemper puto in tali cauſa non adeſe peccatum mor-
tale, niſi dicatur officium Resurrectionis. Et part.
19. tract. 1. resol. 6. citans , & refellens Lean-
drum, idem affirmat.*

364
Hoc mihi
indubia-
rum.
Hoc m hi indubitatum credenti, neque quo-
ad substantiam impleri præceptum , cum extra
ocquam Resurrectionis illus probreue officium
recitarat. Quia speciali benignitate Ecclesie in
pœnœ Hebdomada compensationem in-
dulſit , & cana solemnitas perbreui illo officio
coleretur. Vnde extra id tempus nec substantia
recitationis morem gerit, qui hoc officium ma-
xime quod Matutinum , recitat. Nec possum
non mirari Caranuelis (quem meo in examine
subtaxau) ridiculum anfum sine vlo fundame-
ne excoigitatum. Ut enim confirmaret posse te
continuò Resurrectionis recitare officium aſser-
uit. Sapientissimum pariter ac Sanctissimum P.
Franciscum Suarum huius perbreuis recita-
tions vñus fuisse leuamine. Nec enim potuſſet tot
volumina feribere, tot distrahi occupationibus , nisi officium Resurrectionis recitaret.
Quam extra rem propositio ; quam mei Suar
pietati contraria , qui quidem omnis mira do-
ctrinæ pelagum prius intra silentium clauſtra con-
tineret , quam cogeretur aliquid de communi
Ecclesie praefcriptione detrahere: prius de som-
no , de vita eriperet, quam de rituali recitatione
aufretter. Scio , aliquos ex primito posse offi-
cium committare, nem̄ Regulares, qui lectio-
nibus sacræ Theologie, aut sacrorum Canonum
vacant, aut continuis confessionibus; quia sic in-
dulsum fuit PP. Thacinis S. Sylvestri de Urbe
à Clemente VII. vt refert Hieron. Rodig. *refol.*
20. num. 6. quo alerit vti posse Fratres Minores
Abſit tamen, vt Suarius huiusmodi vñus fuerit
indulgentestes enim oculati aſſerueret, precipuum
ad eum Suarius munus fuisse tempus *Sacrificio*
Missa, ac horarum recitatione , vt videatur,
nulli alij occupationi operam nauaturum. Con-

PROBL. XLVI.

*Qui citra contemptum una, vel altera die
omittit officium recitare: d linquis
lethaliter, & lethaliter non
delinguit.*

Non delinquit lethaliter. Quia vna aut altera omisso ³⁶³ circa contemptum respectu obligationis anni totius quasi materia parvitas reputatur. Sic Henricus Angl. quem referit, ac sequitur Angelus ver. *Hora, m. 1. o. &c Aragon.* 2. 2. quæst. 8. art. 12. dub. 5. ac Rodriguez, sum. part. 1. cap. 141. num. 3. citati à Bonac. & Machado vbi infra.

Lethaliter delinquit. Quia cum diuini officij recitatio sit singulorum dierum onus, qui contum omittit officium non materiae paruitatem, sed totam materiam omittit, violans omnino praeceptum. Quemadmodum, qui tota in Quadragesima die uno aut altero non ieiunaret, ob paruitatem materiae non excusaretur a gravi piaculo: quia sic totius Quadragesimae imperatur ieiunium, ut singulos dies praecepum comprehendat: onus namque totius Quadragesimae singulorum dicram est onus. Ita Tabie. vers. *Hor.*, num. 18. Sylvest. que⁷. 1. 2. ditio 5. Nauar. sum. cap. 25. num. 96. & 7. Sanch. tom. 2. confil. 1. cap. 2. dub. 1. rescriptum Merinam, Sandoual, et Franc. de Los Santos Bonac. d¹⁵: de hor. canon. que⁷. 5. punct. 1. num. 1. Machad. l. 2. p. 3. tra⁷. 2. docim. 2. num. 1.

Hac sententia certissima est. Quia qui vel vnica die horas omittit, transgreditur Ecclesiæ præceptum habitum in cap. *Dolentes de celebr. Misericordia*, cuius transgressio in re gravi, etiam critra contemptu, est mortalis. Primam ergo sententiam omnino falsam esse crediderim: nec à tot Doctoribus obscurari, nam Manuel Rodriguez nullatenus illud asseruit, sed solummodo edocuit, mortale non esse, vno aut altero die officium prævertere, recitare scilicet de vno sancto horas in die, quo Breuiarium præcipit, ut officium de Feria recitur. Aragonius verò loquendo de Monacho chorista, qui sacris non est initiatus, affirmat semel at iterum officium diuinum omittere, lethale piaculum suo iudicio non esse: quod omnino extra rem.

PROBL. XLVII.

Peccat, & non peccat letaliter, qui unam
integrā horā recitare
emittit.

Lethaliter non peccat. *Quia diebus singulis
vnitum solummodo viget præceptum, quod
suam admittit materia paritatem : sed onus
vnius horæ est pars materia ad integrum di-
num officium comparata: Ergo non peccat le-
thaliter, qui vnicam horam recitare omittit.*
*sic Marchin. tract. 7. de ord. par. 6. cap. 12. diffe.
1. num. 4. Sotus l. 1. o. de inst. quest. 3. art. 6. Pro-
babile*

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 49

babile dicit Martin. de S. Ioseph , *Man. confess. tom. I. l. 2. tract. 9. de orat. num. 5.* citatis Caramelem, &c alios.

23. Palau tom. 1. d. 2. punt. 2. num. 13. Tanner. 2. 2. d. 5. q. 1. dub. 5. numer. 140. G. M. ant. ad Rubr. 10. 2. set. 6. cap. 16. numer. 3. Suar. 10. 2. de Relig. 1. 4. cap. 25. numer. 7. Bonac. d. 1. de hor. can. 9. 3. pun. 3. numer. 13. Sylvi. in addit. ad Binsfeld. p. 4. cap. 8. 6. 5. Trull. l. 1. Decal. cap. 7. dub. 14. num. 9.

Probabilius hoc iudico. Quia tribus diebus
Litaniarum ante Ascensionem Breuiarium in- 373
dicit iis, qui tenentur officium Canonicum re- Hoc probabilius
lius iudicio.

citare, simul Litanias dicere, sicut praecepit die Commemorationis defunctorum fidelium, eorum officium celebrare. Tam igitur reus erit gratis piaculi qui Litanias praescriptas diebus Rogationum omisserit, quam qui Defunctorum officium praefata die non recitaverit. Sanch. tom. 2. consil. 1. 7. cap. 2. dub. 17.

videtur in oppositam sententiam aliquantulum inclinare dum ait: *Qui sequuntur hoc Breuiarium nouum Pij V. recitando priuatim, non tenent regulariter nisi ad solum officium maius.* Quia Pius V. sic expressit in Bulla, que habetur initio Breuiarii. Ideo Leander ex parte Thomam Sanchez oppositam docere sententiam: immoritur quidem: illico enim contraria: assertus, nullum inclinationis huicse signan expressi. Dixi (adiecit ille) regulariter, quia tribus diebus Litaniarum ante Ascensionem tenentur omnes, qui tenentur ad horas sub peccato mortali recitare Litanias. Nec oppositum docuit meus: Gabriei Valquez: (ve) Diaz affiravit loquitur: enim de Litanis, de quibus Pius V. Motu proprio initio Breuiarij agit, ut expresse ipse proficeret. At Pius solum in illo Motu loquitur de Litanis, quia in Ferriis sexitis Quodragesima cum Psalmis Pentimentibus dicuntur, ybi Gataant, anno-
tauit.

PROBL. XI.VIII

Omittens priuatum recitare Litavias' Rogationum diebus, perpetrat, & non
perpetrat mortale pia-
culum.

Non est mortale. Quia licet in fine Bre-
uiarij , vbi ponuntur Psalmi Poeniten-
tiales , habentur , vt in die D. Marci Litanie
dicantur: at in Rubrica officij diei id non dici-
tur, vt de Litaniis dicendis tribus diebus Rogationum
expressè annotatur. Sic Recitiores ali-
qui , quos , preso nomine refert Sanch. 10. 2.
Consil. I. 7. cap. 2. dub. 27. D. ana p. 2. tr. 12. refol.
42. Marchin. tr. 2. cap. 12. d. ffc. 11. et alii.

Mortale est. Quia in Rubrica officij diei S. Marci habentur expresse Litanias eo die recitandas. Hodi qui non interfungunt processioni Litaniarum dicant illas priuatum post Matutinum cum suis precibus & orationibus sine Psalmis penitentialibus: etiam si hoc festum transferatur in aliam diem. Ita Gauant. to. 2. set. 6. cap. 1.6. numer. 3. Sanch. to. 2. Consil. l. 7.c.2.dub. 17. Tanner. 2.2. d.5.q.1.dub. 5. numer. 14.o. & alij.

Hoc probabilius mihi. Miror autem Thomam Santum suam sententiam dum expone-
ret, & probaret assertuisse, in Rubrica feli-
ci. Marci non præcipi Litania dicī, sed in fine

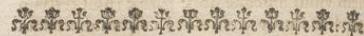
50 Theologiæ Moralis Lib XXVIII.

Breuiarij moneri : cum contrarium evidenter constet. Montuerim tamen , hanc obligationem Litanias recitandi die D. Marci , & trium dierum Rogationum procedere in Provincia vel Oppido , vbi sit generalis processio: at vbi non sit , non auderem damnare ad mortalem Litanias omittentes. Quia Rubrica Breuiarij video loqui , vbi geruntur Processiones. Mecum Santius ubi. & docti iuniores Magistri ab ipso inibi memorati.

Graffi. & alij quos & Me citato , Diana citatus afferit , & sequitur.

Ego quidem eandem probabilitatem habere existimo primam sententiam quam habet *Auctori n.* illa , quam *Problem. 49. expressi* : eodem enim *solutio*.

fundamine utraque nitetur. At minime à cōmuni recessendum mihi existimaci officium defunctorum die 2. Novembri esse illius proprium , vt constat ex Kalendario & Martyrologio , vbi nomen , quod Ecclesia tribuit illius die festivitatil est. *Commemoratio Defunctorum*. Ergo officium magis proprium illius diei est Defunctorum officium : nam per nomine festiuitatis explicatur , de qua agi officium debet. Et ideo quando duo signantur officia pro aliquo Die , magis intentum erit ab Ecclesia quo nomini festiuitatis correspondet. Quod in casu nostre probatur. Nam quando Ecclesia dispensavit cum Sacro ordine D. Domini ci , vt vnum tantum officium in die 2. Novembri diceret , designavit Defunctorum officium reliquo officio de Octaua. Igitur (vi apostoli arguit Diana) signum evidens est , officium Defunctorum magis esse illi diei agnatum M onuerim Pellizarium tr. de *Monial. cap. 6. q. 8. numer. 17.* alteriusle hand esse improbabile , omittentem officium utrumque die 2. Novembri vnicum patrare peccatum. Quod non improbo , dummodo grauus quidem esse , non abneget.

CAPVT XXVI.

Circum causas quæ à recitatione Horarum priuata excusat.

PROBL. LI.

Degradatio eximit , & non eximit Clericū à recitandi horas obligatione.

Spirituale impedimentum Censuratum , licet excommunicationis , suspensionis , in Eximiuntur terdicti , & irregularitatis , non eximere Clerici . cum à recitandi obligatione ex recepta omnium sententia seūt. 1. vidimus. Quaeferim vero an Degradatio eximat? Eximit quidem. Quia Clericum deponit ab officio , & Beneficio , & ab omni Clericali priuilegio. Sic Sa v. *Hore. n. 2. in edit. complut.*

Minime eximit. Quiā non oportet , illam Non eximuntur ex sua culpa commodum reportare. Ita Suar. de bor. ca. c. 28. Bonac. d. 1. de bor. ca. q. 6. pun. 1. 2. & 3. Tolet. l. 1. sum. cap. 14. Valent. to. 3. dif. 6. q. 2. pun. 10. §. 7. Lessi. l. 2. cap. 47. dub. 9. Azor. p. 1. l. 1. cap. 3. Valsq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 1. & alij communiter.

Existimo , hanc vnicè veram esse sententiam contraria mēqu pa rum habere probabilitatis. Hoc mihi quam quidem Emanuel Sa non absolutè edo. vniè vniè cest , sed in eam inclinat.

PROBL.

ESCOE
Theof P
Tom III
E. L.

377
Non dlin-
guī lethali-
tor.

378
Lethaliter
delinquit.

Non delinquit lethaliter. Quia Pius V. in Bulla Breuiario affixi non obligat ad dicendum Defunctorum officium in Rubricis Breuiario statutis , & absolute loquitur , nec distinguit , nec excipit hoc officium in die 2. Nouembri: At vbi non distinguit , nec nos distingue debemus , l. *Presto ff. de public. in rem ad am. l. Non distinguimus ff. de recept. ar-*bur. Et quia in Rubrica apposita in Breuiario die 2. Nouembri non inueniuntur vlla verba præceptiva obligantia ad dicendum Defunctorum officium ; sed solum ibi dicitur quod *dicto Benedicamus Domino, dicuntur Vespera et defunctorum.* Sicut in Feria 2. post primam Dominicam Q. adagesima dicitur in Rubrica : *Post Vespertas dicuntur Vespera Defunctorum.* Ergo si eadem sunt verba , eadem erit aut obligatio , aut deobligatio. At Rubrica Feria 2. post Dominicam 1. Quadragesima sub mortali non obligat ; cur igitur Rubrica diei 2. Nouembri ad mortale obligabit? Et quia Rubrica apposita Breuiario in die D. Marci , & in diebus Rogationum iuxta opinionem probabilem ad mortale non obligat , ad recitandum Litanias extra chorum , aut Processionem. Ergo neque Rubrica apposita in Breuiario die 2. Nouembri obligabit ad officium Defunctorum recitandum. sic docte & eruditè de more Diana *part. 4. ad calcem tr. 4.* licet ipse non audeat omnino huic menti subscrive. Subscribunt tamen aliqui , quos tacito nomine memorat Mollesi. *tom. 1. sum. tr. 5. cap. 1. n. 57.* & quidam Societatis Iefu Theologus in quadam collatione domestica , vt ipsi Diana testatur est vir gratis admundum nostra Societas. Leander etiam *tr. 6. d. 13. q. 33.* Hanc sententiam tribuit Machado , eo quod eam ultimo loco confitnat.

Delinquit lethaliter. Quia die 2. Nouembri Defunctorum officium cum officio maiori apponitur , & prescribitur dicendum in Rubrica , vt officium illius diei proprium. Et quia omnes obligati ad horas Canonicas dicendas , recitant illa die Defunctorum officium : Ergo saltem ex consuetudine adest illius dicendi obligatio. Ita Tanner 2. 2. d. 5. quast. 1. *dub. 5. numer. 148.* Palau tom. 2. d. 1. *punct. 2. num. 1. 3.* Suar. de Relig. *tom. 1. l. 4. cap. 2. 5. num. 8. & 9.* Laym. *l. 4. tract. 1. cap. 5. num. 4.* Sanch. *tom. 2. Consil. l. 7. cap. 2. dub. 27. num. 1.* Trull. *de hor. canon. dub. 2. num. 12.* Armil. Vega. Ioann. Suar. Tolet. Gauant.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 51

PROBL. LII.

Qui ob agititudinem, aut superuenientem occupationem haud potest totum officium recitare: tenetur, & non tenetur, illius partem dicere.

³⁸³ Non tenetur. **N**on tenetur. Qui est unicum præceptum, quod si impleri non potest omnino, cessat eius obligatio. Sic aliqui Doctores, quos prelio nomine memorat meus amicissimus Ferdinand. de Castro Palao t. 1. d. 2. punt. 6. num. 4. Qui quidem viger argumentum. Neque enim (ait) dicendum est, te esse obligatum ad partem, & non ad totum, quia obligatio ad partem non est distincta ab obligatione ad totum, alias essent præcepta distincta. Ex. gr. Qui non potest Missa integræ absistere, non tenetur ad illius partem, nempe ad audiendum Euangeliū: & qui non potest tota die ieiunare, non tenetur, mane aut Vespere seruare ieiunium; quia obligatio ad partem non est distincta ab obligatione ad totum. Cum autem in prælenti unica sit ad omnes horas obligatio, si obligationem totius officij implere non vales, cessat ad partem obligatio.

³⁸⁴ *Tenetur pl. h.* Tenetur quidem eas horas, quas commode posse, recitare, siue sint major pars officij, siue minor. Quia hoc præceptum etsi unicum sit, est tamen de diuidua materia, & quæ plures partes habet inter se non connexas. Non enim Prima dependet à Tertia; neque Tertia à Matutino, aut Laudibus: Ergo obligatio recitandi viam horam impleri potest, etiam si eidem obligacioni, quad alteram partem fieri satis non possit. An non qui non potest soluere totum debitum, obligatus est, soluere partem, quando pars solui independenter valeret a toto? Verum hoc in nostro casu contingit, cum quis possit recitare Vesperas independenter à Primæ recitatione. Imò ad illas recitandas potest quis obligari, quin ad Primam fuerit obligatus; nempe si Subdiaconatus Meridie fulcepisset instantia. Ita Suar. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. a num. 22. & 27. Valent. d. 6. qua. 2. punt. 10. §. 7. Garcia de Benefic. cap. v. num. 226. & alij.

³⁸⁵ *Antria plur. vrb. rim expiū* Quid circa hæc opinor expono. Assero in primis, nullatenus te esse obligatum recitare illam horam, cuius notabiliter partem recitare non potes, aut licite potes omittere: verbi gratiā, non teneres dicere Matutinum, si impotens sis, lectiones recitare. Quia exclusis lectionibus Psalmi non constitunt substantialiter Matutinum inxta formam à Pio V. prescriptam. Cum autem præceptum sit de recitatione Matutinarum precium iuxta formam prescriptam à Pio, & hoc sine lectionibus impleri nequeat, efficietur te ad Psalmorum recitationem non esse obligatum. Suar. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. num. 10. & 16. Ioann. Santi. select. d. 15. num. 1. Deinde potens recitare maiorem officij partem proculdubio ad illam tenetur: verbi gratiā, qui potest dicere Laudes cum Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperis, & Completorio: has tenetur recitare. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

tare, licet Matutinum non possit. Quia sunt partes distinctæ præcepti, quarum una ab aliâ non pendet. Suar. & Garcia ubi supra. Denique existimo, te obligatum non esse officium recitare, si maiorem illius partem non possis. Quia maior pars trahit ad se minorem. Et quia ita videtur esse conuentione receptum, ne infirmi, ac debiles, vel alias impediti scrupulis dispensentur. Quod sine dubio continget, si potens sine notabili damno quamlibet horam recitare, ad eam recitandam teneretur. Manu. tom. 1. sum. cap. 144. Garcia part. 3. cap. 1. n. 226. Suar. 10. 2. de Relig. lib. 4. c. 28. a. n. 22. Palauus ubi supra.

PROBL. LIII.

Si Medicus dubius est, num ager maiorem officij partem posse sine gravi incommodo recitare: debet, & non debet ille recitationi illius maioris officij partis dare opera m.

³⁸⁶ **S**i dubius quis sit, an maiorem officij Canonici partem absque notabili valetudinis non*nihil præmissi.* documento possit dicere, debet se Medici iudicio conformare. Quia peritis in arte est credendum. Quod si Medicus afferat ægrotus ab hac erit obligatione. Quid si Medicus dubius sit, an ei sit graueri nocitura recitatio?

Debet quidem recitare. Quia præceptum, & eius obligatio est certa, & causa excusans dubia. Praealaet ergo præcepti obligatio. Sic Suar. lib. 2. de Relig. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. num. 21.

³⁸⁷ Recitare non debet. Quia non tenetur quis *Recitare non debet.* gravis damni se periculo exponere ob præcepti Ecclesiastici executionem. Ita Bonac. d. 1. de hor. can. q. 6. punt. 1. n. 4. Palauus tom. 2. d. 2. punt. 6. num. 10.

Probabilis hoc reor. Quia periculum illud gravis damni causa est certa, non dubia, *Hoc probabi-* ³⁸⁸ *litas reor.* quæ stante præceptum Ecclesiasticum obligare non potest: esset enim rigorosa obligatio, & ab Euangeliū suavitate aliena.

PROBL. LIV.

Qui caret visu, aut Breuiario, memorice autem fideliter tenet maiorem officij partem: tenetur, & non tenetur eam recitare.

³⁸⁹ **N**on tenetur. Quia accidentiarum est, *Nim tenetur.* quod id memoria teneatur. Nec videtur iustum ei hoc onus imponi, quod non ei imponeretur, qui memoria hasce non retineret horas. Sic licet subdubitans Sotus lib. 10. de iust. q. 5. a. 3. concil. 2.

Tenetur omnino. Quia memoria retinens maiorem officij partem, iam valet præcep- *Tenetur omni-* ³⁹⁰ *nihil.* tum implere, & sine difficultate, imò maiori facilitate, quam si opus esset ei perlegere.

E 2 Ita

52 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

Ita Palau. p. 1. d. 1. punt. 6. n. 11. Nauar. cap. 11.
de orat. 11. Suar. lib. 4. de hor. c. m. c. 2. 8. num. 10.
Valent. tom. 1. d. 6. q. 2. punt. 10. §. 7. Bonac. d. 1.
de hor. can. q. 6. punt. 1. n. 6. Azot. p. 1. l. 10. cap. 13.
quæf. 5.

³⁹²
Cum his opinor. Cum his opinor. Quia qui tempore interdi-
cti accidentarium est, te Bullam Crucis habere
qua conceditur facultas sacrum audiendi.
At illa facultas posita non est accidentarium,
sed necessarium, te præcepto audiendi Missam
obligari, ut fert verior sententia: Ergo similiter
in præsenti, accidentarium est quem memoria
retinere officij maiorem partem, sed necessa-
rium, eo posito, præcepto satisfacere.

PROBL. L VI.

Sciens, Vespere impediendum se esse à
recitatione: tenetur, & non tenetur
mane recitare.

³⁹⁶
Non tenetur. Quia quælibet hora suo tem-
pori correspoder. Ergo quovsque illud ^{Non tenetur.}
accedat non vrgit illius obligatio. Et quia si
illo tempore, quo ex præcepto Ecclesiæ hora
recitanda est, legitimè es impeditus, cestat
illius recitanda obligatio. Quia horas ante-
ponere, vel postponere, solum tibi ex priu-
legio conceditur, non ex obligatione. Sie Sa
in edit. Complut. v. Hora, num. 1. Nee tenetur
(ait) ad horas, qui urgenti negotio est impeditus.
Huc enim sufficit, recitare horas temporis non
im editi.

PROBL. L V.

Impotens est quis recitare solus, potest sta-
men cum socio, quem habet ad munus:
tenetur hic, & non tenetur officium
dicere.

³⁹³
Nos tenemus. **N**on tenetur. Quia recitare cum socio pri-
uilegium est, quo quis non esse videtur ad
vendam adstrictus. Sic Ioh. Santi. selec. d. 15.
num. 2. Garcia p. 3. cap. 1. num. 14. Leffsi. lib. 2.
c. 37. d. b. 9. n. 54. vñtur distinctione. Si solitus
quis sit socium adhibere tenetur: secus si solitus
non sit. Excipit Garcia num. 215. Nisi antea
quis gratis haberet socium, & postea non in-
venit nisi cum stipendio.

³⁹⁴
Tenetur omne ^{nihil.} Teneretur omnino, si facile habere potest, si
accidens est ad obligacionem inducandam.
Quia obligatur ex præcepto Ecclesiæ recita-
re; sed hoc præceptum facile implere valet
adhibendo socium: Ergo teneretur illum adhi-
bere. Debet enim adicere media ad imple-
dandum præceptum, qua ei difficulta non sint.
Ita Nauar. de orat. 11. num. 13. Azot. lib. 10. q.
cap. 13. quæf. 3. & 6. Manu. tom. 1. fum. cap. 144.
num. 1. Bonac. d. 1. de hor. canon. quæf. 6.
punt. 2. num. 8. Suar. lib. 4. de hor. can. cap. 28.
num. 13. Valent. d. 6. q. 2. punt. 10. §. 7. Reginald.
lib. 18. num. 18. 3.

³⁹⁵
Idem opinor. Idem opinor. Sed limitarim conclusionem.
Nisi surda sit, & absque magna vocifera-
tione audire non possit: tunc enim socium ad-
hibere non tenetur; quia esset nimis onerosa
obligatio. Deinde nisi vñs socij gratis habe-
tur: nō enim quis obligatus est, quære pro stipendio
socium, quia huiusmodi stipendaria inquisitio non est medium ex consuetudine,
neque ex legislatoris intentione. Excipe nisi
beneficiatus sit, quia Beneficium propter hoc
officium datur. Cum ergo ex iustitia ad illud
officium obligetur, obligatur enim mode-
ratos sumptus facere ad obligacionis huius
executionem. Secus erit, si Sacerdos simplex,
sue Religiosus sit. Quia horum obliga-
tio non est ex iustitia, sed ex
Religione.

**

³⁹⁷
Quia præceptum recitandi horas obligat non
solum illo tempore, cui hora specialiter cor-
respondet, sed etiam toto integro die: nam
in qualibet illius parte recitans, obligationi
satisfacit. Ergo si in aliqua diei parte quis im-
peditus est exequi præceptum, & in alia ex-
equi illud potest obligatur planè præcepto pro
illa parte diei, qua expeditus est. Ita Sylneff. v.
Hora, q. vñt. Graf. p. 1. l. 1. c. 54. Bonac. alias refe-
rens d. 1. de hor. can. q. 6. punt. 2. n. 2. Valent. d. 2.
d. 6. q. 2. punt. 10. §. 7. Azot. p. 1. lib. 10. c. 13. q. 15.
Palau. tom. 1. d. 2. p. 6. num. 16.

³⁹⁸
Pateor quidem, quamlibet horam suo tempore
correspondere, quatenus habet specialiter signifi-
cationem, & institutionem, ob quam non li-
cer absque causa, anteponere, vel postponere.
At quatenus præcepta est, toti integro diei cor-
respondet. Vnde obligamus recitare ea tempore
is parte, qua fuerimus ab occupatione illa ex-
pediti. Evidem præiugium est antepondere,
vel postponendi horas, cum suo tempore reci-
tari non possint: vel quando suo tempore pos-
sunt recitari. At quando tempore Vespertino,
v. gr. recitari nequeunt, non est præiugium, sed
obligatio antepondere. Vnde obligamus quis erit
recitare mane, si seit toto Vespere esse impe-
diendum. Cæterum circa prima sententia funda-
mentum monerim, verba illa, quæ ex P. Em-
anele Sæ expressi ex correctione Magistri Sa-
cri Palatiæ esse expuncta.

CAPUT XXVII.

Circa pñnam non recitanti priuatum
beneficiato appositam.

PROBL. L VII.

Primo semestri beneficiatus habet, & non
habet restituendi fructus aliquam licet
non ita rigidam obligationem, horas
omittens.

³⁹⁹
Vidimus scđt. 1. nullam aliam pñnam
esse impositam ipso iure omittentibus præmis-
horas

Sect. II. De Praecepto I. Problemata. 53

horas præter fructum perceptorum restituionem. Cum autem solus Clericus beneficiatus fructus ex Beneficio percipiat, solus ipse hac persona potest obligari, statuta quidem in Concilio Lateran. sub Leone X. s. 9. §. *Ratiocinum.* Quam constitucionem Pius V. innovauit decreto edito 2. Kalend. Octobr. anno 1571. Ex his constitutionibus constat, beneficiatum Clericum obligatum non esse primis sex mensibus ab obtento pacifice Beneficio, aliquid restituere, et ansi officium omittat. Quia Concilium, & Pontifex solùm affirmarunt, sic omittentem peccare mortaliter, & nihil de restituzione addidere. Igitur quæstionis do, an primo illo semestri beneficiatus omittens horas, habeat restituendi fructus obligationem?

400
Habat alio-
quām rifi-
tūndi obli-
gationem.
Haberet quidem, licet non ita rigidam, ac
haberet semestri transacto: post illud enim
tenetur restituere pro rata fructus perceptos,
etiam alia officia, & minera obecat illo primo
semestri non ita rigidam obligationem habet, sed iuxta officium positum mitigare restituionem potest. Quia solum obligatur ex iure naturali, quod intactum videtur reliatum, nam Beneficium propter officium datur. Sic Suar. de hor. can. cap. 29. num. 7. Valq. 1. 2. d. 160. num. 3. & d. 168. num. 34. Menoch. de arbitr. cent. 2. cap. 42. 9. Couar. 3. ivariare. c. p. 13. num. 10. Valent. 2. d. 6. queſt. 2. punct. 10. §. 8. Azot. p. 1. l. 10. cap. 14.

401
Nullam ha-
bi absque
num. 1. fi-
tandi.
Nullam habet restituendi obligationem. Quia Ecclesia ante Concilium Lateranense non concessit Beneficium & illius fructus sub conditione, ut officium diuinum recitaretur: sed ab summum sub onere, & obligatione illud recitandi: alias cum Parocho concedit Beneficium, & fructus, esset facta concessio sub conditione, ut sacramenta ministraretur: ac proinde si in illorum ministracione negligens esset, deberet fructum restituionem agere: quod equidem non est in usu. Item omittens officium absque culpa, non posset fructus facere suos, quia sunt sub illa conditione collati. Ita Gacia par. 3. cap. 1. num. 7. & 10. Fillinc. tract. 23. cap. 10. num. 308. Bonac. d. 1. de hor. can. queſt. 5. punct. 1. n. 9. Lefſi. 1. 2. 34. dub. 3. 1. Naran. c. 21. de orat. num. 38. Valq. sibi contrarius de Benef. cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 8. Palans tom. 2. d. 2. punct. 7. num. 3.

402
Cum huic
potuit
liberare illo primo semestri, etiamsi illam ex iure naturali haberet. Tum ut ostenderet erga beneficiatum nouum suam liberalitatem, ac benignitatem, quem ob difficultatem operis timebat sapienter non in egrè satisfactum suo officio. Tum ob priuationem omnium fructuum, quam subsequenti tempore faciebat, cuius rigore assatim prima benignitas compensabatur. At ita factum esse praesumit. Quia Concilium Later. & Pius V. solùm affirmanit, beneficiatum illo primo semestri non recitantem mortaliter deliquerere, & restituendi omittunt obligationem. Igitur illi non est imponeenda. Nec enim sunt obligationes absque manifesta ratione multiplicanda.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. LVIII.

Omittens uno, vel altero die horas Canonicas tenetur, & non tenetur, aliquid restituere.

403
Non tene-
Non teneret. Quia ex benignitate Ecclesie praemunitur, ob tam exiguum debitum officij omissionem non velle beneficiatum ad restituendum obligare. Quemadmodum presumitur, famulum omittentem uno vel altero die in anno debitum servitum exemplum esse ab obligatione restitutioonis ex quadam benigna congruitate: ne dominus nimius videatur exactior. Sic Sorus l. 10. de iur. queſt. 5. art. 5. Medina sum. l. 1. cap. 14. §. 1. Ludo. Lopez tom. 1. In r. cap. 245 & tom. 1. cap. 105. Vega sum. par. 1. cap. 36. casu 1. & 2. & cap. 128. casu 18.

Tenetur omnino. Quia expresse id Pius V. imperavit. Statutum, ut qui horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus intermisserit, non omnes Beneficij, seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si divididerentur: qui vero Matutinum, tantum dividiam: qui ceteras omnes horas, aliam dividiam: qui barum singulas, sextam partem fructum eius diei amittant. Ergo omittens uno aut altero die horarum recitationem minimè à restitutioonis obligatione excusat. Ita Azor. part. 1. l. o. cap. 14. queſt. 7. Lefſi. 1. 2. cap. 34. numer. 1. & 6. Bonac. d. 1. de hor. canon. queſt. 5. punct. 2. num. 8. Suar. de hor. canon. l. 4. cap. 10. numer. 9. Vasq. de Benef. cap. 4. §. 1. art. 1. dub. 8. num. 43. Garcia par. 1. cap. 1. num. 27. Palans tom. 2. d. 2. punct. 7. num. 7. & alii.

Scio meum. Fillicium trahit. 2. cap. 10. q. 8. docuisse, primam sententiam esse probabilem. *Hoc mihi* Ego autem auctoritate tot virorum videns probabilitatem fulciri idem affirmo. Nam si ratione folium duci vellem, audiendos non esse Doctores illos affirmarem. Neque enim virget, famulum omittentem uno vel altero die in anno debitum servitum exemplum esse ab obligatione restitutioonis ex quadam benigna congruitate, ne dominus rigidis exactior videatur: ut dicamus, omittentem recitationem obligatum non esse restituere. Quia hoc in casu suam voluntatem dominus expressit. Si autem Ecclesia hanc voluntatem satis non expressisset, id presumi poterat.

PROBL. LIX.

Qui possidet tenue Beneficium, & partem notabilim alterius hora omittit, tenetur, & non teneretur aliquid restituere.

406
Non teneret;
Non teneretur, si fructus Beneficij leues sint, eo quod illud sit tenue. Quia non est praesumendum, Ecclesiam cum eo rigore suos

54 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

Ministros obligare velle. Sic Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 30. num. 9. Tolet. l. 2. cap. 2. num. 6.

⁴⁰⁷ *Tenetur om-* dentes leues sint. Quia omittens partem notabilem alicuius horæ, absolute dicitur illam omittere: sicut absolute dicitur omisso Mil-
sam, qui partem notabilem non audiuit, sed pro cuiuslibet horæ omissione est debita restitu-
tio iuxta Pij V. constitutionem, etiam si fru-
etus correspondentes leves sint. Ergo etiam est
debita restitutio pro cuiuslibet partis notabilis
omissione. Ita Garcia part. 3. cap. 1. n. 27. Palau-
tom. 2. d. 2. punt. 7. num. 5. Bonac. de hor. can. d. 1.
quest. 5. punt. 2. num. 1. 3.

⁴⁰⁸ *Hoc mihi* probabilitum. Hanc sententiam probabiliorum reor. Pau-
citas enim fruetus à gravi restituendi obliga-
tionem excusat, non à leui. Quemadmodum
furtum leuis materiae à gravi, non à leui resti-
tuendi obligatione excusat.

PROBL. LXI.

*Quis partem leuem singulâ in horâ omis-
tit, cuius omisso comparatione totius
officii diei granis quantitas censeris po-
test: hic obligatus est, & non est obli-
gatus restituere.*

⁴¹² **R**estituere est obligatus. Quia præceptum
de divino officio recitando non est multi. Obligatum est
plex pro multiplicatione horarum, sed unum obligatum est
pro toto diei officio. Sed qui grauem partem
officii omittit, absoluere officium omisso censetur:
Ergo tenetur integrè restituere: Sicue
si grauem quantitatem alicuius horæ omis-
tit. Sic quidam graues Doctores in manuscri-
pis, quorum sententiâ censeo esse probabi-
lum, censet & Palau ubi infra.

Non est obligatus restituere. Quia proba-
bile admodum est, pro qualibet hora suum di-
stinctum præceptum latum esse. At in haec len-
tientia corruit omnino contraria in nostro ca-
su fundamentum. Quia tunc omissiones non
coniungantur. Sicue omisso in officio unius
diei non coniungitur cum omissione in alte-
ris diei officiis. Ita Moneta de distribut. par.
2. quest. 1. num. 2. 2. Fillinc. tract. 2. 3. cap. 10.
quest. 7. Palau tom. 2. dist. 2. part. 7. num-
ro 7.

⁴¹³ Probabilius hoc mihi, etiam admittam,
vincum esse totius officij recitandi prece-
ptum. Quia ita est unum præceptum, ut
virtualiter sit multiplex, & obligatio re-
stitutionis singulis horis est annexa. Vnde si
qualibet hora per se sumpta nullam indu-
citur restituendi obligationem: neque il-
lam inducit quatenus vincum quoddam offi-
cium constituit. Officium enim inducere
non potest obligationem restituendi, ni-
si partes illius officij dividim inducen-
tent.

PROBL. LXII.

*Recitans sine villa attentione, tenetur,
& non tenetur, resti-
tuere.*

⁴¹⁴ **O**bligatus non est restituere. Quia pœ-
na restitutionis imponitur iis, qui di-
unum officium dicere omittunt: non au-
tem iis, qui negligenter, aut distracte
dicunt. Sic Tolet. l. 2. cap. 11. d. 4.
Cordu. Medi. Henriquez relati à Garcia ci-
rando.

Restituere tenetur eo modo, quo obli-
gatur is, qui recitare omittit. Quia pars ⁴⁶ Tenui plu-
sunt recitare sine villa attentione, & non
recitare,

ESCOB
Theof M.
Tom III

⁴⁰⁹ *Aliquid resti-
tute tenet
ur.* **A** liquid restituere tenerur. Quia cuili-
ber parti horæ sua pars fructuum corre-
spondet, sicut integræ horæ integræ fructuum
quantitas: sed omisso hora perditur integræ
quantitas fructuum illi correspondens: Ergo
omisso parte leui amittitur leuis pars fructuum
illi correspondens. Non enim apparer titulus,
ob quem retineri possit: hic namque solum
erat illius hora partis recitatio. Sic Bonac. d.
1. de hor. canon. quest. 5. punt. 2. numer. 11.
Qui ob hoc argumentum contrariam senten-
tiā exanimō non approbat.

⁴¹⁰ *Non tenet
ur integræ horam omisso, & solum pro
aliqd resti-
tute.* Nihil tenetur restituere. Quia non dici-
tur integræ horam omisso, & solum pro
aliqd resti-
tute.

⁴¹¹ *Hanc sen-
tiam uniu-
eram esse
puto.* Ego equidem hanc sententiam vnicè credi-
derim esse veram. Nam si ex leni omissione
obligatio restituendi ostendat fere nullus esset,
qui intra paucos dies obligationem grauem
restituendi non haberet: quia pauci innen-
tūr, qui diebus singulis horas studio-
sè ac denotè recitent. Vnde esti omissione leui
cuiuslibet hora fructuum pars leuis correspon-
deat: at multis omissionibus leibus granis
fructuum debita erit quantitas. Ne igitur af-
firmem animos recitantium ita illaqueari, af-
fero, pro leni omissione cuiuslibet horæ nullam
esse obligationem restituendi, liget quantitas
fructuum illi omissioni leui correspon-
dens, grauis sit. Nec tam virgines mihi, sicut
Bonacina contraria sententia fundamentum.
Quia quantitas fructuum non dividitur inter
singulos Psalmos, aut versiculos ita, ut cuili-
ber Psalmus, aut versiculo sua pars correspon-

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 55

recitare. Fructus enim Beneficij acquiruntur ob recitationem præceptam, & ob illius omissionem amittuntur: sed recitatio sine attentione, non est recitatio præcepta, quia non est oratio. Ergo ex ea fructus non acquiruntur. Ita *Nauar. cap. 13. de orat. numer. 17. Suar. de Relig. 10. 2. l. 4. de hor. can. cap. 30. numer. 14. Azor. p. 1. 10. c. 1. q. 5. Garcia p. 3. o. 1. n. 186. Nauarra de re. it. l. 1. o. 2. n. 2. 40. Lessi. l. 2. c. 7. dub. 11. n. 67. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. n. 2. n. 17.*

His haretio. Quia si pena restitutioonis imponitur iis, qui ossi cium omittunt: confiteri iis qui attentione nulla exhibita recitant, omnino esse imposta, quia nullatenus compreundunt recitatio. Affero itaque penam restitutioonis impositam esse ei, qui sine vila attentione diuinum recitat officium.

PROBL. LXIII.

Excusatur, & non excusatur beneficiatus ab integra, ob horarum omissionem, restitutio. si Beneficium alia munera habeat annexa, nempe curam animarum.

⁴¹⁸ *Excaut. E*xcautur quidem. Quia Pius V. solum dicit in Bulla, omittentem recitationem pro rata obligatum esse restituere omnes Beneficij, seu Beneficiorum fructus, qui illis diebus omissionis responderent; sed hoc limitati potest, ut intelligentur fructus, qui recitationi correspondent, non vero aliis muniberis a beneficiario exhibitis. Ergo sic explicandum. Tum quia sic ini naturali obligari restitundi a Pio imposta esset conformior: tum quia rigor huius penalis constitutionis temperaretur: tum qui durum est, beneficiatum Parochum, & Capellano eadem obligatione teneri, qui tenetur simplex beneficiatus, cui nullum onus praeter recitationem est Beneficio annexum, Sie Tolet. l. 2. cap. 12. dicto. Lessi. l. 2. cap. 14. numer. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. p. nc. 4. numer. 2. Va. q. de Relig. cap. 4. c. 1. a. 1. dub. 1. numer. 8. Medi. in expl. præc. 8. 11. Manu sum. p. 1. cap. 164. numer. 4. Lopez p. 2. m. r. n. cap. 95. Sa. V. Beneficium. n. 8. Henr. l. 1. c. 1. s. 2.

⁴¹⁹ *Excaut. E*n minime excusat. Quia Pius V. in sua constitutione eodem modo de Beneficio cum cura, & sine cura loquitur: & de vitroque dicit, omnes Beneficij, seu Beneficiorum fructus, qui illis diebus, in quibus omittit recitare, correspondent, si dividenter, si nos non facere: sed tanquam iniuste perecipio restituere debere. At qui Beneficium sine vila cura habet obligatus est omnes integrè restituere: Ergo etiam qui Beneficium curatum possidit. Ita Valent. l. 2. dict. 6. q. 1. pun. 10. §. 8. Azor. l. 10. cap. 1. 4. q. 6. Palausto. l. dict. 2. pun. 7. numer. 8. Nauarra l. 2. de re. it. cap. 2. a numer. 8. & a numer. 196. Suar. l. 5. de hor. can. 10. o. n. 6. Garcia p. 3. cap. 1. n. 8. 35. & sequente Malder. de Virintib. ar. 10. c. 2. dub. 4. v. f. seqn. iur. Reginal. l. 10. n. 46.

⁴²⁰ *Pius. sent. tanta ad hanc.* Fatoe, in hanc sententiam admodum inclinare, & decreuisse ei adhaerere. At legens meum Gabrielem Vazquez l. 2. d. 168. n. 24. vidensque mutasse sententiam, etiam ego propositum murau. Allero igitur, Bullam Pij V. cum limitatione à primæ sententiæ Doctoribus ex-

pressæ esse intelligendam ac proinde Parochum, ut Episcopum solum obligari ad quintam partem fructuum restituendam, Canonicum ad quartam, Capellanos ad tertiam.

PROBL. LXIV.

Pensionarius, & Beneficiatus simplex, cui nullum onus est annexum præter horarum recitationem: potest, & non potest, aliquos fructus retinere ob obligationem ad deferendum habitum, & tonsuram.

⁴²¹ *P*otest quidem. Quia delatio habitus & tonsura debet aliquo modo compellari. Ergo ex fructibus retinere potest partem illam, quemadmodum habitus sumptus, & ad eo onus gestationis curata correspondere videatur. Henr. l. 1. 3. cap. 1. §. 1. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 3. n. 1.

Minime potest. Quia delatio habitus & tonsura Clericalis abunde immunitate Ecclesiastica, & aliis honoribus Clerico concinnis compensatur. Ita Palausto 10. 2. d. 1. pun. 7. n. 9.

⁴²² *Hoc teneo affirmans Clericatu beneficiarum Non potest qui nullum onus habet annexu præter recitationem, si recitare omittat, omnes fructus debere bise. restituere. Nec ore contrarium in Pensionariis, & beneficiatis simplicibus probabile esse reputo.*

PROBL. LXV.

Distributiones quotidianæ & græsse fructus quos Canonicci amittunt ob omissionem præteritam recitationem, sunt, & non sunt applicata mensa Capitalari, sicut sunt applicata ob non residentiam.

⁴²³ *S*unt quidem applicata Capitalari mensa. Quia id deciditur cap. vni. de Cler. non sunt mensa resid. & Trident. ssf. 2. 4. 6. 12. Sic Capitalari. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 30. numer. 18. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 4. numer. 9. Tolet. l. 2. cap. 12. dicto, & alijs apud Garciam citandum.

Non sunt applicata Capitalari mensa. Quia ⁴²⁴ Canonicus residens, & non recitans, etiæ ratione residentie lucratur quotidianas distributiones, ob omissionem recitationem eas amittit, mensa. Sed non amittit illas ex cap. vni. nec ex Trident. etatis sed solum ex Concilij Lateranensis, & Pij V. constitutione: Ergo neque aliis sunt applicande, nisi illis, quibus præstatæ constitutæ applicant; nempe fabricæ Beneficij, vel pauperibus. Ita Palausto 10. 2. d. 1. pun. 7. numer. 14. Torre de hor. ca. contr. v. 10. d. 6.

⁴²⁵ *E*iusdem sū mensis. Credo enim quod prefati textus solum probant, ob non residentiam frumenti. Alius esse applicatos aliis Canonicis residentibus, sive Capitalari mensæ. At cum nihil loquantur de applicatione ob recitationem privatam omniam, dicendum est, seruandam esse Concilij Lateran. & Pij V. constitutionam applicantem hos fructus fabricæ Ecclesiæ Beneficij, vel pauperibus.

56 Théologie Moralis.Lib. XXVIII.

PROBL. LXV.

Beneficiatus non recitans, potest, & non potest sibi applicare fructus, si vere sit pauper.

Non potest. Quia Concilium Lateran. &
Non potest. Pius V. sua in constitutione dicit, beneficiatum non facere fructus suos, sed eos tanquam iniustis perceptos obligatum esse restituere. Et quia non decet Clericum non recitantem commoditatem ex defidia percipere. Et quia ansa datur non recitandi, si sciat ille sibi inopin posse fructum restitucionem gerere. Sic optima nota Doctores, qui nondum suas elucubrationes prelo dedere. Et Palauis 10. 2. d. 2.
pun. 7. numer. 12. hanc sententiam probabilem est iudicat, dum contrariam probabiliorem esse affirmat.

428 Potest planè Quia pauper verè ipse non de-
Nlaxè potest bet deterioris conditionis alius esse pauperibus:
Et quia ipse non tam sibi applicat, quam Pon-
tifax ipsi, Iu Palatu citat. Nauar. cap. 25. n. 191.
Lefsi. l. 2. cap. 3. a. num. 173. Stuar. l. 4. de hor. can.
cap. 3. a. numer. 2. 1. Bonac. d. a. de hor. can. q. 5. pun.
4. n. 8. Tolet. l. 2. c. 1. 2. n. 5.

429 Hanc sententiam longe probabiliorem reor,
Hoc probabi- si duplice ei limitationem apponas. Prima
tius longe
reor. est, nisi aliud conset, aut rationabiliter pra-
sumatur velle Pontificem. Nam esto velit Pon-
tifax, pauperibus fructus restituere, potest non
quibuslibet, sed certis applicare, & alias ex-
cludere. Crediderim autem nolle Pontificem
beneficiato pauperi fructus applicare, quoties
ipse intendens sibi paupertatis titulo hos fru-
ctus applicare, dicere horas omittit. Nec enim
fas esset, Pontificem occasionem peccandi sup-
peditare. Quare in Bulla Compositionis eos à
compositionis beneficio excludit, qui sub spe
compositionis furantur. Secunda est, nisi ex
confutidine, aut speciali statuto applicati sint
hi fructus amissi alieni pio operi certo. Quia
Concilium Lateranense, & Pius V. non iden-
tur voluisse huiusmodi consuetudinem, aut le-
gem derogare: sed tantum applicare fabrica Be-
neficij, aut pauperibus eos fructus, qui non
fuerint alias speciationi applicati.

PROBL. LXVI.

Pensionarius non recitans Officium paruum
Deipara potest, & non potest à benefi-
ciatio pensionem accipere: potest, & non
potest ipse beneficiatus eam retinere.

A30 **N**on potest pensionarius accipere, & beneficiatus potest eam retinere. Quia pensionarius non recitans Deiparae officium patrum est illius recipiendi incapax: nullum enim officium aliud præter recitationem officij humi-
us exequitur. Ergo non potest pensionem ac-
cipere. Ergo beneficiatus potest eam re-
tineare. Hanc ultimam consequentiam probo.
Quiasolum obligatus est beneficiatus pen-
sio-

nario ex fructibus sui Beneficij pensionem concedere , quoties pensionarius capax illius est . Qui ratione plures Doctores censent excommunicato pensionario non esse obligatum beneficiatum tradere pensionem : quia est illius incapax . Cum ergo ob recitationis omissionem sit etiam incapax , concluditur , pensionem illi tradi non debere . Sic hi Doctores , quos presso nomine memorat Palauus 10.2.d.2.pun.7.2.1.7.

Potest licite pensionarius pensionē accipere, 431
Quia non sibi retinendam accipit, sed tradē-
dam fabrica Beneficij seu pauperibus: siem
non peccat beneficiatus non recitans accipiens,
Beneficij fructus, si illos accipiat non sibi, sed ^{re} _{et beneficia}
pauperibus, vel Beneficij fabrica applican-^{re} pensionem,
dos. Porr̄ nec beneficiatus potest pensionem
retinere eo quod pensionarius non recitari-
cūt nec posunt fideles fructus retinere, quia
beneficiatus horas non persoluit. Ita Palanus ro.
2.d.2.pun.7.n.17.

Certe Beneficiatus tenetur pensionem tradere in pensionarij sustentationem; et enim illa pars fructuum à Beneficio extracta, & pensionario applicata, si fideles sunt obligati tradere beneficiato fructus Beneficij in illius sustentationem, ut ipse pro illis oret, & alia officia ministraret. Si autem beneficiatus ea officia non praestat, non tenetur fructus Beneficij iis, à quibus accepit, reddere: Ecclesia enim ei in dixit obligationem recitandi, qua non impleta, inhabilem eum constituit libi fructus retinendi, & obligauit, ut eos tanquam iniuste perceptos fabrica Beneficij, vel panperibus traderet.

C A P V T X X V I I I .

Circa publicam in choro Horarum Canonicarum celebrationem.

PROBL. LXVII.

*Episcopus tenetur, & non tenetur, diuinum
officium in Ecclesia persoluere.*

Tenetur sane. Quia ex cap. *Episcopus 4.1.* 433
Concilium Carthaginense IV. praescribit *Tenetur* ad
Episcopo cap. 1. ne holpitum longe ab Eccles-
ia abscedat: quod videtur esse, ut obligatio-
ni assistendi choro, commodis possit satisfa-
cere. Deinde, quia cap. *Peruenit. 7.9.* 1. man-
datur Episcopo, in sua Ecclesia residere. Ter-
tio, quia cap. 1. de celebr. *Missa*. Pralatis con-
ceditur ex causa choro absens: Ergo illa cessa-
re, interesse choro tenetur. Quartu, quia e-
Episcopus de confecr. caecut, ne die Domi-
nica ab Ecclesia cui proximus fuerit, absens
infirmitate fuerit impeditus: Ergo salem die-
bus Dominicis hanc habet obligationem. Ra-
tione probo: Quia cum Episcopus magis prin-
cipaliter, quam omnes alii Ecclesia depurari
sit, conueniens erat, strictiori obligatione te-
neri. Cum igitur Canonici, & Praeventandi obli-
gationem assistendi habeant: a fortiori Epis-
copus

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 57

copus pinguiores redditus accipiens eam subire debet obligationem. Sic Angel. v. Horas n. 28. Sylvestr. v. Horas q. 10.

⁴³⁴ Non tenetur. Qui a nemini est imponenda non tenetur, obligatio nisi ex manifesto textu, vel ratione constituerit. At nullus est textus, qui hanc Episcopo obligationem expresse indicat: nec ratio efficax illam peruidens: Ergo afferenda non est. Minorem probo discurrendo per textus supradictos. Canon emittit Episcopus nullum habet verbum præcepitum & concessum, quod præciperebat, Episcopum non longe ab Ecclesia holpitum habere, non inde inferatur, obligationem esse ei assistendi choro, cum id præcipi posse ob varios fines, nempe ut commodius gubernationi spirituali, ac temporali attenderet; & ut officio diuinis, si vellet assisteret. & ut subditi commodiadum ad illum habeant accessum. Textus cap. Peccatum ad nos de residentia in Ecclesia propria, seu in loco Beneficii loquitur, non de assistentiis in choro. Capit. vero i. de celebr. Missar. non de Episcopis, sed de Parochiis, seu Presbyteris loquitur, de quibus est specialis ratio, cum non sint ad eos grauius distracti, ac Episcopi ministerii. Denique cap. Episcopus, de consecratione, sollempniter probat, debere Episcopum diebus Dominicis Ecclesie interesse, non quidem omnibus horis Canoniceis, sed ad summum Sacrificio Missae quo textus loquatur. Nec hoc sub obligatione existimo immunitum, cum usus fuerit textus verbo: ob eius quod planè decentiam importat, non obligationem, ut colligitur ex l. solam, §. 1. ff. de noui operis nuntiat. & tradit Tusci. tom. 2. litter. D. concl. 2. num. 3. Quod autem nulla ratio efficax sit hanc obligationem persuadens, patet. Quia licet Episcopus strictius quam alij Canonici, ac Præbendati Ecclesie sit deputatus, & ideo strictius videbatur obligandus choro interesse: at quia alia munera exerceat, quæ non obent Præbendati, alisque grauioribus ministeriis docendi populum, prædicandi Euangelium, gubernandi subditos, &c. occupatus est, ab obligatione assistendi choro censetur exemplus. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 91. art. 1. ad 3. Garcia part. 3. cap. 2. numer. 18. dub. 1. & num. 480. Suar. de Relig. tom. 2. l. 4. de hor. canon. c. 10. num. 13. Filliuc. m. 23. cap. 4. quest. 8. Valent. 2. 2. d. 10. quest. 6. punct. 2. Bonac. d. 1. de hor. canon. question. 3. punct. 5. num. 9. & alij communiter.

⁴³⁵ Probabilis certe haud esse obligatum Episcopum choro quotidie interesse in diebus Dominicis, & festis: sed sollempniter, quando ob occurrencem casum, tum exempli exhibendi, tum scandali visitandi, tum sui praestandi muneri visum fuerit. Verum est hoc ita sit, expedit, ut choro Dominicis, ac festis, & præcipue solemnioribus assistat, ut aliis sit Religionis ac pietatis in documentum.

* *

PROBL. LXVIII.

Præobus ratione sui officij tenetur, & non tenetur officium diuinum publicè recitare.

Tenerit quidem. Quia cap. fin. 92. Presby- ⁴³⁶ ter, & Diaconus deponi mandantur, si mor- Tenetur quidem ab Episcopo horis Canoniceis in Ecclesia perfolwendis non interfuerint. Et c. i. de celebr. Missar. presbytero rurali permittitur, ad colendos agros exire, si per se, vel per scholares per sum horarum competenteribus horis perfoluant signum ergo est, per se obligationem habere. Si quidem ratione paupertatis, & hec siflatis colendi agros, à personali publica recitatione excusat. Pontifex Clement. i. de celebr. Missar. vbi postquam dixerat, in Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis deuotè plalendum esse, subdit: In aliis vero Ecclesiis (quæ non possunt esse aliae nisi Parochiales) convenienter, & deuotè celebretur officium diuinum nocturnum pariter & diurnum. Debet ergo per Parochum, aliosque beneficiarios celebrari. Igitur per se hanc habet obligationem. Sic Palau. 10. 2. d. 2. pm. 1. n. 10. si ius antiquum scriptum spectetur.

Minime tenetur. Quia ferè omnium Ecclesiæ Parochialium consuetudo suaderet, Parochum ratione sui munieris minime obligatum esse ad publicam quotidianam diuinij officij recitationem. Ita Suar. l. 4. de hor. canon. c. 10. n. 4. & 11. Filliuc. tr. 1. 3. n. 13. Bonac. d. 1. de hor. canon. 9. 3. punct. 5. n. 12. & alij communiter.

Profecto si ius specteris antiquum proculdubio Parochus sui officij ratione tenetur quotidie in choro officium diuinum recitare. At si consuetudini hæramus, plurimi sunt Parochi, & in Ecclesiis Parochialibus beneficiati, qui ab hac obligatione publicè recitandis sunt exempti. Quia in his Ecclesiis ordinantes redditus Beneficij horæ Canoniceæ non dicuntur singulis diebus, sed ad summum diebus Dominicis, ac festis: & in his non omnes hora, sed Vespera: in aliis vero Ecclesiis ne etiam his diebus celebrantur. Ergo hi Parochi, & earum Ecclesiæ beneficiati ad horas Canoniceas publicè recitandas non arstantur. Verum quoties est consuetudo dicendi in Ecclesiis diuinum officium Parochus præcipue tenetur, nisi legitima impediatur ex causa: ea autem intercedente subditum debet substituere. Qualibet vero rationabilis causa sufficit, ut Parochus per se officium dicere excusat, speciatim uno die vel altero, ut faris colligitur ex c. i. de celebr. Missar.

PROBL. LXIX.

Præbendatus, ut absit à choro, cedit distributionibus, nec ob eius absentiam officium dimittitur, nec sine debita occasione celebratur: Hic quidem choro non assistens peccat, & non peccat letaliter.

Suppono ex sect. i. Præbendatum graniter ⁴³⁷ delinquere, si à choro ab aliis tempus à supponere iure.

58 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

ire concessum. Quia ex distributionibus acceptis hanc choro assistendi subit obligatio-
nen. Et quidem absens à choro absque causa
legitima grauer peccat cum obligatione re-
flitiendi, si distributiones assistentibus, vel
legitimè impeditis assignatas vñper: recipit
enim quod sum non est, ut deciditur cap. vii.
de cler. non resid. in 6. & Trident. s. 14. cap.
12. Item peccat lethaliter, si ob eius absentia
officium divinum in choro omititur, aut
cum debita solerinitate non celebratur. Qua-
re solum est difficultas quando Præbendatus
edit distributionibus, & propter eius absentia
officium non dimittitur, nec sine decen-
ti solemnitate celebratur: an tunc absens à
choro sine causa lethaliter delinquat?

440 Non delinqui lethaliter. Quia nulla est
textus, unde huiusmodi obligatio colligatur:
nam cap. si quis Presbyter 9. non mandatur
Clericus Ecclesiæ deputatus deponi, nisi post
quam ab Episcopo monitus fuerit, & monito-
ni parere noluerit: Ergo secluso Episcopali
præcepto, non peccat. Et cap. 1. & Clement. 1.
de celebrat. Missar. solum obligantur alieni
Ecclesiæ Cathedrali vel collegiaræ addicti, vt
per se, vel substitutis divinum celebrent officium:
Ergo si ex absentia alieni Canonici officium
non omittitur in Ecclesiæ, & ipse distri-
butiones intercessentibus, & legitime impedi-
tis concessas non vult recipere, poterit sine le-
thaliter crimine absente. Verum si ex his capitibus
nancetur, assistendi choro, obligatio, singu-
lis diebus essent obligati assistere: conseqvens
videatur durum, nam inde sequeretur eos le-
tha iter delinquere, si vna die absque legitima
causa absentes, sicut cum priuatim absque gra-
ui causa recitare omittunt. Si Barbo, de po-
te. Episcop. part. 3. alleg. 53. num. 18. Carol. Ma-
cig. de hor. canon. cap. 56. num. 34. Reginald. l. 18.
num. 6. Valent. 2. i. d. 6. quaest. 1. punct. 10. §. 6.
Caet. v. Hora. §. 5. Sylvest. ibi. quaest. 2. Angel. nu-
mer. 21. Natan. cap. 5. de orat. num. 14.

441 Lethaliter delinquit, si absque causa legiti-
ma pluribus diebus absit à choro, etiam si di-
stributiones remittat. Quia cap. Relig. 9.1.
Clericus vigilii non assistens, & officium di-
vinum publice non recitans, vltra priuationem
stipendi excommunicati, ac suspen-
di mandatur: quia peccatum non nisi ob gra-
uem culpam imponatur. Et cap. si quis
Presbyter, peccatum depositionis afficiendum est
Clericus absens ab officiis celebratis in Eccle-
sia, vbi residet. Quod autem haec peccatum non
incurat, quovisque monitus sit ab Episcopo,
hanc excusat eius culpa grauerat. Et quia
Beneficia Ecclesiæ Cathedralium, & Col-
legiarum beneficiatis conceduntur, vt diu-
nia officia in populi utilitatem ac devotionem
celebrentur: At omittere ea, quæ alicui competunt
ratione proprii munieris est graue pec-
catum: Ergo. Ex quo fit, non obligari præcisè
Præbendatum choro assistere ob distributiones:
his autem ad assistendum incitat. Ita Suar.
l. 4. de hor. canon. cap. 10. num. 17. & cap. 13. a nu-
mer. 5. Bonac. d. 1. de hor. c. non. quaest. 2. punct. 2.
num. 1. Garcia de Benef. part. 3. cap. 2. num.
32. dub. 15. Valq. de Benef. cap. 3. art. 2. dub.
1. num. 18. Palauz tom. 2. d. 3. punct. 2. nu-
mer. 3.

442 Hanc sententiam probabiliorum esse existi-

mo. Quia Præbendati sub gravi culpa obliga-
ti sunt propria in Ecclesia residere, & ad id cogi-
posunt à superiori sub excommunicationis pre-
na, & fructuum, ac Beneficij privatione. Tri-
dent. s. 6. cap. 1. & s. 20. cap. 6. & s. 22. c. 3. &
s. 23. cap. 1. Sed hæc residentia est ad exercen-
dum suum munus, & obligationi satisfacien-
dum, que nulla alia est regulariter preter pu-
blicam in choro recitationem, officiis que di-
uinis assistentiam: Ergo ad hanc tenentur. At-
tamen vno, vel altero die in anno abesse ultra
tempus à iure permisusculpam lethalem mi-
nimè constituit. Quia sic videtur apud timora-
tos vnu receptum.

PROBL. LXX.

Præbendatus choro assitens quomodocum-
que, sine intentione: lucrat, & non
lucratur distributiones assistentibus
concessas.

Distributiones lucrat, quomodocumque ibi
alii attingit, etiam si non attendat, sed cum
alii colloquatur, modo potius primatum reciter.
Quia hic vere attingit, licet indebit. Ergo dis-
tributiones lucrat. Certe hic non potest absens
a choro absente: Ergo non potest ut absens
distributionibus priuari. Sic alias referens Cat-
hæc p. 3. n. 514. & tradit Suar. l. 4. de hor. canon. c. 14.
a numer. 12.

444 Minime lucrat, qui licet corporaliter cho-
ro assistat, diuinis officiis non attendit, sed vo-
luntarie distrahitur confabulando, vel dormien-
do, &c. Quia distributiones conceduntur ob
assistentiam, ac presentiam humanam, & hono-
rariam cedentem in Dei cultum, & diuinorum
officiorum autoritatem: At qui voluntarie
distrahitur ita, vt ad officia diuinæ non attendat,
haud dici potest ipsis moraliter, & humano
modo praefens ex l. oram Titio ff. de verb. signif.
Ita Barbo, de potest. Episc. alleg. 53. numer. 112.
Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. §. 1. numer. 19. Torre de hor.
can. controu. 1. o. d. 7. & 1. Manu. sum. 10. 1. c. 145.
numer. 5. Vega p. 1. sum. 128. casu 10. Lud. Lop.
to. 1. c. 246. Pet. Ledel. sum. p. 2. rr. 9. c. 4. concl.
vlt. diff. 1. & 2. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 5.

Cum his opinor. Quia cum Præbendati hi
ad assistendum in choro tenentur, licet possit
modum priuatim horas recitent, aut ante re-
citarint: non satisfaciunt assistendi in choro
obligationi: non enim assistit, qui voluntarie
distrahitur mente solum corpore adest. Quod si
de Præbendatis obligatis ad canendum sermo
procedat, existimo obligatos esse canere, nec
latisfacere, dum submilla voce recitant: teneri
attendere ad ea, quæ alter chorus canit. Quia
hic necessaria sunt, vt officium alternativum pu-
blicè perficiatur, & unus chorus cum altero
communicet. Ut assertit Suar. l. 4. de hor. ca-
non. cap. 1. num. 9. & 10. Lessi. l. 1. c. 3. 4. num. 184.
& Bonac. d. 1. de hor. canon. quaest.

3. punct. 2. §. 1.
num. 17.

**

PROBL

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 59

PROBL. LXXI.

Prabendatus, submissa voce suam partem rectans, vel non rectans, sed atten-
dens solum ad partem, quam alter reci-
tat chorus: lucrat, & non lucratur di-
midiam distributionum partem.

recitandi præceptum id supplere debet, eo *Minime ad-*
quod integrè non recitauit officium: *implenit et supplere;*
tamen assistendi choro obligationem cum per
eum non fecit, quominus partem alteram exau-
daret. Sic nulla tradita ratione sà, v. *Hora,*
num. 9.

Debet omnino, qua non percepit, postea *451*
supplere. Quia non potest dici, partem, quam *Debet qua*
non percepit, recitat: sola enim perceptione, *dum,*
vel auditione suam posset efficere. Ita Bonac. &
Nauar. citati. Moneta de distrib. p. 1. q. 2. n. 47.
Smar. lib. 4. de hor. can. c. 30. n. 15. Palaus tom. 2.
d. 3. punct. 4. num. 6.

Hoc probabilius esse reor. Quia Præbenda- *452*
tus non recitans Officium diuinum priuat *Hoc mibi*
distributionibus ex Bulla Pij V. etiam si choro *verius.*
intersit. Priuatum, inquam, integra perceptione,
non dimidia eam partem, ut Problem. proximo dixi. Alteram autem partem percipere non
poterit, nisi suppleat priuatum, quæ non au-
dituit.

PROBL. LXXII.

Capitulum percipiens distributiones, quas
Præbendatus absens percepturus erat, si
choro adesset: tenetur & non tenetur
solare pensionem, & horaria: sive sub-
sidium, que præbenda distributionibus
imposita sunt.

Necessatio ad questionis elucidationem *453*
premittendum in primis pensionem esse *Nonnulla*
onis Beneficio, seu eius fructibus impositum *præmissum.*

Sedis Apostolicae auctoritate solidandi aliquam
alicui portionem Charitatum verò subsidium
dici illud, quod Episcopus exigere potest à Cle-
ris Beneficia possidentibus ex fructibus Be-
neficij. Deinde premitto, pensionem, & chari-
tatum subsidium regulariter non censi im-
positam, nec soluendam ex distributioni-
bus quotidianis; sed ex Beneficij fructibus.
Quia distributiones quotidianæ constitue-
sunt ad divini cultus augmentum, & personalis
laboris in mercedem non igitur censienda sunt
granare pensione, aut charitatu subsidio, nisi
id clare constet. Potest Pontifex hæc onera di-
tributionibus annexare. Quia ipsi competit
Beneficiorum redditum, emolumentorum, alio-
rumque Ecclesiasticorum prouentuum libera
dispensatio. Ideo dixi, pensionem, & charitatu-
m subsidium regulariter, seu inspecto iure
communi, non censi imposta super distribu-
tiones. His premissis, questionem, num Capitu-
lum percipiens distributiones, quas amittit
Præbendatus absens, teneatur soluere pensionem,
aut charitatum subsidium super præfa-
tas absentes distributiones impositum?

Non tenetur. Quia Capitulum omnes di-
stributiones absentium, & presentium recipit
iure proprio interestib[us] dividendas; iure,
inquam, proprio non decrescendi. Sed ante hæc
divisionem non est Capitulum ad pensionem,
aut charitatum subsidium grauatum: quia
pensione non est imposta super cumulum fru-
ctuum omnium præbendarum: (non enim est
imposta super omnes præbendas, sed super
vniam tantum.) Facta autem divisione, nullus
canoni

446
Invenitur
quidem.

447
Non lucra-
tur.

448
Præbendatis
fructus & iugo.

449
Bonac. Invenitur
fructus.

450

60 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

Canonicias videtur obligatus ad illorum onerum solutionem; quia omnes fructus, quos quilibet recipit, illos recipit irre proprio suo præbendæ, quæ grauata non est. Sic Tolent. lib. 1. c. 14. n. 13. Gutier. l. 1. q. 99. Canon. c. 1. o. 20. Moneta de distribut. p. 3. q. 8. n. 17. Navar. conf. 1. de solut. pension.

⁴⁵⁵ *Tenetur pl. loco Præbendati non assidentis choro horas rectatari: sed Præbendatus non potest sibi lucrari distributiones, quibus annexa est pensionis, seu charitatini subisdij solutione: Ergo nec Capitulum sibi potest lucrari: Ergo tenetur accipiens distributiones, ad pensionis, vel subisdij solutionem. Ita Navar. sibi contrarius conf. 3. de solut. num. 1. Bonac. d. 2. q. 6. punt. 3. num. 9. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. num. 17. Garcia p. 1. c. 5. n. 224. Gigas de pension. q. 5. Roman. conf. 88. & alij.*

⁴⁵⁶ *Hinc teneo. Et cum, & illorum applicationem teneri Capitulum ad pensionis solutionem, si in se velit distributiones, quas absens amisit, retinere, aut aliis interessentibus applicare illam partem fructuum, que beneficium grauatum, si assisteret, esset concedenda. Quia illa pars indeterminata cum fructuum ex voluntate Pontificis est extracta, & ad pensionem grauata ex gratia Pontificis independenter à servitio possessoris. Negari enim non potest, hunc modum impendi pensionem esse possibilem. Quod autem sit conuenientior, inde probatur: quia intentio Pontificis, in concedenda pensione, est, prouidere certè & infallibiliter pensionario sustentationem: at si pensionarius non posset obtinere pensionem à Capitulo recipiente fructus, & distributiones tempore, quo beneficiatus non assit, vel non recitat, hand certò, & infallibiliter, & annuatim pensionario erit prouisum. Quod si instes, beneficium esse personaliter obligatum ad illius solutionem. Præterquam quod est dubium, cum fructus nullos recipit: non interficit secura pensionarij sustentatio: si quidem beneficiarius sèpè impotens est ad solendum; & ex alia parte cum non possit pensionarius fructus sequestrare, insolitus remanebit.*

PROBL. LXXIV.

Præbendati infirmi, & impediti, & in utilitate Ecclesia occupati, lucrantes, & non lucrantes distributiones illas, quas absentes amittunt, ac si personaliter residerent.

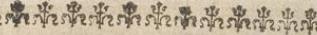
⁴⁵⁷ *Lucrantes quidem.*

I Verantur profecto. Quia reputantur in iure interessentes: Ergo non solum debent sic reputari ad lucrandas distributiones sibi competentes, sed etiam eas, quas absentibus à choro competere constituerit. Certe Tridentinum *seff. 21. cap. 3. & seff. 24. c. 2.* non videtur alii concedere absentium distributiones, nisi iis, quibus concedit proprias: siquidem interessentibus concedit, quas absentibus denegat, neque aliud tertium genus personarum agnoscit. Fanet *vñs* & *praxis Hispaniarum Ecclesiarum*, in quibus distributiones eti pro singulis horis sunt assi-

gnatae, non illas quis accipit, dum singulis interest horis, sed in anni fine: & tunc absentium distributiones dividuntur inter eos, qui & reales præsentes fuere, & fictione iuris præsentes reputantur. Sic nonnulli moderni, quorum sententiam probabilem reputat Palauus *tom. 2. d. 3. punt. 8. num. 7.* & merito quidem.

Non lucrantes. Quia in nullo textu exprefsum inuenitur, absentes ex causa infirmatis, necessitas corporalis, aut utilitatis Ecclesiæ, lucrari absentium distributiones: Ergo non sunt illis concedenda. Antecedens probro. Quia in cap. *Consuetudinem de Cler. non refid. in 6. vbi de iis legitimè absentibus fit mentio, solum permittitur, ne amittant distributiones sibi obveniatur, si resident. Ita Palauus citat. n. 8. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 7. punt. 1. in fine.*

Probabiliori hanc partem esse credo. Quia nullum priuilegium cedens in divini cultus diminutionem est presumendum, nisi expreſſe probeatur: lucrari autem hos legitimè impeditos aliorum absentium distributiones est priuilegium cedens in diminutionem divini cultus. Excipio tamen priuilegium desumptum ex confuetudine, qua si legimus sit præcripta seruanda est.

CAP V T X X I X.

Circa causas excusantes Præbendatum à choro, vt non obstante illius absentia, distributiones lucretur.

PROBL. LXXV.

Grauis infirmitas in Præbendato, qui ante illam choro non solebat interesse, cum efficit, & non efficit præsentem, vt fructus, & distributiones percipiat.

V Idisti *seff. 1.* granem infirmitatem efficere, vt Præbendatus fructus, & distributiones accipiat, ac si choro interesceret. Quiescere autem, num hoc verum habeat, si ille ante iure interessè diuino Officio non solebat? Hoc in causa eius infirmitas non efficit, vt fructus & distributiones percipiat. Quia tunc infirmitas non est causa absentie, siquidem, infirmitate cessante adhuc abesset. Sic Couar. 3. varior. cap. 1. num. 8. Barbos. de potest. Episc. alleg. 5. num. 16. Gutier. l. 1. q. 99. canon. num. 1. 3. 8. Valq. de Benef. c. 4. §. 3. n. 225. Azor. p. 2. l. 7. c. 7. Decanus tem. 2. conf. 69. n. 8. & 9. Moneta p. 2. de distrib. q. 1. num. 21.

Tunc infirmitas eum præsenterit efficit, vt fructus, & distributiones percipiat. Quia infirmitas in illo casu causa est, vt ab sit à choro: si presentem quidem ex illa impeditur adesse, etiam voluntatem interessandi haberet. Quod autem, illa cessante, adhuc abesset, solum interficit, infirmitatem non esse causam vnicam absentie: at non probat veram non esse causam. Cum vero cap. *unus de Cleric. non refid. in 6. conce- datur*

Sect. II. De Præcepto I. Problemata: 61

datur impeditis ob infirmitatem lucratī distributions posse, & ille eo in casu verè impeditur, efficitur plane, eum in hoc priuilegio esse comprehensum. Ita Petr. Nauarra l. 2. de rest. c. 2. dub. 3. n. 238. Cuius sententiam Palauis 10. 2. d. 3. pun. 9. §. 1. n. 5. fatis probabilem esse fatetur, licet contraria adhucet.

Ego quidem huius sententiæ rationem 462 primam sententiam conseruam, sed efficacem esse duco vt me non solum allicit ut probabilitatem sententiæ profitear, sed penè vt ei harcerem, perfusit. Attamen quia à communī recedit, primam sector, credens textum citatum ex c. vni. Sic debere explicari, vt non quibusvis impeditis ob infirmitatem concedant distributions, sed tantum ijs, quibus infirmitas unica est absentia causa, illaque cessante, choro adfessent.

PROBL. LXXVI.

Prabendatus qui extra locum residentia infirmatur, lucratur, & non lucratur distributions, cum ex legitima causa abest.

461 *Non lucrat. in. tunc.* **E**tiam si ex legitima absit causa, extra locum residentia ægrotans, distributions non lucratur. Quia c. Cum non deceat, de elect. in 6. absentibus à loco Ecclesiæ ob illius utilitatem, fructus conceduntur, non distributions. Ne igitur hic textus contrarius sit decisioni textus in c. Vni. de Cler. non resid. in 6. afferendum, textum in c. vni. procedere de impedito in loco Beneficij, aliud verò de impedito vñibilis. Sic Vafq. de Benef. c. 4. §. 3. n. 225. Garcia p. 3. c. 2. n. 360. & 364. Guiter. l. 1. q. can. c. 1. n. 189. Conar. 3. var. c. 13. n. 8.

464 *Lugatur quādū.* **S**i ex legitima causa abest, extra locum residentia ægrotans, lucratur distributions. Quia tunc infirmitas vera, causa absentie absolute indicatur. Neque obstat textus in c. Cum non deceat. Quia in illo non negantur accedentes ad Romanam Curiam distributions, eo quod à loco Beneficij absint: sed quia non erat omnino evidens, eorum absentiam vñilem esse Ecclesiæ. Ita Barbo p. 3. de potest. Episc. alleg. §. 1. n. 167. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 1. n. 6. Moneta de distribut. p. 2. q. 6. a n. 19. Palaus to. 2. d. 3. pun. 9. §. 1. n. 6.

Hanc legum, & limio sententiam. **P**rofectò vt hac limitatio verum habeat, intelligenda est de eo, qui abque causa legitima à loco Beneficij abest. Quia hic censetur tunc, non tam ex infirmitate, quā ex malitia abesse: sicut ille, qui abque causa solitus erat ante infirmitatem choro non assistere. At siex causa legitima à loco Beneficij abfuit, ibique infirmitate pressus fuerit, probabilius reor distributions lucrari, nisi stet in contrarium consuetudo.

**

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

PROBL. LXXVII.

Excommunicatus vitandus fructus, & distributions officio respondentes lucratur, & non lucratur, si horis celebrandis interfit.

Icet iustè excommunicatus sit, & vitandus, si horis interfit, fructus, & distributions lucratur officio correspondentes. Quia licet in tali assistentia peccet, hoc peccatum metit debet fructibus & distributionibus priuari, iuxta c. Tastorialis §. Verum de appellatione ipso tamen iure primitus non est: nullibi enim constat hanc priuationem esse impositam. Sic Glos. ad §. verum v. subrahamus. Nauarra de rest. c. 2. n. 241. Coninch d. 141 de exim. dub. 9. n. 80. Vafq. de Benef. c. 4. §. 3. dub. 4. n. 229. Aula de cens. p. 2. c. 6. d. 6. dub. 1. Et Sanch. l. 3. de mair. d. 51. n. 12. reputat fatis esse probabile.

Iustè excommunicatus, si vitandis sit, choro assistens fructus & distributions officio respondentis non lucratur. Quia ipse non praefat officium nomine Ecclesiæ, cum Ecclesia illum ab officio repellat. Ita Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 2:

Hoc probabile existimo, sed cū Doctoribus primæ sententias sentio. Quia tam excommunicatus, occulus, quā publicus, tam toleratus, quā non toleratus expulsi est excommunicationis ratione ab assistentia chori. Neque Ecclesia in aliquo voluit excommunicato occulto fauere: Ergo de vtroque est idem dicendum, aut de vtroque negligandum. At in iure non iruenio excommunicatum vitandum esse priuatum ipso iure distributionibus ac fructibus Beneficij potius, quā excommunicatum toleratum. Addiderim distributions ac fructus beneficiato horis canonicas assistenti concedi: etiam si in peccato, & ob malum finem assit: quia praefat officium, ratione cuius conceduntur. Ergo etiam concedi debent ei, qui in publica excommunicatione persistit, si officium praefit. Et quidem quantumvis sit excommunicatus vitandus nomine Ecclesiæ (non tamen licet) praefat officium: Ergo debetur illi stipendium, dum eo per sententiam non priuatur.

PROBL. LXXVIII.

Qui vacans enidenti sua Ecclesiæ utilitati, extralocus Beneficij existens, lucratur, & non lucratur distributions.

Diximus sent. 1. absentem à choro ob evidentem Ecclesiæ sua utilitatem non solum fructus, sed etiam distributions lucrari, ac si praefens addesset. Quæsierim autem, num debeat huiusmodi absens à choro in eodem loco Beneficij existere, vt lucretur distributions? Debet plane. Quia c. (um non deceat, de elect. in 6. clerici accedentes ad fedem Apostolicam pro suarum Ecclesiarum negotijs gerendis, censentur illarum utilitati incumbere, & ob eam causam fructus, & alia emolumenta,

F quæ

62 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

qua debent consequi si personaliter residerent, cosequuntur (distribut onibus quotidianis dñm taxat exceptis, Nē igitur hic textus contrarius sit textui cap. *Confuetudinem*, de Cler. non resid. vbi absenti ob evidentem Ecclesiæ utilitatem conceduntur distributiones: affirmandum est, textum in cap. *cum non deceat*, loqui de absente à loco Beneficij, cui non debentur distributiones, nisi adīc contraria consuetudo, etiam si fructus deberentur: & textum in cap. *confuetudinem*, loqui de residente in loco Beneficij, præcisa qualibet consuetudine. Sic Couar. 3. var. cap. 13. num. 8. Gutier. l. 1. qq. Canon. cap. 1. num. 14. Garcia par. 9. cap. 2. num. 36.

470
Ab sens à loco
Beneficij, lu-
cuntur.
Minimè debet. Quia sapè utilitas propria Ecclesiæ hanc requirit absentiam. At non est credendum velle Ecclesiæ deterioris conditio- nis esse qui proprij domicilij commoda deserit, vt ipsi inseruat: quam qui in loco Beneficij existens, ex eadem occupatione, scilicet, ut Ecclesiæ seruant, à choro decedunt. Non igitur ex hac parte priuilegium limitandum est, cum in cap. *confuetudinem* nulla sit limitatio ap- posita. Ita Ferdin. de Castro tom. 2. d. 3. punc. 9. §. 3. num. 2.

471
Verius hoc
mibi.
Cuius sententiam probabiliorem iudicarim. Existimo enim caput *Cum non deceat*, minimè obstarre. Nam omisis variis solutionibus, illa eiusdem Doctoris mihi verior appetit: vt scilicet intelligatur de illo speciali casu absentie ob instructionem electionis, in quo casu absens fructus præbendæ acquirit, exceptis distributionibus. Caput vero *Confuetudinem*, intelligatur generaliter de quolibet alio casu in utilitate propriæ Ecclesiæ cedente. Limitat ergo caput *Cum non deceat*, aliquo modo concessio- nem capitii *Confuerudinem*.

PROBL. LXXIX.

Fructus & distributiones debentur, & non debentur Præbendato, qui occupatur in negotiis evidentem Ecclesiæ utilitatem importantibus, si negotia extra officium tempus valeant recte expediri, ille vero tempore officij celebrandi expedit.

472
Non ei de-
bentur.
Non debentur ei. Quia non videtur abesse à diuinis officiis ob evidentem Ecclesiæ utilitatem cum absque viro eiusdem detrimen- to possit diuinis officiis assistere, ante vel post id tempus negotia expediens. Et quia videtur, impedimentum affectare ob idque in dolo esse: Ergo ei dolus prodesse non debet. Sic Moneta p. 2. de distrib. quest. 5. num. 4.

473
Debentur.
Debentur ei fructus, & distributiones. Quiā negari non potest, illum diuinorum officiorum tempore in evidentem Ecclesiæ utilitatē esse occupatum: sed sic occupatis fructus, ac distributiones conceduntur. Ergo ei debentur. Ita Bonaci. d. 2. de hor. canon. quest. 5. punc. 3. num. 16. Palauis tom. 2. d. 3. punc. 9. §. 3. m- mer. 13.

474
Hoc mihi se-
rū certum.
Hoc longè probabilis esse existimo. Quia si occupati in Ecclesiæ evidentem utilitatē obligati essent, vel præuenire, vel postponere negotiorum expeditionem, vt possint indem-

nies seraari, nullum vel minimum priuilegium esset ei concessum. Imò sapè præ ceteris gra- tarentur; si quidem tempore, quo alij vacant, debebunt ipsi in utilitatē Ecclesiæ labore: & insuper choro velut alij assistere. Haud igitur credam de suau Ecclesiæ regimine, ac pro- uidentia hoc intendere, præteritum cum hac obligatio non modicam inquietudinis scrupu- lorum viam conscientiae aperiter.

PROBL. LXXX.

Præbendato committuntur Ecclesiæ negotia
Matutino tempore expedenda, ille
vero rūc propria gerit negotia, Ecclesiæ
*negotia vesperi expeditur: Hic nul-
las lucrat, hic aliquas lucrat distributiones.*

NVillas planè lucrat. Quia lucrari non po-
test Matutinas distributiones: in tantum Nulla lucra-
enim eas lucrari potest in quantum in eviden- tur distributiones.
ti Ecclesiæ utilitate occupatur. At non occupa-
tur tunc in utilitate Ecclesiæ, sed in propria. Er-
go distributiones Matutinas non lucratur. Nec
potest lucrari Vespertina distributiones, eo
quod eo tempore diuinis posset assistere, si Ma-
tutino statuo tempore Ecclesiæ negotia pere-
gisset: ac proinde ex propria culpa ac negligen-
tia, non ex licentia ac voluntate Pralati tunc
abest. Ergo ei non debentur Vespertina distri-
butiones. Igitur nullæ debentur. Sic Moneta
de distrib. part. 2. quest. 5. num. 4. Bonac. d. 2. de
hor. canon. quest. 5. punc. 3. num. 15.

Aliquis ille lucrat distributiones. Quia Aliquis di-
cum ei permisum fuerit à choro abesse, & di-
stributiones Matutinas lucrat ob Ecclesiæ ne-
gotiorum expeditionem, & de facto tempore
diuinorum officiorum vesperæ illa negotia ex-
pedierit; efficitur equidem, eum legitimam Aliquis di-
habuisse causam non interessendi aliquibus of-
ficiis diuinis, & distributiones illis corresponden-
tes ei debitas esse. Ita Palauis to. 2. d. 3. punc.
9. §. 3. num. 15.

Hanc sententiam vt longè veriorem im-
ferè certam amplector. Crediderim autem 477
probabilius ei deberi distributiones corre-
spondentes temporis, in quo Ecclesiæ nego-
distributi-
tia expedituit, scilicet Vespertinas. Quia nu-
tuic verum est, eum in utilitatē Ecclesiæ
fuisse occupatum. Neque obstat fuisse eo
tempore occupatum ex negligencia, ac pro-
pria culpa cum assignato matutino tempo-
re negotia non expediterit, & contra Ec-
clesiæ voluntatem distulerit in vesperum;
quia absoluere in utilitatē Ecclesiæ fuit oc-
cupatus, & posita priori negligencia, iam ex
voluntate Ecclesiæ vespertino tempore abest:
& si Matutino tempore propria gerens ne-
gotia non interfuit, corresponden-
tes ei tempori distributiones iam in pcam
amisit.

PROBL.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 63

PROBL. LXXXI.

Canonici qui præsente Pœnitentiario, designantur in illis adiutoriorum ad confessiones audiendas ob pœnitentium multitudinem: lucrantur, & non lucrantur distributiones Officia diuinis adstanti designatis.

478 Minime lucrantur. Quia id prælegium 482 sommodo conceditur à Tridentino *seff.* 24.c.8. Canonico Pœnitentiario, non aliis audiendis eo tempore confessiones, Licet enim eorum ministerium in populi cedar utilitatem, regulariter ceder in dimum Ecclesiae, ac diuini cultus diminutionem. Hanc sententiam probabilem iudicat esse Palaus *cit. ndus.*

Lucrantur plures. Quia occupant in eudenti Ecclesia utilitate. Vile enim est Ecclesiae, imò necessarium, ministros habere, qui populo in re ita necessaria satisfaciant. Sic Palaus *tom. 2. d. 3. punct. 9. §. 5. num. 4.* Mes sententia est, Canonicos hocce minime distributiones lucrari, si ex deuotione huic muneri incumbant, ob rationem primæ sententiae. At si ex mandato seu assignatione superioris hoc præstant officium probabilius cum Palao exigitim fructus & distributiones lucrari sicut Pœnitentiarius, non solum quando Pœnitentiarius absit, vel mortuus est, & in eius locum alius designatur: sed etiam quando illo præsente in illis adiutoriorum aliquis, vel aliqui designantur. Quia occupantur in eodem officio, ac Pœnitentiarius occupatur: Ergo ex intentione Concilij eis, debent distributiones impertiri.

PROBL. LXXXII.

Episcopus potest, & non potest ex Ecclesia Collegiata assignare suo seruitio non solum duos, sed plures Canonicos, qui fructibus prebenda fruantur, etiam si choro non intersint.

480 Nonnulla Nominib. appono. *S*uppono ex *sef. i.* deberi fructus, sed non quotidiana distributiones duobus Canonicois Cathedralis Ecclesiae ab Episcopo in suu seruitum designatis, ac si præsentis choro essent. c. de cetero, c. Ad audiendum, d. Cler. non resid. quod non est derogatum à Tridentino *ses.* 24.c.12. Deberi eis fructus constat, quia legitima ex causa absunt, qualis est seruitum Episcopi, in quo Ecclesiarum utilitas. Distributiones non deberi patet: quia non sunt occupati in propriæ utilitatem Ecclesiae. Questioni autem do, virum Episcopus possit ex Ecclesia Collegiata plures quam duos Canonicos ad sui seruitum, qui quidem uti præsentis choro fructus Beneficii percipient?

Potest quidem in sui familiares plures eligere. Quia in c. de cetero, nulla fit limitatio: & quamduos, in c. Ad audiendum, ubi limitatio fuit facta ad duos Canonicos, loquuntur de Canonicis Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

Cathedralis Ecclesiae. Ergo ex Ecclesia Collegiata plures, quam duos potest eligere, qui choro præsentis ad fructus quidem, non ad distributiones percipiendas, habeantur. Sic aliqui cum Moneta part. 1. de distrib. q. 8. num. 6. & 7.

Minime potest. Quia ex limitatione facta in cap ad audiendum inferitur, limitandum non potest esse caput De cetero. Si enim Ecclesia cathedrali non potest Episcopus nisi tantum duos in familiares assi gnare, neque etiam poterit ex Ecclesia Collegiata, vbi regulariter numerus præbendarum est minor: ita Castrò Pala. tom. 1. d. 3. punct. 9. §. 7. num. 4. Garcia p. 3. cap. 1. n. 181. Fauer Hugo de offic. Episc. cap. 19. num. 6.

Existimo, primam sententiam vix posse sustineri. Nam si plures ex Ecclesia Collegiata possent in sui familiares Episcopus eligere, diuinorum officiorum solemnitas imminueretur. Unde apèt Hugolinus *citat. dixit.* Praelatum Ecclesiae Collegiatae, vnum tantum habere posse in suo seruitio, non priuicias: plures sine limitatione possent designare, cederet in grave detrimentum Collegiarum Ecclesiastum prælegium.

PROBL. LXXXIII.

Priuilegium percipiendi fructus in absencia concessum Pontificis familiaribus extenditur, & non extenditur ad familiares Cardinalium, & Legatorum.

Constat ex *sef. i.* excusari ab assistentia diuinorum officiorum in ordine ad lucrando fructus præbendarum: Canonicos, & alios Præbendatos, si Pontifici inferuant: not autem posse distributiones lucrari, nisi aliquo prælegio aut consuetudine legitime præscripti muniantur: illos demum dici Pontifici inseruire, vt priuilegio percipiendi fructus gaudent, qui sunt eius Capellani, Camerarij, ac reliqui similes officiales, vel qui mandato ipsius in Curia commorantur, vel ij, quibus expeditio alicuius negotij in virbe aut extra virbum committitur. Iam requiro, num hoc priuilegium percipiendi fructus in absencia pro familiaribus Pontificis ad familiares Cardinalium, ac Legatorum extendatur.

Extenditur quidem. Quia familiares Cardinalium aut Legatorum reputantur Pontifici in seruire. Sic Sylvest. v. Residentia, n. 7. Zerola in præc. Episc. p. v. Residentia, §. 4. Selva de Benef. p. 4. q. 6. casu 21. Villadiego de Cardin. n. 6. Azor. p. 1. l. 7. c. 4.

Minime extenditur. Quia non est, unde familiares Cardinalium aut Legatorum valeant Pontificis familiares haber. Nec constat id ex illo prælegio acquisisse. Ita, alii relatis, Garcia p. 3. c. 2. n. 388. & 42. Moneta p. 2. de distrib. q. 9. n. 7. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. Palaus to. 1. d. 3. pun. 9. §. 8. n. 4.

Dubito concessum unquam fuisse huiusmodi priuilegium Cardinalium ac Legatorum familiaribus. At si concessum fortasse olim fuerit, per Tridentinum sublatum omnino est, vt usus testatur.

64 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

PROBL. LXXXIV.

*Priuilegium percipiendi fructus in absen-
tia extenditur, & non extenditur, ad
eos, qui in servitio, seu officio Regis, vel
Supremi Principis occupantur.*

488
Excedit.

Excedit. Quia saltem huiusmodi priuilegio fruuntur Regis Hispaniae & Galliae Ministri. Sic Selua de Benef. p. 4. q. 6. cap. 24. Petr. Gregor. & Benef. c. 7. n. 9. Zeval. in suis commu. contra commun. q. 5. 85. n. 7. Qui absolutè asserunt omnes illos, qui in leuitate, aut officio Supremi Principis occupantur hoc priuilegio gaudere.

489
Non excedit.

Minimè extenditur. Quia sine ullo fundamento contrarium asseritur. Non enim constat eos id ex confutidine acquisuisse: at ex priuilegio non habent hodie (quod sciām) vili Regum ministri. Ita Garcia. p. 2. c. 2. n. 265. & 398. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 3. §. 1. Palau. to. 2. d. 3. pun. 9. §. 8. n. 5.

490
Idem opinor.

Fatetur, ante Concilium Tridentinum Regi Francia tale priuilegium fuisse concessum, (vt testantur Boërius decis. 17. & Rebus. in concord. tit. de collat. §. 1.) & capellanis Regis Hispaniae à Paulo III. Attamen iam priuilegium huiusmodi per Concilium ses. 6. c. 2. & Bullam Pij V. est reuocatum.

PROBL. LXXXV.

*Studentes Theologiam, seu ius Canonicum,
in studio generali, aut celebri Vniuersitate,
vt lucrentur fructus; debent, & non
debet, petere ab Ordinario licentiam.*

491
*Non debent
licentiam petere ab Ordinario.*

Dixi *septio. 1.* studentes in studio generali, aut celebri Vniuersitate Theologiam, seu ius Canonicum fructus in absentiā percipiēre. Quæsterim vero, num debeat petere ab Ordinario licentiam, an possint abīque illa ad studia pergere, & fructus lucrari? Non debent. Quia eis conceditur à Sede Apostolica percipiēdi in absentiā fructus facultas. Ergo non est necessaria Ordinarij licentia. Tunc enim Ordinarij licentia expostulatur, quando impertienda est ex aliqua causa in iure non expressa: ob causas autem expressas in iure, redudat. Nec obstant *cap. Relatum, cap. Tuo fraternitatis, de cler. non resident. iuncta Glos. explicatione:* in quibus videatur necessariō expostulari licentia Ordinarij. Quia tempore Alexandri III. studium generale non erat sufficiens absentiæ causa, nisi ab Ordinario approbaretur, quæ possea per Honorium III. c. fin. de Magistr. fuit absolutè approbata: vnde iam non indigent nova approbatione. Et quia licentia in dicto *cap. expostulatur*, non est iungenda cum studio literarum, sed cum jaliis honestis causis in iure non expressis; secus de expressis in iure, in quibus nulla Prælati licentia requiritur. Sic nonnulli Doctores relati à Garcia p. 1. cap. 1. num. 85. Bonac. d. 2. de hor. canon. quæst. 5. punct. 3. num. 2.

Debent licentiam ordinarij perquirere. Quia licet iure antiquo hac licentia requisita Debit: p. 10. non fuerit, at iure nouo Tridentini, & præcipue constitutione Pij V. que incipit, *ad au-*res edita 24. Nouemb. anno 1564. huiusmodi licentia ab Ordinario requiritur. Ita enim ex prelē cauetur in præfato morte proprio: & in Parochis est omnino certum ex Trident. ses. 23. cap. 1. Ita Garcia citat. num. 87. Barbo. de potest. Episc. part. 3. alleg. 56. numer. 28. Palau. tom. 2. d. 3. punct. 9. §. 9. num. 7. & alij.

Petendam esse Ordinarij licentiam cum his affirmo. Quia ad Ordinariū attinet, examinare, num confluentes ad studia habeant requiras, iure qualitates, scilicet, an sint ad scientiam apti, & in ætate debita constituti? & ne Ecclesia ob eorum absentiam in diuino cultu patiatur detrimentum. Quia omnia geni non possent, si Ordinario irrequisito illi ad studia pergerent. Idquæ constat ex Sacra Congregationis decisione, à Garcia relata. Porro Ordinarij tenetur, hanc impetrare licentiam, si in petente concurrent artas, & qualitas ad scientiam requira: & Ecclesia ex eius ablen-
tia grata circa diuinum cultum detrimentum non patiatur. Quia posito privilegio iuris, id iam non est gratia, sed iustitia, vt docet Garcia. Quod si ab ordinario debitas qualitates habent faculta denegetur: poterit repulsa appellare, & ad superiorem recurret. Selua de Benef. p. 4. q. 7. n. 19. Zerola v. iudicium. §. 1. & v. Residentia §. 3. Abbas, Felin. & alij, quos refert, & sequitur Garcia num. 86.

PROBL. LXXXVI.

*Obtinentes Parochiales Ecclesiæ possunt,
& non possunt ex Ordinarij facultate
à suis Ecclesiæ studij causa
abesse fructusque
lucrari.*

Minimè possunt. Quia Tridentinum ses. 21. cap. 1. non permittit Episcopo im-
pertire Parochis licentiam, vt à propria Ecle-
sia ultra bimfere absint, nisi ex gravi causa:
sed à Sacra Congregatione Concilii non repu-
tanti causa gravis studium in Parochio: vt ex declarationibus, quas refert Barbosa in remiss. Concil. colligitur: Ergo. Præterea quia post Tridentinum nemini datur Beneficium Curatum, nisi à tribus Examinatoribus Synodalius fuerit indicatum scientia sufficiente pol-
lere ad animarum regimen requista. Sed pri-
uilegium absentia ratione studij conceatum
fuit, vt Beneficiati sufficientem scientiam ha-
berent: Ergo cum antè Beneficium obtentum
iam illa pollere supponantur, cessat priuilegi
finis, & consequenter ipsum priuilegium. Sic
Gonzalez Regula 8. Cancel. gloss. 6. num. 249.
Garcia part. 3. cap. 2. num. 83. Propter. Ang.
addit. ad Quarantam v. Residentia, Riccius
in collect. decis. 3. part. decis. 564. & in praxi
fori Ecclesiast. decis. 502. Barboli. de potest.
Episc. p. 3. alleg. 56. num. 3.

Possunt quidem. Quia à Tridentino non est possit quod sublata facultas Ordinariis iure antiquo con-
cessa,

ESCOR
Theol. M.
Tom. III.

ETI

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 65

cessa, permitendi Parochos ratione studij abesse à Beneficio, & fructus in absentia lucrari. Ergo nullum est firmum fundamentum ab negandi illis hoc priuilegium. Antecedens probbo ex ipso Tridentino *ses. 1. cap. 1.* vbi in fine dicitur: *Docentes vero sacram scripturam* & idem est de iure Canonico dum publice in scholis doceant, & scholaris in ipsis scholis studens priuilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendatur, & Beneficiorum suorum in absentia à iure concessis plene gaudeant, & fruantur. Ex quibus verbis manifeste videatur constare, Concilium non solum non revocare priuilegium concessum in c. fin. de Magist. & c. Cum ex eo, de elect. in 6. Sed omnino illud obfirmasse. Item *ses. 6. c. 2.* postquam Concilium dixerat, debere Prælatos cogere Parochos, ut residant, non obstante quolibet priuilegio, vel induito perperuo subiungit: *Indulgenteriis verò, & dispensationibus temporariaibus ex veris, & rationabilibus causis tantum concessi, & coram ordinario legitime probandis, in suo robore permanentur.* Quod autem causa studij inter causas veras, & rationabiles computari debeat, in dñe probatur, quia semper à iure sic reputata fuit; & quia ad marginem huius decreti appositum est: *Caput cum ex eo, de elect. vbi causa studij indicata est sufficiens.* Ita Nauar. *siam. cap. 2. num. 121.* Tolet. *l. 3. cap. 5. numer. 4.* Ludou. Lop. *tom. 1. Instrucl. cap. 249.* Valent. *2. d. 10. quest. 1. punct. 5.* Azor. *par. 2. l. 7. cap. 4. quest. 3.* Leff. *l. 2. cap. 14. dub. 2. 9. num. 16.* Manu. *to. 1. c. 3. n. 2.* Sav. *Residetia. n. 8.* Linus. Salzed. Selua. Zerola. Rebus. Ant. Gomez. Zechus. Vega. Maiol. Hojeda. Candelabri. aure. quos referunt, & sequuntur. Fernād. de Castro *to. 2. d. 3. pun. 9. §. 9. n. 9.* lege Garcian. *p. 1. cap. 2. à n. 34.*

495
Secondam sententiam sive priuilegiorum missarum illarum illius fin.

Verum post Tridentinum probabilius indico, obtinentes Parochiales Ecclesiæ, non posse ob causam studij à suis Ecclesiæ abesse, & fructus lucrari. Quia sic est expressè dictum à Sacra Cardinalium Congregatione, ut videri potest in Doctoribus pro prima sententia citatis. Attamen licet ea in indicando, & consilendo fernanda sit, admodum probable mihi, posse Ordinarium Parochio studere volenti handicentiam concedere, non obstante Tridentino, nec Sacra Congregationis declaratione. Non enim obstat Tridentini decretum, quia studium grani est causa: & licet circa finem illius capituli dicatur, non posse sic studentes à suis absentes Beneficii se defendere vigore Eugeniana constitutionis: hoc non tollit, quominus ex causa studij possint abesse. Nam in illis verbis solum intendit Concilium ut non possint, se defendere, quoniam Ordinarij valeant per censuras, aliaque iuri remedia eos compellere, ne absque eorum licentia & in scriptis obtenta à Beneficiis absint. Nullum tamen est verbum in illo capite, ex quo possit colligi, Prælatum ob causam studij non valere licentiam Parochio concedere, ipsūmque abesse non posse, ea licentia in scriptis obtenta. Neque virget Cardinalium declaratio, quia intelligenda est de licentiis in Curia Romana petitis à Potenziario, non de licentiis ab Ordinario requisitis. Illa enim licentia non suffragantur absentibus, nisi singulorum Ordinarij locorum, in quibus singula Beneficia sita sunt, gratis accedat consensus. Sic Moneta p. 1. de distributionib. q. 10. n. 9. Barbo de potest. Episc. part. 3. alleg. 5. 6. num. 19. Addiderim Escob. & Mend. Theol. Moral. *To. IV.*

de eiusmodi Cardinalium declaracione authenticè non constare. Itaque huic sententia, missa probabiliori, lubet harscere.

PROBL. LXXXVII.

Tempus à iure concessum Studentibus, potest, & non potest ad septennium extendi.

Non potest ad septennium produci. Quia **497** c. fin. de Magist. & c. fin. de elect. non potest ad dandum esse à die, quo studere incipiunt, neque ad septennium ultra extegendum. Sic decimus referunt. Garcia p. 3. c. 2. n. 103. Moneta de distrib. part. 2. quest. 10. n. 14. Barbo de potest. Episc. p. 3. allegat. 56. num. 3.

Potest produci ad septennium. Quia c. **498** Cum ex eo de elect. in 6. (quod posterius est) septennium potest produci ad septennium, conceditur: id est septennium potest concedi. Ita Zerola p. 1. v. Iudicium. §. 3. Zech. de Repub. Eccles. tr. de Cleric. num. 7. vers. 18. Pala. tom. 2. d. 3. pun. 9. §. 9. num. 11.

Hanc teneo sententiam, conciliisque **499** Caput fin. de Magist. & caput cum ex eo, de elect. Quia Hanc teneo caput fin. de Magist. concedens quinquennium sententiam loquitur de studentibus iuri Canonico, & caput cum ex eo, de studentibus Theologiae: cum enim ad huius studium requiratur studium Philosophia præcessisse per tres annos, & in Theologia soleant quatuor insunni, sanè totum hoc tempus potest concedi. Vnde de studentibus Theologiae in Salmantina Vniveritate approbat Garcia citatus num. 107. posse per septennium abesse, & fructus in absentia percipere. Docentibus verò nulla est limitatio facta, sed toto eo tempore, quo in docendo fuerint occupati, fructus in absentia percipiunt, ex c. fin. de Magist. & Trident. ses. 5. vt tradit Moneta de distrib. part. 3. quest. 10. num. 16. & Barbo. vbi sup. num. 3. 2.

PROBL. LXXXVIII.

Si Beneficium constat ex distributionibus quotidiana solum: eas lucrat, & non lucratur absens studij ratiose.

Non lucratur. Quia solummodo est facta **500** concessio fructuum præbenda, demptis ex *Non lucratur.* presé distributionibus. Ergo si præbenda nullos habeat fructus, nulla est concessio. Sic Bonac. d. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 3. §. 9.

Lucratur profectò. Quia illa distributiones **501** fructuum loco succedunt. Et quia alias priuilegia his beneficiariis esset inutile. Ita Piaficius dem. praxi Episc. p. 1. r. 2. cap. 3. num. 1. o. Moneta de distrib. p. 2. quest. 10. num. 24. Tusch. concl. 5. 14. lit. D. & pluribus relatis Garcia part. 3. cap. 2. num. 116. & 5. 1. Barbo de potest. Episc. part. 3. alleg. 56. num. 19. & 20. Pala. to. 2. d. 1. part. 9. §. 9. n. 13. adiiciens ex his distributionibus, quas absens lucratur, tertiam partem esse demandam.

His subscrivo Doctoribus, credens, Quaranta tam verè affirmare in sum. *Vular. v. Residetia.* Hū subscrivo, sic à Sacra Congregatione fuisse declaratum. *Doctoribus.*

F 3 PROBL.

66 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII

PROBL. LXXXIX.

Episcopus ad breve tempus, & ex causa aliqua rationabilis potest, & non potest privilegium concedere, ut quis voleat à residentia chorii excusari, & distributiones in absentia consequi.

503
*Nonnulla
suppono.*

SVppono ex *scit. 1.* posse Pontificem dispensare, vt quis distributiones quotidianas, quæ ex redditibus Beneficii extrahuntur, & singulis diebus interessentibus dividuntur, absens à choro perperuð possit lucrari. Quia Beneficio, & illius fructibus non est iure naturæ obligatio illi annexa assidendi in choro; sed ex iure positio, in quo valide, licet non licite abfque causa, dispensat, qui illud concedit. Ceterum alio, quam à Pontifice non potest alicui priuilegium concedi perpetuum, vt absens à choro distributionibus præfruatur. Quæsternum verò nūm Episcopus possit ad breve tempus huiusmodi priuilegium ex causa rationabili concedere.

*Minimè potest. Quia nullibi intenit tradi-
tua hæc potestas, & cum sit in lege superiori:
gerere Epis-
copus.*

504
*Id. Episcopus
gerere potest.*

Minimè potest. Quia nullibi intenit tradita hæc potestas, & cum sit in lege superiori: Episcopus eam habere a se ipso non potest. Sic Garcia varijs decisionibus comprobans p. 3. de Benef. p. 3. cap. 2. à numer. 404. & est communis.

Potest planè Episcopus de consensu Capituli dispensare cum aliquo iusta aliqua causa interueniente, vt fructus & distributiones brevis emporis interstitio in absentia percipiat. Quia sic Congregatio Sacra Cardinalium declarauit Episcopo Cantuarieñi. Et quia constat ex praxi, ut Episcopum dare licentiam Parochi, vt à Beneficio abſit, & fructus percipiat, ob defensionem iuris sibi in Beneficio competentis, vt visitet parentes, quos longo tempore non vidit, vt eos in aliqua afflictione conſoletur, & alias ob causas, que iustæ reputantur, licet ex illis non sint, quæ sunt in iure expressæ. At residentia Parochi strictior est, quam Canonorum: Ergo poterit Episcopus Canonicis ob similes causas facultatem impetrare, vt per breve tempus in absentia non solum fructus, sed & distributiones valeant lucrari. Ita Armendar, in addit. ad recopil. legum Navarre l. 1. tit. 23. de Resident. rubr. An Canonico, vel alij habentes dignitatem, in suis Ecclesiis teneantur residente, num 124. Comitol. reponit moral. l. 1 q. 59. n. 2. Pala. 10. 1. d. 3. pun. 9. §. 10. n. 3. Barbo. de potest. Episc. p. 1. allegat. 53. m. 13.

506
*Hanc fuisse
probabiliter
episcopo senten-
tiam.*

Scio primam sententiam communem esse, sed mihi eligo secundam, quam probabilem admodum esse reor, ex declaracione illa Cardinalium Episcopo, licet alia rationes non subfessent. Quia licet Garcia nitatur ei respondere, affirmans, illam non esse generali declarationem, sed speciale facultatem ei Episcopo concessam: quamvis id ita sit (quod certum non reputo) ex illa sumo sufficiens fundationem ad affirmandum, ex aliis causis præter illas, quæ in iure continentur, posse Episcopum in residentia dispensare. Fauer Trident. scit. 6. cap. 1. vbi remittit Episcopi arbitrio causam absentiarum examinare; & propt' ipsi expediens videbitur facultatem dispensandi in

residentia concedit. Item in eodem capite revocantur privilegia, & iuncta perpeta de non residendo, indulgentiis, & dispensationibus temporalibus ex veris & rationabilibus causis concessis, & coram Ordinario legitime probandis in suo robore permanfuris. Ergo tacite insinuator posse Ordinarium absentiam temporalem ex causa rationabilis permittere. Ex vi tamen huius dispensationis dispensatus solum lucrabitur præbenda fructus, non distributiones. Quia cap. vni. de Cleric. non resident, expressæ cauerunt distributiones non lucrari nisi aliqua ex tribus causis ibi expressis intercedat. Lucrabitur autem si dispensatio fit ob aliquam ex illis causis inibi annumeratis.

PROBL. XC.

Ex Ecclesiæ Statuto à fundatore factō potest quis, & non potest excusari longiori trium mensum tempore ab horarum Canonicarum assidētia, & nihilominus fructus, ac distributiones lucrari.

STATUTUM huiusmodi potest fieri ab ipso Ecclesiæ fundatore, à Capitulo, vel ab Ordinario. Si fiat à fundatore, invalidum est, & non potest virtute illius quis ultra tres menses ab horum assidētia exculari. Qui fundator Beneficii residentiam requirentis, debet id iusta qualitates à Sacris Canonibus requiras fundare. At cum Sacri Canones solum his Beneficiis trium mensum recreationem confinant, abrogantes qualibet consuetudines & statuta in contrarium: effici videtur, non posse fundatorem aliter disponere. Et quia fundator non potest fundationis ratione exigere, quod Ecclesiæ damnum, non leue, pariat. At exire præbendatos longiori trium mensum tempore à residentia reputatur à Concilio Ecclesiæ damnum: Ergo non licet fundatori, statutum gerere exculans præbendatum à residentia ultra tres illos menses, si Beneficium residentiam potuerit. Sic quidam Doctores quos, prelio nomine, memorat Ferri. de Castro 10. 2. d. 3. pun. 9. §. 11. n. 1. & probabile reputat Azor p. 1. l. 7. c. 6. q. 3.

Si fiat à fundatore, validum est statutum, & eius vi potest quis excusari à residentia chori ultra tres illos menses. Quia eiusmodi statutum non est Sacris Canonibus contrarium. Non enim Sacri Canones fundationes immutant, sed illas intactas relinquunt, iuxta fundatorum voluntatem: ne alij à similibus fundationibus amerintur. Sic Moneta de dist. p. 2. q. 1. numer. 33. Garcia p. 3. cap. 2. numer. 244. & p. 7. cap. 1. numer. 118. plures referens. Barbo. p. 1. de potest. Episc. glof. 16. tit. 2. n. 25. & 26. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 5. fine.

Hanc sententiam longè probabiliorum iudiciorum. Quia ita decifum à Sacra Cardinalium Congregatione apud Monetam & alios legi. Et quia existimo in huiusmodi statuto non exigit conditionem Ecclesiæ damnosam, sed virilem, cum sit Ecclesiæ habere Beneficium cum aliqua residentia virilius, quam illo carere. Nec non ad Ecclesiæ pulchritudinem pertinet Beneficiorum in residendo diversitas.

PROBL.

PROBL. XCII.

Ex Statuto factō à Capitulo, vel ab Episcopo ex Capituli consensu, potest præbendatus, & non potest, ultrā tres mensē choro abesse, & tamen distributionis tempore abſentia respondentes percipere.

⁵¹⁰ *Potest quidem. Quia inferiores possunt aduersus ius commune praescribere consuetudine; ergo & statuto. Ergo poterit Capitulum, & Episcopo ex consenserente statuere longius recreationis tempus, & distributiones quotidianas illo tempore concedere. Præterea cap. vni. de cler. non res. cauetur distributiones dividendas esse iuxta cuiusque Ecclesie ordinacionem. Ergo potest Ecclesia ordinacionem generare, ut quibus voluerit, concedantur. Profecto de facto in pluribus Ecclesiis factum est statutum iubilationis pro iis, qui quadraginta annos inferire, quibusque non solum fructus, sed & distributiones imperciuntur. Sic Zenedo part. 3. coll. 1. 5. ad 6. decret. Garcia part. 3. cap. 2. num. 499. Barbosa part. 1. de potest. Episc. alleg. 5. num. 117. Praxis Episc. part. 1. cap. 3. num. 9. Stephan. Grat. discept. forens. cap. 208. num. 19. Moneta de i. rib. part. 2. quæst. 7. num. 21. & quæst. 12. num. 6. & quæst. 1. num. 41. Qui omnes testantur ita fuisse decissum à Gregorio XIII. pro statuto Compotellana Ecclesia, quod dixit esse tolerandum. Vnde tacite insinuauit ex se esse validum.*

⁵¹¹ *Rim potest. Minime potest. Quia aduersus ius naturale introducti non potest consuetudo, sed de iure naturali deberet ei, qui altari deferunt, ut de altari vivat. Ergo introduci non potest abnegatio distributionum ei, qui ex obligatione diuinis assistit. Sic Tusclios concl. 514. numer. 4.*

⁵¹² *Primum sententiam hanc sententiam scilicet nullatenus fieri posse, nec valere huiusmodi statutum, esto valeat consuetudo. Quia consuetudo vires habet non tam ex introduc-tibus illam, quam ex superioris consensu expresso in cap. fin. de consuet. Qui consensus non est expressus circa statutum, sed potius est circa illud expressis dissensus. Ratio autem quare ius approbat consuetudinem legi derogantem, & reprobavit statutum esse potest. Quia consuetudo non repente, sed paulatim introducitur, & sapè ex bona fide: neque vires habet, quoique sit legitime prescripta. Statutum vero ab ipso exordio vires habere debet, ac proinde directe legi aduersatur. Merito igitur ius indulgere amplius voluit*

concedendi, quam

statu.

*

*

PROBL. XCIII.

Potest, & non potest ex consuetudine introducti, ut intercessentes diuinis officiis, nullas distributiones lucentur.

⁵¹³ *Vppono, si post Tridentinum introducta sit consuetudo iucrandi distributiones tempore recreationis, vel alio quo à residentia est quis legitimis excusatus: item si sit in rota consuetudo vacationis maioris, quam triū mensium: si haec consuetudo ex honesta, rationabilique causa fiat, validam omnino esse, iuxta cap. fin. Cour. pluribus hoc firma. 3. var. cap. 13. num. 6. Garcia part. 3. cap. 2. num. 48. Valq. de Beneficiis cap. 5. §. 3. dub. 1. Bonac. d. 1. de hor. canon. quæst. 6. num. 4. ⁵¹⁴ Vñscerim vero, nūm e contra possit consuetudine introduci ut intercessentes diuinis officiis, nullas lucentur distributiones.*

⁵¹⁴ *Minime potest. Quia aduersus ius naturale introducti non potest consuetudo, sed de iure naturali deberet ei, qui altari deferunt, ut de altari vivat. Ergo introduci non potest abnegatio distributionum ei, qui ex obligatione diuinis assistit. Sic Tusclios concl. 514. numer. 4.*

⁵¹⁵ *Potest quidem consuetudine id introduci. Quia stare optimè potest obligatio assistendi choro abque distributionum concessionē, abunde enim haec obligatio fructibus Beneficij in fine anni concessis compensatur. Ergo haec consuetudo non est contra ius naturale: ergo introduci potest. Ita Bonac. d. 2. de hor. canon. quæst. 5. punt. 6. num. 2. 1. Moneta de distrib. part. 2. quæst. 12. num. 40. Palauis tom. 2. d. punt. 9. §. 1. num. 19. Azor. part. 2. l. 7. cap. 7. quæst. 5.*

⁵¹⁶ *Ego quidem existimo facta distributionum diuīsione, & constitutione, qua cauetur, in Auctorita sententia. respectibus distributiones deberi, sustinendam non esse consuetudinem, qua intercessibus prefatis distributiones abnegaret: nisi ad summum pro aliquo determinato tempore. Quia non subit mente mea ista & rationabilis causa eiusmodi consuetudinem introducendi: cum cedat in diuini cultus immunitatem, ob cuius incrementum Concilium distributiones concedit, & adhucat Prälatos, ut saltem tertiam partem Beneficiorum in hisce distributiones conuantant. Dixi. Ad sumnum pro aliquo determinato tempore. Quia tunc videtur compensari posse illa denegatio, casu quo pro alio tempore distributiones augeantur: nam pro illo tempore diligenter choro inseguient: & sic quod in una parte detrahitur, in alia poterit compensari. Attamen si consuetudo introducatur, ut nullus infirmus, vel in Ecclesia negotiis occupatus distributiones lucretur, valida erit huiusmodi consuetudo. Quia adeo rationabilis causa eius introductionis, nempe ne diuīs cultus immunitar, & omnes ad assistendum excitentur. Mecum Garcia part. cap. 2. num. 36. ubi refert Sacram Congregationem id hisce verbis declarasse: Consueundo in aliqua Ecclesia introducta, ut Canonici infirmi fructus*

68 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

rantum sua præbenda, non distributiones quotidianas percipient, si legitimè prescripta sit, tollit constitutionem: prescribitur autem spatio quadraginta annorum.

accipere: si acciperis, suas non facias, sed restituere cogatur illico restituendas fabrica Ecclesie quantum indigeat, aut alterius loco, arbitrio Episcopi.

PROBL. XCIV.

Si Capitulum, antequam diuidantur distributiones, mandet alicui Canonico donari eas, quæ amiserat: poterit, & non poterit eas accepere.

Svppono donationē esse, cum aliquid datur quod in dantis est potestate: remissionem, cum aliquid remittitur, quod alicui debetur: Transactionem esse compositionem super debito dubio, & incerto. Transit enim quis, & reddit ab actione exigendi debitum integrè, eo quod ei pars aliqua solvatur: Collusione demum esse mutuam debitorum remissionem, seu condonationem. Profecto si alicui donentur distributiones amissæ ab his Canonicis, qui illas possident, poterit illas validè & licet accipere. Quia Concilium non prohibuit donationem propriam, sed remissionem, vel collusione. Notanter dixi: Si donentur distributiones amissæ ab iis Canonicis, qui illas possident. Nam autem possessionem non habent, quid donent, sed ius solum modo ad distributiones habendas: cuius donatio propriæ est distributionum remissio, quæ à Concilio prohibetur. Illas autem possident eo ipso, quo sine distributa à Capitulo, & inter sensibus assignata, licet apud Thesaurarium remaneant. Quia tunc remanent apud illum non tam nomine Capituli, quam singulorum Canonicorum nomine. Quæstorum igitur, num possit Canonicus distributiones amissas accipere, si haec illi à Capitulo donentur, antequam diuidantur?

Potest omnino. Quia Concilium solam remissionem, non donationem videtur prohibere: sed haec non est propriæ remissio, sed donatione: est enim earum rerum, quæ à Capitulo possidentur. Ergo validè ac licet potest eas Canonicus accipere. Sic nonnulli moderni docti admodum, quos consului, & non improbabilius si haerendum esset ratione, & Cardinalium Sacra Congregatio aliud non declarasset.

Minime potest. Quia Capitulum non est dominus talium bonorum, sed administrator, & dispensator, donec Canonici specialiter singulis, assignentur: cum autem administratori necessarium sit, iuxta voluntatem domini rem administrare (alias enim nulla administratio erit) Capitulo conuenit iuxta Sacrorum Canonum præscriptionem distributiones impetrare: haec enim solum inter sensibus debentur, & absentibus abnegantur. Ergo non potest Capitulum aliter disponere, neque eius contraria dispositio valida erit. Ita Garcia p. 3. c. p. 2. n. 432. Pala. to. 2. d. 1. pun. 9. §. 13. n. 3.

His haec Doctoribus propter declarationem, quam apud virumque Sacra Congregationis legi: quæ sic se haberet: Non licet Capitulo aliquo pretextu distributiones dorare, relinquere, aut quavis collusione remittere alieni, qui vel à servizio Ecclesie absurserit, vel alio quovis modo distributiones valeat amittere. Nec fas sit cuiquam eas

PROBL. XCV.

Invalida est, & non est remissio, quam Canonici factunt ei, qui ob abseniam a choro distributiones iam amiserit.

Si Canonici tuas distributiones amissas, & sibi applicandas, tibi remittant, illicita, & ⁵²¹ Nonnulla invalida est talis remissio, neque ex iis potes distributiones obtinere. Quia in Tridentino ^{litteris} cap. 12. prohibetur qualibet in hac parte seu remissio, seu collusio. Ex quo fit, te non posse sic acceptas distributiones retinere. Quia solum ex remissione illas retinere poteras, que tamen ex decreto Concilij nullæ. Quæstorum autem, num haec procedant non solum in distributionibus amitrendis, sed etiæ in iam amissis, ita ut non solum invalida sit amissio, quam Canonici facerent de distributionibus, quas per absentiam amittere quis possit, sed etiam de distributionibus, iam amissis?

Prohibitio decreti Tridentini procedit solum ⁵²² de remissione, & collusione distributionum amittendarum, non illarum, quæ iam sunt amissæ. ^{litteris} cap. 12. sed etiam de distributionibus amitrendis, sed etiæ in iam amissis. Quia hoc decretum est nimis rigidum, cum privet Canonicos potestate cedendi proprio iuri, & annulet actum alioquin validum: Et ego strictè interpretandum est. Ergo de sola remissione & collusione distributionum amittendarum sufficit explicari: si quidem haec solaremissio, est quæ obstat divino cultui, & cana præbet diuinis non assistendi: non autem illa, quæ de distributionibus amitrendis, sed etiæ in iam amissis, ita haec, cum iam supponat absusus, ad absentiam non allicit. Sic Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 7. 5. 1. Naldus V. distributiones, numer. 3. Moneta de distrib. p. 3. q. 5. numer. 9. prababilem reputant. Tenant vero Manu. to. 1. sum. cap. 33. Vega p. 1. sum. cap. 36. casu 4. Sandou. de offic. Eccles. p. 6. c. 17. & alij.

Intelligenda est Tridentini prohibitio non solum de prohibitione antecedenti amissionem ⁵²³ distributionum. Sed etiam de subsequenti. Qui ^{litteris} cap. 12. caſu 429. 1. io. Garcia p. 3. cap. 2. numer. 431. Barbo. de pot. Episc. p. 3. alleg. 5. numer. 140. & alij apud ipsos. Qui testantur, sapienter sic esse à Sacra Congregatione decifum.

Hanc eligo sententiā. Quia si Concilij verba perpendantur, potius de remissione subtiliter quænti ⁵²⁴ amissionē distributionū quā de antecedēti loquuntur. Ait enim: Distributiones qui statim inter fuerint recipiantur: et aliqui quavis collusione, aut remissione exclusa, his careant. Sed distributiones, quæ recipiuntur sūt, quæ inter sensūs presenti correspōdēt. Ergo his debet carere absentis, etiā remittantur. Porro hoc decretū respectu Ecclesie est favorabile, licet respeccū absentis sit regim ^{litteris} cap. 12. Qui,

ESCOR
Theor M
Tom III.

E I
2

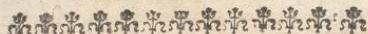
§ 18
Potest omnino.

§ 19
Minime potest.

§ 20
His haec
Doctoribus.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœtus diuinum cultum, & arcer Canonicos ab absentia chori, scientes se distributio-nes amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si scirent, posse à Canonicis licet, ac validè sibi remitti.

CAPUT XXX.

Circa Vitia Religioni opposita, ac pri-mum cīcā supersti-tionem.

PROBL. XCVI.

Superstitione est, & superstitione non est, die Dominica iejunare.

525
Ep. superfl. ib.

VUPERSTITIONE est. Quia ex vnu Ecclesiæ constat excipendas esse dies Dominicæ à iejunio, cum à quadragesimali iejunio eas excipit, & vigilium quancumque die Dominicæ incidente precedens transfert in sabbatum. Et quia id iejunium interdictum est cap. 5. quis tanquam, & cap. 5. quis Presbyter. d. 30. & cap. 26. quas. 6. & cap. ne quis ie-junet de conf. d. 5. Sic Caet. 2.2. quas. 9. art. 1. inter cultum superstitionis falsum hoc iejunium recenser. Et inter superstitionis superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clavi. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quas. 147. art. 25. ad 3. & 4.

526
Superstitione non est.
num. 12.

Non est superstitione. Quia licet quis non potest sine superstitione suscipione iejunium afflictionis ad sarcasmodum pro peccatis inire: potest tamen iejunium exultationis, quod sumitur, vt mens promptior sit ad gaudium, & vt in Deum eleverit: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Sylvestr. v. iejunium, quas. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

527
Authoris re-solatio diffi-
culty.

Certe iejunii die Dominicæ olim fuit interdicti ob errorē Manichæorū afferentii id iejunium necessarium esse, in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc iejunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorē, qui tunc vigebat, subtraxit Ecclesiæ dies Dominicæ à Quadragesimali iejunio. cap. Quadragesimali de conf. d. 5. At cum modo iam haec causa ceflarit, licetum est die Dominicæ iejunare sive iejunium exultationis sit, sive afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesiæ consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, verbi gratiæ peculiarem devotionem, spiritualem profectum, carnis comprehensionem, &c. D. Hieronymus Epist. 28. ad Lucinum, & refertur, c. Vinam. d. 6.) ybi hoc iejunium approbat, & dicit, Apostolos illud feruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor. tom. 1. 1. 7. cap. 26. quas. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Do-minica semper iejunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed proprius aliquem bonum finem.

VENIALE non est. Quia si licitum, imò latu-dabile est, vna vel altera die Dominicæ iejunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sèpè iejunare, cum potius a cùm Religionis iterare, in Dei gloriam ubiorem reflue videatur. Si temel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sapientia iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam. d. 76. Medin. c. de iejun. q. Quando necesse est iejunare. 1. def. 2. p. 2. q. 1. 7. a. 4. Palaci. in 4. dist. 1. 5. a. 8. Angl. p. 1. vbi de iejun. q. 4. diffic. 3.

VENIALE est, iejunare ordinarie diebus Do-minicis. Quia aduersatur huiusmodi iejunium Ecclesiæ consuetudini, quam in hac parte vien-tilis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Ca-sulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 1. pun. 4. n. 12.

Crediderim superflui cultus renuere qui huiusmodi singularitati operam gesserit. Vnde si quispiam similiter sola die Dominicæ & non aliis diebus iejunaret, peccato veniali inficeretur. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At ceflante scandalo, casu in utroque solum veniale piaculum indicari ceflante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum iejunandi ordinari diebus Dominicis, esse irriatum sive iejunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: sive seu exultationis, quo mens in Deum strictius ele-vatur. Quare si quis id voleat, ad nil tenetur, neclid iejunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suan. 10. 1. de Relig. tr. de voto. l. 3. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto iejunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, sceluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt r. v. proximo vidimus) ob igabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominicæ vel temel iejunaret, superstitionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superflus. At sola eile venialis culpa ceflante scandalo, aut alio fine grauter iniquo.

PROBL. XCVIII.

Vouens iejunare die in qua incidit festum aliquod (ex. gr.) Annunciationis, si id incidat: potest, & non potest ipsa die Dominicæ iejunare.

NON potest iejunare die Dominicæ, sed fabato præcedenti. Quia cæteris paribus debet se vniuersalis Ecclesiæ consuetudini conformare. Sic Ioan. de Neapol. quodlib. 8. q. 35. ilius votum Non potest. D. Antonin. p. 2. 2. it. 11. cap. 1. 8. 10. Sylvestr. v. Votum. 3. q. 6. Tabie. v. Vinum. 7. Auct. v. Votum. n. 17. Confuscit profecto Ecclesia vigiliam

70 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

liam Dini ipsidentis in Dominica addiem sabbati transferre, ne die Dominica ieunium geratur.

332
Potes quidem. Potest quidem ieunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieunum transferre, sed satisfacit licet, & iuste ipsa die Dominica ieunando. Quia eti vocum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub pracepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieunium vigilie festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed tollum in vigilia. Vnde non est aliquid praceptum Ecclesiae de simili ieunio, quod eius voti regularia sit. Deinde quia specialis denotatio videntur in toto anno die illa ieunare, qua id festum incidit, & non fuit ieunare eius vigilia: & ita ieunium ipsius diei voluit. Et sic sit ieunium afflictionis, sine exultationis, de quo Probl. 96. & 97. licetum est die Dominica ieunare: Ergo facias facias facias obligationi. Ita Sanch. fam. l. 2. cap. 37. num. 18.

353
Hanc eligens sententiam alia deducit. Ego quidem existimo huic applaudens sententia, liberum esse videnti, propria autoritate, illud ieunium in praecedens transferre solum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare universae Ecclesiae consuetudini ieuniorum in Dominica in sabbatum incidentis in sabbatum praecedens. Hinc tamen exciperem Sabbathum illa, quibus videntur alio ex pracepto ieunare; ut si habeat etatem obligantem ab ieunio, non poterit commutare ieunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesima, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit in vigilia. Quia votum intelligitur de actu alijs non obligante, nisi aliud exprimatur. Si tamen quis promisit ieunare alicuius Domini vesperi, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato praecedenti ieunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieunandi die Dominicæ. Quia id ieunium intelligendum est instar indicis ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbathum praecedens transfertur. Atque adem ratione qui voulit integrum aliquo mense, verbi gratiæ Aprilis, seu Maii, ieunare, non tenetur ieunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intenderit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quod dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic v. Vorum, 3. quæst. 7. Armil. v. Vorum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.

PROBL. XCIX.

Diversi Diuinationis modi constituunt, & non constituunt diversas in genere moris species necessariò fatendas.

334
Recols. Dini. **R**ecolo, Diuinationem esse duplēcē: Quædam in qua est paclum cum dæmonie manifestandæ species: expressum: quedam, in qua solum est tacitum. Vtique vero plures sunt species iuxta signorum diueritatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

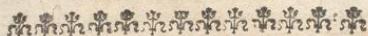
quidem, in qua est paclum expressum que generali nomine *Necromantia* appellatur, sunt nouem species. Prima est *Praesigium*, cum dæmon variis apparitionibus superstitiōnū oculos præstringit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda *Diuinatio per somnia*, cum instructio dæmonis per somnia speratur. Tertia *Necromantia*, cum adhibitis languine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta *Vinumatio* per Pythones, cum dæmon per homines repetitus docet. Quinta *Geomantia*, cum docet per signa in corporibz terrenis apparentia, vt in ligno, metallo, lapide. Sexta *Hydromantia*: cum per signa in aqua apparentia. Septima *Aeromantia*, cum per signa apparentis in aere. Octaua *Pyromantia*, cum per signa in igne. Nonna *Astrospitum*, cum per signa apparentia in exitis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Ruris *Diuinatio*, in qua est sola tacita dæmonis invocatio, et duplex. Prior est, cum cognitio oculorum vaticinatur ex consideratione aliquis dispositionis alias existentes in quibuscumque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, que homines consuluntur, causa eius cognitionis adipiscende. Priorum diuinandi modum in nouæ species diuidit. Prima est *Generchia*, cum ex Syderum motu, aut situ cognitione queratur. Secunda *Auguriū*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum steruatione. Tertia *Auspiciū*, cum ex animo volatu, aut quorumvis animalium motu. Quarta *Omen*, cum ex hominum vocibus prius intentione expressis. Quinta *Onirocritica*, cum ex somniis. Sexta *Physiognomica*, cum ex totius corporis humani signis. Septima *Spatulamantia*, cum ex signis spatulæ. Octaua *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona *Chironomantia*, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumeror. Prima est *Geonantia*, cum ex punctorum protractione cognitione queritur. Secunda *Diuinatio per sortes*, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, projecto in aquam: vel ex consideratione fluctus electæ ex duabus oblatis, vel schedula scriptæ, aut albævel extaxillorum proiecione: vel ex consideratione eius, quod aperienti librum occurrit, cognitionem querit. His praemissis, quæsiem, num prafati diuinationis modi constituent diuersas in genere moris species necessariò in confessione aperiendas: ut an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuersas in genere moris species in Confessione manifestandas. **335**
Constituentia in genere. Quia triplex est in hoc genere species. Prima in qua est expressa dæmonis invocatio; Secunda, in qua est invocatio tacita; tercia, cum aliquis confuso fit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur Necromantia, Augurium, Diuinatio per sortes: si ergo sunt in genere moris species hæ distinetæ, necessariò erunt in Confessione aperiendas. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95 a. 3. in corp. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæ diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: vnde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. opusc. to. 1. tr. 5. de confess.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœtus diuinum cultum, & arcer Canonicos ab absentia chori, scientes se distributio-nes amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si scirent, posse à Canonicis licet, ac validè sibi remitti.

CAPUT XXX.

Circa Vitia Religioni opposita, ac pri-mum cīcā supersti-tionem.

PROBL. XCVI.

Superstitione est, & superstitione non est, die Dominica iejunare.

525
Ep. superfl. ib.

VUPERSTITIONE est. Quia ex vnu Ecclesiæ constat excipendas esse dies Dominicæ à iejunio, cum à quadragesimali iejunio eas excipit, & vigilium quancumque die Dominicæ incidente precedens transfert in sabbatum. Et quia id iejunium interdictum est cap. 5. quis tanquam, & cap. 5. quis Presbyter. d. 30. & cap. 26. quas. 6. & cap. ne quis ie-junet de conf. d. 5. Sic Caet. 2.2. quas. 9. art. 1. inter cultum superstitionis falsum hoc iejunium recenser. Et inter superstitionis superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clavi. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quas. 147. art. 25. ad 3. & 4.

526
Superstitione non est.
num. 12.

Non est superstitione. Quia licet quis non potest sine superstitione suscipione iejunium afflictionis ad sarcasmodum pro peccatis inire: potest tamen iejunium exultationis, quod sumitur, vt mens promptior sit ad gaudium, & vt in Deum eleverit: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Sylvestr. v. iejunium, quas. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

527
Authoris re-solatio diffi-
culty.

Certe iejunii die Dominicæ olim fuit interdicti ob errorē Manichæorū afferentii id iejunium necessarium esse, in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc iejunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorē, qui tunc vigebat, subtraxit Ecclesiæ dies Dominicæ à Quadragesimali iejunio. cap. Quadragesimali de conf. d. 5. At cum modo iam haec causa ceflarit, licetum est die Dominicæ iejunare sive iejunium exultationis sit, sive afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesiæ consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, verbi gratiæ peculiarem devotionem, spiritualem profectum, carnis comprehensionem, &c. D. Hieronymus Epist. 28. ad Lucinum, & refertur, c. Vinam. d. 6.) ybi hoc iejunium approbat, & dicit, Apostolos illud feruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor. tom. 1. l. 7. cap. 26. quas. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Do-minica semper iejunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed proprius aliquem bonum finem.

VENIALE non est. Quia si licitum, imò lat-528
dabile est, una vel altera die Dominicæ Non. 18. 482 iejunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sèpè iejunare, cum potius a cùm Religiosi iterare, in Dei gloriam ubriorem reflue videatur. Si temel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sapientia iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam. d. 76. Medin. c. de iejun. q. Quando necesse est iejunare. 1. def. 2. p. 2. q. 1. 7. a. 4. Palaci. in 4. dist. 1. 5. a. 8. Engl. p. 1. vbi de iejun. q. 4. diffic. 3.

Veniale est, iejunare ordinarie diebus Do-minicis. Quia aduersatur huiusmodi iejunium Ecclesiæ consuetudini, quam in hac parte vien-529
tagis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Ca-sulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 1. pun. 4. n. 12.

Crediderim superflui cultus renn esse qui Hoc verius
huiusmodi singularitati operam gesserit. Vnde pun. si quispiam similiter sola die Dominicæ & non alii diebus iejunaret, peccato veniali infice-reetur. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At ceflante scandalo, casu in utroque solum veniale piaculum indicari ceflante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum iejunandi ordinari diebus Dominicis, esse irriterum sive iejunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: sive seu exultationis, quo mens in Deum strictius ele-vatur. Quare si quis id voleat, ad nil tenetur, neclid iejunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suan. 10. 1. de Relig. tr. de voto. l. 3. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto iejunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, sceluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt v. robl. proximo vidimus) ob igabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominicæ vel temel iejunaret, superstitionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superflus. At sola eile venialis culpa ceflante scandalo, aut alio fine grauter iniquo.

PROBL. XCVIII.

Vouens iejunare die in qua incidit festum aliquod (ex.gr.) Annunciationis, si id incedat: potest, & non potest ipsa die Dominicæ iejunare.

NON potest iejunare die Dominicæ, sed fab-530
bato præcedenti. Quia cæteris paribus de-Non potest
bet se vniuersalis Ecclesiæ consuetudini con-ic Dominicæ
formare. Sic Ioan. de Neapol. quodlib. 8. q. 35. illud votum
D. Antonin. p. 2. 2. it. 11. cap. 1. §. 10. Sylvestr. v. implere.
Votum, 3. q. 6. Tabie. v. Vinum. 7. Auct. v. Vo-tum. n. 17. Confuscit profecto Ecclesia vigi-liam

70 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

liam Dini ipsidentis in Dominica addiem sabbati transferre, ne die Dominica ieunium geratur.

332
Potes quidem. Potest quidem ieunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieunium transferre, sed satisfacit licet, & iuste ipsa die Dominica ieunando. Quia etiæ votum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub pracepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieunium vigilæ festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed tollum in vigilia. Vnde non est aliquid praceptum Ecclesiae de simili ieunio, quod eius voti regularia sit. Deinde quia specialis deontio votentis fuit toto anno die illa ieunare, qua id festum incidit, & non fuit ieunare eius vigilia: & ita ieunium ipsius diei voluit. Et sic sit ieunium afflictionis, sine exultationis, de quo Probl. 96. & 97. licetum est die Dominica ieunare: Ergo facias facias facias obligationi. Ita Sanch. fam. l. 2. cap. 37. num. 18.

353
Hanc eligens sententiam alia deducit. Ego quidem existimo huic applaudens sententia, liberum esse votenti, propria autoritate, illud ieunium in praecedens transferre solum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare vniuersae Ecclesiae consuetudini ieuniorum in Dominica in sabbatum incidentis in sabbatum praecedens. Hinc tamen exciperem Sabbathi illa, quibus voten tenetur alio ex pracepto ieunare; vt si habeat etatem obligantem ab ieunio, non poterit commutare ieunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesima, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit in vigilia. Quia votum intelligitur de actu alijs non obligante, nisi aliud exprimatur. Si tamen quis promisit ieunare alicuius Domini vespere, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato praecedenti ieunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieunandi die Dominicæ. Quia id ieunium intelligendum est instar indicij ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbathum praecedens transfertur. Atque adem ratione qui votum integro aliquo mense, verbi gratiæ Aprilis, seu Maij, ieunare, non tenetur ieunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intenderit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quod dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic v. Vorum, 3. quæst. 7. Armil. v. Votum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.

PROBL. XCIX.

Diversi Diuinationis modi constituunt, & non constituunt diversas in genere moris species necessariæ fatendas.

534
Recols. Dini. **R**ecolo, Diuinationem esse duplēc: Quædam in qua est paclum cum dæmonie manu signum: expressum: quedam, in qua solum est tacitum. Vtique vero plures sunt species iuxta signorum diversitatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

quidem, in qua est paclum expressum que generali nomine Necromantia appellatur, sunt nouem species. Prima est Praesigillum, cum dæmon variis apparitionibus superflitiorū oculos præstringit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda Diuinatio per somnia, cum instructio dæmonis per somnia speratur. Tertia Necromantia, cum adhibitis languine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta Vininatio per Pythones, cum dæmon per homines repetitos docet. Quinta Geomantia, cum docet per signa in corporib; terrestrib; apparentia, ut in ligno, metallo, lapide. Sexta Hydromantia: cum per signa in aqua apparentia. Septima Aeromantia, cum per signa apparentis in aere. Octaua Pyromantia, cum per signa in igne. Nonna Artispitum, cum per signa apparentia in exitis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Ruris Diuinatio, in qua est sola tacita dæmonis invocatio, et duplex. Prior est, cum cognitione oculorum vate procuratur ex consideratione aliquis dispositionis alias existentes in quibuscumque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, que homines consuluntur, causa eius cognitionis adipiscende. Priorum diuinandi modum in nouæ species diuidit. Prima est Generchia, cum ex Syderum motu, aut situ cognitione queratur. Secunda Auguriæ, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum steruatione. Tertia Auspicium, cum ex animo volatu, aut quorumvis animalium motu. Quartæ Omen, cum ex hominum vocibus prius intentione expressis. Quinta Onirocritica, cum ex somniis. Sexta Physiognomica, cum ex totius corporis humani signis. Septima Spatulamantia, cum ex signis spatulæ. Octaua Metoposcopia, cum ex fronte. Nona Chironomia, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumeror. Prima est Geonantia, cum ex punctorum protractione cognitione queritur. Secunda Diuinatio per sortes, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, projecto in aquam: vel ex consideratione fluctu electæ ex duabus oblatis, vel schedula scripta, aut albævel extaxillorum proiecione: vel ex consideratione eius, quod aperienti librum occurrit, cognitionem querit. His praemissis, quæsiem, num prafati diuinationis modi constituent diuerias in genere moris species necessariò in confessione aperiendas: ut an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuerias in genere moris species in Confessione manifestandas. **535**
Confessio
nem
Quia triplex est in hoc genere species. Prima in qua est expressa dæmonis invocatio; Secunda, in qua est invocatio tacita; tercia, cum aliquis confuso fit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur Necromantia, Auguriæ, Diuinatio per sortes: si ergo sunt in genere moris species hæc distinctæ, necessariò erunt in Confessione aperiendas. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95 a. 3. in corp. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæc diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: vnde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. opusc. to. 1. tr. 5. de confess.

Sect. II. De Präcepto I. Problemata. 71

*f. 537
Huc illig.*
f. 538
Non est differ-
entia speci-
fia.

*f. 539
Est specifica
differentia.*

*Hanc senten-
tiam probati-
korem esse
indico.*

f. 540

*f. 541
Non est in-
stituta ad Superstitionem.*

*f. 542
Ad supersti-
tionem perit.*

*f. 543
Cum his opini-
onis non con-
fugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda.*

*f. 544
Nonnulla
suppono.*

*f. 545
Agendum est.*

*f. 537
Huc illig.*

*f. 538
Non est differ-
entia speci-
fia.*

*f. 539
Est specifica
differentia.*

*Hanc senten-
tiam probati-
korem esse
indico.*

f. 540

*f. 541
Non est in-
stituta ad Superstitionem.*

*f. 542
Ad supersti-
tionem perit.*

*f. 543
Cum his opini-
onis non con-
fugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda.*

*f. 544
Nonnulla
suppono.*

*f. 545
Agendum est.*

*f. 538
Non est differ-
entia speci-
fia.*

*f. 539
Est specifica
differentia.*

*f. 540
Hanc senten-
tiam probati-
korem esse
indico.*

*f. 541
Non est in-
stituta ad Superstitionem.*

*f. 542
Ad supersti-
tionem perit.*

*f. 543
Cum his opini-
onis non con-
fugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda.*

*f. 544
Nonnulla
suppono.*

*f. 545
Agendum est.*

PROBL. C I.

*Omnis diuinatio sine tacita sit sine expre-
sa, pertinet, & non pertinet ad super-
stitionem.*

Non pertinet. Qui à superstitione consistit in voluntate attribuendo creaturam diuinum honorem: at sola diuinatio futurorum contingentium pendentium à causa libera ad Deum pertinet. Ergo sola hec diuinatio superstitione est. Cum à dæmoni (ex gr.) quis perit scientiam aliquius occulti effectus praefertur, non petit aliquid, quod potestatem excedat, creatura: Ergo nullam illi tribuit diuinitatem. Ergo neque superstitionem perpetrat, tametq; grauijime delinquat. Sic Valen. 2.2. dis. 3. q. 12. pun. Leffl. 1. de iust. c. 43. dub. s. n. 18.

Pertinet quidem. Quia ex proprio Diuinitatis iure Deus vult, ut creature omnes ad ipsum confugiant, in eoque fidant. Qui ergo, ille rationem perit, relictio, confugeret ad diabolum suum ini- micum, in eoque fideret, plane eius iuri dimino derogaret: & quod illius proprium est, veller inimico tribuire: Ergo superstitionem committit, tacitaque idolatriæ reus existet. Ita Sanch. l. 2. in Decal. c. 38. à numer. 9. Pala. to. 3. nr. 17. dis. 1. pun. 3. n. 11.

Cum his opinor. Quia quamvis non confugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda, rationis rerum occultarum cognitionem, quam ipse possit consequi, & virtute sua naturali communicare: quia tamen per hanc ipsam societatem affectat dæmon usurpare diuinæ aliquid excellentiæ, & honore illi dedito ab homine, nempe, ut homo relictus Deo, ad eum confugiat, & in eo contra Dei voluntatem confidat, cooperatur dæmoni ad hanc diuinæ honoris usurpationem: ideo contra Religionem Deo debitam superstitione agit.

PROBL. C II.

Agendum est, & agendum non est, quod assolet demon in energiis vel alibi apparens bonum consulere.

Sæpe dæmon assolet apparere fingens, se esse animam defuncti, ut videntes in errorem inducat: id quod non semel habitans in dæmoniaco gerit. Et quamvis bona consulat, petat que geri suffragia, aut aliquid restitui, id efficit, ut postmodum faciliter decipiat. Non tamen abnegrat, animas beatas tantum in purgatorio, inferno existentes, apparere aliquando viventibus, id Deo permittente ob aliquas instantias causas. Cum autem in dæmoniaco dæmon ait, se animam esse defuncti, semper mentitur. Quia animæ defunctorum nunquam aliud corpus ingreduntur, ut docet Abul. ad cap. 8. Mat. q. 124. Questioni autem do, an dæmoni consiliente bonum, id licet possumus mandare executioni.

Possumus plane. Quia bonum quod consulitis agere potest quis, non quod dæmon consulit, lerit.

72 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

bonum quod lerit, sed quod in se est bonum. Sic Delius no-
Damō confusus l. 6. disquis. Magic. in anæcephaloſi, mo-
lit. nit. 10.

546 Non possumus diabolo vel consilienti bo-
Agendū non num obdīre, nec eius parere consilio. Quia
emnia bona qua confūlit, ad nostrā perni-
cēm diriguntur. Ita Thyraeus nostra societatis
de apparitionib. spirituum c. 15. n. 20. Sanch.
sum. l. 2. c. 8. n. 24.

547 Si dæmon consulit præcepti alicuius obser-
Hoc iecurūs. vationem gerendum esse affirmo, ratione præ-
 cepti obligantis. At consilium eius bonum
 prætermittere tatus omnino esse crediderim,
 vel in aliud bonum commutare; ne quid fra-
 dis eo consilio diabolus moliatur.

PROBL. C III.

Licet & non licet, ex Astris future, &
occulta prædicere non certo, sed proba-
biliter tantum.

548 Ræmitto, ex Astris prænunciare eventus
Nonnulla
præmissa. ex libro hominis arbitrio p̄lentes, ac ef-
 fectus occultus, superstitionis est. Quare non li-
 cet ex Astris prænunciare futura bella, conten-
 tiones, armulations: inò neque certum mor-
 bum alicui esse eventurum, nec periculum
 mortis incursum, neque celebraturum coniugium,
 facturum iter, dignitatem consecuturum,
 & his similia. Quia hæc omnia ex libera
 pendent voluntate, vel ex humorum in ordi-
 natione: ac proinde ex Astris prænoscí non
 valent. Idem dixerim de furtis occultis, alij
 que hominum actionibus, quæ humanæ non
 possunt industriæ vestigari. Quod si per Astra
 ea dignoscere quis tenteret, peccatum gravissi-
 um superstitionis perpetrat. Sic omnes
 Doctores cum D.Tho. 1. 2. q. 8. s. a. 5. Vnde
 Iere. 10. Dominus: *A signis cali nolite metue-*
re, quia timent Gentes, quia leges populorum
vane sunt. Quæferim verò, nūm licet, ex
Astris hos futuros eventus, & occulta facta
prædicere, non certo, sed tantummodo pro-
babiliter?

549 Licet planè. Quia naturaliter quisque suam
Licet qua-
dem. agnatam propensionem, & inclinationem
 se habet: sed ad huiusmodi inclinationem
 non leuitur Astra conducunt: Ergo ex illis
 saltē probabiliter vnius cuiusque facta
 poterunt prænunciari. Sic Tol. l. 4. c. 15.
 n. 6. Deli. l. 4. disq. Mag. c. 3. q. 1. concl. 2.
 Caiet. 2. 2. q. 95. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12.
 pun. 3.

550 Non licet. Quia ex Astris deduci non potest
Non licet. industria humana probabilis cognitio eorum
 eventuum. Tum quia non possunt omnia Astra
 concurrentia cognosci, & quæ cognoscuntur,
 imperfictissime cognoscuntur. Tum quia
 Astra non sunt causa immediatae liberorum
 effectuum, sed ad summum naturalium incli-
 nationum. Tum quia ab alijs causis sublunari-
 bus saepissime eorum influentia impeditur.
 Tum denique quia contra propriam propen-
 sionem, & inclinationem peruersam vnu-
 quisque Dei adiutorius auxilio procedit. Non ergo
 ex regulis Astrologiae probabilis cognitio
 potest inuestigari. Alias non diceret Propheta

A signis cali volite timere. &c. Nam si ex
Astris cognitio probabilis futurorum even-
tuum posset haberi, nec essent vana leges po-
pulorum, sed prudentes: nec irrationalib. &
vanam sed potius prudens, illa timere. Cum
ergo ex solis Astris cognitio probabilis haberi
non possit: restat, ut illam quis habeat ex
doctrina dæmonis, & eius auxilio: ex Dei
namque reuelatione clarum est non haberi.
Ita Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 11. n. 31. Sanch.
l. 2. sum. c. 38. n. 31. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 6.
n. 42. Pala. 10. 3. tr. 17. d. 1. pun. 4. n. 5.

Ego quidem affermerim, quando hæc præ-
 nuntiantur maiori firmitate, quam ex Astris *Autu-*
haberi potest, v. gr. dicendo: Hoc est probabi-
le: esse superstitionem. Quia ex solis Astris
hoc iudicium absolutum, aut probable
comparari nequit: sed ex inclinationibus
naturalibus conjectura admodum temuis.
 Ergo qui absurde aut maiori firmitate illa præ-
 dictit, vel ea intentione illam cognitionem in-
 vestigare satagit, tacitè dæmonis disciplina
 vitum, vel vulnus ab eo hæc edoceri. Secus an-
 tem esset, quando non ex Astris Solis, sed ex
 aliis ciuitantibus, & causis particularibus hæc
 conjectura probabilis sumereatur, v. gr. ex tem-
 peramento perfornæ, & ex aliis eius actibus, &c.
 Quia observatio, huiusmodi non est di-
 uinatio, sed prouidentia. Nec crediderim
 esse superstitionem, nec iure aliquo anti-
 quo damnatum, quandò hæc predicuntur
 sola illa tenuissima conjectura, & certitudine,
 qua sciri possunt per Astra, & ita haber in
 mente prædictes, vel si absolute prædicat, ita tamē
 intendens, & non maiori certitudine. Atque
 hoc probat solūmodo prima sententia fun-
 damentum.

PROBL. C IV.

Ex Astris futura contingentia probabiliter
prædicere, non certo est, & non est
motu proprio Sixti V. interdictum pro
foro interno.

Non est interdictum pro vtrōque foro, sed *552*
 pro externo tantum. Quia id verba te- *No. 1. 1. 1.*
 stantur: *Statutum, ut contra facientes iudicia, dolum pro-*
& natiuitates hominum, quibus de futuris con-
tingentibus, successibus, fortuitisque casibus,
aut actionibus ex humana voluntate pendentibus
aliquid eventorum affīmare audeant, etiam si
id se non certo affirmare afferant, aut protesten-
tur, inquirant, & procedant, & in eos ferentur
Canonis penit., & alijs eorum arbitrio animad-
vertant. Quæ quidem verba videntur id ad fol-
lum extēnum forum referre, nihil de interno
præcaudentia. Sic Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c.
11. n. 30. Valent. 1. 2. d. 6. q. 12. pun. 1. Del-
Rio. l. 4. disq. Magic. c. 2. q. 3. Addique
Suarius, in tali prædictione non defice gra-
uem culpam saltem ratione scandali, & spe-
ciei mali cum præsumpte iōne iuris, vel de iure.

Pro vtrōque foro est interdictum. Quia *553*
 cum in eo motu proprio Pontifex permisit *ff. 1. 1.*
 iudicium de agricultura, navigatione, medici *qui fin. 1.*
 na, & alijs rebus naturalibus, de quibus con-
 stat certum iudicium ferri non posse, sed val-
 dē dubium: & de incep. absolūte interdict *teradic.*
illud

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 73

illud circa casus fortuitos, & pendentia ex libero arbitrio etiam cum eo dubio: videtur in hoc posteriori prohibitionis casu loqui in utroque foro, sicut in priori permissionis loquitur in utroque. Et ratio prohibitionis est, quia etiam hic modus prænuntiandi futura, valde est Reipublicæ perniciosus, & multis superstitionum periculis, & calumniis diuinorum fingentium id dubium expeditus. Ita Salas 1. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3. numer. 36. aliterens, id esse culpam lethalem ob granem prohibitionem in eo motu proprio contentam. Sanch. 1. 2. sum. cap. 38. numer. 34. Graf. 1. 2. decis. c. 5. n. 19. Farinac. de hæc q. 81. n. 9.

prius nulla de novo fertur prohibito, sed quod ^{naturam in proprio}

iure diuino, & Canonico prohibitum erat, denuo prohibetur, vt constat ex toto proœmio illius constitutionis, & precipue ex illico verbis: *Nos igitur, qui pro nostri pastoralis officiis innere Fidei integratatem insolatam conservare debemus, & animarum salutem proficeremus, quantum diuina gratia adiutrice possumus, ex paterna charitatis visceribus optamus, dannantes, reprobantes omne geniu[m] diuinatus, que diabolo auctore, ad fideliūm decepcionem a predicitis curiosis, vel verdiis hominibus fieri solent. Ecce quomodo Pontifex solummodo perniciosa diuinationem à diabolo inuenient intendit prohibere: Ergo conjecturalē solum predicationem futurorum eventuum Pontifex non prohibuit. Certe haec conjecturalis predicatione futuri eventus non est predicatione illius absolute, sed solum est predicatione illius sub quadam tenuissima conjectura contingentia: quod potius est (ut dicebamus) predicatione contingentiae, quam effectus. Ita Castro Pala. 10. 3. tract. 1. 7. d. 1. pun. 4. numer. 9. Caiet. 2. 2. quæst. 9. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 1. punct. 1. aliterens solam perniciosa diuinationem à diabolo inuenientem illo motu proprio prohiberi.*

His lubet adhaerere. Quia Sixtus permittit inibi Astrologie artem circa temperatu*rum, inclinationem, & propensionem vi-*
*trobasilicu*s* tientis, ut expresse notauit Suar. tom. 1. de Relig. 1. 2. cap. 11. numer. 12. Ergo sola predicatione futuri eventus, vel occulti facti cum maiori certitudine, quam ex Astris haberi potest, est prohibita. Non igitur illa tenuissima conjecturalis predicatione, quæ potius ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam alio ex capite colligitur: nec ea est, quam Pontifex prescribit pro externo foro pœnis afficiendam.*

PROBL. CV.

Dubia hæc tenuissima futurorum contingentium predicatione, est & non est vel pro foro externo in motu proprio Sixti V. contenta.

Pro foro externo aperte in motu proprio Sixti continetur. Quia Pontifex statuit, ut contra facientes iudicia, quibus de futuris contingentibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid eventurum audeant affirmare: etiam si id certè non se affirmare aliterant, aut protestarentur: Inquisitores inquirent: procedant, & in eos leuerius Canonici pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Ergo pro foro externo saltem qualcumque affirmatio etiam conjecturalis, dubia, tenuissima est prohibita. Sic Sanch. 1. 2. sum. cap. 38. n. 34. Salas 1. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3. n. 19. Farinac. de hæc q. 81. n. 39. Graf. 1. 2. decis. c. 5. n. 9.

Hæc conjectura dubia, tenuissimaque predicatione in illo motu proprio vel pro foro externo non prohibetur. Quia in eo motu pro Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. CVI.

Illi, quæ Zahories vocant, possunt, & non possunt absque arte demonis ea videre, quæ se affirmant conspicere.

Zahories vocantur illi, qui dicunt, se videre aquarum seu metallorum venas, & atum quæ thesauros, & cibaueraque in terra visceribus sionis apponit abdita apostemata, & alia humorum genera intrâ humanum corpus latentia, non impediente corpore, nec vestitu. Quæferim, num id possit sine arte diaboli exerci.

Possunt Zahories ea omnia naturaliter gerere. Quia huiusmodi vis potest ex humore possit absque melancholico, & consurgentibus inde spiritibus ex vehementia. Sic Cælius Rhodig. 1. 7. antiqu. lett. cap. 2. Vairas 1. 2. de faci. c. 4. Et Veracr. 1. 2. de anima specular. 2. fatetur, se non capere posse, qualiter hæc absque demonis illusione contingent: at subiungit, se non audere damnare. Quia nouit viros alias probos afferentes, se prefata videre.

Minime possunt. Quia nonnulla, quæ

G se aspi

74 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

*Ab aliis da-
moniis esse
non possunt.*

aspicere affirmant (v. gr. que visci ribus terrae
cadanera, vel corpora humano abdita aposthe-
mata) ut possibile naturaliter geri. Quomodo
eum potest virus acies corpus tam densum &
opacum penetrare? Ergo manifesta est demonis
operatio. Ita Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 37. Delrio
l. 1. disq. Mag. cap. 3. quæst. 4. liter. C.
Palau tom. 3. tract. 17. dist. 1. punct. 4. numer. 9.

*561
Idem tenet, qd
exponit.*

Comperitur mihi, Zahories vanas aquæ
agnoscere posse ex vaporibus mane ac vespere
illuc exspiratis: & metalla in terra visceribus
abdita ex quodam herba genere ibi oriuntur soli-
to: impossibile autem, confidere reliqua quæ
se videre afferunt: præterim quæ dicunt
qualia sunt. Quare ea, illos docente d mo-
ne, manifestant. Præterea quia hi vim hanc
certis diebus alligant, nempe feria sexta,
vel tertia. Quod vanæ superstitionis, ac la-
tentis cum dæmonie pacti manifestum est do-
cumentum: cum hi dies nil præ ceteris ha-
beant, ad aciem virus acuendam. Ex quo de-
duco, reos esse culpæ lethalis consulentes hos,
qui sola dæmonis ope id possunt prædi-
cere.

PROBL. CVII.

Cum duo, equali electorum numero, ad Be-
neficium electi sunt: licet, & non licet,
electionem alterutrius sortibus Diuisoriis
terminare.

*562
De sortibus
Divisoriis
nonnulla pra-
missa.*

Pramitto ex D. Thoma ab omnibus recepto
l. 2. 2. q. 95. a. 8. sortes propriæ esse, cum ali-
quid sit, vt eius eventu considerato aliquid fiat,
aut innescatur: & eas triplex esse. Quædam
sunt *Divisoria*, vt sciant sortientes, quid cuique
tribuendum, caudendum è sit. Quædam *Divi-
natoria*, quibus aliqui ad cognoscenda occulta
vtuntur: vt si sic, vel alter taxilli, charta deci-
dant, coniectetur prosper, vel aduersus cas-
sus. Vel cum diuersa nomina collocatur in vrna,
vt coniectetur, futrum eis apud eum, cuius
nomen educitur. Item si librum aperiens occur-
rat scriptum læta, aut tristia continens, inde
successus prosper, vel aduersus coniectetur.
Aliæ sunt *Consulatoria*, quibus diuina voluntas
exquiritur, vt sciatur, quid in aliquo negotio
gerendum. Porro stando in solo iure naturæ sortes
Divisoria sunt licite, ac proin de mitti pos-
sunt in casibus & ius humanu[m] eas non interdicit.
Quia nil aliud includunt, quam quandam
humanum contractum, quo ex communis
consensu pacientium ius ad aliquam rem haben-
tium ea inter ipsos forte diuiditur, vt illius
sit, cui sors contigerit. Hic autem contractus
nihil superstitionis, aut mali in se habet,
cum ad nullam incertam rem dignoscendam or-
dinetur; sed ad quendam fortunæ contractum,
in quo æqualis est viriisque contrahentis con-
ditio. Hinc deduxerim, licere sortes has in
electionibus ad officia secularia. Quia nulli
libi id interdictum reperio: Et tempore pe-
nis, aut perfectionis Ecclesiæ, quando dis-
cepcratio fuerit, quinam Parochi, aut Clerici, aut
Religiosi manere debeant in loco perfec-
tions, aut infectione affecto, vt reliquis sub-

ueniant, nec aliter commode lis hac componi
valet, licitum esse sortibus divisiōris elige-
re. Et quando sunt plures rei; nec oportet, omnes
punire, licere, quod in militia est præceptum
primum, vt forte excipiatur quis necandus sit:
Quando autem non constat de persona, que
patravit delictum, non licere, eam sortibus in-
dagare; quia præter divisionem ibi admix-
tam, est periculum puniendi innocentis, si
fors in ipsum excidat, aut rei non legitime pro-
batum eius delicto squaliter sortitus probatio non
est legitima. Demum licere tempore tempestatis
quando gratia nauis alleuiāda, ne deperirent om-
nes, necesse est, aliquos homines proiungere in vi-
nas: sortiri ex omnium consensu, quis proi-
giendus sit. Enim verò sortes haec non licent in
electiōibus Ecclesiasticis. Quia id interdic-
tur cap. fin. de sortilegiis, ibi: sortis usum in elec-
tiōibus perpetua prohibitiōe dannantes. Erat
autem ibi de Ecclesiasticis electionibus sermo.
His præmissis, iam rogito, num, cum duo
aequali electorum numero ad Beneficiūm sunt
electi, liceat alterutrius electionem sortibus
terminare?

Licet quidem. Quia iam electio legiti-
mè facta erat, & sortes èd solum mituit. *Licit delictum,*
nam alioquin
in summa, v. sortes. Laurent. ibi, vt em
refert Archidiac. ibidem. Et videtur, non
aliud remedium aptius suppetere, cum eli-
gentes in vnum non consentiant.

Minimè licet. Quia dum suffragia æqua-
lia sunt, nullus dici potest esse ad Benfi. Nonnulla
cum legitime electus: debet enim eligi à
maiori parte Capituli. Ergo cum Capitu-
lum consentit, vt Beneficiūm obtineat, &
omnibus præferatur ille, cui fors conti-
gerit: iam mediis sortibus efficit electionem.
At cap. fina. de sortilegiis, prohibetur om-
nis electio sortibus facta: Ergo etiam haec
determinatio electionis, que vera electio
est prohibetur. Ita Sanch. l. 2. sum. cap.
38. numer. 74. Pala. tom. 3. tract. 17. d.
1. punct. 6. numer. 6. Archidiac. citat. Anto-
ni. eo cap. numer. ultim. Hostiens. numer. 3.
Ioan. Andr. n. 12. Card. q. penult. Marianus. So-
cin. Senior. n. 26. Anani. n. 11. Felin. c. capitulum. n.
21. Suar. 10. 1. de Relig. l. 1. c. 14. n. 7.

Hoc certum existimo, & ita supponere vide-
tur Glōssa communiter c. penult. v. Teneantur, de His
rescriptionib. in 6. Vbi in hac discordia electorum offere-
moner, superiori adeundum, vt terminum
electoribus prescribat: & eo transfacto electio-
nem afferit ad eum devoluti. Imo & si plures eli-
gantur à maiori parte, non vt omnes eo munere
fungantur, sed vt sortes mitiantur postea in-
ter illos: id non licere affirmo. Quia generalis
est c. fin. prohibitiōe, & verè absoluta, el actio
sortibus terminatur. Quod si in aliqua congre-
gatione is vigeat virus, aut erit virtute alicuius
constitutionis à sede Apostolica approbarē; aut
erit in officiis non habentibus iurisdictio-
nem aut administrationem Eccle-
siasticam. Vt edocet Suar.

citat. n. 8.

* *

PROBL.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 75

PROBL. C VIII.

Licet, & non licet sortibus diuisoriis vti, ad terminandas lites inter Clericos circa electionem ad Beneficium, vel officium Ecclesiasticum.

⁵⁶⁶ Quia certum **S**ortes sint circa res temporales certum est id sicut lites. Quia nullo iure id interdictum repetitur. Nam textus *cap. fin. de sortileg.* loquitur de sortibus Ecclesiasticis electionibus, vt docet *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 1. 2. num. 11.* Quæsi- rim vero, an si lis Clericorum sit circa Beneficium, aut aliud officium Ecclesiasticum, liceat sortibus vti, ad item dirimendam?

⁵⁶⁷ Nisi licet. **M**inimè licet. Quia *cap. fin. de sortileg.* id prohibetur. Et verè compleetur electio alterius ex litigantibus per illas sortes: Ergo contra illius textus præscriptionem lis sorte dirimir. Sic *Hosti. c. vii. num. 6. de eo, qui mittitur in possess. in 6. Ioan. Andri. ibi. num. 4. Ancharan. ad finem. Do- min. num. 1. 2. Francus num. 9. Cardi. cap. licet can- sam, de probatione. *Felin. cap. Capitulum, num. 2. 1.* ver. sed saluando, de scripto.*

⁵⁶⁸ Liter. p. 10. **L**icet omnino sorte Clericorum eam dirimi item. Quia textus *cap. fin.* non loquitur in hoc casu sed in sortibus electionibus: At componentes sortibus item, non eligunt, cum is, cui fors cedit non recipiat Beneficium ex vi sortis, sed ex vi iuris, quod prætendebat: & per illas sortes tantum auferunt impedimentum. Ita *Gloss. cap. Licet causam. v. Vti possidetis, ad finem. de probatione. Hofiens. ibi. num. 10. cap. 1. di- cens, ita vsu receptum. Abbas num. 37. adiiciens exigi quoque consensum utriusque litigantis, ne alteri discordanti iniuria irrogetur. Deci- ibid. a num. 206. v. que ad 21. & alii, quos refert *Felin. cap. Capitulum, num. 2. 1.* Et forsitan ita esse, docet *Lefsi. l. 2. cap. 43. dub. 9. num. 58.**

⁵⁶⁹ R. m. apud cap. 12. num. 1. 2. l. ubet evadare. Allero itaque item hanc sortibus dirimi, non esse contra decisionem *cap. fin.* quod probat secundæ sententia fundatum, & quo ad hoc veram esse. Alia tamen ratione id licitum minimè esse reor, nempe, si propria fiat autoritate: bene tamen authoritate Ecclesiastici Iudicis: & quo ad hoc veram esse primam sententiam indico. **Q**ui in litibus Beneficialibus caendum est omnino periculum vitiosi in Beneficium ingressus, quale est ablique legitimo ilius titulo. **Q**uod habetur *cap. viii. de eo, qui mittitur in poss. in 6.* At quando authoritate propria haec lis componitur, id periculum subest. Cum enim neuter litigans possit alteri sua autoritate, suoque pacto legitimum Beneficij titulum impetrare, nec constet, vtter litigantium titulum legitimum habeat: est periculum, si forte alter litigans titulo iusto carerat, vt ablique illo Beneficium possideat. Præterea quia omne pactum propria initium authoritate circa Beneficium Ecclesiasticum litigiosum est simoniacum *cap. fin. de pastis. & cap. Quam pio. 1. quest. 1.* sed utrumque vitium cessat auctoritate Iudicis interueniente; quia si uterque pactum id in manu Iudicis ineat, vt iuxta illud sententiam ferat:

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

cessat simonia, cessat vitiosus ingressus, cuius utrumque fiat Iudicis auctoritate. **V**nde colligo, Iudicem hunc necessariò fudrum eunt: eius est conferre eius Beneficij litigiosi titulum. **Q**uia si aliis sit non cauerit ingressus vitiosi periculum. Quare in electione Pontificis, quando inter duos discordia esset, uter verè electus sit, poterit sortibus discordia componi. **Q**uia non adstringit illos ius Ecclesiasticum sortes interdicere. Sed id necessariò faciendum de cardinalium, quorum est elec-
cio, consensu. *Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num. 79.*

PROBL. C IX.

Iure naturali interdicuntur, & non inter- dicuntur iure naturali, sortes dini- sorie in electionibus Ec- clesiasticis.

Naturali ex iure interdicuntur. Quia id ⁵⁷⁰ colligitur aperte ex *cap. fin. de sortileg.* Naturali ex ibi: *Licet nota non careat, quinimum multa re. iure interdi- cutionis sit dignum, quod fors in talibus in- terueniat.* Et deinde Pontifex concludit interdicendo sortium usum in electionibus Ecclesiasticis. At si ante id non esset ita naturali interdictum, & re vera, non aderat tunc nisi humanum interdicere: non esset reprehensione dignum. Sic D. Thomas ab omnibus re- ceptus 1. 2. quest. 95. art. 8. eam huius prohi- bitionis reddens rationem: *Quod electiones Ecclesiasticae sint potius inspiratione diuina, quam sortibus facienda.* **Q**uae ratio cum naturali sit, probat, id esse iure naturali interdi- cendum.

Non interdicuntur naturali iure, sed solùm ⁵⁷¹ Ecclesiastico. Quia nil aliud includunt, quam *Non interdi- cuntur natu- rali ex iure* quandam humanum contractum, quo ex com- muni pacientium consensu ius ad aliquam rem habentium, ea inter ipsos forte dividitur, ut illius sit, cui fors contingit. Hie autem con- tractus nil superstitionis, aut mali ex se ha- bet: cum ad nullam incertam rem dignoscen- dam ordinetur, sed ad quandam fortunam con- tractum, in quo æqualis est utriusque contra- hentis conditio: Ergo haec sortes nullam ex se malitiam involvunt, ac proinde naturali iure sunt licite in casibus, in quibus iure humano interdicta non adiungit. Ita *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 12. a num. 3.* Caic. sum. v. fors ad finem. *Valent. 2. 2. d. 6. quest. 12. punct. 3.* *Azot. tom. 1. 9. cap. 2. 1. quest. 3.* *Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num. 82.*

Hoc tenendum indicarim. Nam id est Pontifex assulet, id esse reprehensione dignum, quia *Hoc tenen- dum indicet* *cap. fin. præscripta* erat forma triplex harum elec-
tionum, & nulla era per sortes. Eum autem texum esse antiquorem, inde constat, quia

Innocentius III. qui ancestor illius fuit præ- cessit Honorium III. qui texum

cap. fin. præscripta.

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

</

76 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

PROBL. C X.

Electio ad Ecclesiastica officia per sortes diuisoriarum est, & non est ipso iure irrita.

573
Sortes ipso
iure est.

I Rrita ipso iure est. Quia est contra illius tex-

tus c. fin. de sortileg. prohibitionem. Et quia est

cotra formam electionum traditam c. Quia pro-

ppter, de elect. Sic Abbas ad c. fin. n. 5. de sortil.

574
Non est ipso
iure irrita.

Quia etiæ textus ille huiusmodi electionem in-

terdicat, nul. um tamen verbum irritans addit. Et

ideo electio Episcopi facta a compromissariis

per sortes electis, de qua loquitur textus ille, va-

lida fuit. Quod satis probat Glofia ibid. ad gra-

tiam, vbi ait, eam electionem esse irritam. Ita

Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 12. n. 9. & 1. Sanch. l. 2.

sum. c. 38. n. 8. Pala. to. 1r. 7. d. 1. pun. 6. n. 9.

Cum his sentio. Quia licet textus in c. Quia

Idem affirmo, propter, dicat, non valere electionem factam, no

seruata forma ibi praescripta, ac proinde talis ipso

facto irritet electiōnem illam: at hoc casu seruata

est forma ibi praescripta; quidam enim ex

tribus modis ibi contentis est, vt electio fiat per

compromissarios, qui in hac electione est ferrati,

solutique in eligendi eos per sortes modo fuit

error: de quo modo nil in eo textu dicebatur.

Itaque si sortibus eligatur Praelatus alicuius Ec-

clesie habens iurisdictionem tam in criminalibus,

quam in civilibus, nulla est electio; quia non

seruatur forma praescripta in c. Quia propter.

At si sortibus eligantur compromissarii, qui hunc

Praelatum designant, valida est tam electio com-

promissariorum, quam prelati nominatio. Quod

si electio ad alia officia, vel Beneficia Ecclesiasti-

ca præter Prelationem, sortibus fiat, valida est.

Quia nullibi annullata talis electio repertur. In

c. enim Quia propter, solùm est sermo de electio-

ne Praelati iurisdictionem habentis.

PROBL. C XI.

Sortes Consultoriae sunt, & non sunt licite.

576
Non sunt li-
cita.

I Citate non sunt. Quia Deus non vult, nam

voluntatem sortibus indagari, sed Ecclesie

ac sanctorum doctrina, peritoque à viris prudē-

tibus consilio. Et id est sub anathemate interdic-

tur sortibus huiusmodi usus c. sortes. 26. q. 5. Sic

D. August. Epib. 19. c. 20. vñsum hunc reprehendit.

Leo IV. relatus in c. sortes prefato ita profa-

tur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discrimina-

tis pronicias, quas patres dñauerunt, nihil aliud,

quam diuinations, & maleficia esse decernimus.

Quamobrem volumus, illas omnino damnari, &

inter Christianos ultra nolumus nominari: & ne

exerceantur, anathematis interdictio prohibemus.

Et Tho. Sanch. citandu afferit sortes consulto-

rias raro esse licitas.

Sunt planè licite. Quia si debito modo fiant

nalla appetit in sortibus hinc malitia, sed potius

Religionis actus resplendet. Id probat factū illud

Iof. 7. cum dux fortissimum sortem misit, ad dignos-

cendum occultum malefactorē. E. Apostoli Aet.

1. ad eligendum D. Ma. hiā loco Iudea sortes

miserunt. Ratione probatur, quia in tali casu li-

citum est, dñinā explorare voluntatem, vt ali-

quo signo quid sit agendum, manifestet. At cum

non appareat aliud signum aptius, quā sortes,

Licet & sunt.

sortibus creditur diuinam voluntatem esse ma-

nifestandam, iuxta illud Prover. &c. sortes mittū-

tur in finum, sed à Domino temperantur. Ita Sua-

l. 2. de superfl. c. 12. n. 18. Lessi. l. 2. c. 4. dub. 9. n.

6. o. Bonac. d. 3. de prec. 1. Decal. q. 5. pun. 3. n. 12.

Palau. 10. 3. 1r. 17. d. 1. pun. 7. n. 10. & calij communiter.

Existimo sortes consultoriae raro esse licitas

vt aiebat Sanch. l. 2. in Decal. c. 3. n. 8. At lici-

tas esse absolute, cum quatuor concurrunt con-

ditiones. At quia haec raro concurrunt, ideo ape-

at Doctor raro esse licitas. Prima conditio est

necessitas, alias enim esset Dei tentatio. Hanc

autem necessitatē explicat Sylvestr. v. superfl.

titio. q. 4. & Margarita cōf. Precep. a. fol. 5. vi. sit

necessitas spiritualis persona, vel etiam rerum,

ad magnū damnum vitandum, secunda est, vt

debita reuerentia ad Deum sortesmittantur. Ter-

tia, vt veneretur modus proportionatus, nō cīlicet

Sanctorum reliquiae, aut diuinā oracula ad secula-

ria convertantur, id est, ad temporaria lucra;

securus ad dānum vitandum. Quarta, vt, ut circa

debitū materialē, nempe ut non sū circē. Eccle-

siasticā electionē, quia id est specialiter inter-

dictū, vt vidimy. Didici ex D. Tho. Armil. Tabie.

& Azorio, quos referr. a sequitur Santos citat.

Monuerit, sortes consultoriae non seruatis his

conditionibus, haud continere superstitionē di-

uinatōriā, sed aut tentationē Dei, sicut si fiat id

fine necessitate, & prætermis ordinariis diuinē

prudentia mediis, si vero secunda & tertia cōdi-

ctio nō seruerit, erit aliquod Sacrifigij genus.

vt ānotat Suan. ab. 1. Denique Sacrifigium erit

iure humano inductum, si circa electionē Fe-

cclesiasticā mittantur: Cum ob reuerentia Ec-

clesiasticā sint sortes in illis interdictae.

PROBL. C XII.

Lata est, & lata nō est excommunicatio ad-

versus Clericos sortibus diuinatōrii vitētes.

577
Sortes Consulto-

riae sunt.

Sortes Consultoriae sunt, & non sunt licite.

Sect. II. De Praecepto I. Problemata. 77

catus sit continens excommunicationem latam, & non solum ferendam, vt edocent multi, quos refert Sanchez l. 7. de marim. d. 12. n. 2. Probabilem hoc ex cap. hanc sententiam ducit Sua. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 1.

Minime est latra excommunicationis. Quia textus c. aliquanti, cum utatur verbo futuri Habeatur, continet sententiam ferendam, non latam. Et verba illa c. 1. 26. q. 5. *Anathema sit*, probabilius est sententiam latam non continerit, sed ferendam. Ita Nauar. Sum. lati. c. 17. n. 12. Sua. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5. Sanch. l. 2. Sum. c. 8. n. 91. Alens. p. 2. q. 16. 4. memb. 5. Synecl. v. superstitione, q. 2. 1. Lessi. l. 1. c. 43. dub. 5. c. 29. Azor. 10. 1. 2. 9. c. 26. q. 2.

³⁸¹ Fator: hæc verba, *Anathema sit*, posita & in decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem, importare, hereticum esse, sentire contia eam determinationem. At esto concillerium, importare excommunicationem latam, intelligendum est, nisi verba illa profesaruntur in materia, in qua constat ex alijs textibus, non imponi excommunicationem latam, sed ferendam, vt probat Sanch. illa d. 12. n. 2. ex l. 7. de Marim. Quid enim in hoc casu constringit. Sunt enim multa alia iura declarantia hanc excommunicationem esse ferendam. c. 1. & c. Non operari, 26. q. 5. Et quamvis Sua. 10. c. 19. n. 5. dicat, fane solutionem hand fibi satisfacere, quia hi textus sunt antiquiores: at hoc non obstat: nec enim est absurdum, decreta posteriora dubia per priora explicari. Ut probat Sanch. l. 2. de Mar. d. 24. n. 6. Verum attento iure veteri Inquisitores cognoscant aduersus solos dominatores aliquid heresim admiscentes. At hodie attento motu proprio Sixti V. contra Astrologos possunt Inquisitores, & Ordinarii inquirere, & animaduertere in omnes superstitiones, quamlibet diuinandi artem exercentes, profitentes, docentes, & diuinationibus vanis ventes, aut in eis se quomodolibet ingerentes. Ut constat ex eius tenore, & docet Sua. vbi. n. 11. & Azor. p. 1. 9. c. 26. q. 4. Cognitio verbi aliarum superstitionum, in quibus est heres in suspicio, ob expressum cum demoni pactum, vel ob alias circumstantias, ad Inquisidores pertinere, quis dubitet. Quando vero nulla est heres in suspicio, est mixta fori, nempe Iudicis Ecclesiastici, & laici, & datur praeventio. Ut cum Abbatem, & alijs tenent Iulius Clars. l. 5. recept. §. Heres, n. 25. & Sua. citatus.

PROBL. C XIII.

Astrologi, & diuinationes tenentur, & non tenentur pretium pro diuinatione acceptum restituere, si res non evenit.

³⁸³ Nonnulla utriusque premittit.
C Ertum mihi eos ab omni restituendi obligatione esse liberos quoties ea naturalia prædicent, ad qua scientia se extendit: ut si eclipsim, pluvias &c. prænuncient, eti polte effectus non lequatur. Quia bona fide id, ad quod eorum scientia Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

se extendit, prænunciantur. Nanarr. l. 2. de restit. c. 2. p. 1. dub. 7. Iam vero si de pretio accepto pro diuinatione iniqua loquamur: qui nullam operam apposuit, vt arte diaboli id fereret, quod nullatenus potuit: siue effectus evenierit, sive non, tenetur restituere datum. Quia nullam diligentiam adhibuit, sed causa evenit, aut non evenit effectus. At pecunia datur propter operam ab illo impensam, & quidem utrum ad effectum consequendum. Si vero Astrologus aut dominator ille operam suam apposuit, & arte diaboli res ita evenit: non tenetur preium restituere. Quia ipse suam operam, eti turpem apposuit, & accepit pro opere turpi iuxta veriorem sententiam, non est obnoxium restitutio. Quasquerim vero, an Astrologus vel dominator teneantur restituere preium pro diuinatione acceptum, si res non evenit iuxta votum dantis, & accipientis promissione?

Tenetur restituere. Quia pro effectu illo consequendo preium fuerat oblatum: Ergo si effectus inanis uisit, iniuste Astrologus, aut diuinus preium retinebit. Sic Nauar. citat. numer. 163. & 164. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. numer. 4. Salas 1. 2. q. 2. a. 1. dif. 2. sed. 8. numer. 79.

Non tenetur. Quia diligentiam iam ille ³⁸⁵ adhibuit ad effectus consecutionem, que quidem diligentia est preio estimabilis, & accidentarium sui operi impensum, effectum prodire, aut infaciari. Ita Sanch. l. 2. sum. dif. 3. numer. 96.

Priman sententiam minimè placere mihi profiteor. Quia cum Astrologus vel diuinus diligentiam adhibuerit arte diaboli ad eum effectum necessarium, iam suo muneri quodlibet in eventu satisfecit. Quemadmodum Medicus quando iuxta artis praæcepta medicamina adhibuit non tenetur acceptam pecuniam agroco pereunte, restituere. Haud aliter illi damna & expensas restituere consulenti non tenetur, sed solum modo quando nullam impedit operam, aut eius diabo iuxta artis erat ignarus. Quia quando operam suam impedit, non decepit.

PROBL. CIV.

St. quis innocens ab iniquo iudice damnatur, ut vel in duello pugnat, quo se ab obiecto criminis purgat vel mortem subeat: sine superstitionis periculo potest, & non potest duellum acceptare.

³⁸⁶ **M**ulta sunt causæ ad quas duellum potest ordinari, ut ex lib. 32. suppono. Una est, ³⁸⁷ De duello ¹⁴⁴ ut per victoriam eventum, veritas & iustitia alterius partis eruantur. At tale certamen vocatur proprium duellum, & inter purgationes vulgares computatur, & damnatur ab Ecclesia cap. 1. & 2. de pugnar. vulgari. Et tanquam superstitionum improbat D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. q. 95. a. 8. ad. 1. Vbi Caiet. & Henric. quod l. 5. q. 32. optime ait, huiusmodi duellum indicere, vel acceptare, ecce ex G 3 genero

78 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

genere suo malum, instar mendacij. Quia in propria ratione repugnantiam cum recta ratione includit: quippe in testimonium proprij juris, aut innocentie assumitur id, quod non est mendacium aptum ad eum finem, cum factè iustam causam tuentes succumbere in duello accidat. Hinc eam evoluo questionem, num si quis innocens damnatur à Iudice iniquo, ut vel in duello pugnet, quo se ab obiecto criminis purget; vel mortem subeat, licet ei, duellum acceptare?

588 Minime licet. Quia duellum causa eruenda veritatis est superstitionis, & intrinsece malum. Et quia innocens ille injuriam non patitur ab eo quo cum est pugnatur, sed à iudice iniquo. Ergo non licet ei acceptare superstitionis duellum cum eo tertio verè innocenti, cunctè vitam periculo exponere. Sic Hofsiens. Gofred. Rosel. quos refert, & sequitur Sylvest. v. duellum, q. 2. Abulensi. Reg. 17. q. vlt. D. Antonin. p. 3. tit. 4. c. vlt. §. vlt. Tabie. v. Duellum, q. 3. n. 4. Armili. ibi, n. 5. Henr. quodlib. 5. q. 32.

589 Licit planè. Quia etiò innocens ab illo tercio non paciator injuriam, sed à Iudice: at videtur tunc ius habere, ut aduersus Iudicis injuriam iuratu periculum duelli periculum certam aliquam mortem evadere⁹, etiam cum tertij detimento. Quandoquidem plus se ipsum, quam illum in eo casu diligere potest: eo vel maximè, quod Index iniquus, tertio illo tanquam instrumento utatur, ad iniquam sententiam, quo ad vnam eius partem exequendam Ita Angel. v. duellum, n. 2. Tolet. l. 5. c. 6. n. 32. Nauarra l. 2. de refut. c. 3. in 2. p. dub. 13. n. 295. Et Valentia. afferit 2. 2. d. 3. q. 17. pun. 1. esse improbabile. Sanch. l. 2. sum. c. 39. n. 4.

590 Hanc pariem probabiliorem indico, si acceptans duellum, id non gerat ea prava intentione, qua index offert: sed solum intendens se defendere, & ut mortem certam acceptato periculo duelli evadat; quare illa potius est defensio. Verum duellum id acceptare intentione veritatis eruenda superstitionis est, & intrinsecè malum, instar mendacij, ac proinde nunquam licet. Vnde si quis, suspicans, quendam commississe cum propria adulterium vxore, cum ad duellum pronocaret, causa veritatis indaganda, minime licet pronocato illud acceptare. Quia superstitionis ac intrinsecè est malum, si tamen pronocans ipsum inuaderet, vel alias eum velle ipterimere; licet pronocato se defendendo dimicare. Quia non pugnaret quasi conditionem oblatam acceptans ad indagandam veritatem, sed se ab iniquo defendens inuatore. Didici ex Abulensi citato.

PROBL. CXV.

Stryges verè, & non verè alia in loca ad nocturnos conuentus corporaliter transseruntur.

591 *De vano ob.* R Ecolo ex sect. 1. superstitionem vanæ

Iibus, & à divina prouidentia minimè constitutis aliquis procuratur effectus: ut consequi nonnulla aliquod bonum, vel aliquod vitare malum, aut aliquod malum inferre. Dicitur autem vanæ obseruancia, quia vel effectum intentum non consequitur, vel si consequatur, plus noxae quam commodi afferit. Certe consecutio effectuum per vanam obseruanciam auxilio demonis suè expresse, sive tacite invocati semper innuitur: ac proinde pacto expresso vel tacito cum ipso. At quatuor modis concurrere affoler demon ad magorum effectus, qui nobis mirabiles apparent. Primi obiciens sensibus vera corpora, sive aliunde occulte ac celestiter asportata, sive per occultam actionem & passuorum applicationem ale confusa. Secundo obiciens occulte phantasticas corporum similitudines, qua vera corpora apparent. Tertiò nec vera corpora, nec corporum similitudines sensibus externis obiciens: sed illis illudendo ita, ut homo se videat exteriori credit, quod nec videt, nec extat. Quod operatur, commonens humores, qualiter humorum commixtio id in phreneticis, ac somniabitibus operatur. Quartò, illud sensibus internis abique ab externis alienatione, eo ordinante varie interiora phantasmata, & commouente spiritus. Vt cum alienatione à sensibus externis per quandam corporis alterationem, & vñctionem. Quod strygibus sive lamis contingere alloget. Quæ alienata omnino manenta sensibus, & instar defunctorum in terram corrunt, ita ut admotum ignem non serviant: & scia animi cogitatione, ac diaboli caillusione alia in loca ferantur. His praemissis ad totam de vana obseruancia tractationem, quassem an stryges: sive lamis verè corporaliter alia aliquid in loca ac nocturnos conuentus transferuntur?

Nocturni strygum conuentus semper imaginari sunt, nee alia in loca ipsæ verè vñquam transferuntur, sed sola cogitatione, ac illusione strygis illis conuentibus intersunt. Quia conuentus illi, pronunciat Iesu nomine, interdum evanescunt: quod fieri non posset, si vera essent corpora. Et quia in Concilio Ancyrano relato c. Episcopi 26. q. 5. tanquam heriticū condemnantur credentes stryges de loco in locum verè transferri. Vnde Nauar. c. 11. sum. n. 38. & Mann. 10. 1. sum. c. 1. n. 9. aiunt, peccare mortaliter id credentes. Sic nonnulli, quos refert Delius l. 2. disq. Mag. 9. 16.

Nocturni strygum, vel lamiarum conuentus non semper imaginari sunt, sed aliquando verè de loco in locum à dæmone transferuntur. Quia quando Iesu nomen insonat, stryges de loco in locum verè transferri. Vnde Nauar. c. 11. sum. n. 38. & Mann. 10. 1. sum. c. 1. n. 9. aiunt, peccare mortaliter id credentes. Sic strygis, quos refert Delius l. 2. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. q. 3.

Crediderim, lamias aliquando de loco in locum verè tranferri hærentes dæmoni Cam. in q. 594 in nro.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 79

in forma hinc obiecti, vel alterius animalis, vel in arundine vera, aut vero scoparum baculo equitantes, quæ daemonis vi aguntur, ac sublevantur: ac tunc contentibus nefariis verè corporaliter interesse. Texum autem pro contrario sententia adductum intelligi affero de creditibus cum illis modis in eo narratis, nempe ut huiusmodi laniæ cum Dea Diana conuentur aut cum Dea Herodiade, &c. Non posunt tamen daemonis ope corpus penetrare, nec in duobus locis adesse. Quare dum intrant domos obseratas ad pueros necandos, id non gerunt penetrando ianuas, sed damoneas aperienti, ac remouenti obstatula. Vel ea à damone vœctæ per acrem domos per domata ingrediuntur.

PROBL. CXVI.

Superstitio vanæ obseruantia, cum solam est pactum cum damone implatum seu taedium, potest & non potest esse venialis ex materia paritate.

195
Nov. 11.
p. 110.

Constat ex sect. 1. superstitionem vanæ obseruantia esse duplicem. Quædam in qua est pactum expressum cum damone, quando quis ab eo expresse invocato, aut in commercium adducto, aliqua incognita media addiscit, quæ naturales causæ sunt ad effectus producendos, vel quibus applicatis, Daemon occulere effectum operatur. Altera est, in qua implicitum pactum adest, quando scilicet prefata invocatio nō est, at dñahibet quis ad effectus cōparandum, media, quæ ad id vanasunt & iniuria. Certe supersticio haec, si sit pactum expressum cum Dæmoni, siue excessus speratus naturalem Dæmonis potestatem excedat, siue non est semper grauissimum peccatum mortale, ut vidimus. Si autem sit pactum tacitum, quamvis ex suo genere lethale sit, quia est contraria huiusmodi superstitioni Religioni, ac cultui Deo debito potest esse venialis propter ignorantiam vincibilem quidem, sed non crassam, aut affectatam: vel ex parte intentionis, vt si quis superstitione halice exerceret, non quasi efficaces, sed tanquam vanas ex quadam levitate. Quæsiem verò, num possit huiusmodi superstitione venialis esse ex materia paritate?

596
Potes. ad i.
materia. 1a.
ut. 11.

Potest quidem, quando non est pactum expressum cum Dæmoni, vt semel facere annulum super filum moreri. Quia ex solo eo commercio cum Dæmoni tacito non magnum salutis spiritualis detrimentum homini, seu periculum imminet. Quippe facilium negotio illum vanam in materia leni occupationem deferset: Vnde nō facile in dñad ad maiora à diabolo allicitur. Sic Valen. 2.2. d.6. q.13. pun. 1. ad finē.

597
Non potest
materia. par-
tus dari.

Minimè potest. Quia deformitas huius peccati consistit in auferendo cultum Deo debitu, tribuendo creatura effectum à Deo pertendum. Atque internent pactum saltem tacitum cum damone. At viraque deformitas videtur ex se gravis, abstrahendo à quavis materia. Ita Caet. v. Insanatio, initio. Armil. Sylvest. Nauar. Alcoc. Medina, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 39. num. 3. Lessi. l. 2. 6. 44. dub. 4. num. 26.

P. Valentia sententia minime placet. Quia 398
Doctores ferè omnes, quos legi ex sola igno- Prima mihi
rantiæ exculant à mortali hanc vanæ obseruan- sententia
tie superstitionem serio & tanquam efficacem difficiet
exercitam. At ingenue faterer, quando non se-
riò, sed ioco, & ad experientum effectum, cu-
rioſitatis gratia, quis semel ea viceret super-
stitione, mouendo annulum, esse veniale.

PROBL. CXVII.

Licet, & non licet sanctorum Reliquias colligo stare.

VT ligatura quas *Nomina* vocitant, collo 399
gestatæ, licet sint ac à superstitione li- *De signis*
bera, oportet, nullam circumstantia-n vanam *qua Nomina*
ad esse. v. gr. vt sic vel snt scripta verba sacra *as vocant*
in ei contenta, vel in vase talis figuræ, vel ta- *nominib. sup-*
lis materia, tribuendo vim formæ vel materia
vel scripta in pagamena charta virginea, vel
tali tempore, vel oriente sole: vel alligata sint
à tali persona, vt virgine: vel tali modo, vt
tot filii, vel talibus. Item oportet, vt nulla adit
figura præter signum Crucis, nullaque imago
præter quam Christi, aut sancti alicuius noti.
Præterea ut nulla babara vel incognita Dei,
vel Angelorum nomina scripta sint: nec aliud
vanum, vel mendax. Docet D. Thom. 2.
2. q. 9. 6. 4. 4. Nauar. cap. 1. sum. 14. Sayr. in
Clan. 1.4. cap. 6. num. 6. Hinc de Reliquiis san-
ctorum oritur specialis difficultas, num licet
eas collo suspensas gestare: vel superstitionis
posit aliquid circa ea, sicut circa Nomina
reperi?

Non licet eas gestare collo appensas. Quia e. 500
Corpora, de confcr. d. . præcipitur Reiquias de *Non licet*
loco ad locum non transferi absque Episcopi *Reliquias*
facultate. Et in Concilio Bracharense 1. e. 5. re. colligebat
prehenduntur Episcopi, qui in Martyrum so- *a. penit.*
lemnitatibus ad Ecclesiam progressuri Reliquias
collo suspensas gestabant. Sic Angel. u. Reli-
quia. c. 4. Ciruelo de superfl. p. 3. c. 4.

Licet omnino, dommodo nulla vanæ cit- 601
cumstantia ex his quæ premisimus n. 597. ad- *Licet, & p.*
datur. Quia id esse pius, vlus Ecclesiæ com- *est.*
probat. Hoc enim non est per se malum, atque
adeo non est iure naturali prohibitum, eum ex
pia affectione in sanctorum honorem fiat, nec
villam indecentiam, aut malitiam per se con-
iunctam habeat. Ita Sanch. l. 2. c. 40. num. 27.
Armil. v. Reliquis. n. 4. Rosel. ibi, in fine. Sylvest.
n. 4. Tabie. fine. Nauar. sum. c. 11. n. 35. D. An-
tonin. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 13. Deltrius l. 3. disq.
Mag. p. 2. q. 4. sect. 3. Suar. 10. 1. in. 2. p. q. 25. 4. 6. 4.
55. Valq. de adorat. imag. l. 3. d. 3. c. 8. n. 115. Azor.
10. 1. 1. 9. cap. 8. q. 6. Sayr. in Clauil. 4. c. 6. n. 8.

Hoc certum. Quod quidem iure Ecclesi- 682
stico nullatenus interdicci affirmo. Nam in c. Cor. *Hoc mihi est*
pora pro prima sententia allegato, de sola trans-
latione corporum sanctorum est sermo, quo est
propriæ sepultura. Et Concilium Bracharense
non reprehendit Episcopos eo quod Reliquias
collo suspensas gestarent, sed quia ob inanem
gloriam & vanam horum ostentationem id
gerabant, vt super Leuitarum humeros infellulis
deportarentur.

80 Thologie Morals. Lib XXVIII.

PROBL. CXVIII.

Peccatum admissum gestando Reliquias in collo, si id non sit directe contra cultum eius debitum: habet, & non habet specialem malitiam necessario fatendam.

603
Quæstionis
statuum ex-
plico.

TVPITER, & obscene Reliquias pertractare, ad misericordia aliquas vanas circumstantias, esset peccatum contraria carum cultum admissum necessariò fatendum. Quæquierim vero, an qui gestans collo appensas Reliquias, aliquid peccatum peierando, furando, aut forniciando perpetrari, debebat necessariò in Confessione aperire, se id piaculum commississe, dum Reliquias collo appensas gestaret?

604
Apriensum
est in confes-
sione.

EST quidem in confessione aperiendum. Quia speciale est, abusus scilicet Reliquiarum, his eas gestans licentiosè vivat. Sic Philarc. de Off. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 4. cap. 9.

605
Non fit
cessatio ap-
riendam

NON est speciale peccatum in Confessione manifestandum. Quia licet aliqualis irreverentia sit, non tamen continet notabilē deformitatem necessariò confundandam: forniciari, (verbū gratiā) gestando in collo Reliquias, vel quamlibet imaginem collo suū penam. Ita Sancti. 1. sam. cap. 40. num. 28. Azot. tom. 1. l. 9. cap. 8. que⁴. 6. ast, non gravius peccare eas gestantem, quod peieret, furetur, detrahatur alteri, mal-dicat, aut simile peccatum committat. Et quanvis quæstionem generalē mouit, & exemplum in fornicatione (qua indecentiam subiecto specialē) non apponat: illa peccata exempli gratia retulit, quod regulam non arctat. Vnde credo de fornicatione idem sensi.

606
Id maffi me-

ITEM sentio generatim de omnibus peccatis, & speciatim de fornicatione. Nam Doctores tractantes de sexto præcepto, eiūque circumstantiis confundendis, hanc prætermisere. Duxit, quia nullo iure specialiter id prohibetur, nec directe cultui Reliquis, ac imaginibus debito id opponitur: cum non sit turpis eorum contrectatio. Porro alijs ligaturas collo gestare, quas vel vīsus Ecclesiae vel probatorum Medicorum ars non commendat, superstitionis est, & omnino prohibitum cap. 1. 26. que⁴. 5. vbi phylacteris videntes anathemate puniuntur. & cap. 4. Clerici ei videntes eiici ab Ecclesia inbentur. Et cap. ultim. explicatur, quid per phylacteria intelligatur vīsi D. Isidorus, cuius est textus ait, ad hæc pertinere ligaturas exercabiliū remediorū, quæ ars medica non commendat.

PROBL. CXIX.

Vīsus excusat. & non excusat à superstitione scindentes venas iumentorum in aliquius sancti solemnī, aut colligentes herbas, aut alia similia gerentes.

607
Statuum

NON nullus in locis viget diuturnus à matribusque acceptus vīsus immiscendi aliqua

in quibusdam actionibus, quæ superstitionem questiona.
sapient. Ut solet iumentis die certi sancti ve⁴ p. flīo.
na aperiti. Et circa Templum D. Antonij nouies circumducuntur iumenta. Itali ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Parafœtū soliti sunt annullum ad morbum contractionis membrorū sanandum efficere. Herbae vīque terrarum D. Ioannis natali colliguntur. &c. Quæquierim, num huiusmodi vīsus à superstitione excusat?

Excusat omnino. Quia id ex denotione quadam simpliciterque proculdubio geruntur. Exclusus Sic Cajet. 2. 2. q. 96. ar. 4. & alij in suī. 2. super.
hic vīus em-
fītio observationum ast, sed non audere con-
siderare, sed tolerabile fībi videri, quando ex
mera denotione, & non nisi expectando à Deo
sanitatē hac efficerent, putasse Deum alicui
sancto illa inspirasse.

Non omnino excusat. Quia cum lege ordinaria non sit omnis Deus huiusmodi conditio, Non omnino
time, in quibus aliquid vanum obſeruantur ap-
paret. Diuīnū in pīpare: temerariū est, quid fībi
huiusmodi persuadere: & scītem res est suspe-
cta. Ita Delrius L. 3. disquisit. Magic. part. 2. q. 4.
sel. 2. paulo post p. incipit. Adīrō, dicitur,
nam īcītāri ī fūmina delēre solūm posse,
ad excusando eos, qui īī rebūs bona vī sunt
fīde. At perentibus consilium respondendum est,
se id non licere fībi persuadere.

Ego autem existimo ī iīs, & similibus 610
eventibus intentionem eorum, quī ea gerunt, intentionem
scandalū eorum, qui annotare possunt, ī rādām
esse spectandum, ad ea condemnanda, appro-
bandāvē. Nam si animus sit adhibēndi eas cir-
cumstantias tanquam per se efficaces ad san-
itatem, sicutūque rerum incolinatatem à Deo
obtinendam, est plena lethalis superstitione, nisi
ignorantia excusat. Ast si non tanquam efficaces
adhibeant, sed vt deprecantes, se adinten-
sus orandum excitent propter præsentium re-
rum sharū circa Templum Sancti, vel ob
Crucifixi memoriam, aut ob diem sancto dicatum: non erit superstitione, & excusat potest
actio huiuscmodi, cessante aliorum scandalū,
qui existimare possent, ea tanquam superstitione
fa adhiberi. Quod scandalī periculum, non ti-
merem, vbi omnes simplici animo iīs circum-
stantias vīntur. Mecum Sancti. l. 2. sum. cap.
40. num. 31. Valent. 2. 2. d. 6. que⁴. 13. pun.
2. Et Delrius citatus ait, colligentes herbas die
D. Ioannis Baptiste, vel minuentes bestiarum
sanguinem causa sanitatis certo die festo cau-
fam solam naturalem attendentes vāne hac in-
stitueri. si verò directe hac sanctorum meritis
adscriberent, ac Deo vt sanctos illos honoranti
tribuerent esse. Afferit se non audere con-
demnare. Monuerim tamen, si commode hac
extirpari valēant, extirpanda profutus esse tan-
quam vanam superstitionem sapientia, & ex se
affectione scandalū. Quantumvis enim diri-
gatur intentio, ac ob id à superstitione excusen-
tur, sunt vīra vīstatum honorandi sanctos
modum in Ecclesia receptrum. At si commode
extirpari nequeant, haud sunt condemnanda,
sed edocendi simplices rectam intentionem,
qua à superstitione obseruantia liberentur.

PROBL.

PROBL. CXX.

Permittenda sunt, & non sunt permittenda fœminæ carminatrices, vulgo, Enfalmadoras, o Santigadoras.

Præmissio eas **E**xistimo huicmodi fœminas superstitiones non esse, si solis orationibus licitis absit, que vana aliqua circumstantia, vtantur: vt per passionem Christi Domini, &c. Suppliantes, vt prosint medicamina naturalia, quas agritudini applicant. Quia in hoc nil mali reperio atque pium esse cum effectum orationibus à Deo petere iudico. Porro si ea verba, vel signa, vel admirationes adhibent nullam applicantes, efficacem medicinam ad morbi sanitatem: Sed credentes illis solis verbis sanitatem obtinendam, eas esse superstitiones reas non dubito. Quia ea verba, vel signa confitavim naturalem ad eum effectum non habere: nec virtus supernaturalis presumitur, nisi ostendatur. Victoria de arte magi. num. 2. fatu: Sapè fœmina stulta vtuntur bona fide rebus aliquibus, & verbis ad remediam infirmatum: & sine dubio demones assistunt illis operationibus. Hinc quæserim num huicmodi fœminæ sunt permittenda?

Illa sunt per
mittenda. **P**ermittenda quidem sunt. Quia cum possint verbis his, ac rebus vti sine aliqua vana circumstantia, presumendum est, eas sine superstitione suppositione operari. Sic D. Antonius, part. 2. tit. 12. cap. 1. §. 11. Angel. v. superstitione, numer. 9. Sylvestri ibi, quæst. 10. dictio 4. Nauar. sum. cap. 1. num. 36. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. num. 6. Ludon. Lop. p. 1. Instrut. cap. 41. Ciruel. de superfl. part. 3. cap. 3.

Non sunt per
mittenda Non sunt permittenda. Quia hisce rebus aut per verbis rarißimè vtuntur nisi mulierculæ viles, ac au malæ, aut ignota vita: & quamvis esent vita probatissimæ, malo exemplo alii non ea sanctitatem, ac prudentia prædictis essent, ac illis occasio similibus superstitione videnti tribueretur. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 39. Victor. & Cirue. citati.

Nullatenus
permittendas
efficiunt, nmp
raro. Ego autem crediderim, eas frequentissimè superstitiones, ac vana permiscere, & idem nullatenus esse permittendas, nisi aliquando (raro quidem) si sint personæ honestæ, ac prudentes, & de quarum vita habeatur in oppido recta existimatio: nec tunc, si timeatur fore ut earum exemplo alia persona non ita probata vita similibus vtantur. Ideo Sylvestri, vbi supra, citato Guillermo, docet, hunc usum quibuscumque viris, ac fœminis interdicendum, nisi forte Sacerdotibus, aut Religiosis, aut etiam laicis excellentis vita, & tunc præfato periculo eslante. Additque, prædictum usum esse lethalem, si

Ecclesiasticus Index
interdixerit.

*

*

PROBL. CXXI.

Missa illæ, que de Amador, aut D. Gregorij, vocantur, continent, & non continent superstitionis suspicionem.

613 **A**solēt celebrati Missæ, quæ de S. Amador, appellant, cum certis ceremoniis, nempe, vt inchoari, ac terminari debent certis destinatis diebus & absque interpolatione, & certato candelarum numero. Asolent etiam diei Missæ tringita D. Gregorij, que quidem vocatur vulgriter, Del trecentario renewado. Quæ (teles Caetano 2.2. q. 96. a. 4.) oītum habuere ex eo, quod D. Gregorius fecerit, tringita diebus pro defunctis orari. Quæserim itaque, num haec Missæ aliquam suboleant superstitionis suspicionem.

614 **N**on continent superstitionis vanitatem. Quia ceremonia speciales illæ Missæ ceremoniis minimè admiscentur, nec ei addicuntur, sed p'è extra exercentur. Sic D. Ildefonsus de Sauz Episcopus Liennensis in sua Synodo anno 1511. tit. 2. de vita & honestate Clericorum ap. probat Missas, quæ Del trecentario renewado appellant, que eas ceremonias continent: vt soli duo clerici, & quidem inclusi, inter sint Missæ, nec egredi inde possint, nisi ad Sacramenta ministranda, aut Prælati insu: nec possint pedem Ecclesia extrahere, dum haec tringita Missæ celebrantur. Quia haec ceremonia potius pietatem, ac reverentiam, quam superstitionem suboleant videantur.

615 **C**ontinent plane superstitionem. Quia Tridentini ses. 2. in decreto de obseruandis ac vitiadis in Missæ celebratione, ait: Quarundam Missarum, & candelarum certiorum numerorum, qui magis à superstitione culti, quam à vere religioso intentus eis omnino ab Ecclesia Episcopi removeant. Ita Ciruel. de superfl. p. 3. c. 11. Alcocer sum. c. 4. D. Christophorus de Rojas Præful Oveten. in sua Synodo anno 1553. l. 1. tit. de celebr. Miss. confit. 9. & Didacus Ramir. Episc. Conchensis. in sua Synodo anno 1554. tit. de offic. dñi. Vbi de abusibus in Missis. Et D. Didacus de Alaba Episc. Abul. in sua Synodo anno 1549. tit. 2. de clericis. c. 14. Et D. Martinus de Aiala in concilio Provinciali Valentino anni 1566. ses. 1. c. 6. huicmodi Missarum ceremonias vti superstitiones omnino condemnarunt. Damnat & meus Sancius l. 2. cap. 4. numer. 41. & alij communiter.

616 **V**nde miror. D. Ildefonsum de Sauz pium & doctum illas approbase. Affero igitur eas ceremonias vanas esse; ac superstitiones. Artamen si tringita illæ Missæ in memoriam eius facti D. Gregorij, aut Missæ D. Amatoris videntur omni vana circumstantia, nec certo illi numero ita innitantur, qui eas celebrari pertunt, aut celebrant, quasi eo aut di minuto, aut aucto, valor amittant: licitas esse reor. Et sic sunt hodiæ Missæ S. Amatoris & D. Gregorij. Quamvis ad hanc superstitionem omnino vitandam eas non consulerem. Didici ex Sanch. citato.

PROBL.

PROBL. CXXII.

Quando ex circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono an ex malo Angelo, an ex causa naturali procedat; iudicandum est, prouenire à dæmoni; & non iudicandum est: à dæmons, sed à bono Angelo, aut à causa naturali procedere.

619
Nonnulla
præmissio.

Supersticio vanæ obseruantæ, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, difficillima cogniti est. Quia valde est difficile iudicare, quoniam causa naturalis est insufficiens ad effectum, ad quem producendum adhibetur. Nec enim omnes effectus, qui nobis miri videntur, & qualiter possunt effici, nos latet, sunt magia superstitionis tribuendi. Est enim quædam magia naturalis, & artificiosa, quæ occulta quadam cogitione, & applicatione quadruplicem singularium virtutum rerum naturalium, mira seu inusitata perficit, & licita est. Unde facilissimum est circa effectus naturales causarum nos latentiam errare, ut supra superstitionis tribuendo. Certè quamvis negandum non sit, bonam aut malam vitam operantis et si non efficiac argumentum sit, an virtus gerendi hæc mirabilia, sit à Deo, an à dæmons: esse tamen magnum indicium. Unde qui hæc operantur, si sint homines proflis improba vita, credendi sunt potius malefici, quam gratiarum possessores. Colligetur autem id sufficiens ex hisce circumstantiis. Prima, si circumstantia aliqua vana & inutilis ad eum effectum adhibetur, tanquam necessaria: vt si dicatur, certos ritus, & obseruantias ad effectum inutiles adhibendas esse. Secunda est, ex modo operandi: vt si quis causam applicet in loco ita distanti à passo, vt iuxta veram Philosophiam impossibile sit, causam in tam distans obiectum operari. Tertia, ex conditione effectus sperati, quem constat, ex causa naturali procedere non posse, sed à solo bono, vel malo spiritu: & concurrat aliqua vana circumstantia suadens, eum à bono spiritu expectari non posse: vt si quis motum localem, aut responsum statue promitteret. Quæsiem verò, quando ex praefatis circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono, an à malo Angelo, an ex causa naturali procedat, iudicandum nè sit, à dæmons prouenire.

620
Non iudicandum est in operis fauorem est iudicium ferendum, proueni. vt id superstitionum non creditur. Quia dubia re à dæmons in meliorem partem sunt interpretanda. Sic D.

Thom. 2. q. 9. b. o. art. 4.
621
Judicandum est prouenire à dæmons, superstitionisque esse, nisi maxima operantis sanctitas, vel alia virginissima indicia suadeant, effectum eum à Deo vel à bono Angelo prouenire, etiamsi verba adhibita sint sacra. Quia à Doctoribus hanc regniam generatim accepit. Quotiescumque caula adhibita nequit effectum naturaliter producere, est superstitionis, & ad tacitum cū dæmons pacem pertinet. Talis enim caula non adhibetur tanquam caula, vt potest quæ

naturaliter eum effectum producere nequit: unde necessarium est, eam adhiberi vt signum: & non diuinum, quia non est Sacramentum, nec Sacramentale: Ergo vt signum pacti cum dæmons. Quia ratio non militaret, si posset in dubio præsumi, eum effectum à Deo, vel à bono Angelo prouenire. Ita Sylvest. v. *superstitione* q. 10. Angel. ibi. n. 2. Armil. n. 4. Tabie. n. vlt. Suan. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 15. n. 1. 13. & 14. Lessi. l. 2. cap. 43. numer. 62. & 63. Tot. l. 4. cap. 14. numer. 10. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 44.

Ego quidem existimo, sic distinguendum. 612 Si dubium sit, an effectus à causa naturali pro-
veniat, eo quod non constet, num vites can-
væ naturalis excedat, necne conseruum est po-
tius eum à causa naturali prouenire. Quia cum innumeræ agentium naturalium vites nos lac-
tent, non est cur, eo quod vis illa nobis dubia
sit, effectum illum causæ naturali negamus.
Neque absque necessitate confugendum ad
miraculum, vel ad occultam boni, aut mali
Angeli operationem si autem constet, effectum
illum vites naturales excedere nisi maxima ope-
rantis sanctitas (vt dicebam) vel alia virginissima
indicia suadeant effectum eum à Deo, vel
à bono Angelo prouenire, conferem eum su-
perstitionis existere. Quia Caiet. in sum. v.
Incantio vers. 4. & ibi Armil. docent colligi
superstitionem ex effectu sperati excellencia,
quando constat, cum virtutem naturalium
agètum excedere: vt nosse secreta cordium, fa-
nari repente hominem aut equum. Et Deltrius
l. 2. disq. Magic. q. 5. lit. A. dicit, ad dæmonia-
cam magiam pertinere, si posse concludat-
tur, rem adhibitam non habere vim naturalem
ad cum effectum, nec etiam rationabilem can-
sam suppetere, cut Deo, vel Angelis bonis is
effectus adscribitur. Præterea quia (optimè an-
notat Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 62. & 63.) si vir-
tut hæc supernaturalis esset, reuelata esset Ec-
clesia aut illi legitimè constaret. Unde affero,
non esse absoluendas videntes remedii extensis
ad morbos, quæ euidens est, non posse esse can-
sas naturales sanitatis, quamvis publice tolerer-
etur. Quia illi non habent probabilem rationem
ad prælendum diuinam virtutem esse infil-
libiliter assistenter illis verbis, & actionibus.
Hoc enim proprium est Sacramentum
verborum: & aliquid simile introdu-
cere sine Ecclesiæ autoritate ait Suanus rom.
1. de Relig. l. 2. cap. 15. numer. 26. & 27. esse
superstitionum ac periculorum in fide. Nec cre-
dendum esse ait, eam virtutem à Deo, alicui
sancto fuisse reuelatam. Quia non est confor-
ma diuina prouidentia, vt ea vis his verbis ins-
tit, a quoque proferantur. Effet enim anima
multas Magorum fraudes excludandi. Adicet ta-
men, forte licet vti piis illis verbis, non spe-
rando certam salutem, sed per modum impera-
tionis à Deo.

PROBL. CXXIII.

*Damnum est. & non est damnum
vt superstitionis, salutatorum manus.*

622
*Damnum est proflis, iisque peccant
mortali medendo, iisque qui ipsos Damnum
aduocant*

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 83

aduocant lethaliter delinquent. Quia communiter sunt reprobæ vita, & vtuntur aliquibus obseruationibus non adeò superstitionis, sed nec religiosis omnino. Et quia certum salutem nō habet vim naturalem, nec supernaturalem ad medendum. Non naturalem: quippe medicina naturalis non omnibus eadem prodest, sed iuxta varia ægitorum complexiones variatur. At horum salutem omnibus prodest. Non supernaturalem: quia sapè sunt hi homines flagitosi, & Baccho addicti: & quamvis hoc non concludat: non tamē medicore indicium est. Sic Ciriœl. de superfl. part. 3. cap. 7. Victor. de arte magi. quæst. 4. num. 16. Additque se multum timere, hos habere vim nullam ad sanandum contra rabiem ex canis morbo; & si quam habent, esse à dæmone. Quia communiter sunt reprobæ vita.

Minimè dammandum. Quia licet committit non sint probatae vita, gratia hæc gratis data potest impius à Deo ad commune bonum impetrari. Et potest in eis hæc naturalis virtus inesse, sicut Psyllis scribunt autores probati inesse vim naturalem contra serpentum virus. Ita Nauar. sum. cap. 1. num. 16. Margarita Conf. fol. 185. Castannege l. de superfl. cap. 2. Palaci. sum. v. Incantationes, Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. quæst. 2.

Crediderim, nec hos in viuierum dammandos esse, nec omnino approbando. Priorem partem proba. Quia Doctores graves, vt vidiimus eos approbant, & eos Ecclesia permittit. Quarè absque ratione convincenti dammandi in viuierum non sunt: At non est ratio convincens eorum officium superstitionis esse: tunc quia fieri potest, vt habeant virtutem gratia daram sanitatis salutatores, vt Problem. 124. videbimus. Nec repugnat eam virtutem sanandi concedi gratiæ Dei munere quibusdam hominibus, immo etiam certis familiarium viris, quæ suis præster efficiuntur, Deo operante, talium hominum interveniente sermone, tactu, aspectu, odore, fidore, halitu. Tum etiam, quia graves Doctores affluerunt, (vt videbimus) posse esse vim naturalem. Posterior pars ostenditur. Quia multi ex illis superstitionibus videntur, immo (vt ait Delrius) raro licet eo ministerio videntur. Nec credendum est, tot hominibus pessimis eam vim à Deo esse tributam Mecum Verac. l. 1. de anima, speculat. 2. Suan. citat. cap. 15. num. 25. Delrius l. 1. disq. Magic. cap. 3. quæst. 4. liter. F. Quocum concluso, hos salutatores diligenter esse examinandos ab Ordinariis primum quæ munus hoc exercere permittantur: vt videant, an naturalium remediis, an per gratiam gratis datum, an per paustum cum dæmone operentur. Quæ quidem ex circumstantiis sunt colligenda. Hoc mihi certum, hanc gratiam solis Catholici à Deo concedi.

PROBL. CXXIV.

Virtus Salutatorum licet id munus obvenit, naturalis est, & non gratia gratis data: gratia est gratis data, & non vis naturalis.

Naturalis est. **N**aturalis quidem est virtus, non gratia gratis data. Quia multa sunt Plinij, & alio-

rum testimonia, inesse aliquibus hominibus virtus, non tu medendi quibusdam morbis. Et quia ex naturali complexione vel constellatione quidam grauitate nō possunt: vt de fascinatione docet ex experimentum. Quædam enim persone cuius complexiones sunt, vt solo aspectu noceant hominibus. Vidi dum Salmanticae commorarer Clericum bonæ noræ Ecclesie D. Blasij Parochium ea oculorum noxia vi pollere, vt animalia quæque attento intuito necaret. Cum autem ego concionem gerens eum sapè aduerterem auditorem oculos clausos, aut demissos semper habere, interrogavi, quare lumina non eleuaret? & respondit, hoc habuit concioni interesse, nō attenuatè inspicere basiliæ instar concionatorem de medio tolleret: & eum non metiri plurima experimenta circa occisa animantia. Virtus administratione probauere. Cur ergo virtus medendi non poterit ex eisdem causis salutatoribus competere. An non lapidis, herbis, & quibusdam animalibus eam vim à natura competit? constat in quibz dubitet. Ergo & homini potest competere. Sic Castanneg. l. de superfl. cap. 12. Verac. l. 1. de anima, speculat. 2. Dicunt esse probabile. Victor. de arte magi. quæst. 4. num. 16. Autor Margarite fol. 185. & Sanch. citandus.

Gratia gratis data est, & non naturalis virtus. Quia vis sanandi naturalis non potest competeret, voci, aut visioni, contactui, osculo habi-
tuive alicuius hominis, quod latissime, ac diffi-
cile probat Delrius l. 1. disq. Magic. cap. 3. tota q. 4.
Certe plura ad sanandum, quam ad morbum propollendum desiderantur: cum bonum ex integra causa, malum autem ex singulati accidat defectu. Ita Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 49. & alii citandi.

Probabilem fatus primam sententiam esse teor, sed probabiliorem credo secundam. Quia lapides, herbeæ, & animantia illa vim medendi obtinentia à natura, eam habent ex temporeamento certo, & totius speciei definito. At non omnes homines eam salutatorum virtutem obtinent. Et id est gratiam gratis datam iis, qui licet eo munere videntur, sustineo cum Santio. Cui addit Nauarum sum. cap. 11. num. 36. Palati. sum. v. Incantationes. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Si autem obicias, hanc gratiam legitimè non constare, & id est non esse presumendam: refpondeo, cogi nos, eam adstruere eo quod videamus, cam hominibus quibusdam inesse, & approbari, permittiique ubique: & ratio naturalis probet, eam virtutem non posse esse naturalem: sicutque necessaria virtus aliqua ad medendum illi morbo ex rabidi canis morbo procedente. Quare iure optimo præsumi potest eam Deum salutatoribus concessisse.

PROBL. CXV.

Superstitionis est, & non est, usus imaginum, numerorum, & figurarum Astrologia artificialium ad quosdam miros effectus.

Questio est, an superstitionis suspicionem sicutum que preferant artificialia illa, quæ quatenus artificia ex aliis artificialia sunt ad aliquos effectus extraordinarios co-

appli-

84 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

applicantur. Quia sunt imagines, quas vocant Astrologicas, & characteres; ut annulus sub tali constellatione confectus; vel imago in lapide impressa sub tali signo, que ad sanitatem, vel alios extraordinarios effectus applicantur?

⁶³⁰
Superstitionis
non est.
Vt huiusmodi imaginum, characterum, annorum superstitionis minimè est. Quia possunt componi & ita agnata valetudini comparanda materia, ut naturales pariant effectus. Sic Caiet. 2.2. quæst. 96. art. 2. Pomponiac. l. 4. de incantat.

⁶³¹
Est superstitionis.
Est planè superstitionis. Quia huiusmodi artificialia non possunt esse secundum se aliquis alterationis corporum principium. Quippe hoc principium est naturalis quadam potentia agentis alteraturi corpora: At figura artificialis non est naturalis potentia: mutatur enim ad artificis libitum substantia rei, naturalibus eius qualitatibus immutatis. Nec etiam possunt eius alterationis principium esse ob aliquam virtutem cœlestem eis impressam. Nam opus articiale ut sic est voluntarium: ad opus autem voluntarium ut voluntarium est, cœlum non concurrit: sicut neque ad voluntatem, à qua illud procedit. Ita D. Thom. 1.2. quæst. 96. art. 2. ad 2. & 1.4. contra gent. cap. 104. & 105. Delrio l. 1. disq. Magic. cap. 2. quæst. 1. & cap. 4. quæst. 1. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 2. Lessi. l. 2. cap. 43. duc. 10. num. 6.3. Surius. Angel. Sylneft. Tabie. Armil. Simanc. Vvier. & alijs, quos citat, & sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 50.

⁶³²
Haec senten-
tiam veram
vincit, ror.
Caietani sententiam parum, aut nihil probabilitatis continere existimo: vnde secundum unice veram esse affirmo. Monerim vero incidenter, Iudum illum artificiofum, quem *De papa papa* vocitant, haud esse dampandum: nec afferendum, omnes qui eo vivuntur, ope demonis operari, ut nonnulli artificium mirantes sunt suspiciati. Quia possunt manuum agilitate res factas utrū veras offendere, alij non tam communiter permitterentur. Didici ex Soto l. 8. de inf. quæst. 1. art. 2. & Alcozer de ludo cap. 15.

PROBL. CXXVI.

*Superstitionis est, & non est Alchimia
vsi, ad verum aurum, & argentum
ex inferioribus metallis con-
ficiendum.*

⁶³³
Superstitionis
est vnius.
Superstitionis est. Quia vera haud potest fieri arte metidis naturalibus transmutatio: Ergo si aurum & argentum ex metallis inferioribus vere refutat diaboli opus permittente Numine cœlesti ostentatur. Sic graves Doctores, quos referit Pereira l. 1. de magia, cap. 12. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 1.

⁶³⁴
Non est super-
stitionis.
Non est superstitionis. Quia vera huiusmodi arte potest fieri naturaliter aurum & argenti ex inferioribus metallis transmutatio, uti timorata conscientia homines fuere affecuti. Ita Doctores optimæ nocte, quos afferit Martin. Delrio l. 1. disq. Magic. cap. 5. quæst. 1. sect. 2. & 3. Et tanquam longe probabilius defendit, veram esse transmutationem naturaliter perfectam.

Ego quidem abstrahens ab huīs & alteris sententia electione: dixerim quo ad mores atti-

net artem Alchimicam est ea forte sit vivilis in distillationibus, & aliis rebus: at eis illicitam quoad aurum, & argenti confessionem ex his inferioribus metallis, & Reipublice perniciem: Quia illud est valde difficile adeò, licet possibile esse daremus, vt iure optimo supra humana facultate, & moraliter impossibili iudicari queat. Præterea quia id expositum est multis defraudandi periculis, & vt diabolus se se eiingerat operationi. Et quia grauiissimus verbis interdictus, ac grauiissima pena inducta in Extratrag. spōndent Ioannis XXXII. de criminis falsi. Vnde Pereira & Valentia citati sic resoluunt questionem, licet Deltius ubi salii citatis eius vsum esse licitum.

PROBL. CXXVII.

*Licet, & non licet, à maleficio ad sol-
lenda maleficis maleficio
parato, id petere.*

Iacet quidem. Quia id non est, ad malum inducere, sed vii malitia parati ad illud licet. per perpetrandum, cogente salutis obtainenda necessitate. Quemadmodum licet petere mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideли parato, per falsos deos iurare: quando utrumque necessitas cogit. Sic Aureol. in 4. dist. 3. quæst. 2. Angel. 7. Superstition. num. 13.

Minime licet. Quia id scilicet modò licet à parato petere, quod ipse licet potest præstare: Non habet & sua ille malitia eligit modum illicitum: & ex alio capite, potens interest, ut sue consulat necessitatibus; tunc enim non est petere peccatum, nec ad illud cooperari, sed petere rem licitam, quam alter sua malitia illicitè præstet. Ut contingit in petente mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideли parato ad iurandum per falsos deos. At maleficus ob nullum bonum finem potest maleficium maleficio solvere: & ratio diversitatis inter utrumque est: quia petens ab aliquo quodnam opus, est illius operis causa moralis, quamvis alter sit patrissimum: quare petens mutuum ab usurario parato non excusat eo quod non sit causa moralis illius mutui: sed quia mutuum de se est, bonum, & ex sola mutantis culpa male peragitur. Quando ergo opus à parato nequit licet præstari, illud petens est causa malitia inféribilis ab eo opere, ac proinde delinquit. Ita Sanch. l. 2. Moral. cap. 41. num. 5. & l. 7. de mar. d. 9. num. 7. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 18. à n. 3. Sayr. in clavi. l. 4. cap. 6. num. 26. & 27. Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 6. num. 35. Palau. tom. 3. tral. 17. d. 1. punct. 12. num. 1. Nauar. sum. cap. 11. num. 27. Conaru. cap. Quamvis patrum, part. 1. §. 1. num. 20. & alijs committunt.

Porro sententia prima est omnino falsa, & erronea. Quia nulla ratione potest honestari dissolutio maleficij alio maleficij facta: Ergo neque eius petitio. Qui enim sic peteret à maleficio maleficij dissolutionem, à dæmoni petret, cum ipse non nisi mediante dæmoni sic operari potest: sed petere à dæmoni dissolutionem maleficij nunquam licet: quia eo ipso petens protestatur, se eius auxilio indigere: Ergo neque à Mago licet expostulare. Addiderim nec

licere

Sententiam
primam falsam
neque non posse
petere, & facili-
dæmoni
da nonnulla
deducere.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 85

licere p̄tēre à maleficio, vt soluat maleficium, quod modo licito constat solui posse: quando conflat, eum modum illud licitum ignorare. Quia nil refert, modum licitum esse possibilem, si huic maleficio est ignotus, eo enim ipso est illi impossibilis: & ideo petendo ab illo, vt destruat maleficium, petitur virtute, vt alio maleficio destruat: non enim petitur, vt modo sibi incognito ac subinde impossibili destruat. Imo nec id licere afferro, quando est dubium, an maleficus aliquod medium licitum norit. Quia cum communiter sola media superstitione norit, est contra illum præsumptio. Hinc deduxerim, non licere petere ab alio Mago, qui author illius maleficij non fuit, vt id destruat, quando nil de illo, vt de loco, vbi sunt eius signa, norit. Quia ea petitor est tacita, vt alio maleficio id à dæmonie norit, & soluat. Vnde cum Santi & Petrio existimo, rarissime licere, eam dissolutionem ab alio maleficio petere, nisi de loco, & modo maleficij ab ipso authore, vel ab alio factus sit certior, & constet moraliter, cum licito medio usurrum ad solutionem. Ita ille moraliter nescit mederi absque alio maleficio, & noua dæmonis invocatione.

PROBL. CXXVIII.

Licitum est, & non est licitum, maleficiū minis cogere, ut maleficiū soluat.

619
Licitum est,
nō minus
auctor.

Esco non licet, à maleficio petere vt maleficiū maleficio soluat, rogando illum: at licitum est, minis cum cogendo. Quia huiusmodi extorsio ab omni vacat cum dæmonie pacto, ac in eius dedecet cedit. Et quia licitum est, rem meam vi eripere, quamquam alia via recuperare nequο. Sic Remig. l.3. donor. c. 3.

640
Rit. cœlum
non est
omni noī
mīdī.

Licitum non est. Quia cum ille maleficus quancumcunque minis coactus, peccet maleficiū maleficiū dissoluens, vt potè quod est intrinsecè malum: eadem ad id cogens proculdubio legabitur. Ita Sanch. de matr. l. 7. d. 95. n. 9. & l. 2. sum. c. 41. n. 9. Suar. to. i. de Relig. l. 2. c. 18. n. 1. Delrins l. 8. disq. Mag. c. 2. sect. 1. q. 2. Palau. to. 3. nr. 17. d. 1. f. 11. n. 1.

641
Hoc verius
omni noī
mīdī.

Hoc certum omnino. Quia cogens Magnū gerere quod intrinsecè malum est, granius est crimen, quam si ab eo id postularetur: siquidem ad peccandum efficacius inducitur, & illius est causa. Quare nulla ratione possunt à gravi culpa liberari. Iudices, cogentes maleficiū cum benedictione quadam maleficiū auferre. Quia ea maleficiū benedictio nil aliud est, quam quedam formula, ac ceremonia, qua adhibita iniit pactum dæmonis se cessaturum. At libet Indicibus volentibus maleficiū torqueare, efficere, vt eius corpus ablatur, & vt capilli corporis eius abradantur. Quia id non fit alienius gratia superstitionis, sed dumtaxat, nō maleficiū lateat, aut aliqua inunctio subficit, quibus ille à tormentorum dolore liberetur. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. Eſcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

6. numer. 44. & Delrius l. 5. disq. Mag. sect. 9. dub. 3.

PROBL. CXXIX.

Quando maleficus nescit medium licitum, & illicitum maleficiū soluendi: integrum est & non est, absoluebat eo maleficiū petere dissolutionem.

Qvando petens credit probabiliter, fore; 642 vt maleficus licite soluat aut dubius est *Circum missi* vtro modo illū soluerit: licitū esse crediderim, p. *figono.* tere aboluerit dissolutionē. Quia petitor est de se indifferens, & persona, à qua petitur, potest licitū id exequi & ideò celsat morale periculum. Dicer. Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 8. Quando autem petens est certus fore, vt modo illicito maleficus soluat, quæsierim num licitum sit absolutè ab eo postulare?

Licitum non est. Quia maleficiū vt sic opus petitur, petita absolute ea maleficiū dissolutionē: sicut cum aliquid ab alio artifice postulatur. Et quia peculiare opus est necessē petere, & non vague linquendo arbitrio hominis diaboli petitionem propriam. Sic Caet. Opusc. tom. 2. tract. 12. de malef. quest. vni. in fine corp. Qui in solut. ad argum concedit licitum esse, petere absolute mutuum ab usurario, & iuramentum ab infidelib. quamvis constet, illum usururas exacturum: & hunc iuraturum per idola: id autem in casu nostro minus consequenter negat. Et Delrius l. 6. disq. Mag. c. 2. sect. 1. quest. 2. afferit, non licere, petere à maleficio sciente media licita, vt maleficiū soluat, quando petens est moraliter certus fore, vt ille modo soluat illicito.

Licitum est. Quia ferè omnes fatentur, 644 licitum esse ex causa iusta petere mutuum ab usurario, & iuramentum ab infidelib. quamvis petenti constet, fore, vt ille peccet exigendo usurras, & hic per idola iurando. Nam tunc petit quicquam rem, quam alter licite praestare potest, ac necessitatē petendi habet: & ideò non censetur ad malum inducere, nec moralem peccandi occasionem exhibere: & alter sua sola malitia delinquit. Quæ quidem ratio omnino procedit eodem modo in nostro casu: cum similiter posit res illa à maleficio licitè praefari: nec petatur modus illicitus: & virgear necessitas salutis obtinenda, ad eam maleficiū petendam dissolutionem. Ita Suar. citat. n. 9. Lessi. l. 2. c. 41. dub. 6. n. 46. Sanch. de matr. d. 95. n. 11. Petr. de Ledel. de matr. g. 58. n. 2. dub. 2. f. 11. n. 1.

Fateor, nullam me posse percipere inter 645 variisque casum differentiam. Et ideo pro. *Hoc verius* babilius existimo licitum esse, petere absolute à maleficio, vt maleficiū soluat, quamvis constet petenti, fore, vt modo illicito vtratur. Imo si petens mutuum ab usurario nolente dare nisi sub usurris, potest acceptare mutuum sub expressa conditione dandi sub usurris iuxta communem sententiam: quia id non est cooperari peccato alterius, qui sola sua malitia delinquit, potens licitè mutuum dare:

H & idē

86 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

& idēd ſolus ēst pecati alterius vius ad propria necessitati conſulentum. Ita ſi maleficus nollet ſolueri ſibi cognito licito modo maleficium, poteſt acceptare petens, vt alio maleficio ſoluat. Quia proſrus eadem ratiō militat. Scio Suaſum tor. de Relig. l. 3. c. 13. m. 11. docuiſſe, non eſſe aequiparationem vtriusque caſu regulariter admittendam ratione ſcandalis. Nam in caſu viſuratiſ eft per ſe notum, nolle acceptantem approbare viſuras, ſed in uitum permittere: at in noſtro caſu appetet exterius quādam posterioris maleficij approbatio contraria externe Fidei profetiōnē. Attamen id tandem admittit, quando neceſſitas vi-gens oſtentit non eſſe menem acceptantis approbare conditionem, ſed illam ſolum permittere, eo quod obtinere nequit, id mo- do licito geri.

PROBL. CXXX.

Licet, & non licet, maleficij ſignum de-ſtrueri, ad obtinendam ſanitatem.

646
Quid malefi-
cij ſig-
num.

Sicut à maleficiis paſtum cum dæmonie iniri, vt quandiu ligatura aliqua fuerit, vel dum resaliquia in tali loco defolla permanerit, aut quid simile, duret maleficium: & iis ablati, ceſſet Poreſt autem id paſtum dupliſciter iniri: priori modo, intercedente dupliſci paſto: vt cum conuenienti fore vt dæmon vexet, adhibito tali ſigno: eoque remo- to, ceſſet. Tunc enim eſt duplex paſtum, alterum nocendi, poſto eo ſigno: alterum deſtendi, eo ablatu. Posterieri modo, quando vnicum adiuvit paſtum, verbi gratia nocendi tali ſigno poſto. Quippe hoc paſto tantum obligatur dæmon nocere, poſto eo ſigno: manetque illi libertas nocendi, aut ceſſandi, eo ſigno ablatu. Quæſierim itaque an licet hoc ſignum maleficij, quo po- ſito, dæmon nocet, deſtruere?

647
Non licet.

Minime licet. Quia id eſt conſipare paſtum à dæmonie initum, & vt nulla alia ratio- ne, ablatu ſigno, dæmon nocere deſinat niſi virtute paſti. Et quia id ſignum au- ferre, cedit in diaboli cultum. Eſt enim eius fidelitatē protestari, ſtando paſto cum ſuis initio: ac poſſe ipſum nocere, & à nocimento illato deſtitere. Dæmon enim minime deſiſteret, niſi, ablatu ſigno, ſe ho- norari exiſtimaret: atque ideo deſtitit, quod in ſui honorem id cedere credit. Sic Ioan. Hessels Louaniensis in ſuis prælectionib. quem ſui diſcipuli poſteā ſecuti ſunt (vt reſert Delrius l. 6. diſq. Mag. cap. 2. ſed. 1. q. 3.) Affectit hic Auctor, id licere animo iri- diſtendi dæmonis, ac vanitatis earum rerum oſtentandi, ſecus animo ſalutis obtinen- da. Quia tunc à dæmonie ſperaretur Salus & eſter quasi racita eius inuocatio, pe- tendo, vt ſtet paſtis.

648
Liceat plane.

Licet omnino ipſi maleficio, aut cuiuſis alij ſigna illa maleficij amouere animo deſtruendi paſti cum dæmonie, & obtinende Sanitatis maleficiati. Quia dubitari nequit, ſi nem inueniū licitum eſſe, nimicrum Sanitatis recuperationem. Quare tota malitia refun-

di debet in medium ei fini affeſquendo ad- hibitum: ſed medium id culpa vacare ex eo conſtat, quod auferendo ſignum intentione praefata, nec paſtum nec amicitia cum dæmonie inita conſim̄atur: nec illi honos ex- habetur, imo potius illa ſoluantur, vt dæmo- ne contempto, ab eius amicitia recedatur: ob idque ſignum fœderis separatur, ac com- buriunt. Ita Seor. in 4. diſt. 34. quaſt. vni. addens, id eſſe meritorum. Besol ibi, q. vnt. a. 1. Caſet. Pelbert. Ledef. 1. Angl. Orbelliſ. Anto. Andre. Grabri. & alij plures, quos re- fert, & ſequitur Saneh. l. 7. de mar. d. q. 6. n. 3. Delrius tota q. 3 proxime allegata.

Existimo longe probabilius eſſe, licere ip- fi maleficio vel cuiuſimque alij, id ſignum amouere, non animo vt priori maleficio pa- ſtum à diabolo feruerit, ſed deſtrudi paſti iam cum illo initi, vt ſalvi recuperari valeat. Quod ſi obiicias, eſſe malum credere, eoli- gno ablatu, maleficium ceſſaturum. Id à ve- ritate alienum eſſe iudico. Quia id credere, nullo iure interdictum: nec eſt aliqua inſidel- itas credere, dæmonem deſtitutum à dan- no. Nam deſtruiſſis ſignum, non acquieſcit operibus malignis, ſed credit; dæmon, per mittente Deo, poſſe, ac velle vexare ma- nente ſigno: & eo deſtructo impoſitum ve- xationi terminum: Nec eſt vanum, cum con- iecturis certis innitatur.

PROBL. CXXXI.

Licet, & non licet adiutori, præcipere dæmoni ſuperiori, ut infeſtorem e corpore pellat. Vbi plura de Adiu- tatione.

A Diuariatio eſt, vliquam perfonam impe- rando, aut obſcrendo inducere, ad al- quid faciendum, omittendumve. Vnde eſt duplex: quadam deprecative, quadam im- perative. In adiutoriatio tria debent concur- rere, adiutori, adiutori, & id per quod adiutoriatio fit. Adiutori debet eſſe res intellegit, cuius ſolius eſt, rogar, aut in- bire. Res adiutorata debet etiam eſſe intel- legit. Poſtum aurem Dens, Angeli ſancti dæ- mones, & quecumque homines adiutori, alij deprecative, alij imperatiue, alij vtraque adiutoriatio. Res, per quam fit adiutoriatio, ſunt Deus, Angeli, ſancti, & homines iuſti viatores: non autem per creaturas inferioris naturae, aut in ſtatu gratiae fit adiutoriatio. Quando adiutoriatio fit per Deum ſue expreſſe ſiuſ tacite, eſt Religionis actus. Qui in hoc adiutori ſuonorem Deo tribuit ſoſt eius au- thoritatem tanquam plurimum apud omnes valentem interponat, ad aliquid obtinendum.

Quia tamen potiſſimæ difficultates adi- rationis verſantur circa factam cum dæmoni- cis: lubet ex noſtro P. Thyrco præmitte- De Adu- currenti calamo aliqua circa dæmonem in miniacu- aliquo exiſtentem. Ut quis dæmonium ha- bere dicatur, duo exiguntur: prius eſt, vi in homine ipſe dæmon eſt: dum enim exte- riū tantum quis à dæmonie affligitur, vt Job, & D. Antonius, non dicitur dæmonium habere

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 87

habere. Posterioris est, ut quandam vexandi potestatem in eo, in quo est, acceperit. Quia quidem dæmonis potestas in demoniacum est potissimum in corpus, & ea certo limite præscribitur; quippe hæc potestate non limitata a Deo nullus dæmoniacus mortem euerteret. In animam vero minus potestatis exerit: quamvis ex corporis cruciatu valde retardetur, ut non ita liberè, ac feruide spiritualibus operam impendat. Dæmon cum spiritu sit per quancumque corporis partem potest ingredi, & egredi. Sicut non est necesse, ut multi dæmones vnu hominem oblideant: sed quandoque vnu, quandoque vero multi obsident; ita fieri potest, vnu per exercitios expulso, alios non eiici.

Non semper est habenda fides dicentibus, se dæmonium habere, nisi aliquod signum efficax sit. Inter alia autem signa est efficacissimum, si exergumentis lingua ante fibi ignota loquatur: vel adeò immobilis existat, ut multis hominum viribus nequeat loco dimoueri. Nulla res corporalis vim haber ad dæmones expellendos, ipsofè affigendos. Nec hominibus vlla vis ineft alligandi dæmonem rei alicui, illumque in illam includendi, ut in annulum in vas.

Quare dum sic dæmonem, quem Familiari vocant alligatum, aut inclusum dicuntur habere, dupliciter intelligitur. Primo, ut ipse dæmon sua sponte se alliger, pæsto cum homine expressè vel occultè initio, ut id dæmon faciat, cum primum certa quædam verba, carmina, aut beneficia, aut incantamenta intellexerit. Secundò modo id sit, cum vi superioris dæmonis coactus inferior in eum locum includatur, illicque alligatur per pæstum à Mago euri superiori dæmone inimico, ut inferiorem includat, & alliget. Adiutorio imperativa, seu coactiva dæmonum licita est, nempe per imperium arcendo illos tanquam hostes ne hominibus spiritualliter, aut corporaliter noceant. Quia Ecclesia habet specialem potestatem à Christo datam in dæmones, ad imperandum illis, cōsque coercendos, seu expellendos. Potestas autem hæc non nitor Ministeri sanctitate, etiā ea non parum iuinet: sed invocatio divini nominis, fidei ac sanctitate Ecclesie, in cuius persona exorcismi à Ministeri dicuntur. Quare exorcismi non ex opere operantis solo, sed ex opere operato habent eam vim dæmones expelliendi. Nec solent exorcismis omnes molestæ, quas dæmones hominibus inferunt, repelliri sed ea sola, ad quas repellendas ab Ecclesia ordinantur. At hæc arcenti dæmones potestas ad eos exorcismis expellendos, non est omnibus tradita: sed solis Ministeri tite ordinatis in Ecclesia, nempe exorcistis. Nullatenus licet alicui dæmones adiurare deprecantia adiuratione, id est ipsum dæmonem precando, ut ob nomen Dei exeat ex obfessi corpore: aut ut nobis aliquid beneficium præstet, deprecare, aut imperare. Hec omnia capitum ex probatis Doctoribus cellegi, speciatim ex nostro Thytreo l. de demoniacis à

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cap. 2. Nam nonnulla suppositis his, Problematum attingam.

Quæsterim in primis, num adiutoriori licet, dæmoni superiori præcipere, ut inferiorem è corpore pellat? Licet quidem. Quia hoc est directè dæmonem inferiorem impetratoris potentia diuexare, licet consequenter obfessi hominis liberatio resulteret. Sic Sylvest.

v. Adiutorio, q. 5.

Minime licet. Quia hoc est, aliquod beneficium à dæmons recipere: quod non licet è diabolo accipere, cuiuscumque generis illud sit. Ita Sotus l. 8. de inst. quest. 5. art.

2. Suar. tom. 3. de Relig. l. 2. cap. 8. Lessi.

l. 2. cap. 44. dub. 6. numer. 46. Sanch. l. 2.

fam. c. q. 1. n. 21.

Non approbo Sylvestri sententiam. Deus 654 enim non vult, ut vel salutem ex tartareis ^{Hoc unde} inimicis nostris habeamus. Vnde elicio, ^{verum p.} non licet adiurare, Exorcista, inuocare dæmonem, ut prester auxilium contra tempestates, & alijs singulis nocentia ex aliorum dæmonum nequitia. Quia etiā posset dæmon superior inferiorum arcere, ut ab eo dæmon inferior cessaret: minime tamen licet, ab eo petere vel ei id imperare: nē beneficium ab ipso recipiatur. Accepi ex D. Tho.

2. 2. q. 90. a. 3. & ex Soto citato. a. 3.

PROBL. CXXXII.

Ex curiositate, aut levitate res vanas & inutiles dæmonem in energumeno existentem interrogare, lethale est & non est lethale, sed veniale solummodo.

Certum mihi, integrum esse adiutoriori 655 dæmonem è corpore pellendum interrogare ea, que expulsioni conducunt. Quia nonnulla suppono: hoc non est, velle societatem cum ipso intire, sed ab ea recedere. Vnde licet interrogare nomen, & causam ingressus, & an si vnu, vel plures in eo corpore. Quippe confert, ut norit Exorcista, cum quorū hostilibus dimicet, quos nominatim inerepet: & ut causa ingressus remota, si tolli possit, minor sit dæmonis in hominem potestas. Item est licitum eum non deprecari: sed coacti interrogare aliquam veritatem ad peculiarem Dei gloriam, & adstantium utilitatem: quando adiurans id expedire indicauerit. Quia tunc hostiliter cum illo agitur. Quæsticū autem, nun lethale sit, ex levitate, & curiositate quadam res vanas & inutiles interrogare dæmonem in energumeno existentem?

Mortale non est, sed veniale solummodo. 656 Quia quasi obiter fit. Et quia nulla in hoc ^{Non est mors} calu alia videtur inesse malitia quān actas ^{tale.} otiositas. Sie Caiet. 2. 2. q. 90. a. 1. & in sum. v. Interrogatio, in interrogat circa præc. 1. Sylvest.

v. Adiura io. q. 5. & 7. Armil. ibi, n. vlt. Suar. 10. 2. de Relig. l. 4. c. 2. n. 9. Tabie. v. Invocatio. q. 1. n. 2. Nauar. sum. c. 11. n. 28. Pedraza sum. præc. 1. §. 10. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 3. pun. 2. & alij.

Lethale est peccatum non veniale solum. Quia huismodi cum dæmonie inutilia colloquia gerere, valde pericolosum

H 2 est,

88 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

est, resq[ue] hoc ex capite minime leuis, & qua familiaritatem cum dænone suboleat, & scandalum anfam exhibeat. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42. numer. 35. Sotus l. 8. de inst. quest. 3. a. 2. afferens valde esse periculum obnoxium.

658
Authoris re-
solutorio.

Ego quidem ex Santij, ac Caietani mente dixerim, veniale esse, quando unum aut alterum inutile verbum interrogatur: at longos sermones inutiliter cum diabolo tenere, mortale esse. Quia negari nequit, rem esse gravissimam, & maximo periculo expostam, longos vanosque cum dænone admisere sermones. Imo ut mortale non sit alias limitationes indicabo. Primo, ea interrogatio non debet esse deprecativa, sed imperativa. Quia deprecativa interrogare, pertinet ad amicitiam cum dænone: vnde semper mortale erit. Secundo, intentio interrogantis non debet esse aliquid à diabolo addiscendi. Quia est ab eo expectare beneficium. Tertio, interrogans non firmam & certam dicto dæmonis fidem debet habere. Quia id est, valde eum honorare. Quartu[m] denique id solummodo veniale erit, quando non creditur ex eo perbreni colloquio occultum aliquius peccatum esse aperiendum. Hinc elicio, ex imperfectione actus esse quoque veniale, efficere imperatiū ut dæmon in exergumento existens aliquid vanum faciat: verbi gratiā lapidem amouere. ut Tabie. v. Innocatio, n. 2. profatur.

PROBL. CXXXV.

*Est, & non est superstitiosum, flagel-
lū, & alapis dæmoniacum
percutere.*

SVperstitionem sapit. Quia dæmon fin- 662
git, se dolere affici, & affligi, vt fatus sapit super-
decipiat, & vt corpus energumeni torqueat, itionem,
tur. Sic Simanc. de cathol. inst. tit. 63.
numer. 12. allegato Barth. Sybillae Delrim l.
2. dig. Mag. quest. 30. sect. 3. ait 5. fibi
non placere Catholicorum quorundam credulitatem seu superstitutionem, qui dæmonia-
ciflagellationibus eam vim tribunt, vt pat-
tent, iis dæmonem male affici, iritari, aut
exagitari: imo, ait, magis augeri dæmoniaci
morbū flagellorum tortura: & ex ira, ac tristitia
cumulari dispositiones attrabilarias dæ-
moni operatas. Vnde dum hi dæmoni nocere
volunt, magis eum iuntant.

Haud sapit superstitionem, imo licitum proculdubio est. Qui à dæmon nimis confunditur, dum hec tanquam contemptus in argumentum alsum inteligit. Et quia ad ipsius etiam dæmonis electionem hæc valere videntur: eo quod dissolvuntur conditions, quas ipse in humano corpore postulat, ac proinde auffugit, vt potè qui aprim sibi domicilium minimè inuenit. Ita Thyrræus de dæmoniac. c. 46. n. 31. multis sanctorum exemplis id comprobans.

Existimo, si flagellatio aut alaps adhibeatur, tanquam virtutem habentes dire- 664
cti ad dæmones expellendos, aut affligendos, quasq[ue] superstitio-
nem manifeste esse superstitionem. Quia nulla respondet.
res corporea id efficere potest. Nam cum dæ-
mon spiritualis sit, pati nequit à re aliqua corporali. At si non ea existimatione adhi-
beatur flagella, sed quasi dæmonem confun-
dientia, & in ipsis contemptum, ac contumeliam, vt vel sic se contemni minime pa-
tient, tanquam superbissimum, illud defterat
domicilium, superstitionem minimè esse affir-
mo, sed admodum licitam flagellorum, ala-
parumque infiictionem. Posset tamen Exor-
cista aliquando alia ratione delinqueri, si
imprudenter se gereret percutiendo graueri
dæmoniacum. Cum enim ea percussio in so-
lam dæmonis contumeliam, aut contemptum
sit, & non quasi corporaliter affligentia:
Satis est, si moderata sit, ita vt corpus dæ-
monis minimè torqueatur, sed solum dæ-
monis superbia valeat contundi.

Huius mentis est Sanch. l. 2.

sum. c. 41. n. 30.

*

PROBL

659
Est su-
perstitionem.

660
Non est su-
perstitionem.

661
Cum h[ab]e[re] sen-
tio.

SVperstitionem est. Quia diabolus, est mendacij pater: idéoque nec ipsi, nec signis eius est fides habenda. Sic Sotus l. 8. de inst. quest. 3. art. 3. Ciruelo de superst. p. 1. cap. 8.

Sup[er]stitionem non est. Quia in sacerdotali Romano instruitur exorcista ut hoc signum petat: Ergo licitum est, imo oportet eiusmodi petere signum, nempe extincionem luminis, vel vitri aliquius ruptionem vel quidquam aliud. Ita Thyrræus de dæmoniac. c. cap. 46 numer. 23. & cap. 52. numer. 4. & cap. 53. numer. 4. Delrius l. 6. disq. Mag. cap. 3. lit B. & cap. 2. quest. 3. sect. 3. in 4. remedio. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. numer. 28.

Certe si Sotus ratio pro prima sententia, expressa, aliquid probaret, concluderet utique fore superstitionem interrogare etiam alia, quæ Problem. 133, diximus licere rogitar. At certum est, aliquando posse credi dæmoni admiratione coacto, ad manifestandam veritatem ad suam expulsionem conducentem: qualis est hæc signi traditio. Et sicut exorcismis cogitur, ut relinquit domicilium: ita etiam ut discessus signum exhibeat, ut de parte victoria confiter. Fator tamen,

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 89

PROBL. CXXXVI.

Sapit, & non sapit superstitionem, famo hypericoni, ruta, cornuum, stercoris, que caprini demoniacum ab Exorcista disfatigari.

665
Superstitionem i-

Sapit superstitionem. Quia illud ipsum eligitur sumum ex hac ruta, hypericonis, cornuum, stercori que materia speciatim, & non ex alia videatur quis idea ea ut quid habeat peculia rem aduersus torturam dæmonis efficaciam, quod planè superstitionem est. Sic Simancas de carboli. in ist. tit. 63. num. 22. Delictius l. 2. disq. Mag. quest. 30. sect. 3. Ciruelo par. 3. cap. 8.

666
Minime sapit
superstitionem.

Mijmè superstitionem sapit. Quia fumus ex illa speciali materia prodiens ab Exorcista aliquieunt, non quod speciale habeat, ad torquendum dæmonem efficaciam, (nullam enim ad id unum fumus ex quacunque materia procedens habet) sed quia fedior cum sit, aptior appetit ad superbissimi hostis contemptum, & irrationem. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 30. Abul. ad. 1. Reg. 16. quest. 42. Thyraeus de demoniac. cap. 52. num. 4. Philiarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 11. relato Guillermo, addens, multos sanctos dæmonem huiusmodi improposito adhibito expulisse.

667
Quodcumque
distinzione
refutatio.

Profecto hanc questionem eadem, qua Problem. proximo vñsum distinctione resolu. Si fumus ille adhibetur tanquam virtutem aliquam directè ad dæmonis expulsionem habens: adhibere fumum, superstitionem est. Si autem in dæmonis contemptum quis eo vñsum fuerit: quia dæmon se contumii videns distorqueret, & ideo aliquando recedit: ab omni superstitionis suspicione allero, huiusmodi actionem liberari. Ex Abulensi citato didici.

PROBL. CXXXVII.

Licit, & non licet Exorcistis conuincere petitioni dæmonis ab obſtſi cor- pore egressuri.

668
Minime licet.

Minime licet. Quia Christus Dominus regnus Ecclesie potestatem aduersus dæmones ad eos arcendos, & repellendos tanquam hostes non ad ullum eis commodum indulgendum. At eorum petitioni qua ad proprium commodum, seu ad incommodum vitandum coniuvare, est plane hosti beneficium largiri, & non omnino à nocentis infenſilimi societate recedere. Ergo dæmonis egressuri ex energumene connivere petitionibus superstitionis, ac illicitorum est. Sic Tabie. vers. adiutorio, num. 6. Sylvest. ibi. quest. 5. & 7. Valent. 2. 2. d. 6. q. 8. punit. Nauar. sum. cap. 1. num. 28. Qui quidem offerunt grauiſſimum esse culpam, beneficia quaque in dæmonem conferre.

669
Licit quidem.

Licit plane: quando rem iniquam non potest. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

ſtūla. Quia huiusmodi petitio non iniqua, nec contra Dei honorem, nec proximi incommodum potest praefari: Ut si petat, non telegari in tartarum, aut nonis non affici tormentis. Id enim non est aliquid tanquam amico concedere, ete placere curare: sed ut facilius ab obſtſo corpore egredi cogatur. Ita Thyraeus de demoniac. cap. ultim. à num. 1. ad 8. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 36.

Eiusdem sententia sum memor, Chri-
ſtum Dominum dæmonum petitioni vñsum <sup>Eiusdem sum
mentis.</sup>

fuisse coniuvare, cum eos in porcos ingredi permisit. Quod certum est, Dominum non geſſile, ut aliquid eis tanquam amicis largiretur. Porro si dæmon peteret ad alium hominem transire, aut eum diuexare: ferē ſemper illuc coniuvare ei effet. Quia est eiusmodi petitio proximo noxia. At etiam id licet exitimo, quadruplici concurrente conditione. Prima est, ut is, quem dæmon poffellitus eft, sit pellitus, & eo supplicio dignus. Secunda, ut adiurans habeat ius, & imperium in eum, quem dæmoni eft traditrus, ac potestatem in ipsum dæmonem, summumque ius ad ipsum expellendum, quandcumque libuerit. Tertia, ut alii boni maioris ſpes: quia ſcillet speratur, fore ut hac ratione proximus inuenetur, qui aliis rationibus inuari non videbat. Quarta, ut abſit voluntas placendi dæmoni: ſed id tantum fiat, ad vñdum ipso tanquam liatore, & carnifice. Profecto eti licet in prefatis dæmonis petitione coniuvare: at non tenetur ad id Exorcista. Lege Thyraeum citatum.

PROBL. CXXXVIII.

Superstitione eft, & non eft lethalis, irratio-
nales creatureſ nocentes fructibus
vñd adiurare.

Questio eft an vanum ſit adiurare irratio-
nales creatureſ nempe locutas, mores, ^{Quasi nubes} nubes, pulliculum, vulgariter pulgon. &c. ^{Vanum expli-} co. Suppono licitum eſſe ea adiurare, quatenus ab alio ad nocendum mouentur. Cum ergo poſſit à Deo vel à dæmonē moueri: quando à Deo mouenrur, adiuranda ſunt deprecano. Neum, ut id malum auertat: quando vero à dæmonē, imperando illi, ne noceat, ſed nocere defiſat. Verum ſi ſer- mo ad irrationalia dirigatur, quasi ea ſe moueant, & ex ſe efficient nobis aduersa, eft vanum. Quia nec ipſa creatureſ mouere ſe valent ex intentione ad nocendum: ut evenit animalibus ratione caretibus, & tempeſtibus: nec omnia haec adiurationis percipienda ſunt capacia. Punctum autem difficultatis eft, num hoc posteriori modo irrationalia animalia, aut nubes adiurare, lethalis ſit vanitas, ac ſuperſtitio?

Lethalis eft. Quia non eft res le-
this, ſed grauiſ omnino: eft enim, ri- ^{Eft lethalis} diculos exorcismos Ecclesiæ facere. Sic
H 3 Nauar.

90 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

Nauar. l. 5. consil. tit. de sent. excom. mun. cons. 5.
numer. 20. Angel. vers. adiuratio , fine. Tabie. ibi. num. ultim. concl. 11. Margar. Confessor. prae. 1. fol. 63. Suar. tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 37.

sep̄d animalecula obediisse sententia , & receſſe
fille à fructibus : quia id non proficisci ut ex ^{Eiusdem} sum. mea
virtute sententia , sed ex potestate dæmonis au-
ferentis animalia nocentia: vt vel sic yana hæc,
& supersticioſa horumib⁹ perfudeat. Addi-
ciri , superstitioſos esse , qui dum adiurant , pu-
gnare contendunt cum nubibus , & locutis,
&c. Quia ea pugna nil conferre est manifestum.
Et eos qui huiusmodi animalia excommunicati-
onē curant afficere. Quiā excommunicatio-
nis sunt incapacia.

PROBL. CXL.

Episcopas ex Tridentini facultate , potest,
& non potest , Sancti alicuius antiqui
nondum Canonizati Reliquias approba-
bare , ut publicè venerentur.

EX Tridentini ses. 25. statim in principio , 679
in decreto de innoc. & venerat. sanct. facul- 11. sum.
tate , potest Episcopus reliquias Diui antiqui Epi. cap.
nondum in Catalogo Sanctorum adscripti ap-
probare , & publicè venerationi addicere. Quia
quando certum erat , Sanctum esse Canonizatum ,
licebat iure communi Episcopo , eius re-
liquias approbare , ac publicè venerandas pro-
poneare. Ut docet Abbas cap. fin. ad finem , de
Relig. & vener. sanct. Ergo dum Tridentinum
concedit Episcopo priuilegium Reliquias de
novo innuantibus approbandi , intelligit de Reli-
quiis Sancti non Canonizati. Quia alia fru-
straneum esset priuilegium , vptotē quod nil
concederet : cum tamen verba priuilegiū , de-
beant necessariō aliquid operari. cap. Si Papa
vers. Si autem de priuilegiū in 6. Sic Moderni
quidam non infirme norā.

Ex illa Tridentini facultate id Episcopis 680
minimē potest : sed solummodo Sancti Ca- 14. Epi. cap.
nonizati reliquias vales approbare , ac vene-
randas exponere. Quia decretā posteriora
quando prioribus exp̄s non aduersantur ,
sunt per priora corrīgenda , determinanda ,
ac supplenda , quo legum correcțio viciit.
I. fed & posteriores , iuncta Gloss. vers. Per-
tinent , ff. de legib. At nemo dicet , ita de-
cretum Tridentini opponi decreto priori Con-
cilij Lateranensis , vt iuxta illud intelligi-
per illudque suppleri , & declarari nequeat ,
vt intelligatur de Reliquiis Sancti Canoni-
zati. Ita Suar. tom. 1. in 3. part. quest. 25. art. 6.
d. 55. fest. 2. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. num. 10.
Philiat. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. ; cap. 9.
Aazor. tom. 1. 9. cap. 8. quest. 8.

Hoc vnicē verum reor. Quia Tridentinum 681
in eo decreto in proem. proferetur , se vel
Ecclēsiae , ac Conciliorum decretis : & dum
committit Episcopis reliquiarum approba-
tionem , sic incipit : Hoc ut serventur , statuit
Sancta Synodus. Nec in fine aliquam clausu-
lam derogatoriam apponit , vt quando vult
derogare apponere aſſoler : vt constat ses.
7. cap. 10. & ses. 23. cap. 10. signum er-
go est , nullius Concilij generalis decretis
velle derogari : sed potius ea integrē velle
custodiri. Quare Tridentinum nullum Episco-
pis priuilegium concessit , sed solam formam
ab

ESCOB
Theof. El
Tom. III.
Edu

673 Lethalis non est. Quia est sola vanitas quæ-
Zethali non tam , nec animus sic adiurantis est , ridiculos
ſt. facere exorcismos , cōſe contemnere. Ita Syl-
uest. vers. Adiuratio , fine. Tabie. ibi. num. ultim.
concl. 11. Margar. Confessor. prae. 1. fol.
63. Suar. tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12.
Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 37.

674 Sententiam hanc puto esse veriorem. Ad
quam ex contraria Doctoribus Angelum , &
Tabienam allicio; dicunt enim adiurationem il-
licitam esse ex se , siue ex genere suo mortalem.
Porro ad hoc satis est , vt intra suam speciem
possit esse quandōque mortalit̄: & cum hoc stat
in hoc casu eam esse veniale ratione lenitatis
materiæ. Ceterum quia nobis non constat , an
à Deo , an à dæmoni illa irrationalia moueantur ,
vtiū Ecclesia utriusque exorcismis scilicet
et orando Deum , & dæmoni imperando.
Quare licet exorcismis , quando proferuntur
adiurationis verba ad ipsaſter creaturas irra-
tionalis , dirigantur: non est intentio dirigendi ,
quasi ipsa adiurationi coniungere debeant , auer-
tendo malum ; sed verè adiuratio ad motorem
dirigitur ad ipsas autem aliquo modo , vptotē in
quibus recipiunt illa operatio , siue effectus nobis
aduersus , quem per adiurationem auertere co-
namur.

PROBL. CXXXIX.

Supersticioſum est , & non est irrationabili-
bus animalculis litem excitare , ne
sententia lata aduersus ea ,
fructibus noſcant.

675 **Q**uidam adiuratores se Indices constituant
ſtatuum qua-
ſtioneſ expli-
co. Quidam adiuratores se Indices constituant
animalcula , & plebem , cui nocent: instituunt
que accusatorem , & aduocatum , & irratio-
nalium procuratorem , & dant accusacionis copiam ,
audiūntque procuratoris defensionem :
ac denique utriusque partis rationibus auditis ,
sententiam proferunt. Quæſtierim , num lis hu-
iūnusmodi vana sit , ac supersticioſa ?

676 Nec vana nec supersticioſa est. Quia si vana
Nec vana ,
nec ſuperſticioſa est.
ſtioſa eſt lu. ac supersticioſa effet , ei Deus non annuerit ef-
fectus ſalicis expreſſione. Constat enim expe-
rimentum , quod oculati testes nonnotarunt , ſa-
pē animalcula ſententia obediſſe , deſiſtēque
noſumenta fructibus adiucere. Sic Caffanum à
Nauaro citatus ubi infra. Et Anonym. tract.
2. de exorcis. paulo post medium , hæc fieri
consultit.

677 Vana & supersticioſa est omnino. Quia ſi lis
Et vana , & contra irrationalia ipsa intentetur ſunt litis &
ſuperſticioſa. ſententia percienda omnino incapacia. Eſti
aduersus dæmones , à quibus mouentur , nil
refert illos accusare , aut defendere. Ita Sotus
l. 5. de int. quest. 1. art. 2. & 1.8. quest. 2. art. 3.
Nauar. l. 5. consil. it. de sent. excomm. consil. 5. &
conf. 2. tot. Caffanum confutans , Ciruel. de
super. part. 3. cap. 10. Deltrius l. 2. diſq. Mag.
part. 2. quest. 1. ſeit. 8. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num.
39. ciruſ. Valentiam.

678 Eiusdem ſum mentis. Nec obſtare putarim ,

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 91

ab eo seruandam in approbadis reliquiis nō
viter inuentis tradit. Scio, sufficere, de sanctitate
periorum per traditionem, aut viuensfa-
lē Ecclesie constare, ut id Episcopus gerere
valeat. Quia hac canonizationi aequipollent;
vt Surius ciuitatis annotauit.

PROBL. CXI.

Tridentini decretum prohibet Reliquiarum venditionem, prob. bet amplius quam venditionem carum simoniacam,
& non amplius quam simoniacam ven-
ditionem prob. bet.

682
Nonnulla
suppono.

Dificultas est, qualiter interdictum sit à Tridentino s. 25. in princip. & a textu c. fin. de relig. & vener. sancti. Sanctorum reliquias venales, vel causa quæstus exponere? suppono autem, si sanctorum reliquias venderentur, apertissimam esse simoniam. Quia pretios spiritualis & sacra estimaretur. Excipio, nisi reliquia apud infideles essent. Quia tunc non sacram, quod est in reliquiis, emeretur; sed pretio dato, redimeretur vexatio, qua fideles retentis iniuste reliquiis afficiuntur. Ut Vgolin. de simo. tab. i. c. 38. n. 5. aduertit. Quæstum igitur, an ille textus prohibeat amplius, quam hanc simoniacam venditionem, aut emptionem?

683
Non prohibe-
tur simonia-
ca vendito-
rii.

Non solum vera venditio, aut empicio interdicitur, qua deducto pretio in pactum reliquias exponuntur: sed etiam quando, nullo pacto inito, exponuntur passim causa quæstus, vt largiores eleemosynas ostendantur. Quia hoc est larga quædam venditio. Sic Abbas c. fin. mat. 1. Angel. v. Reliquis, initio. Sylvest. ibi. q. 1. Vgol. citat. Azor. 10. 1. l. 9. c. 8. q. 7. Graf. p. 2. decisi. l. 2. c. 14. m. 7. Limitant Armil. v. Reliquis, num. 1. Tabie. ibi. initio. & Nauar. sum. c. 17. n. 16. 9. quando principaliter ob maiorem eleemosynarum quæstum reliquias ostenderentur: se-
cū quando esset finis minus principalis.

684
Sia simonia-
ca vendito-
rii prohibe-
tur.

Solum reliquiarum venditio simoniaca interdicitur: qua quidem est, quando pretio in pactum deducto, ostenduntur, aut venundantur. Quia c. fin. iis solis verbis vitur, Ne expōnatur venales. Et Glaf. v. Venales, & Hostiens. initio, reddunt rationem: Eo quod pretio estimari nequeunt absque simonia. Quare Doctores, qui limitant, quando finis principalis est quæstus eleemosynarum acquisitionis, ei ha- rent fundamento, quod simoniaca sit exercere spiritualia propter stipendum tanquam finem principalem. Verum simonia non est eo quod finis principalis sit temporale lucrum: sed tantum quando id intenditur tanquam rei spiritualis premium. Quia non est emere, vel vendere, quando non intenditur lucrum tanquam premium: sed tanquam debitum sustentationis stipendum, vel tanquam eleemosyna gratis oblata. Ita Sotus l. 2. de inst. q. 6. a. 2. Sanch. l. 2. sum. c. 42. m. 22.

685
Ego probabi-
lio mihi.

Crediderim, probabilius esse, non interdic-
ibi reliquiarum ostensionem, etiam si finis prin-
cipalis largiorum eleemosynarum sit acquisitionis:
dummodo haec non dedicantur in pactum, nec
intendantur tanquam eius possessionis premium;

sed tanquam eleemosyna gratis, & ex reliquiarum denotione oblata. Quia hoc intendere principaliter, non est, reliquias pretio affixare. Imo nec esset inortale, sed solum veniale sic eas eleemosynas principaliter intendere. Quia est sola prætexta ordinationis ad finem culpa, quæ quando finis non est morta is, illa culpa veniale constituit. Ut Caiet. docuit 12. q. 14. 8.
a. 2. Ideo Santius l. 2. sum. c. 3. n. dixit, exercere spiritualia ob vanam gloriam non esse lethale.

PROBL. CXLII.

Sacrilégum furum est, & non sibi rurum
sacrilegum, surripere Reliquias, autho-
ritate eius Prefecti Ecclesiastici, cui lo-
cus Sacer, & reliquiarum custodia com-
missa est.

Reliquias furtivè subtrahere, etiam ut ho-
norabilius habeantur, certum est non li-
cere, sed furtum esse sacrilegum. Quia est rei
Sacra, inuita Domino, ablato. Nisi reliquiae
apud infideles existenter; quia hi sunt iniulti
possessores. Quæstionem vero, an esset Sacrile-
gium furtum eas abripere auctoritate eius, cui
locus facer, & custodia reliquiarum est commissa?

Non erit furtum Sacrilegum. Quia c. L. n. 687
quis inuenit, vers. si quis dominum. 17. q. 2. col-
ligi videtur. Deciditur enim, fures huicmo-
di non incurire peccatum in eo textu statutam.
Ergo & culpa excusat. Et quia non tollitur
furnum, quod ex custodiis reliquiarum, ac Pra-
fides Ecclesiæ facultate auferitur. Sic Azor. to. 1.
1. 9. c. 8. q. 9.

Furtum proculdubio erit. Quia custodis il-
lius licentia non sufficit, ut quis dici possit 688
hand inuita domino non accepisse: nam is, cui
custodia huicmodi est commissa, nullam re-
liquiarum administrationem habet, sed me-
ram custodiam: ac proinde eius licentia non
excusat a furo. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42.
num. 23.

Fareor limitationem mei Azorij mihi non
placere. Quia licentia custodis vinece non ex-
cusat a furo, eo quod custos non sit fructus ad-
ministrator: sed solummodo ad eum pertinet
vineam custodire. Unde furti reus erit ram su-
bipientis, quam licentiam ad surripendum im-
pendens. Similiter in casu nostro. Nec textus ci-
tatus oppositum probat; sed solum non incurri
peccatum in eo textu statutam. Quia illa folos
vim loco Sacro inferentes comprehendit: non
est autem vis, cum custodis illius licentia ha-
betur. Nec parvitas materia ad excusandum
reliquiarum furtum a mortali spectanda est
penes solam rei ablata quantitatem, sed earum
dignitas, ac estimatio pensanda sunt, earum-
que raritas. Quia haec agravant proculdubio
piaculum.

PROBL. CXLIII.

Lata est, & non est lata, contra Reliquia-
rum fures excommunicatio.

In reliquiarum fures lata est excommunicatio
minor, & nisi prius satis fecerint, eis ab- 690
lata est ex-
communicatio.

H. 4. Reganda

92 Theologiæ Moralis. Lib XXVIII.

communicatio-

neganda est communio: & ter admoniti, nisi satisfactionem gerant, sunt excommunicatio ne maiore multandi. Quia id indicitur in c. *Quisquis inuenitus, vers. si quis domum, 17. quæst. 4.* Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quæst. 10. citans Syllvestrum.

691
Lata non est.

Quia non constat, nūm poena in eo c. conten ta sit excommunicatio minor, an sola Eu charistia vñ separatio. Et videtur ea poena la ta contra fræctores Ecclesiarum & raptore. Sic enim ibi dicitur: *si quis domum Dei violauerit.* At propriè dicitur violare Ecclesiam iuxta subiectam materiam, qui forces, vel muros eius insingit, vt furetur. Ita Suan. tom. 5. in 3. part. d. 22. secl. 2. num. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43. num. 4.

692
Excommunicatio minor.

Eiusdem mentis sum. Quia esto excommuni catio minor in eo textu continetur, iam nullus est casus in vñ, in quo huiusmodi excommunicatio inveniatur, præter participatio nem cum excommunicato.

PROBL. CXLIV.

Clericis in minoribus constitutis licet, & non licet Reliquias tangere, aut contredicere.

693
Non licet.

Non licet. Quia D. Gregorius Pontifex Summus epist. lib. 3. epist. 40 indixit, *In tolerabile esse, ac sacrilegum, si Sanctorum corpora quisquam tangere voluerit.* Sic nonnulli scrupulosi Doctores existimant, Pontificem verbo illo, *Quisquam voluisse omnes qui sacris initiatii non erant, comprehendere.*

694
Licit omnino.

Licit omnino. Quia Gregorius locutus est de iis temporibus in quibus nulli etiam in sacris cõstituto licet Sanctorum corpora, oſa, vel particulas eorum è loco amouere, transferre, gestare. At iam est vñ introductum, vt transferantur, ac getentur è collo pendentes. Quare grauis criminis damndus non est Clericus, aut laicus, qui eas sacramentaria reliquiarum minutias, quas apud se habet, piè ac religiosè tangit, aut incapsulas includit. Secus si irreligiosè, ac per contemptum. Ita Azor. tom. 1. lib. 9. q. 5. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43. num. 26.

695
Hanc senten tiam vñ sic probabili m gisimo.

Improbabilem primam sententiam omnino indicarim. Imò addiderim cū Sancio, nec Clericum in minoribus, nec laicum piè Sanctorum reliquias tangentem venialiter delinquere. Quia nullibi id interdicci intentio.

PROBL. CXLV.

Licit, & non licet omnibus Clericis Minorum Ordinum, vasa sacra, ubi Reliquie Diuorum inclauduntur, in processionibus deportare.

696
Non licet.

Non licet. Quia in Concilio Bracharen si 1. cap. 27. & refertur cap. non licet, el 1. dist. 4. dicitur Non licet Lettoribus, sacra va ſa portare. Vbi Glossa v. Portare, Hugo, Archi-

diac. ibi, num. vii. explicant, in supplicationibus publicis, quas processiones vocant: ad ciuitatemque vasa sacra vocari ea, in quibus reliquiae recluduntur. Ergo non licet Clericis minorum ordinum sacra ea vasa in supplicationibus apparet. Palud. in 4. dist. 13. quæſt. 1. num. 15. D. Antonius. part. 3. tit. 14. cap. 12. §. 4. Sylvulus. vers. Eucharistia 3. quæſt. 4. Tabie. vers. excommunicare, queſt. 5. 1. dicunt, laicis non licere ea reliquiarum vasa tangere sed Solis Acolytis. Ergo non omnibus Clericis minorum ordinum licitum erit ea in supplicationibus deportare.

Licit quidem. Quia nullo decreto id interdictum, Vñorum enim sacrorum nomine solummodo calix, ac patena intelliguntur. Hæc namque sola dicuntur sacra altaris vasa. Ita Turrecer. eo cap. Non licet, num. vii. Graf. part. 1. decif. 1. 2. 14. num. 8. Sanch. l. 2. cap. 43. num. 26.

His hæreco, hancque sententiam vñicè ve ram puto. Imò ideo esset huicmodi prohibitio: *Hoc mihi iam vñ receptione est, vt Clerici in minoribus constituti Sacra Reliquiarum vasa deportent.* Præterea crediderim, nullam esse culpam, si laici reuenerent ea portent, aut contingant. Quia nullam prohibitionem reperio. Sicut Cru ces, & imagines tangunt, & appontant.

PROBL. CXLVI.

Excommunicationis pœnam incurrit, & non incurrit, qui Reliquias, quas Agnos Det vocant, vel ratione materie venales exponit.

Neurrit planè excommunicationis pœnam. *Quia sub latae sententiae excommunicatione interdictum est quibuscumque quacumque dignitate prædicti Agnos Dei depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem imponere, aut quidquam alijs superinducere; aut depingi, aut miniari facere; aut illos veniales proponere, seu tenere; sed eos albos, & mundos decenter, ac reuenerent a cunctis haberi, deferri, ac custodiiri præcipitur.* Sic statuit Gregorius XIII. in quadam motu proprio, qui incipit: *Omní certe studio.* Ergo excommunicationis pœnam incurrit qui Agnos Dei veniales proponit, aut tenet. Certe texus absolute de venditione loquuntur, & an fiat circa formam, an circa materiam solum non distinguunt. Ergo prohibetur venditio etiam ratione materia. Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 9. quæſt. 4. addens, nisi ad vñscos vendantur.

Illam excommunicationem non incurrit. *Quia motus ille proprius intelligendus est de venditione simoniaca, qualis est, si ratione benedictionis vendantur, aut pluris ratione illius: secus si ratione solius materiæ ex qua conficiuntur, & expensarum in eis conficiendis, & è Roma apporrondis, vendantur.* Quia nil innenitur in eo motu proprio continens specialem prohibitionem venditionis, quæ alias non esset simoniaca sed solum vendentibus excommunicationem indicit. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 43. nro. 29.

Hoc verius esse crediderim, addens circa *Hoc verius* prohibitionem, quæ nulli fas est agnos Dei pim-*est nichil* gerere.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 93

gere inficere, ac minio notare: postquam in excommunicationem inciderunt pingentes, aut facientes pingere, non interdicunt eos depictos sic tenere: neque enim ob id defrui debent. Et dum interdictum in eo motu proprio eos Agamus Dei tenere, id infinitum coniungi cum dictione, *Venales*, ut constat ex contextu. Itaque interdictum est, illos venales proponere, aut tenere. Dum autem concludit Pontifex, illos habendos, deferendos, & custodiendos albos, & mundos tantum esse, indicere, non esse pingendos, sed vt benedicuntur à Pontifice, custodiendos. At vbi peccando depicti sunt, non interdictum, eos tenere.

PROBL. CXLVII.

*Sine leui saltēm piaculo laici possunt,
& non possunt Agnos Dei
tangere.*

701
Minime
possunt. **M**inime possunt. Quia id vel Clericis minorum ordinum interdictum. Non enim sola oratione Pontificis sunt sacri, ac benedicti: sed oleo etiam sacro, & chrismate, instar calicis consecrantur. Quare sicut haec ratione solis Subdiaconis fas est, tangere calices, sic & Dei Agnos. Ergo piacularum est, eos à laico tangi sic *Azor. 10.1.1.9.c. 6.9.3.* Addit Doctor laicos non gravioriter peccare, si absque contemptu tangant, sentit ergo saltēm leuiter tangendo delinquere.

703
Pojus qui
dum. Possunt quidem. Quia usus obtinetur, vt à laicis etiam foeminas tangantur. Possunt igitur vel sine leui peccato à laicis contingi. Ita Sanc.

Antiqua plā-
tum. Probabilem Santij sententiam admodum, esse reor. Ast primam elegerim, nempe delinquare laicos qui sine necessitate Agnos Dei contingunt: sed hunc contacterum culpam veniale non excedere. Delinquent inquit: Quia quod non licet Clericis non Subdiaconis ob chrismatis reverentiam, fas non est laico licere. At venialis est culpa solumento. Quia *Sotus in 4. diss. 13. quest. 2. art. 3. ad 3.* quem multi sequuntur docet etiam foeminas tangere Corporalia, & Calices absque contemptu aut nullam esse culpam, aut leuisimam veniale. Quare Agnos Dei tangere à fortiori culpami veniale minimè excedet.

CAPUT XXXI.

Circa Tentationem Dei.

PROBL. CXLVIII.

*Tentat, & non tentat Deum, qui miracu-
loso effectu vult, vt Deus suam volun-
tatem manifestet circa aliquem futurum
eventum.*

704
Dum non
tentat. Propriè Deum non tentat. Quia non fit hæc probatio de aliqua Dei perfectione; sed

de aliquo obiecto sua voluntatis, cuius dubiatio per se mala non est. Sic Valent. 2.2. d.6. quis sl. 1.4. punct. 1.

Deum propriè tentat, si mediis indebitis diuinam voluntatem velit explorare. Quia inter *Tentat. planū* homines, qui voluntatem alterius, eiisque amorem explorare curat medio indebito, tentatio eum dicitur. Ergo etiam respectu Dei erit tentatio. Ita *Palau tom. 3. tr. 17. d. 2. punct. 1. num. 3. Caier. sum. vers. Tentatio. Suar. tom. 1. de Relig. tr. 1. l. 1. cap. 2. num. 16. Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 8. ex D. Thom. 2.2. question. 97. art. 1.*

Hanc partem probabiliorem esse reor, me mor Dominice tentationis. Nam cum diabolus postulasset, vt Christus se deorum ageret, non intendit, Christus Dei potentiam experire liberatoris, sed affectum, & amorem, 706 Hoc probabilius reor. ideoque dixit: *Angeli suis mandauit de te, vt custodian te in omnibus viis tuis. Mat. 4.* Ac si dicaret: Bene potes te deorum immittere diuina hæres prouidentia, & amoris, qui non permettit, te aliquo offici detimento. Christus vero respondit scriptum est, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ergo sola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ est vera tentatio.

PROBL. CXLIX.

*Tentatio interpretativa aut virtualis Dei
absque infidelitate contingens, po-
test, & non potest venialis
esse culpa, ex materia
paruitate.*

Ex sect. 1. recolo, duplicum esse Dei tentationem, aliam cum infidelitate coniunctam, aliam absque infidelitate; hancque vel esse formalem, & expressam, vel interpretatiuam seu virtualem. Formalis est, cum ex intentione formalis, expressamque probandi aliis aliquam diuinam perfectionem, presumptiuve quis petat medium aliquod vanum, & extraordinarium. Interpretativa seu virtualis tentatio est, quando ex facto seu petitione rei alienis, sufficienter interpretatur quis velle deo quisque perfectione, aut voluntate capere experimentum. Nam cum illa petitio aut factum ad nihil aliud possit deferre nisi ad probandum Dei potestatem, ac bonitatem: qui sic petit, & agit, diuinam potestatem, ac bonitatem probare interpretatur. Hoc autem contingit, quoties relictis mediis à diuina prouidentia præordinatis, extraordinaria quis intentat, verbi gratiâ si intenterit: Deum in aliquius veritatis confirmationem miraculum aliquod absque necessitate operari. Quæsi fieri itaq; an tentatio hæc interpretativa Dei ablique infidelitate contingit possit esse ex paruitate materiae veniale peccatum? Scio enim omnes Doctores id de tentatione expressa cum infidelitate coniuncta abnegare.

Potest quidem ex lenitate materiae venialis 708 esse. Quia si ex sola curiositate videndi aliquod mirabile opus, à Deo quis peteret, vt illud compobaret Fidei veritates, non videretur mortali delinquere: nam talis petitio non videretur grauem

94 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

gravem habere deordinationem. Item si leui, morbo oppresus nollet medicaminibus vti, sperando vane salutem à Deo absque miraculi petitione, non censembitur mortaliter delinquare, sed venialiter solam vt docet Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 5. Ergo tentatio Dei, quæ ab illo infidelitate contingit, sàpè est veniale piaculum. Sic Tolet. l. 4. cap. 19. num. 7. Sayr. in Clani, l. 4. cap. 7. num. 14. Valent. 2. 2. d. 6. quest. 14. punt. 1. Lessi. l. 2. cap. 45. numer. 4.

709
Non potest.

Non potest tentatio Dei interpretativa hu-
iūsmodi venialis esse ex materia leuitate. Quia
tota malitia huius tentationis æquanimiter
procedit in signo leui expoſtulato in leuis per-
icoli liberationem, ac procedit in signo gra-
ni pro graui periculi liberatione expoſtulatio:
fed cum graue signum pro liberatione granis
periculi indebet expoſtulatur, omnes docent,
peccatum mortale committi: Ergo etiam com-
mititur, cum leue signum pro leui periculo
expoſtulatur. Maiores probo: Quia malitia hu-
ius vitij in eo si a est, vt opus quis faciat, quod
ad nihil aliud est utile, nisi ad probandum Dei
bonitatem, & potestem: sed ad probationem
impertinens est esse opus graue, vel leue:
magnum, vel minimum: quodcumque enim
enim illud sit, si ex illo quis interpretatur, di-
vinam potentiam examinare, tota malitia &
deordinationis tentatio in illo consistit. Ita
Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. 1. cap. 2. num. 16.
Et ex parte Sanch. l. 2. sum. cap. 34. n. 1. Palaus
tom. 1. tract. 17. d. 1. punt. 1. num. 9.

710
Hanc eligi
sententiam.

Hanc eligi sententiam. Nam si tota ten-
tationis malitia consistit in eo, quod diuina
potentia videatur examinationi, & probatio-
ni subici, effectu sperato: quo effectus leuior
sit, eo maior videtur diuina potentia iniuria
irrogari. Siquidem signo viliori examinatur,
& probatur. Præterea committens se leui per-
iculo, & sperans à Deo liberationem: vel il-
lam sperat medio aliquo naturali secundum
ordinem à diuina providentia statutum; & sic
non peccat: vel illam sperat, mutatione alii-
qua cauilarum naturalium, & alteratione sta-
tutæ providentiae: Ergo nequit intelligi, quon-
modo signum sperare leue sit. Expende quæso
finem, qui in hac interpretationi Dei ten-
tatione intercedere potest: & ex illo colliges
satis eius malitiam. Finis námque vanus est,
& illicitus; quia solum est, vel tuæ curiosita-
ti, vel temeritati satisfacere. Nam si ab illo
necessitate vis, vt Deus miraculo comprobet
aliquam fidei veritatem, tacite prætendis, vt
Deus tuam vanam curiositatem foueat: Effice-
re ergo Deum authorem, ac cooperatorem
vanæ curiositatis, etiam medio signo aliquo le-
uissimo, granis irreuerentia est, & longè à diuina
maiestate aliena. Idem dixerim ū te vita,
periculo Exponas, sperans, à Deo miracu-
losè esse liberandum, tacite enim vis
tuam à Deo temeritatem foue-
ri. Ergo in hoc vitio ma-
teria leuitas dari non
potest.

**

P R O B L . C L .

Purgatio, seu probatio illa innocentie in
qua dabatur Eucharistia sa'petis de
crimine, vt illa sumptu se immunes es-
se à criminis offendenter: per se licita
est & per se non est licita:

SUPPOSO, prohibitam esse probationem il-
lam vulgarem ferri candentis, vel feruentis
aqua, quæ olim era in vnu ad explorandam
aliquam veritatem alieuiusque innocentiam
cap. Memento, cap. Consilium, cap. Monoma-
chiam: quest. 5. cap. 1. & 2. de purgat. vng. c. p.
Ex tuarum, de purgat. canon. Quia est probatio
aliena ab statuta prouidentia, cum per illam
spectetur miraculosus effectus a Deo non de-
terminatus. Suar. tom. 1. de Relig. tr. cl. 3. l. 1. c. 3.
num. 8. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 1. num. 1. Sanch. l. 2.
sum. cap. 34. num. 12. Talis enim probatio verè
est tentatio Dei. Neque obstat, Dei sapè simili-
lem purgationem confirmasse miraculus, vt
variis exemplis comprobat Delius l. 4. disq.
Mag. c. 4. q. 4. sect. 3. Quia id fieri potuit tunc
ex speciali Dei instinctu, tum ex quadam simpi-
citate, & ignorantia, tum vt innocentia aliqua
manifestaretur: tametsi peccatum in tali pro-
batione esset commissum. Nec etiam obstat,
quod mulier deprehensa in adulterio aquis
pelagi purgabatur Num. 5. Quia iam illud
medium à diuina providentia ad illud effectum
era eo tempore ordinatum, cùque de causa illo
ventes non prætendebant veritatem adul-
terinis mediis comprobare; fed medio ab ipso
Deo ordinato. Ergo nulla esse poterat Dei ten-
tatio. Et idem est, quoties ex diuino insinuetur,
sue speciali revelatione quis aliquem miracu-
losum effectum expoſtulat. Quia tunc à Deo
petit, quod ipse vult à se postulari: Non igitur
eum tentat. Quæsiērū vero, non purgatio
illa, aut probatio innocentie per Eucharistiam,
in qua sa'petis de criminis coelestis panis per-
trigebatur, vt eo sumpto se purgarent: cuius
meminist Concilium Bonaciense c. 5. & refer-
tur c. 5. ap. c. 2. l. 2. q. 5. licita fuerit?

Non fuit licita. Quia manifestè est Dei
tentatio. Et Concilium illud eam approbans,
vtique prouinciale, errauit: ac per nota iura
est correctum. Sic D. Thom. 3. part. quest. 80. a. 6.
ad 3. Valent. 2. 2. d. 6. quest. 14. punt. 1. Sayr. l. 4.
cap. 7. num. vlt.

Licita fuit illa probatio, maximè authorita-
te Iudicis Ecclesiastici effecta. Quia nulla ibi licita p[ro]ficiens
Dei tentatio invenitur, cum non speretur ex fini
sumptione Eucharistie effectus aliquis miracu-
losus. Ita nonnulli Doctores, quos preillo nomi-
ne memorat Delius l. 4. cap. 4. quest. 3. Fauer
Suar. citat. cap. 3. fine, & Sanch. vbi sup. nu-
mer. 12.

Existimo his Doctoribus hærens. nullibi spe-
cialiter eiusmodi probationem esse prohibi-
tam, nisi in quantum generatim prohibentur
omnia peregrina iudicia in cap. ex tuarum, de
purgat. canon. Neque ullam esse propriè Dei
tentationem, si ex Eucharistie sumptione ef-
fectus aliquis miraculosus non speratur. Potius

Em. h[ab]it. D[omi]n[u]m.

Sect. II. De Præcepto I. Problema. 95

enim videtur Eucharistia dari quasi in testimonium, & iuramentum innocentiae. Attra-
men monuerim, neque hoc modo dari Eu-
charistiam oportere, ob sumptionis indignæ pe-
riculum.

appetit id, quod Deo nunquam conserire po-
telt. Affero igitur, de ratione Blasphemie non
esse falsitatem; sed contumeliam, quæ quo-
modocumque verbis contingat, Blasphem-
iam esse.

CAPVT XXXII.

Circa Blasphemiam.

PROBL. CL I.

*Dicitur contumeliosum debet, & non de-
bet falsitatem continere ad Blasphem-
ia rationem.*

715
puncta non
nulla.

RE C O L O , Blasphemiam esse con-
tumeliosa verba de Deo dicere.
Quæ quidem corde, ore, & scri-
ptura proferri possunt: sicut om-
nia in multis modis contingit Dei
laus, & honoratio, cui Blasphemia op-
ponitur. Cum ergo laus diuina corde, ore, ac scri-
pto fieri possit; eisdem instrumentis Blasphem-
ia potest perpetrari. Ut ait D. Thom. 2. 2.
q[uo]d. 13. quem omnes sequuntur. Quasierim
autem, num hoc diuini contumeliosum de-
beat ad rationem Blasphemie continere falsita-
tem?

716
*Dicitur falsi confessioni opponitur, ut tradit D. Thom. citat
in contra art. 1. & 4. Sed quidquid Fidei opponitur con-
fessioni; falsum continet. Ergo Blasphemia
falsum debet continere. Sic Angelicus Doctor
ubi supr. Citer. ibi. Arag. corollar. 3. Bannes
notab. 1. Valent. 1. 2. d. 2. quest. 13. punct. 1.
Toler. l. 4. cap. 1. num. 6. Simanc. de catol. in-
sist. tit. 8. num. 2. Sanch. l. 2. sum. cap. 32.
num. 6.*

717
*Non debet
negligi
contumeliam
falsam.*
Minime debet. Quia verbum in Deum pro-
latum sufficienter in ratione Blasphemia com-
pletur, si consumelatum sit: sed hoc esse po-
test, licet nullam continet falsitatem: ut si
Deo in malum aliquod quis imprecetur, Christi
membra irreverenter proferat: imprecatio
enim illius mali, & horum indecora prolatio,
nullam falsitatem continet; quia nihil falsum
enunciatur: & tamen sunt Blasphemie: Ergo
Blasphemia esse potest absque falsitate. Ita Suan.
tom. 1. de Relig. tract. s.l. cap. 4. num. 9. Azor.
tom. 1. l. 9. cap. 28. question. 1. & 2. &
alii.

718
*Qusso in
fere de
nomine ex-
istens.*
Existimo, quæstionem ferè esse de nomine:
Nam omnes ferè Doctores conueniunt, Blas-
phemiam esse non solum verbum enuncians
de Deo falsum; sed etiam verbum enuncians
verum, si contumeliosa proferatur. Quod au-
tem, quia in actu exercito tale verbum Deum
contemnit, & per ipsum indicatur Deum esse
contemptibilem, debeat dici, falsitatem con-
tinere: videtur planè de nomine quæstio. Fa-
tetur tamen cum Caietru Pal. tom. 3. tract. 17.
d. 2. punct. 2. num. 2. nimis impræpotere ob eam
causam Blasphemie falsitatem attribui: alias
etiam odio Dei falsitas est tribuenda. Quia

PROBL. CL II.

*Blasphemia potest, & non potest ita
solis factu, & signis
adesse.*

Dixi Probl. proximo, Blasphemiam non
exigere externam in Deum loqueland, sed
solam internam sufficere. Ut cum quis conci-
pit per simplicem quandam intellectus appre-
hensionem Deum esse, quod non est: aut non
esse, quod est. Atque hæc dicitur Blasphemia
cordis: dum verò in loqueland proutpum, oris
Blasphemia dicitur. Ut D. Thom. 2. 2. quæst.
13. art. 1. docet. Quæquierim verò, an solis acti-
bus, vel signis possit etiam esse Blasphem-
mia?

Potest quidem. Quia non minus factis, &
signis, quam verbis prava voluntas ostendi-
tur. Ut si quis imagines conculceret, aut expur-
garet. Sic, citato Beda, Castro l. 1. de iusta hæretic. p[ro]p[ter]it. cap. 2. Citedu in questionar. l. 1. que[sti]on. 17.
§. 13. motab.

Non potest Blasphemia propriè in factis aut
signis consistere, sed in solis verbis mente, ore, *Non potest*
vel scripto prolatis. Quia Blasphemia laudi di-
uina oppositio, quia solis verbis exhibetur
et si honor quibuscumque verbis, vel factis. Ita
Suan. alios referens, tom. 1. de Relig. tr. 3. l.
1. cap. 4. num. 4. Sanch. l. 2. sum. cap. 32.
num. 5.

Veriore hanc partem existimo. Quia Blas-
phemia communiter vitium lingua vocitatur. *Hoc verius*
Et quia alias idolatria & similia vitia possent
deci verè Blasphemie: cum facto ipso negent
verum Dei cultum; illamque creature at-
tribuant.

PROBL. CL III.

*Blasphemia in Deum differt, &
non differt specie à Blasphem-
ia in Diuos.*

Si in Sanctos Blasphemiam iactes absque re-
spectu, & ordine expressio ad Deum, (ut *Differt specie*
communiter contingit) illa in honoriatio spe-
cie differt à Blasphemia in Deum directe pro-
pria. Quia illa in honoriatio opponitur Dulia, *Differt specie*
non Latriæ; nā destruit directe honorē debitu
Sæcis, nō debita Deo: At Dulia est cultus specie
diuersus à Latria: Ergo & hæc in honoriationes.
Sic Suan. tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. cap. 5. n. 6.
Leffl. l. 2. cap. 45. dub. 5. num. 33. Palauus tom. 3. tr.
17. d. 1. num. 2.

Specie non differunt. Quia utrumque Blas-
phemia est contraria virtuti Religionis. At *Non differt*
vnius speciei est tribuens cultum Deo & San-
ctis proper Deum. Ergo vnius speciei est Blas-
phemia, qua Deus in te, vel in sanctis suis Blas-
phematur.

96 Theologiæ Moralis. Lib. X X V I I I.

phematu. Sicut vnius speciei est iuramentum, quo iurat per Deum in se ipso, vel ut in sanctis relictum. Ita Caiet. sum. vers. Blasphemia; Q. 2. 2. quæst. 13. art. 1. Valent. 1. 2. d. 1. quæst. 13. punct. 1. Petrus de Ledef. tom. 2. sum. træt. 1. cap. 9. concl. 5. Sanch. 1. 2. Decal. cap. 32. numer. 38. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 28. quæstion. 10.

⁷²⁵
Primum par-
tem ample-
ctor.

Probabilius putarim specie differre. Nec argumentum de iuramento obstare reor. Quia per sanctos, ut à Deo distinctos, iurari non potest. Quia non sunt testes infallibilis veritatis: at bene possunt honorari cultu Dulie, & consequenter de honestari.

PROBL. C L I V.

*Omnis Blasphemia in ratione Blasphemæ
differunt specie, & specie non
differunt.*

⁷²⁶
Differe
specie.

QVæsto est, an Blasphemia, qua de Deo perfectionem quis abnegat, vel qua illi tribuit, quod non debet, vel qua malum illi imprecatur, vel indecorum nominat: specie differant? Differunt quidem. Quia Blasphemia, qua Dei potentia, seu bonitas abnegatur, differt plane ab ea, qua quis Deo imprecatur malum: prior enim Blasphemia contraria fidei, posterior vero contraria Religionem videtur mirificare: & in ratione Blasphemæ specifica malitia alia est de Deo abnegare quod est, quam ei malum cuius capax non est, imprecari. Sic nonnulli, quorum sententiam Palauus probabile esse innit, siquidem contraria adfuerint, ait: *Respondeo, satis probabile esse specie conuenire, si solum malitia Blasphemæ consideretur. Sic ille tom. 3. træt. 17. d. 2. punct. 2. num. 3.*

⁷²⁷
Specie non
differunt.

Specie non differunt. Quia tota malitia Blasphemæ sicut indiminutione diuini honoris: quod autem his, vel illis verbis contingat, materia le est: & ad rationem formalem Blasphemæ per accidens. Sicuti inter homines contingere videunt, in quos si varia contumeliosa verba proferantur, omnia illa eiusdem speciei esse, quis abneget? Ut ait Azor & Sa apud Palauum citatum. Ita Caiet. 2. 2. quæst. 13. art. 1. Bannes ibi, not. b. v. Aragon. fine. Valent. d. 1. quæst. 13. punct. 1. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 28. quæst. 10. Sanch. 1. 2. sum. cap. 32. num. 3. Leffl. l. 2. cap. 1. dub. 5. num. 3. 2. Palauus ubi sup. Bonac. d. 3. de primo Decal. prec. quæst. 8. punct. 4.

⁷²⁸
Hoc nihil ferè
cuius.

Quocumque modo Blasphemæ proferantur, siue enunciatiuē siue optatiuē, siue imperatiuē, siue per modum maledictionis, siue contumelias, siue irrationis, siue detractionis (omnibus enim hisce modis scio posse Blasphemianu per perpetrari) Blasphemæ in ratione Blasphemæ vnius sunt speciei. Quia omnes illæ in hac ratione specifica conueniunt, quæ est tribuere Deo, quod ipsi non conuenit, vel quod conuenit, abnegare. Porro posse Blasphemias aliund specie differre non abnego. Nam ea, qua continet heresim, manifeste differunt specie ab illa, qua non continet, non tamen in ratione blasphemæ, sed ratione heresim ad-

iunctæ. Quod ego cum Santio intelligo, etiam deficiat assensus interius haereticus. Nam illa haeresis externa opponitur directe & proprie confessioni externæ Fidei: at Blasphemia directe & proprie Religioni. Erunt Ergo duo peccata specifica diversis specie virtutibus opposita. Similiter est distincta species, vbi Blasphemia ex odio Dei formaliter procederet. Quia ultra species Blasphemæ est ibi formale Dei odium charitati oppositum. At vbi non ex hoc odio procederet, sed ex ira, & tædio, etiam si Blasphemus haberet animum derogandi uniuersitatem, ac ipsi conniuncta illa inferendi, non esset distincta Blasphemæ species: sed hæc esset multo grauior Blasphemia. Quia hac iniqua voluntas sine formalis, siue virtualis & implicita, est de ratione Blasphemæ; quare diuersam speciem minimè constituit.

PROBL. C L V.

*Explicanda est, & non est in Confessione
Blasphemiarum diuersitas, vel in
Deum, vel in Diuos.*

Explicanda est. Quia si in Deum sint, aut ⁷²⁹ graniores: sed aut speciem mutant, aut intra eandem speciem addunt gravitatem: Ergo necessarij sunt in confessione significatione aperiendae. Sic nonnulli, qui existimant, (innuente Palauum tom. 3. træt. 17. d. 1. punct. 1. num. 1.) Blasphemias in ratione Blasphemæ posse speciem mutare: & Doctores plurimi, qui docent circumstantias aggrauantes intrâ eandem speciem esse fatendas.

Explicanda non est. Quia probabilius longe Blasphemias in Deum vnius speciei esse: & Blasphemias in Diuos ex sententia satis probabile, diuersam speciem non constitutere: aggrauantes autem circumstantias in sententia probabile non esse necessarij in confessione manifestandas. Ita Palauus citat. num. 4. Sanch. l. 2. Decal. cap. 1. 2. num. 3. 8. & alijs.

Equidem si sufficiamus opinionem illorum, qui affirmant, circumstantias aggrauantes intra eandem speciem necessario explicandas non esse, sed solummodo eas, qui speciem mutant: & insuper defendamus, omnes Blasphemias tam in Deum, quam in sanctos etiudem esse speciei: non cœnitur Blasphemans illas distinguere. Verum quia longe probabilius esse indicauimus contumeliam in sanctos prolatam, speciem habere malitiam. Dulie oppositam, eo quod sanctus dignus honore de honestetur, siue illa de honestatio Blasphemæ coniuncta sit, siue non: id est existimari, (etiam possita illa sententia quod solum circumstantiae mutant speciem debeat necessarij in Confessione manifestari) huiusmodi Blasphemum teneri, hanc diuersitatem in Confessione aperiare. Reliquas vero Blasphemias in Deum prolatas sustinet potest, posita illa sententia opus non esse distinguere eo quod eiusdem speciei sint, neque in ratione Blasphemæ notabiliter Confessari: iudicium mutare videantur. Mecum Leffl. l. 2. c. 45. dub. 5. num. 33. & Suan. tom. 1. de Relig. cap. 45. num. 39.

PROBL.

Sect. I. De Præcepto I. Problemata. 97

PROBL. CLVI.

Hæreticales blasphemias sunt, & non sunt
haec: Denego Deum, Denego Crucem,
Denego Euangelia, cum non ab-
solvi, sed conditionate quis profert eas,
ad alium rei testificationem. v.gr. De-
nego Deum, si ita non est.

732 Non sunt blasphemias hæreticales. Quia de
ratione hæreticalis blasphemia est, expre-
sa significatio falsi: sed ex vi talis propositionis
falsum blasphemus non significat: non enim di-
cit. Deum non esse, sed offert, se diceturum casu,
quo assertum aliter contingat: Ergo hæreti-
caliter non blasphemat, sed offert blasphemare. Sic
Salazar de usu & consuetudine, num. 28. vers. Unde
possumus.

733 Sunt hæreticales blasphemias. Quia blasphem-
ius ille non offert de futuro Deum abnegare,
sed de præsenzi negat, casu quo aliter se res ha-
beat, quam affirmat. Conditio enim non apponitur
ex parte negationis, sed ex parte rei affir-
mata. Negare autem Deum existere etiam sub
conditione cuiuscumque obiecti, est negare,
quod Deo est proprium, scilicet, existentiam à
quolibet obiecto creato independentem: Ergo
qui sic loquitur, hæreticaliter blasphemat. Ita
Lefsi. l. c. 45. dub. n. 27. Sanch. alias referens.
l. 2. Sum. c. 31. num. 24. Azeue. l. 8. recipit. tit. 4.
lege 1. num. 14. Couart. de pæt. p. 1. §. 7. num. 9.
Roias de heret. p. 2. assert. 1. num. 173. & 174.
Palauis tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 3. num. 3.

734 Hæreticales blasphemias proferantur:
In Deum non credo, vel Deus est iniustus, si
res hac non est vera, vel nisi te percussero, licet
primo intuitu hæreticalem blasphemiam esse
non videantur: quia conditionalis nihil ponit
in esse planè esse crediderim. Quia fidei diuinæ
omnimo firmitas abnegatur: cum significetur
quasi pendens à conditione contingentia. Et
includit tacita affirmativa propositione negandæ
fidei vel institutæ diuinæ in eo eventu, in quo
non sequatur vindicta illa percussione: vel ve-
titas illius rei, quam ille affirmit.

PROBL. CLVII.

Hæc propositione: Hoc est verum sicut Deus
est in celo; vel natus ex Virgine,

Credi potest sicut Euangeliū:
blasphemia est, & non
hæreticula.

735 A sololet quis huiusmodi propositionem pro-
ferre, qua quidem creata veritas seu cer-
titudine diuinæ veritatis, seu certitudini compa-
ratur. Quæferim, num hæreticalis blasphemia
sit? Est quidem. Quia illa comparatio diuinæ
veritatis adducitur ad firmam veritatem ob-
iecti creati hec autem firmari intendit aquâ-
do veritatem obiecti creati cum diuinæ: Ergo
perpetrat blasphemia non qualiscumque, sed

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

hæreticalis, quæ in eo sita est, ut creature
tribuitur, quod Creatoris est proprium. Sic
Cœuratio de pætis 1. p. §. 7. num. 9. vers. 11.
Suar. lib. 1. de blasph. cap. 6. num. 12. Barbola
p. 3. de pæt. p. 1. alleg. 5. o. num. 92.

736 Non est hæretica blasphemia. Quia nun-
quam, aut tard quæ habet intentionem adæ-
quandi infallibilitatem & certitudinem diuinæ
veritatis cum creata: sed solum vult illi aliquam
similitudinem adiucere, usurpareque diuinam
veritatem ad hyperbolicam locutionem, &
exaggerationem, non ad æqualitatem. Ita
Medi. l. 1. Sum. cap. 14. §. 2. Alcozter Sum. o. 15.
Bonac. d. 2. de pæt. 1. qu. 8. puncto 2. num. 13.
Sanch. alias relatis, l. 1. Sum. cap. 3. o. num. 31.
Azor. p. 1. l. 1. c. 3. qu. 1. Ludon. Lop. p. 1. in-
fruct. c. 28: Palauis to. 3. ir. 17. d. 2. pun. 3. n. 4.

Profectò crediderit, horum verborum mali-
tiam omnino penderere ex proferentis intentio-
ne. Si enim proferens velle æqualem cum
Deo certitudinem, & infallibilitatem obiectis
creatis tribuere, proculdubio blasphemus hæ-
reticus esset. At si non æqualem certitudinem
eis tribuere intendit, sed similitudinariam:
nec hæreticus, nec blasphemus erit. Igitur
exstimo, nec esse blasphemum, nec culpan
lethaliter committere illa usurpatæ verba,
dum non constat de blasphemio hæreticali illo
animo, omnino æquiparandi. Monet sic
Sanctius.

PROBL. CLVIII.

Hæc propositione: Renego D. Petrum, At-
tonium, &c. est, & non est hæreticalis
blasphemia.

737 Non est. Quia non negatur de Sanctis ali-
qua veritas ad Fidem pertinens: id est In-
quisitores de huiusmodi blasphemia non cog-
noscent. Sic Sanchez l. 1. Decal. cap. 32. nu-
mero 36.

738 Est quidem hæreticalis blasphemia, maxi-
mè si negatio esset de his Diuis, de quibus per
sacram Scripturam constat Santos esse, &
cum Christo regnare. Quia hos denegans, de-
negat existere, esseque beatos, sed hoc est
negare quandam Fidei veritatem, cum sit de
Fide Diuum Petrum (v.gr.) existere, esseque
beatum. Ergo. Præterea tacite negat Ecclesiæ
propositionem esse infallibilem. Ita Palauis
tom. 3. ir. 17. d. 2. pun. 3. num. 5.

739 Amicissimi Palai hæro sententia, quam pro-
babiliorem esse iudico: Nec enim obstat, Inqui-
sidores de hisce blasphemis non cognoscere.
Quia forte id gerunt, eo quod illis exploratum
non sit, hæreticales esse.

PROBL. CLIX.

Hæc propositione, aut iuramentum: Per
vitam Dei, Per vitam D. Petri: est,
& non est blasphemia.

740 P ræmitto blasphemias non hæreticales ad
duo genera reduci. Primum est, in quo aliquid
malum

98 Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

malum Deo, vel Sanctis quis imprecatur. Secundum, in quo indecor, & inhonestè aliquid ipsius audet nominare. Ex primo capite sunt blasphemia *T. deat Deum, Deum punitat, serm. editus.* At cum flagellum Dei tabernaculo appropinquare non possit, grauissima blasphemia est, ea illi optare, & imprecati. Suar. l.1. cap.4. num.7. Idem est, si quis dicat, *Sine Deus velit, sive non velit, hoc sum facturus;* quod vulgo dixeris: *An que le pese a Dio, ha de ser esto.* Saltem enim ex modo dicendi eius potentia derogatur. Tolet. l.4. c.13. n.6. Quare hinc vero, an sit blasphemia, iurare per vitam Dei, per vitam D. Petri, aut aliorum Sanctorum?

742 Blasphemia est. Quia est iuramentum execratorum, & hunc reddit sensum. Pereat Dei vita, illamque vltioni, ac vindictæ adstringo. si res ita non sit. (idem de Sancto dixerim.) Quid ergo magis blasphemum esse potest, quam vitam Dei, aut Sanctorum tum defectioni, tum vltioni eponere? Sic Suar. tom.1. de Reg. tr.3. l.1. cap.3. n.8. Bonac. d.3. de præc.1. Decal. qu.8. pun.2. Coar. de pænis, p. 1. §. 7. num.9. Azor. tom.1. l.1 c. p.3. qu.2. Sanch. l.2. Decal. cap.32. n.15. Menoch. l.2. de arbitrar. casu 375. num.3. & alij communiter.

743 Blasphemia non est. Quia probabile est haspropositio, *Per vitam Dei, Per vitam Petri,* non esse iuramentum execratoria, sed assertoria simpliciter: sicut si dices, *Vixit Deus, vivit D. Petrus.* Adducit enim sic iurans Deum viventem, & resplendentem in vita sua, seu D. Petri in testem. Ergo probabile etiam erit, non esse blasphemiam. Ita Decius defendit, cuius sententiam probabilem esse Palauus afferit tom.3. tract.17 d.2. pun.3. num.6.

744 Autem blasphemiam non est ob secundæ sententiæ fundamentum. Ast ego cum Palau primam sententiam longè probabiliorem esse indico, sive per Dei vitam: (quod horrent aures) sive per vitam aliquius Sancti iuramentum fiat: nam qui sic iurat, denotat vel Deum, vel Diuos vitam posse amittere, quod admodum blasphemum est. Attamen non abngeo, posse aliquando intentione iurantis huiusmodi affectionem à blasphemia liberari: sed non à gravi crimen ob abundantium scandalum. Porro de illis verbis: *Pesia tal, Reniego de tal, Por vida de tal, Mal aia tal, &c.* ablique Dei expressione, vel Sanctorum, ut sint blasphemæ, pendere putarim ex proferentis intentione: & in externo foro ex circumstantiis: præsumendum tamen, non esse ex animo blasphemandi prolatum. Quia illamet continentia, & suppressio nominis Dei, aut Sanctorum, indicat, nelle huiusmodi verba de Deo, aut de Divis intelligi. At in casu dubio, hand est gerenda interpretatio inferens delictum, sed potius ab illo excusans. Vnde gravis scandali ansa externè non datur.

PROBL. CLX.

*Blasphemia est, & blasphemia non est
creaturarum maledictio.*

745 *Est blasphemia.* B lasphemia est. Quia videtur Deus ipse in eis maledici: qui autem maledicunt creaturam

eam maledicit vel ob malitia qua noxiè operatur, vel in quantum creatura est. At licet in creaturis rationalibus possit esse huiusmodi precepsio, quia ex malitia dannum valent inferre: in irrationalibus nequit fieri. Vnde eas maledicere ex intentione, blasphemia est: tunc enim maledictio refunditur in Creatorem. Sic D. Tho. 2.2. q.76. a.2. Tolet. l.4. c.13. n.11. Lefsl. 2. c.45. dub. 5. n.29. Benac. d.3. de præc.1. Decal. q.8. pun.2. n.5.

Non est blasphemia. Quia non solum repellit creaturam rationalium, sed etiam irrationalium potest geri illa præciso, vt scilicet male dicantur non vt sunt Dei creaturæ, sed propter incommode, quod inferunt. Et quifnam est tam infanda iracundia percitus qui rationales aut irrationalies creature quatenus creaturæ sunt, maledictione audeat vulnerare? Ita Palau 10. 3. ar. 17. d. 1. pun.3. n.6. Sanch. l.2. Decal. c.31. num.14.

Certe si quatenus creature sunt, maledicentes homines, brutæ, & inanimatae creature, blasphemiam esse grauissimam non dubito, quia tunc maledictio in Creatorem refundetur. At si creature sive rationales, sive irrationalies, fine respectu ad Deum maledicantur, blasphemiam non erit: mo nec est peccatum mortale, sed veniale tantum, si absit alterius iniuria, vel absque animo fiant. Et in hoc sensu iudicio proculdubio, prima sententia Doctores loqui. Vnde problema necessum est corrue. Addo cum Lefsl. nullus esse peccatum, si creatura maledicantur, quatenus nobis occasio peccandi, vel alievius gravis calamitatis extire. Quia tunc non tam ipsæ creature, quam occasio peccati, seu calamitatis maledicuntur. Dixi, quando creature sunt alicuius gravis molestia occasio: nam ob leuem molestiam non licet sic maledicere; alijs multæ maledicentes animalia, ventos, pluvias, à peccato excusantur: quod dicendum non est. Tametsi regulariter loquendo solum peccatum veniale patrabant; quia si animalia sic noxia non sint, abest animus, vt talis maledictio executioni mandetur.

PROBL. CLXI.

Blasphema sunt, & non sunt blasphemæ iuramenta, Per corpus Dei, Per Dei sanguinem, per caput, per capillos, per pedes.

B Lasphema sunt. Quia denotatur, Deum in sua diuinitate hæc membra habere. Deus namque absolute prolatus, non pro Christo, sed pro tota Trinitate sumitur: & sequenter iam attribuitur ei quod non habet. Sic grauissimi Doctores apud Farinac. l.1. præf. q.20. n.18. quos ipse sequitur.

Non sunt blasphemæ, si cum debita reverentia proferantur. Quia postquam Verbum Dei nostrum induit mortalitatem Homo factus, cum blasphemæ, hæc membra Deo tribuuntur, supponunt Deum non pro tota Trinitate, sed pro secunda Trinitatis persona humanitati unita. Ira alij plures Doctores, quos Farinacius refert, & sequitur Palauus tom.3. tract.17. d.2. punto 3. n.14. merito 7.

vt

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 99

750 Ut autem nullus apud te maneat serupulus,
Quod opinor secunda haerens sententia, quid circa huismodo
cives haeretici de verba sentient, uberiori expandam. Iuramen-
tum per Christi Domini (horreto dictare) pu-
denda, & Sanctorum horribilis blasphemia eff.
Qui sic iurans ex ipso iurandi modo intendit
contemptibilem, & despicibilem Christum fa-
cere. Nominare autem, vel iurare per membra
Christi honesta, felicit per eius caput, corpus,
& sanguinem, blasphemia erit, si per modum
contemptus, aut irrefractionis proferatur: eaque de
causa lex 6. tit. 4. l. 8. noua recopil. prescribit, sic
iurantem penitus blasphemie plecti. At si non
per modum vituperii, & coniugiti: sed ad ma-
gnam veritatis exaggerationem, hac verba
vsurpantur, blasphemia non erunt, & forte(nisi
adit scandalum) culpa carebunt; quia neque
in substantia, neque in modo dicendi Deo sunt
ignominiosa. Mecum Sylvestr. *v. Iuramentum 2.*
fine. Valent. 2. 1. d. 6. 9. 7. pun. 2. & Sanch. alias
relatis, 4. 1. Decalog. cap. 3. 2. mm. 2. 9.

PROBL. CLXII.

*Iuramentum per intemperatam Deiparae
Virginitatem, est, & non est
blasphemia.*

⁷⁵¹
~~blasphemeia~~ **B**lasphemia quidem est. Quia videtur esse
Iuramentum execratorum, atque beatissi-
mam Virginem, si res alter sit, quam enuncia-
tur. Tum quia irreuerenter eius Virginitas no-
minatur. Sic Conat. de paclis, p. 1. §. 7. num. 9.
Menoch. lib. 2. de arbitri. cap. 375. n. 15. Aze-
nudo libro 8. recopil. titulo 4. leg. 5. nume-
ro 14.

752 Blasphemia non est. Quia ibi nec beatissima Virgo, nec eius Virginitas execratur, nec aliquid illiusignominiose refertur: sed Deus in illa Fidei veritate in testem adducitur. Ita Sanchez l. 1. Decal. cap. 32. num. 32. Pala. to. 3. tr. 17. d. 2. punto 3. num. 8.

PROBL. CLXIII

*Blasphemum est, & non est blasphemum
omne iuramentum falsum, vel
iniustum.*

754 BASPHEMUM non est. *Quia sic iurans non
estimatis, Deum posse testem esse falsitatem,*
aut iniustitiae assecutorem: neque id inten-
dit; immo potius sperat, Deum non esse testifi-
cum super re illa, per aliquod evidens
signum. Sic Sanch. lib. 2. Moral. cap. 3.2. n. 3.3.
ex D. Thoma, 2.2. qu. 13. a. a. 3. ad 2.

755 Est blasphemum. Quia qui falsò iurat,
Blasphemum Deum testem & confirmatorem falsi efficit : &
i. qui iurat contra iustitiam , Deum proponit
accusatorem iniustitiae : Ergo illis verbis Deo
Esco. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

tribuitur : quod ei nulla ratione potest conuenire : Ergo sunt blasphemata. Si enim claris verbis quis dicere : Firmat Deus suo testimoniis hanc falsumetatem , vel iniustitiam : blasphemus procul dubio esset : sed eundem sententiam habent falsa & iniusta iuramenta : Ergo blasphemata sunt. Ita Palatus arguit pro hac parte, licet non omnino ferat sententiam. At enim *Propositi dubium*, tibi decidendum relinquo.

Profecto tanti Doctoris amicissimi authoritate nitens , decidere andeo. Omnia iuramenta falsa , & iniusta , si speculationem spectes , Blasphema esse ob prafatam rationem , cui non obstat , quod iurans speret , nunquam Deum asserturum esse fallitatem , aut aliquo signo esse eam manifestaturum sufficit enim , si eam assertionem , assertionemque petat. At in praxi primam senten-

tiā veriōrem ēſe dūco. Nunquam enim pe-
ierans, aut iniuste iurans reus ēſe blasphemias.
aut pœniſ eius ſubiici reputatur.

PROBL. CLXIV.

Præter fraternalm correctionem iure naturali requisiā, debet, & non debet ab diens blasphemantem reprehendere, siue blasphemus illa obiurgatione corrigendus sit, siue non.

Debet quidem. Quia in Concilio Lateranensi sub Leone X. sef. 9. dicitur. *Qui Debet quidem, cumque blasphemantem audierint, eum grauior verbis obiurgare teneantur, si circa periculum suum id fieri posse contingat.* At fraterna corre^{tio} non videtur esse acris obiurgatio ad emendationem delinquentis directa: sed potius ad illius punitionem, & in satisfactionem audiendum: Ergo audiens blasphemantem, non satisfacit, si fraternè corrigat. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 5. in fine. Petr. de Ledes. tom. 1. f. 11. cap. 9. Ludou. Lop. p. 1. infrauct. cau. 5. Na-
tur. cap. 12. Sum. num. 8.;

Non debet. Quia esto in Concilio ius nouum statuatur, mandeturque audientibus, ut blasphemantem obiurgent, tam eti si emendandum non sit: consuetudine hoc decretum est abrogatum. Vnde audientes non adstringuntur alia obligatione praeferre fratrem charitatis praecipsum, quo debent delinquentem corrigerem, si ex correptione fructus speretur. Ita Azor. tom. 1.9. cap. 2.8. qu. 7. Sanch. l. 2. Sum. c. 2. n. 46. Pala. tom. 3. d. 1. p. 2. §. 4. num. 2. Bonac. d. 3. de prec. 1. Decal. an. 8. punct. 1.

Fateor, rem esse dubiam, num onciliū 759
voluerit ius nostrum adstruere, an solum obli- *Quid in re*
gatoris naturalis recordari, eamque confi- *dubia quidem*
mare, qua publicē peccantes arguere, & ob-
iungare tenemur, si ex obiurgatione fructus
speratur. Neque obstat, quod expresse hu-
ius fructus non meminerit. Omisit enim,
quia in omni reprehensione supponebatur, ad
illius obligationem debet fructum sperari.
Vnde ex hoc capite probabilem esse satis ex-
stimo partem primam. Attamen quia video ex

100 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

confutudine hoc decretum esse abrogatum, ut probabiliorum eligo secundum. Vnum tamen canonum certum esse crediderim, si honor diuinus periclitetur ob Blasphemiarum licentiam, & nos commode possumus illum obinicatione defendere graviori, quam petit fraterna charitatis naturale præceptum, ex præcepto Religionis obligamur. Teneamus enim hæc mala auertere, & Deum innocentissimum defendere, quod fieri possit. Accepi ex Sancto ciato, num. 9.

PROBL. CLXV.

Blasphemus post condemnationem, est, & non est tanquam infamis à testimonio repellendus.

760
De anni
Blasphemis
nonnullum pra-
missum.

Suppono, audientes Blasphemiam, obligari Blasphemum denunciare, seruatius regulis, quas de correctione fraterna suo loco trademus: Hereticales quidem Blasphemios Indicibus Fidei sunt denunciandæ, non hereticales verò Episcopo, vel sæculari Indici: si Blasphemus sit laicus. Si autem unus Iudex procedit, & pœnam delicto adæquam impenit, non potest alius procedere. Verum ipso iure nulla est huic criminis pœna imposita: imponenda tamen à Iudice multiplex est, tam iure civili, quam Canonico. Iure namque civili Blasphemis erat olim mortis pœna imposita, quæ non habebat locum nisi in Blasphemante ex confutudine; sed iam hæc pœna ex confutudine est abrogata. Iure verò Canonico varia pœna impositæ sunt, Laicis in cap. 2. de maledic. Clericis in cap. si quis per capillum, 22. quart. 1. vbi afficiuntur pœna depositionis, in Concilio Lateran. sub Leone X. s. 9. & in constitutione Iulij III. qua incipit, In multis depravatis, & in alia constitutione Pij V. incipiente, Cum pri-mum Apostolus. Varie tam pro Clericis, quam pro laicis pœna designantur; sed has constitutiones Suar. tom. 1. de Relig. l. 1. cap. 7. num. 3. vsu non esse receptas. Quapropter in punitione huiusc criminis spectandas sunt constitutiones, ac statuta ciuitatum, & præcipue confutando recepta, & iuxta eam iudicandum. Porro pro hereticalibus Blasphemis abiuratio indicitur tanquam de crimine suspectis. Pro aliis seruanda est Pij V. constitutio. Index verò attendere debet delicti qualitatem, vt augeat pœnam, aut illam immittat, si autem delinquens Blasphemiam incontinenti retractaverit, nulla, vel lenissima pœna est afficiendus. His præmissis, quæsiem, num Blasphemus post condemnationem ex lege civili, aut Canonica repellendus sit tanquam infamis à testimonio fe-rendo?

761
Repellendum
non est.

Minime repellendus. Quia ex iure civili non reputatur infamis, l. Famosi, Digest. ad leg. Iuli. ibi: Lubricum linguae non debet facile trahi ad pœnam. Ex facto autem non potest dici infamis; quia hæc infamia penitentia, ac tertiactione criminis aboletur. Sic Bald. cors. 152. l. 1. quem sequuntur. Ay-mon. & Sauillian. quos refert Pala. citan-dus.

762
Est repellen-
dus.

Repellendus quidem est. Quia eius testimonium non est undeque firmum, sed

diminuitur ex delicto patrato, tamen suppli-cio iam affecto. Negari enim non potest, ex obiectione Blasphemie testimoniū aliqua ex parte immixtū, neque esse ita solidum, ac si nihil obici possit. Ita aliis relatis Couar. Epito. decret. part. 2. cap. 8. §. ultim. num. 7. & 8. & ad cap. Quamvis paclum, de paciis part. 1. §. 7. num. 11. cum Alexandro, Decio, ac Thom. Grammat. Palauis tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 1. §. 5. num. 6.

Idem affirmo. Quia testis omni exceptione 763
major est ille, cui nihil obici potest, quod ^{1st} ^{littera} ^{af-} ^{sum} ^{lin-} ^{atione.} suspicionem ingrat falsitatis: Ergo Blasphemus, cui hoc graue delictum obici potest, non censetur testis omni exceptione major. At-
tamen hoc intelligendum puto, dum recens fuit Blasphemia, illiusque declaratio. Nam si longum tempus transierit, verbi gratia duobus, vel tribus annis, in quibus constat de illo vitio esse correctum, censuerim, ob eam causam illius testimonium non insirmari, quod aperi-
tore probat primæ sententiæ fundamen-tum.

PROBL. CLXVI.

Domini Inquisidores cognoscunt, & non cognoscunt de Blasphemis non hereticis.

764
De Blasphemis
non hereticis
sunt quæ si-
gnificant, ac con-tinent aliiquid contra Fidem.
Non hereticas, qua etiæ ex dicendi modo, præmissa
& in actu exercito significant contraria Fidem ex-
tore, non tamen secundum se aliiquid contra
Fidem affirmant. Vel clarius, tunc est heretica-
lis Blasphemia, quando per verbum aliquod indicati-vum modi aliquid Fidei contrarium affir-
mant. Quando vero id non afferatur per huiusmo-
di verbum, sed optando, aut imprecando, non
est hereticalis. Exemplum hereticalium sit:
Deus est iniustus, Personarum acceptor, Non est
omnipotens. Non credo in eum, Renego Deum.
Crucem, Christum, Deipara puritatem. Quia verba
hæc per modum indicati-vum importani Fidei
abnegationem, & infidelitatem. Quando autem
de sanctis renegatur, existimo cum Santo l. 2.
Decal. cap. 32. num. 16. non esse Blasphemiam
hereticalis. Quia non abnegatur aliqua veri-
tas, quæ pertinet ad Fidem; sed tantum est ver-
bum quoddam consumeliosum in sanctos, &
idem Blasphemum. Exempla verò Blasphemia-
rum non hereticalium sunt hæc. Quæcumque
Dei maledictiones, vt Maledictus sit Deus, Tene-
deat Deum, seu Pelele à Deo. A despecho de
Tios, Anque le pepe à Dio. Quia per has Blas-
phemias cum indicati-vum modi non sint, nil fal-
sum de Deo dicitur, vt possint heresim conin-
fresced tamquam prauus affectus erga Deum Blas-
phemantis ostenditur, velintis quidem ex modo
dicendi quas earum signiarum reddere Deum
capacem. At hereticales essent, si per modum indi-
cati-vum Blasphemant Deum esse illarum capac-
e affereret. Addo ex Suario esse Blasphemiam
hereticalē falsa Deo tribuere licet nō affirmem-
tiv. g. O Deum iniustū, & creaturæ attribuere, quod
solus

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 101

solus Dei : vel de iis , quæ Deo conueniunt , dubitationem ostendere . Igitur iam quæsi-
rim , verum Inquisitores de solis blasphemis
hereticalibus cognoscant , an etiam de non
hereticalibus .

⁷⁶⁵ Non solum cognoscunt de hereticalibus
_{Inquisitores de non hereticalibus}
sed etiam de non hereticalibus cognoscunt.
libus blasphemis. Quia id habent ex potestate delegata , aut
mis cognos-
tum , de Regni Hispanici consuetudine . Id autem
possunt cumulatim cum Indice Ecclesiastico
ac seculari , ita ut inter ipsos detur præven-
tioni locus . Sic Castro de insula heret. puni-
cap. 12. fine , Cordu. qq. l. 1. quæst. 17. §. 15.
notab. 4.

⁷⁶⁶ De solis blasphemis hereticalibus Inquisi-
<sub>Non cognos-
tum de non hereticalibus</sub>
tores cognoscunt : & de his priuatiuè , nem-
nunquam pè inhibendo quemcumque alium Iudicem
Ecclesiasticum , aut seculari , nè de illis con-
gnoscat . Quia cognoscit , & supplicium huius-
modi blasphemiarum solummodo pertinent directe ad Fidei integratem , quam Inquisi-
torum tribunal debet tueri . Ita Simac. de cathol.
inslu. sit. 8. n. 6. Eymericus , & Penna , quos re-
fert , ac sequitur Sanch. l. 2. sum. c. 32. n. 37.

⁷⁶⁷ Hoc certum esse putarim , & minns bene
<sub>Ego certum
naturam</sub>
Castrum & Cordubam contrarium asseruisse
crediderim . Nam Ferdinand. de Castro Pa-
lao de Sacro Inquisitionis Tribunal optime
meritus , id ab Inquisitoribus exaudiuit , Scio ,
alia blasphemias mixti fori esse , idèque dari
præventioni locum ad cognitionem causæ in-
ter Iudicem Ecclesiasticum , & seculari . Ut
per cap. 1. de maledicis docent Abbas , ibi ,
numer. 9. Couar. de pæctis , p. 1. §. 7. n. 12.

CAPUT XXXIII.

Circum Sacrilegium crimen Religioni
oppositum.

PROBL. CXLVII.

Simonia est , & non est Sacrilegium.

⁷⁶⁸ <sub>Aliquid sup.
pon.</sub> R Ecolo ex sect. 1. Sacrilegium sic à D. Tho.
2. 2. q. 99. a. 1. definiri . Est Sacra rei violatio . Nomine autem rei Sacrae intelligi illam ,
que lege diuina , vel Ecclesiastica in Dei est
destinata cultum . Qui ergo huic cultui con-
trauerter , rem Sacram violabit , & Sacrile-
gium committer . Quæsierim vero , utrum
simonia sit Sacrilegium .

⁷⁶⁹ _{Non est simonia} Non est . Quia illa rei Sacrae violatio debet
fieri per actionem involuntariæ illius cuius res
est : cum autem contra voluntatem Dei fiat ,
quoties res sibi dicata malè tractatur , efficitur
Sacrilegium committer . At simonia fit confen-
tiente parte , cuius res est : Ergo simonia non
est Sacrilegium . Item quia D. Thomas , &
Doctores agunt de simonia separacioni à Sacri-
legio : Ergo innunt , à Sacrilegio distingui .
Sic Caiet. 2. 2. q. 99. a. 1.

⁷⁷⁰ _{Sacrilegia est.} Est quidem . Quia consensus partis non
tollit , quin res Sacra indecenter tractetur , &
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Deus in huiusmodi indecenti actione offendatur : Ergo non tollit , quin vere sit Sacrilegium . Ita glossa ad cap. Audiuius 1. q. 3.
Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 2. bumer. 8. Suar. to.
7. de Relig. trah. 1. l. 3. cap. 1. numer. 6. Palauis 10. 1. 3. rad. 7. d. 2. pun. 3. §. 1. num. 3. Azor.
tom 1. l. 9. c. 27. q. 8.

Fateor ingenue , sacrilegium committi per
actionem involuntariam illius , cuius res est . sed
in cuius cultu est circata , sed abnegando infer-
ti , simoniacæ & propriæ sacrilegium non esse :
quia contra voluntatem Dei emittitur , & venditur Sa-
cram . Neque obstat in tali venditione homi-
nes consentire . Alias si Episcopus consentiret ,
locum Sacram profanari , res alienari Sacras ,
Clericos , ad seculari tribunal adduci : sacri-
legium non committeretur : quod dicendum non est . Ergo consensus partis sacrilegium
non tollit . Ceterum D. Tho. & Doctores de
simonia separatim à sacrilegio agunt , non
quod simonia sacrilegium non sit , sed
quia lata simoniae materia & specialis eius
est ratio .

PROBL. CLXVIII.

*Sacrilegium est , & non est Sacrilegium ,
legatorum retentio.*

D. Tho. 1. 2. q. 99. a. 3. docet , tertium genus
sacrilegij , quod per antonomasiā rei Sa-
crae violatio dicitur multiplex esse pro terum
Sacram , qua violari possunt , varietate . Quas
enumerans Doctor Angelicus , primo loco Sa-
cramenta constituit . Secundo vasa Sacra , im-
ages , & sanctorum reliquias : quibus addo
scripturam Sacram , & ceremonias in Dei cul-
tum destinatas . Tertio Ecclesiæ ornamenta , ac
Ministrorum vespes . Quarto , bona Ecclesi-
astica in Ministrorum deputata sustentatio-
nen . In his enim omnibus Deus colitur , &
consequenter eorum iniqua tractatio est sa-
cilegium . Igitur circa quartum hoc genus bo-
num Ecclesiasticum , do quæstionem , an re-
tentio legatorum ad Ecclesiastica pertinentium
sit sacrilegium ?

Sacrilegium est . Quia hæc sunt ab Ecclesia
in cultum diuinum remotè destinata , quæte-
nus in Ministrorum sustentationem sunt insu-
mer . Sic Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 3. nu-
mer. 18.

Non est Sacrilegium . Quia si retinentur ,
non erunt tradita Ecclesiæ : vnde licet iniusti . Non est ^{Sacrilegium} _{legatorum} ,
tia sit illa retinetur , non tamen erit sacrilegium ,
nec alia species peccati : non enim adhuc sunt
facta bona Ecclesiæ , quorum alienatio specia-
liter est prohibita . Ita Farinac. q. 17. n. 45.
Palauis 10. 1. 3. rad. 7. d. 2. pun. 3. §. 2. n. 10.

Scio idem iudicium de Decimis ac de lega-
tis P. Valentiam 1. 2. d. 6. q. 15. pun. 1. gessile . Cum his opere
Quod minime admittam . Quia non solum
iniustitia committitur in illarum retentio-
ne , sed etiam irreligiositas aliquomodo sa-
cilegio deterior . Nam solutio decimarum est
formalis Dei cultus ; fit enim in recognitio-
ne supremi dominij . Ergo earum retentio irre-
ligiosa crit , vt potè huic cultui diuino opposita

102 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

priuatione; sicut est opposita omissione sacrificij, si alicui prescriptum ab Ecclesia fuisset, offerre. Porro circa legata secundam sententiam veriorum esse duxerim.

PROBL. CLXIX.

Furtum, & rapina bonorum titulo Ecclesiastico acquisitorum, est & non est Sacilegium.

776 *Sacilegium* est. Quia licet ea bona Ecclesiastica absoluere non sint, sunt tamen Ecclesiastico titulo acquisita, unde videntur Ecclesiastica fieri. Nam Ecclesius ex proprio bonis sacris scilicet suis Ministris reddit impensas ad sustentationem. Addit, furto, huiusmodi ipsam personam Ecclesiastica lœdi: At laeso persona Ecclesiastica Sacilegium est: Ergo furtum, quo persona Ecclesiastica offenduntur, est Sacilegium. Sic Valent. 1. d. 6. quæst. 15. punt. 1. & alii Doctores, quos prelo nomine, memorat Palaus *citandus*.

777 Non est Sacilegium. Quia per huiusmodi furtum, seu rapinam persona Ecclesiastica haud specialiter offenduntur: eo quod nullib[us] inueniantur à iure Ecclesiastico in hoc crimen offensa magis quam sacerulares. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. cap. 2. num. 8. Azor. tom. 1. d. 9. cap. 27. quæst. 3. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 2. punt. 1. num. 2.

778 Eiusdem mentis sum. Vnde assero, si bona quæ quis furatur, non sunt Beneficiarij, sed Ecclesie, cum qui furatur, Sacilegium committere. Quia qualibet illatum alienatio sine debita solemnitate prohibetur. Sed hoc Sacilegium non est aduersus personam Ecclesiasticam, sed aduersus rem sacram. A si ipsius Beneficiarij bona sint licet iure Ecclesiastico acquisita, non pertinent ad Ecclesiastica bona, que huiusmodi gaudent immunitate.

PROBL. CLXX.

Sacilegium est, & non est Sacilegium cuiuscumque voti violatio.

779 *Ceria suppono.* **F**ornicatio, ac similis turpitudo, si à persona Ecclesiastica fiat, est Sacilegium. Quia personas Ecclesiasticas maximè dedecet: ratione enim sui status ab huiusmodi macula conuenit esse imminentes. Quod à fortiori militat in iis personis Ecclesiasticis, quæ speciali voto obligantur, ab iis delectationibus abstinerere; quæ sunt ordine sacro insignitæ, ac Religiose. Ha vtique per votum corpus suum & animam Deo offerunt, ac consecrant, reddunturque ex hoc capite quasi sacræ: Ergo contra faciens, Sacilegium committit; quia rem diuino cultui destinatam violat. Quæsi enim verò, non cuilibet voti violatio sit Sacilegium?

780 *Sacilegium est.* Sacilegium est. Quia eo ipso, quod res per votum Deo dicata sit, iam est iure diuino in Dei cultum destinata: Ergo contra faciens, sa-

cerum lœdit: est ergo Sacilegus. Sic Doctores communiter cum D. Tho. 2. 2. q. 114. art. 1. & quæst. 99. art. 1. Caiet. ibi. Valent. d. 6. quæst. 15. punt. 1. Lessi. 1. 2. cap. 45. dub. 3. num. 11. Azor. part. 1. l. 9. cap. 27. quæst. 1. Bonac. d. 2. de præc. 1. Decal. quæst. 6. punt. 1. vni. num. 3.

Non est Sacilegium. Quia perviolationem voti Deus in se offenditur, cui vounis infidelis est: sicut offenditur per perjurium, per Blaf. ^{Non est Sacilegium.} pheñiam, per omissionem Missæ in die festo, & similia: sed iniuria, quibus Deus immideat offenditur, sunt in alia specie à Sacilegio distincta: Ergo violatio voti in alia specie à Sacilegio distincta constitui debet: quia nulla est alia nisi perfida fidelitati opposita, de quo ali. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. 3. cap. 3. n. 1. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 2. punt. 1. §. 2. num. 2.

Mibi probabilis est, violationem voti non in specie rigorosa Sacilegij, de qua in præf. ^{Hoc probabile.} art. 1. sed in specie peccidæ, esse constitutam. Neque enim obstat, per votum quodlibet rem promissam in Dei cultum definiri, ut ideo affirmemus, Sacilegium esse illius violationem. Quia cum non destinatur in cultum, nisi in illius voti executionem, & observationem sive dei data: non potest illius violatio aliam trahere malitiam, nisi infidelitatis. Certe non inficit, turpitudinem dedecere Ecclesiasticas personas, maxime si Sacerdotali fulgeant dignitate, ut inde affutemus, quamlibet turpitudinem ab ipsis commissam esse Sacilegium: alia farta, homicidia, detractiones, & qualibet alia peccata essent Sacilegium; quia omnia illa maximè dedecent Ecclesiasticas personas, præcipue Sacerdotes. Verum quia hæc generalis indecentia, & repugnancia non inferit specialem prohibitionem; id est ad speciem Sacilegij non transirent, sed intra propriam speciem graviora sunt. Si dixerim de fornicatione, & qualibet alia turpitudine, si voti obligationem secludamus: licet enim qualibet personas Ecclesiasticas hæc maxime dedebeat; quia tamen ex vi conferationis speciali lege non prohibentur ab iis abstinere: ea de causa Sacilegia non sunt. Vocatur autem hæc infidelitas Sacilegium: quia omnia vitia Religioni oppositi hoc nomine nuncupantur; non quia proprie Sacilegium sunt, qualiter in præstanti vivimus.

PROBL. CLXXI.

Irreuerentia in Eucaristia Sacramentum, est, & non est irreverentias alia à Sacilegio distincta.

Merito D. Thom. 2. 2. quæst. 99. art. 1. ⁷⁸³ Magens euolens tertium Sacilegij genus, quod rei sacrae violatio dicitur, primo loco ^{Statuum qualificatio.} confirmat Sacramenta: quia nulla res est illis sanctior. Tenemur ergo ea dignè tractare tam administrantes, quam suscipientes: alias rei erimus Sacilegij. Solùm de sanctissimo Eucharistie Sacramento quæsierim, an eius irreverentia sit irreverentias alia distincta à sacilegio, & eiusdem rationis cum ea, qua Christus Dominus de ipso offenderetur?

i. Est irreverentias distincta. Quia Christus in

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 103

¶ i. in Eucharistia eadem adoratione latræ adoratur, & endem reverentia colitur, ac colitur, & adoratur in propria persona, vt tradit Tridentinum. *ses.* 1. c. 5. & 6. Ergo irreuerentia facta Eucharistia est irreuerentia eiusdem rationis cum irreuerentia facta Christo in propria persona. Quod confirmo ex Paulo 2.

Cor. 21. affirmante, reuin esse *Corporis & Jan-quinis Domini*, qui indigne absunt Eucharistiam. Ergo irreuerentia in Eucharistiam aliam irreligiositatem constituit speciem. Sic *Suar. tom. 1. de Relig. 1. 3. cap. 6. numer. 1. & 2.*

Non est di- fferentia irreli- giositatis. Non est distincta irreligiositas, sed Sacrifilegium propriæ, tametsi omnium gratissimum. Quia negari non potest, irreuerentiam factâ Eucharistie, esse in specie Sacrifilegij, quia est rei Sacrifilegum violatio. Ergo non est in alia irreligiositaris specie non enim sunt via abh[ic]que manifesta ratione multiplicanda. Et quia Christus Dominus in Eucharistia existens, non se exhibet viibilem, ac tractabiliem, sed tanquam cuiusdam rei inanimatæ, tametsi tibi sit viuens, ac intelligens: Ergo in vita Eucharistia facta, non est formaliter facta ipsi Deo in propria persona, sed in signo illum continente, & gratiam signifi-

cante, sed quælibet inioria facta Deo in eius signo est in specie Sacrifilegij. Ergo Ita Caiet. 2. 2. q. 99. a. 1. & 3. dub. 6. Leffl. l. 2. §. 45. dub. 3. n. 16. Pala. to. 3. tr. 17. d. 2. pun. 3. §. 2. n. 2.

& alij communiter.

Factore, adorationem, ac reverentiam factam Christo Domino in Eucharistia, esse latratiæ, quia ad hanc reverentiam & adoracionem solum expofitulatur, vt feratur in personam diuinam, h[ic] in se, sive in signo. An autem intra illam speciem adorationis latræ varij actus specie distinguantur, alij qui feruntur in Deum secundum se, alij qui feruntur in ipsum repræsentatum in imagine: non satis conflat, & fortè probabilius est distinguere: Verum in ratione irreligiositatis iam recepturn est, irreuerentiam, quæ fit Deo secundum se, distingui ab ea, quæ fit ipsi in signo repræsentante, seu continent: tametsi utraque irreuerentia adorationi latræ opponatur. Quod appositi confirmarim ex irreuerentia facta Crucis, & imagini Saluatoris, quæ sine controversia Sacrifilegium dicitur propriæ: tametsi opponatur adorationi latræ: Ergo irreuerentia facta Eucharistia Sacrifilegium propriæ erit, tametsi latræ opponatur adorationi,

776
*Cum his p[ro]p[ri]is
nor.*

14 LIBER.